

ВОЛИНСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ

Управління екології та природних ресурсів

РЕГІОНАЛЬНА

ДОПОВІДЬ

ПРО

СТАН НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО

СЕРЕДОВИЩА

У ВОЛИНСЬКІЙ ОБЛАСТІ

ЗА 2020 РІК

Вступне слово

Волинь – край унікальної природи, лікувального мікроклімату, самобутнього народного мистецтва і великої історико-культурної спадщини. За наявності природних рекреаційних ресурсів, які зазнали відносно невеликого антропогенного впливу і добре зберегли рекреаційну здатність, область належить до перспективних регіонів України з розвитку туристично-рекреаційної галузі.

Волинь вважається регіоном, де населення і влада традиційно дбають про збереження унікальних природних ландшафтів, раціональне використання ресурсів лісу, озер, боліт, надр, піклуються збереженням чистоти атмосфери і води.

Для забезпечення більш широкого доступу громадськості до екологічної інформації щороку оприлюднюється на офіційному сайті Волинської ОДА (<http://voladm.gov.ua/>) Доповідь про стан навколишнього природного середовища у Волинській області (надалі - Доповідь). У пропонованій Доповіді приведені систематизовані дані про якісний стан довкілля області в 2020 році (атмосферного повітря, земельних та водних ресурсів, рослинного та тваринного світу), поводження з відходами, екологічну та радіаційну безпеку, контроль у галузі охорони природи та природокористування, впровадження еколого-економічних реформ, виконання регіональних екологічних програм, екологічний моніторинг навколишнього середовища, діяльність громадських екологічних організацій, наукові дослідження в сфері екології, охарактеризовано ключові екологічні проблеми області та визначено пріоритети регіональної екологічної політики на майбутнє.

Матеріали даного видання знайомлять читачів зі станом екологічної ситуації в Волинській області, а також розкривають особливості всіх складових довкілля.

Над Доповіддю працював колектив управління екології та природних ресурсів Волинської обласної державної адміністрації при активній інформаційній підтримці суб'єктів системи екологічного моніторингу: Державної екологічної інспекції у Волинській області, Регіонального офісу водних ресурсів у Волинській області, Волинської філії державної установи «Інституту охорони ґрунтів України», Волинського обласного центру з гідрометеорології, Головного управління статистики у Волинській області, Волинського обласного управління лісового та мисливського господарства, Управління житлово-комунального господарства, Управління економічного розвитку та торгівлі облдержадміністрації, Департаменту інфраструктури облдержадміністрації, Управління агропромислового розвитку облдержадміністрації, Волинського національного університету імені Лесі Українки, Луцького інституту розвитку людини Університету «Україна». Сподіваємося, що дана Доповідь стане в нагоді та буде цікавою і корисною для діяльності наукових установ, представників ЗМІ, громадських організацій та окремих громадян, небайдужих до збереження та охорони довкілля.

Колектив управління екології та природних ресурсів Волинської облдержадміністрації

1. Загальні відомості

1.1. Географічне розташування та кліматичні особливості Волинської області

Волинська область розміщена на північному заході України. На півночі вона межує з Брестською областю Республіки Білорусь, на сході – із Рівненською областю, на півдні – із Львівською, на заході – із Хелмським і Замостським воєводствами Республіки Польща. Площа області складає 20,1 тис. кв. км. або 3,3% від загальної території України.

Фізико-географічне розміщення Волинської області доволі вигідне. Область належить до регіонів із відносно збереженими природно-територіальними комплексами (геосистемами). Хоча простежують суттєві відмінності в їх освоєності у різних частинах області. Найбільше перетворені ландшафти південної лісостепової частини Волинської області.

Основні фізико-географічні особливості ландшафтів області Волинського Полісся – це наявність крейдових порід, рівнинність, значний розвиток льодовикових форм рельєфу, карсту, високе залягання ґрунтових вод, значні показники густини річкової мережі та заозереності, перезволоженість і заболоченість, широкий розвиток долинних ландшафтів.

Протягом тривалого часу природні ландшафти Волинського Полісся змінювалися під впливом господарської діяльності людини. Інтенсивні перетворення ландшафтів Волинського Полісся почались у 60-х роках і визначались активним розвитком промисловості, транспортної мережі, осушенням поліських ґрунтів, екстенсивним веденням сільського господарства, зменшенням площ лісу. Проведення рубок головного користування, створення штучних лісонасаджень призвело до зміни мікроклімату ландшафтних систем, їх фауністичного та флористичного складу.

За природними умовами область поділяють на три зони: північнополіську, південнополіську і лісостепову. На теренах Волинської області чітко виділяють два види ландшафтів – поліський і лісостеповий. Для поліських ландшафтних районів характерні велика лісистість, заболоченість місцевостей, переважання малородючих ґрунтів, наявність значної кількості заплавних і карстових озер. Для лісостепових ландшафтних районів властивий долинно-грядовий рельєф, ускладнений яружно-балочними й карстовими формами із сірими опідзоленими ґрунтами в поєднанні з малогумусними чорноземами.

Клімат області помірно континентальний: зима м'яка, із нестійкими морозами; літо тепле, нежарке; весна та осінь – затяжні зі значними опадами.

1.2. Соціальний та економічний розвиток області

НАСЕЛЕННЯ

Чисельність наявного населення області, за оцінкою, на 1 грудня 2020р. становила 1028,1 тис. осіб. Порівняно з початком 2020р. кількість жителів зменшилась на 3359 осіб.

Обсяг природного скорочення у порівнянні з відповідним періодом 2019р. збільшився на 751 особу.

Кількість живонароджених у січні–листопаді 2020р. становила 9603 особи, померлих – 12922 особи.

ДОХОДИ НАСЕЛЕННЯ

Середньомісячна номінальна заробітна плата штатних працівників підприємств, установ та організацій області (з кількістю працюючих 10 осіб і більше) у 2020р. становила 9256 грн, що на 6,8% більше, ніж у 2019р. (в Україні – 11591 грн і на 10,4% більше).

Найбільш оплачуваною була робота працівників, зайнятих у виробництві машин і устаткування, не віднесених до інших угруповань, меблів, у сферах фінансової та страхової діяльності, державного управління й оборони; обов'язкового соціального страхування, де заробітна плата перевищила середній показник по області в 1,7–1,5 раза.

Індекс реальної заробітної плати у 2020р. порівняно з 2019р. становив 102,9% (в Україні – 107,4%).

Загальна сума заборгованості з виплати заробітної плати упродовж 2020р. збільшилась на 24,2% і на 1 січня 2021р. становила 35,4 млн.грн, що дорівнює 1,9% фонду оплати праці, нарахованого за грудень 2020р.

Вчасно не отримали заробітну плату 3,0 тис. працівників, зайнятих в економічно активних підприємствах області, або 1,9% від середньооблікової кількості штатних працівників. Кожному із зазначених працівників не виплачено в середньому по 10783 грн.

СПОЖИВЧІ ЦІНИ

Індекс споживчих цін (індекс інфляції) в області за 2020р. становив – 105,8%, в Україні – 105,0% (за 2019р. – 104,9% та 104,1% відповідно).

Продукти харчування та безалкогольні напої подорожчали на 7,3%. Найбільше зросли ціни на цукор, соняшникову олію, яйця, продукти переробки зернових (на 50,5–27,7%). Підвищились ціни на сало, фрукти, хліб, макаронні вироби, сметану, рибу та продукти з риби, яловичину та телятину, кисломолочну продукцію, рис, сири, молоко на 15,4–1,7%. В той же час подешевшали овочі, свинина, м'ясо птиці, безалкогольні напої на 6,7–1,7%.

Алкогольні напої та тютюнові вироби подорожчали загалом на 9,7%, що пов'язано з подорожчанням тютюнових виробів на 23,0%.

Плата за житло, воду, електроенергію, газ та інші види палива зросла в цілому на 19,5% за рахунок підвищення цін (тарифів) на природний газ на 58,8%, каналізацію – на 49,2%, водопостачання – на 23,5%.

Зростання цін в сфері охорони здоров'я на 8,6% спричинено

подорожчанням послуг лікарень на 8,9%, фармацевтичної продукції, медичних товарів та обладнання – на 8,7%, амбулаторних послуг – на 8,2%.

Ціни на транспорт у цілому підвищились на 1,4% внаслідок подорожчання автомобілів на 17,4%, обслуговування та ремонту власних транспортних засобів – на 17,0%, проїзду в залізничному пасажирському транспорті – на 3,9%. Разом з тим на 10,3% знизились ціни на паливо та мастила.

У сфері зв'язку ціни зросли на 4,8% за рахунок подорожчання місцевого телефонного зв'язку на 17,0%, поштових послуг – на 12,5%, інтернету – на 9,3%, мобільного зв'язку – на 6,4%.

Зростання вартості послуг освіти на 8,7% відбулось за рахунок підвищення плати за навчання у вищих навчальних закладах на 11,7%.

ПРОМИСЛОВІСТЬ

Індекс промислової продукції у 2020р. порівняно з 2019р. становив 95,7%, у т.ч. у добувній промисловості та розробленні кар'єрів – 70,8%, переробній – 95,4%, постачанні електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря – 101,6%.

Незважаючи на загальний спад у переробній промисловості, на підприємствах з виробництва гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції, виготовлення виробів з деревини, виробництва паперу та поліграфічної діяльності, виробництва харчових продуктів, напоїв досягнуто приросту виробництва на 16,0 – 0,1%.

Підприємства області реалізували промислової продукції (товарів, послуг) на суму 32,1 млрд грн.

СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО

Індекс сільськогосподарської продукції у 2020р. (за попередніми розрахунками) порівняно з 2019р. становив 100,0%, у т.ч. у підприємствах – 102,1%, господарствах населення – 97,8%. Індекс продукції рослинництва склав 100,7%, продукції тваринництва – 98,6%.

Виробництво культур зернових та зернобобових становило 1334,7 тис т (у початково оприбуткованій масі); у середньому з 1 га обмолоченої площі одержано по 44,8 ц, що на 0,4% більше, ніж у 2019р.

Порівняно з 2019р. зросло виробництво картоплі (1201,3 тис т) – на 2,3%, соняшнику на зерно (102,6 тис т) – на 8,6%, сої (89,2 тис т) – на 0,5%. Скоротилося виробництво буряку цукрового фабричного (330,0 тис т) – на 19,9%, культур овочевих (279,2 тис т) – на 1,0%, ріпаку і кользи (141,6 тис т) – на 8,1%, культур плодових та ягідних (36,6 тис т) – на 7,5%.

Підприємства виростили 64% зерна, 66% буряку цукрового фабричного, 97% сої та майже увесь урожай ріпаку і кользи, соняшнику. Господарства населення виступали основними виробниками фруктів та ягід (92% загального обсягу), овочів (94%) та картоплі (99,6%).

Реалізовано на забій 163,1 тис т худоби та птиці (у живій масі), що на 1,8% більше порівняно з 2019р., вироблено 353,9 тис т молока (на 4,1% менше) та 207,3 млн шт яєць (на 1,3% більше). Частка господарств населення у

загальному виробництві цих продуктів тваринництва складала відповідно 32%, 73% та 84%.

За попередніми розрахунками, на 1 січня 2021р. загальна кількість великої рогатої худоби становила 114,7 тис. голів (на 5,8% менше, ніж на 1 січня 2020р.), у т.ч. корів – 75,2 тис. (на 6,5% менше), свиней – 250,8 тис. (на 7,2% менше), овець і кіз – 16,7 тис. (на 1,2% більше), птиці всіх видів – 8,0 млн голів (на 2,6% більше). У господарствах населення утримувалось 64% загальної кількості великої рогатої худоби, у т.ч. корів – 77%; свиней – 74%, овець і кіз – 92%, птиці всіх видів – 35%.

БУДІВНИЦТВО

Підприємствами області у 2020р. вироблено будівельної продукції (виконано будівельних робіт) на суму 2,5 млрд грн. Індекс будівельної продукції у 2020р. порівняно з 2019р. становив 102,9%.

Обсяги будівництва будівель зменшились на 2,3% (житлових – на 36,3%, нежитлових – зросли на 16,2%), будівництво інженерних споруд зросло на 10,0%.

Нове будівництво становило 43,3% від загального обсягу виробленої будівельної продукції, ремонт (капітальний та поточний) – 43,8%, реконструкція та технічне переоснащення – 12,9%.

ЗОВНІШНЯ ТОРГІВЛЯ ТОВАРАМИ

Експорт товарів у січні–листопаді 2020р. становив 590,2 млн дол. США, імпорт – 1188,1 млн дол. Порівняно з відповідним періодом 2019р. обсяги експорту та імпорту зменшилися на 9,1%. Від’ємне сальдо дорівнювало 597,9 млн дол.

У загальному обсязі експорту товарів переважали машини, обладнання та механізми; електротехнічне обладнання, недорогоцінні метали та вироби з них, пластмаси, полімерні матеріали, деревина і вироби з деревини, меблі, папір та картон, текстильні матеріали та вироби, продукти рослинного походження, живі тварини; продукти тваринного походження, готові харчові продукти.

Основу товарної структури імпорту складали засоби наземного транспорту, крім залізничного, палива мінеральні; нафта і продукти її перегонки, машини, обладнання та механізми; електротехнічне обладнання, недорогоцінні метали та вироби з них, пластмаси, полімерні матеріали, каучук, гума, деревина і вироби з деревини, продукція хімічної та пов’язаної з нею галузей промисловості, живі тварини; продукти тваринного походження.

Основними партнерами в експортно-імпортних операціях були країни Європейського Союзу (ЄС), на які припадало 79,0% загального обсягу експорту та 66,7% імпорту товарів.

Серед країн ЄС значними були обсяги торгівельних операцій з Німеччиною, Польщею, Сполученим Королівством Великої Британії та Північної Ірландії, Нідерландами, Угорщиною, Литвою та Італією.

ВНУТРІШНЯ ТОРГІВЛЯ

Оборот роздрібної торгівлі, який включає дані щодо роздрібного

товарообороту підприємств (юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців), основним видом економічної діяльності яких є роздрібна торгівля, у 2020р. становив 23,1 млрд грн, що на 13,7% більше від обсягу 2019р.

Роздрібний товарооборот підприємств роздрібною торгівлі (юридичних осіб) становив 14,5 млрд грн і збільшився проти 2019р. на 13,6%.

ТРАНСПОРТ

Автомобільним транспортом у 2020р. перевезено 4,8 млн.т вантажів та виконано вантажообіг обсягом 2054,9 млн.ткм, що відповідно на 6,9% менше та на 3,4% більше, ніж у 2019р. Підприємства автотранспорту перевезли 82% загального обсягу вантажів, решту – фізичні особи-підприємці.

Усіма видами транспорту (крім залізниці) виконано пасажирообіг обсягом 1166,8 млн.пас.км та перевезено 42,3 млн пасажирів, що відповідно на 45,1% та 53,3% менше, ніж у 2019р.

Послугами автомобільного транспорту скористалося 32,2 млн пасажирів (з них 68% перевезли фізичні особи-підприємці), що на 47,7% менше, ніж у 2019р., міського електротранспорту – 10,1 млн пасажирів, що на 65,3% менше.

Залізничними станціями області (за попередніми даними) відправлено 882,1 тис.т вантажів та 470,3 тис. пасажирів, що відповідно на 16,1% та 75,3% менше обсягів 2019р.

2. Атмосферне повітря

2.1. Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря

2.1.1. Динаміка викидів забруднюючих речовин стаціонарними та пересувними джерелами

За даними обласного управління статистики в 2020 році в атмосферне повітря надійшло 5,0 тис.тонн шкідливих речовин. Порівняно з минулим роком, загальний обсяг шкідливих речовин, які потрапили в атмосферне повітря від роботи стаціонарних джерел викидів зменшився на 0,3 тис. тонн.

Відповідно залишились незмінними щільність викидів 0,2 тонн на 1 км² та шкідливі речовини, які припали на одну особу, що становили 4,9 кг.

У зв'язку із збільшенням навантаження пересувних та стаціонарних джерел на атмосферне повітря відбувається погіршення якості довкілля, санітарного стану території, фіксуються перевищення концентрацій забруднюючих речовин. Найвища щільність викидів від стаціонарних джерел спостерігається у чотирьох містах Волинської області: Луцьку, Ковелі, Нововолинську та Володимирі-Волинському. Найменша щільність викидів припадає на Іваничівський, Камінь-Каширський, Шацький та Ратнівський райони.

Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря за 2016 - 2020 р.р. наведені в таблиці.2.1.

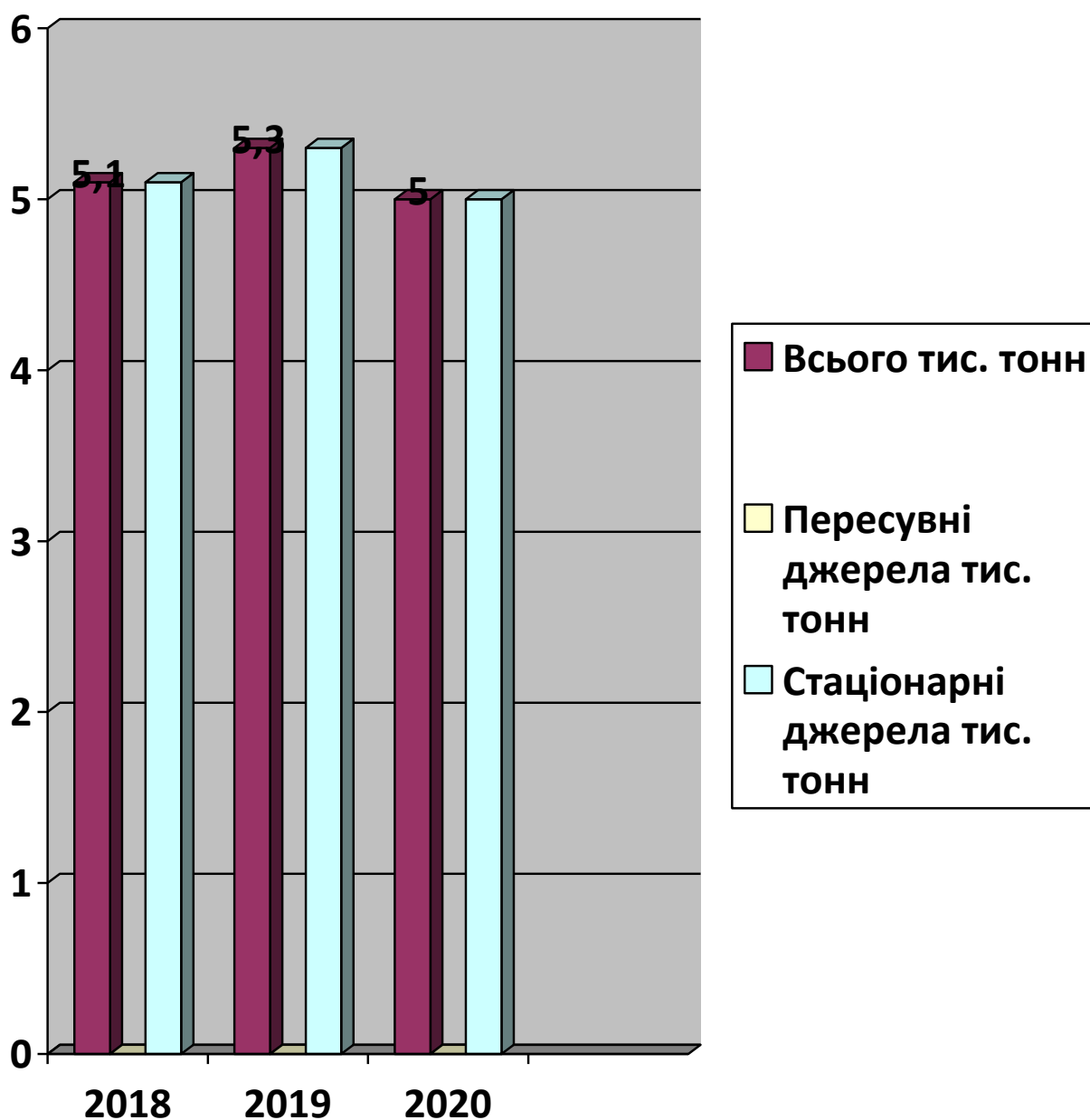
Динаміка викидів в атмосферне повітря, тис. т.

Таблиця 2.1.

Роки	Викиди в атмосферне повітря, тис.т.			Щільність викидів у розрахунку на 1 кв.км, кг	Обсяги викидів у розрахунку на 1 особу, кг	Обсяг викидів на одиницю ВРП, тис.т/млн.грн.
	Всього	у тому числі				
		стаціонарними джерелами	пересувними джерелами			
2016	*	4,7	*	200,0	4,5	0,0001
2017	*	5,1	*	300,0	4,9	0,0001
2018	*	5,1	*	300,0	4,9	0,00008
2019	*	5,3	*	300,0	5,1	0,00007
2020	*	5,0	*	252,0	4,9	**

**розрахунок викидів забруднюючих речовин та парникових газів від транспортних засобів не проводиться відповідно до наказу Державної служби статистики від 19.02.2015 № 60 про визнання таким, що втратив чинність наказ Державного комітету статистики України від 13 листопада 2008 року № 452 "Про затвердження Методики розрахунку викидів забруднюючих речовин та парникових газів у повітря від транспортних засобів".*

*** - значення ВРП за 2020 рік за даними облстатуправління буде оприлюднено в березні 2021 року.*

2.1.2. Динаміка викидів найпоширеніших забруднюючих речовин в атмосферне повітря у містах Волинської області

У загальному обсязі викидів від стаціонарних джерел забруднення переважають метан (20,5 %), речовини у вигляді твердих суспендованих частинок (27,6%) та оксид вуглецю (26,7%).

У сумарній кількості шкідливих речовин викиди метану та оксиду азоту, які належать до парникових газів, становили відповідно 1,1 та 0,01 тис тонн.

Крім того, від стаціонарних джерел в атмосферу потрапило 500,0 тис т діоксиду вуглецю, який також впливає на зміну клімату.

Динаміку викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення в містах обласного підпорядкування, подано в табл. 2.2.

Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення у регіоні по окремим населеним пунктам, тис т

Таблиця 2.2

	2017	2018	2019	2020
Всього,	1,6	1,3	1,4	1,5
м.Луцьк	0,8	0,4	0,5	0,7
м.Нововолинськ	0,3	0,4	0,4	0,3
м.Ковель	0,3	0,4	0,4	0,4
м.Володимир-Волинський	0,2	0,1	0,09	0,1

На протязі 2020 року викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря надійшли від 215 стаціонарних джерел підприємств та організацій області, що становило 5,0 тис тонн. В порівнянні з минулим 2019 роком викиди забруднюючих речовин від стаціонарних джерел суб'єктів господарювання зменшились на 0,3 тис. тонн.

Основними підприємствами - забруднювачами у 2020 році по м.Луцьку були ДКП «Луцьктепло» та ДП МОУ ЛРЗ «Мотор», та ПАТ «СКФ Україна» на які припадало 56 % викидів міста.

По м.Ковелю: Волинське лінійне виробниче управління магістральних газопроводів, ПАТ «Ковельське ШБУ-63» та ПТМ «Ковельтепло», на які припало майже 85 % викидів міста.

По м.Нововолинську: ТзОВ «Кроноспан УА» та ПАТ «Нововолинський ливарний завод», на які припало 55 % викидів міста.

2.1.3. Основні забруднювачі атмосферного повітря (за сферами діяльності)

Основними забруднювачами повітря були підприємства сільського, лісового та рибного господарства, підприємства переробної та добувної промисловості та розроблення кар'єрів, а також підприємства постачальники газу, електроенергії, пари та конденсованого повітря. На них припадає понад 74% загальнообласних викидів.

Найбільша частка викидів (від загального обсягу) припадала на підприємства Ківерцівського (6,9%), Локачинського (11,4%), Маневицького (12,0%) та Володимир–Волинського (12,8%) районів.

Серед основних забруднювачів – ТзОВ «Птахокомплекс Губин» (11,1%), Локачинський ЦВНТК ПАТ «Укргазвидобування» (7,7 %), ПАТ «Володимир-Волинська Птахофабрика» (7,5 %), ДП «Волиньторф» (4,2 %), ТзОВ «Волинь-зерно-продукт» (4,0 %), ПАТ «Гнідавський цукровий завод» (3,3 %).

Основні забруднювачі атмосферного повітря подані в табл. 2.3; 2.4.

Основні забруднювачі атмосферного повітря

Таблиця 2.3

№ п/п	Підприємство - забруднювач	Відомча приналежність	Валовий викид, т		Зменшення/ збільшення/+	Причина зменшення/ збільшення
			2019 р.	2020 р.		
1.	ТзОВ «Волинь-зерно-продукт»	-	219,322	204,216	-15,106	Зменшення технологічних викидів
2.	Локачинський ЦВНТК ПАТ «Укргазвидобування»	Міністерство палива та енергетики	447,116	394,670	-54,446	Зменшення технологічних викидів
3.	ПАТ «Гнідавський цукровий завод»	-	174,416	169,953	- 4,463	Зменшення технологічних викидів
4.	ТзОВ «Птахокомплекс Губин»	-	716,456	563,96	-152,496	Зменшення технологічних викидів
5.	ПАТ «Володимир-Волинська Птахофабрика»	-	383,68	383,68	-	Викиди залишили незмінними

Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря за видами економічної діяльності

Таблиця 2.4

№ з/п	Види економічної діяльності	Кількість підприємств, які мали викиди, одиниць	Обсяги викидів по регіону		Викинуто в середньому одним підприємством, т.
			тис. т	у % до 2019 р.	
	Всі види економічної діяльності	215	5077,621	89,58	23,617
1	Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	37	1371,152	94,87	37,058
2	Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	5	426,299	100,00	85,260
3	Переробна промисловість	65	2045,516	97,01	31,469
4	Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	20	422,889	83,33	21,144

5	"Водопостачання; каналізація, поводження з відходами"	2	5,522	66,67	2,761
6	Будівництво	4	71,621	100,00	17,905
7	"Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів"	2	209,130	50,00	104,565
8	Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	16	107,216	100,00	6,701
9	Тимчасове розміщування й організація харчування	1	0,116	100,00	0,116
10	Інформація та телекомунікації	1	1,221	100,00	1,221
11	Операції з нерухомим майном	4	0,884	80,00	0,221
12	Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	1	0,489	50,00	0,489
13	"Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування"	23	266,143	76,67	11,571
14	Освіта	13	50,903	92,86	3,916
15	Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	20	97,765	83,33	4,888
16	Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	1	0,755	100,00	0,755

2.2. Транскордонне забруднення атмосферного повітря

Волинським гідрометеоцентром на протязі 26 років проводяться спостереження за програмою транскордонного переносу на метеостанції М Світязь. Середньодобові концентрації визначаються при відборі проб 5 разів на добу.

За даними спостережень, рівень забруднення на М Світязь становив:

- по діоксиду сірки - 0,02 ГДК с.д.;
- по діоксиду азоту - 0,25 ГДК с.д.

По даних спостережень на М Світязь у 2020 році спостерігалися 4 випадки перевищення ГДК с.д. по діоксиду азоту, у 2019 році - 2 випадки перевищень ГДК.

У звітному році по М Світязь, порівнюючи з 2019 роком, перевищень ГДК с.д. по діоксиду сірки не спостерігалось, а середньорічна концентрація по діоксиду азоту не змінилась. На М Світязь коливань середньорічних концентрацій за п'ятирічний термін по діоксиду азоту не спостерігалось, а по діоксиду сірки залишається на однаковому рівні.

2.3. Якість атмосферного повітря в населених пунктах

Спостереження за станом атмосферного повітря та вмістом забруднюючих речовин, у тому числі радіоактивного забруднення, на території області проводять 3 суб'єкти державної системи моніторингу довкілля: Волинський обласний центр з гідрометеорології, Головне управління Держпродспоживслужби у Волинській області та ДУ «Волинський обласний лабораторний центр МОЗ України».

Державною гідрометеорологічною службою в області оцінка стану забруднення атмосферного повітря здійснюється за даними спостережень в місті Луцьку на 3-х стаціонарних постах спостереження. Програма обов'язкового моніторингу якості атмосферного повітря включає сім забруднюючих речовин: пил, оксид азоту, діоксид азоту (NO_2), діоксид сірки (SO_2), оксид вуглецю, фенол, формальдегід (H_2CO), а також показники радіоактивного забруднення (гамма-фон, мкР/год).

Вміст основних забруднюючих речовин наведено в таблиці 2.5. Волинським гідрометеоцентром на протязі 20 років проводяться спостереження за програмою транскордонного переносу на метеостанції М Світязь. Середньодобові концентрації визначаються при відборі проб 5 разів на добу.

Вміст основних забруднюючих речовин в атмосферному повітрі

Таблиця 2.5

Речовина	Клас небезпеки	Кількість міст, охоплених спостереженнями	Середньорічний вміст, мг/м^3	Середньодобові ГДК	Максимальний вміст, мг/м^3	Максимально разові ГДК	Частка міст (%), де середньорічний вміст перевищував:			Частка міст (%), де максимальний разовий вміст перевищував:		
							1 ГДК	5 ГДК	10 ГДК	1 ГДК	5 ГДК	10 ГДК
Пил		1	0.00799	0.15	0.4	0.5				-	-	-
Діоксид сірки	3	1	0.0019	0.05	0.011	0.5				-	-	-
Оксид вуглецю	4	1	0.4847	3	2	5				-	-	-
Діоксид азоту	3	1	0.0690	0.04	0,41	0.2				-	-	-
Оксид азоту	3	1	0.0279	0.06	0.23	0.4				-	-	-
Фенол	2	1	0.0050	0.003	0,02	0.01				-	-	-
Формальдегід	2	1	0.0052	0.003	0.037	0.035				-	-	-

Середньорічна концентрація за 2020 рік по області була такою:

концентрація формальдегіду в атмосферному повітрі на рівні 1,73 гранично допустимих концентрацій (ГДК), фенолу- 1,67, окису азоту – 0,47, двоокис азоту – 2,73, пилу – 0,53, двоокису сірки - 0,04, окису вуглецю - 0,16 (дані наведені в таблиці 2.6).

*Найбільші середні і максимальні концентрації забруднюючих речовин
(в кратності ГДК) в атмосферному повітрі міст*

Таблиця 2.6.

<i>Забруднююча речовина</i>	<i>Місто</i>	<i>Середньорічна концентрація</i>	<i>Максимально середньорічна концентрація</i>
Речовини у вигляді суспендованих твердих частинок	м. Луцьк	0,00799	0,3000
Діоксид сірки	м. Луцьк	0,0019	0,0124
Оксид вуглецю	м. Луцьк	0,4847	4,000
Діоксид азоту	м. Луцьк	0,0690	0,3206
Оксид азоту	м. Луцьк	0,0279	0,1744
Фенол	м. Луцьк	0,0050	0,0178
Формальдегід	м. Луцьк	0,0052	0,0267

Рівень забруднення атмосферного повітря м.Луцька вище середнього рівня забруднення атмосфери по Україні. Індекс забруднення атмосфери ІЗА м.Луцька за 2020 рік становить 6,69 у 2019 році він складав 7,74.

Рівень забруднення атмосферного повітря за значеннями ІЗА наведено в таблиці 2.7.

Рівень забруднення атмосферного повітря за значенням ІЗА

Таблиця 2.7

<i>Міста</i>	<i>значення ІЗА</i>	<i>Забруднюючі речовини, які визначають високий рівень забруднення атмосферного повітря</i>
м.Луцьк	2,04	Формальдегід
м.Луцьк	1,72	Діоксид азоту
м.Луцьк	1,94	Фенол
м.Луцьк	0,53	Пил
м.Луцьк	0,46	Оксид азоту

За даними Державної екологічної інспекції у Волинській області протягом року на підприємствах, які забруднюють повітря, було проведено 5 інспекційних перевірки підприємств з дотримання нормативів ГДВ і перевірено 29 джерел викидів. Відібрано 204 проби та 759 визначень. На двох підприємствах області ТзОВ «Кроноспан УА» виявлені перевищення по оксиду азоту та діоксину вуглецю, а також ТОВ «Ковель-Вапно» виявлені перевищення по 3 показниках: діоксиду азоту, оксиду вуглецю та твердих суспендованих речовинах.

Головне управління Держпродспоживслужби у Волинській області здійснює спостереження за якістю атмосферного повітря у житловій та рекреаційній зонах, зокрема поблизу основних доріг, санітарно-захисних зон та в робочих зонах підприємств, в зонах житлових будинків розташованих поблизу промислових об'єктів, на території шкіл, дошкільних установ та медичних закладів. Крім того, вона проводить аналіз якості повітря у житловій

зоні за скаргами мешканців.

Аналізуючи викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря, можна зробити висновок, що головними причинами, що обумовлюють незадовільний стан атмосферного повітря в населених пунктах є недотримання підприємствами технологічного режиму експлуатації пилогазоочисного устаткування; низькі темпи впровадження сучасних технологій очищення викидів, зростання одиниць автомобільного транспорту, які не забезпечені приладами для нейтралізації відпрацьованих газів, і як наслідок збільшується кількість викидів шкідливих речовин в атмосферне повітря.

2.4. Стан радіаційного забруднення атмосферного повітря

Спостереження за радіаційним забрудненням атмосфери є важливою та найоперативнішою ланкою в системі моніторингу радіоактивного забруднення навколишнього природного середовища. Система спостережень за радіоактивним забрудненням атмосфери є невід'ємною частиною національної радіаційної безпеки.

На території Волинської області контроль за рівнем радіаційного забруднення атмосферного повітря здійснює Волинський обласний центр з гідрометеорології на шести метеостанціях, які знаходяться в містах Володимир-Волинський, Ковель, Луцьк, смт. Любешів, Маневичі та с. Світязь.

За рівнем природної радіоактивності проводяться спостереження приладами ДБГ-06Т та ДРГ-01Т та планшетні спостереження (крім М Ковель).

Протягом 2020 року перевищення радіаційного забруднення атмосферного повітря не виявлено, рівень природного фону за рік на території області становив 8-15 мкР/год. Найбільший рівень потужності експозиційної дози гама-випромінювання було зафіксовано на М Володимир-Волинський (13 мкР/год), мінімальний - на М Світязь (8 мкР/год).

В порівнянні з 2019 роком, середньорічні та максимальноразові значення гама-фону коливались у межах 1-2 мкР/год, залишаючись значно нижче рівня природного фону.

2.5. Використання озоноруйнівних речовин та їх вплив на довкілля

За даними Державної екологічної інспекції у Волинській області перевірки щодо використання на підприємствах області озоноруйнівних речовин не проводились.

2.6. Вплив забруднюючих речовин на здоров'я людини та біорізноманіття.

Спільна дія багатьох чинників (соціальних, медичних, біологічних, способу життя та забруднення атмосферного повітря й питної води) значною мірою зумовлює стан здоров'я населення і захворюваність людського організму. Темпи індустріалізації та урбанізації з одночасним розвитком стресових ситуацій призвели до того, що протягом останніх років стан здоров'я населення став погіршуватись.

Забруднення атмосферного повітря впливає на здоров'я людини та біорізноманіття різними шляхами – від прямої негайної загрози до повільного

поступового руйнування систем життєзабезпечення організму. Постійні атмосферні забруднення несприятливо впливають на загальну захворюваність населення. Доведено прямий зв'язок між інтенсивністю забруднення повітря і станом здоров'я, а також зростанням хронічних неспецифічних захворювань, зокрема, таких, як атеросклероз, хвороби серця, рак легень тощо. Забруднене повітря значно знижує імунітет, впливає на органи дихання, сприяючи виникненню респіраторних захворювань, катарів верхніх дихальних шляхів, ларингіту, ларинготрахеїту, фарингіту, бронхіту, пневмонії. Забруднення спричиняє серцево-судинні та інші захворювання, зумовлює виникнення віддалених наслідків, тобто мутагенну, канцерогенну, токсичну, тератогенну, алергенну, ембріотоксичну і атеросклеротичну дію. Довготривале забруднення повітря відбивається також на генетичному апараті людини. Це призводить до зниження народжуваності, народження недоношених або ослаблених дітей, до їх розумової та фізичної відсталості, тощо. Забруднене атмосферне повітря значно підвищує захворюваність та смертність населення від хронічного бронхіту, емфіземи легень, бронхіальної астми, раку легень та захворювань серцево-судинної системи, що різко знижує працездатність населення.

Дуже небезпечними для людини є сполуки азоту – нітрити і нітрати, що потрапляють у повітря з відпрацьованими газами автомобілів та під час внесення мінеральних добрив. Деякі з них є вихідними продуктами для синтезу канцерогенних речовин. Вдихання оксидів азоту є причиною розвитку емфіземи легень, звуження дихальних шляхів, набряку легень.

Зростаюче забруднення повітря свинцем сприяє накопиченню його в печінці, селезінці, нирках та інших органах. Свинець, що міститься у відпрацьованих газах автомобільного транспорту, прискорюючи розпад еритроцитів, діє як протоплазматична отрута. Свинцеве отруєння викликає також функціональні зміни вищої нервової діяльності. Основними скаргами внаслідок свинцевого отруєння є головний біль, запаморочення, підвищена роздратованість, швидка втомлюваність, порушення сну.

Забруднення атмосферного повітря діоксидом сірки частіше призводить до виникнення таких захворювань, як хронічний і астматичний бронхіт, бронхіальна астма, емфізема легень. Такі явища особливо характерні для дітей, хоча на їх здоров'я ніяким чином не впливають шкідливі умови праці, паління та інші чинники.

Здоров'я населення можна оцінити такими показниками, як середня тривалість життя при народженні або після досягнення певного віку, загальна смертність та смертність дітей до одного року життя, захворюваність і функціональні відхилення, поширеність хвороб. До прикладу, за даними Головного управління статистики в області чисельність наявного населення, за оцінкою, на 1 січня 2021р. становила 1029,409 тис. осіб. Упродовж 2020 року кількість жителів зменшилась на 1991 особу.

Обсяг природного скорочення у порівнянні з 2019р. зменшився на 3896 осіб.

Кількість живонароджених протягом 2020 року становила 10448 осіб, померлих – 14344 осіб. Серед основних причин смертності: хвороби системи

кровообігу, новоутворення, хвороби органів дихання.

2.7. Заходи, спрямовані на покращення стану атмосферного повітря

На виконання вимог постанови Кабінету Міністрів України від 14.08.2019 № 827 «Деякі питання здійснення державного моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря», видано розпорядження голови Волинської обласної державної адміністрації від 12.03.2020 № 133 «Про здійснення державного моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря» та наказ управління екології та природних ресурсів облдержадміністрації від 13.03.2020 №8 «Про утворення комісії з питання здійснення державного моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря».

У 2020 році відповідно до Регіональної екологічної програми «Екологія 2016 – 2020» за рахунок власних коштів підприємств були проведені природоохоронні заходи, а саме:

- придбання обладнання для здійснення моніторингу атмосферного повітря в м. Луцьку (ФОП Лесюк Ю.В.) - 50,0 тис. гривень;
- проведення режимно-налагоджувальних робіт на котлоагрегатах ДКП “Луцьктепло” (ДКП “Луцьктепло”) - 355,8 тис. гривень;
- проведення режимно-налагоджувальних робіт на газоспалювальному обладнанні ДП “АСЗ № 1” АТ “АК “Богдан Моторс” (ДП “АСЗ № 1” АТ “АК “Богдан Моторс”) - 296,8 тис. гривень;
- здійснення контролю викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами ДП “АСЗ № 1” АТ “АК “Богдан Моторс” (ДП “АСЗ № 1” АТ “АК “Богдан Моторс”) - 3,2 тис. гривень;
- реконструкція пилогазоочисного устаткування ПАТ “СКФ Україна” (ПАТ “СКФ Україна”) - 969,0 тис. гривень;
- здійснення лабораторного контролю джерел викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря (ПАТ “СКФ Україна”) - 12,9 тис. гривень;
- інвентаризація викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами Луцьким МПД ДП “Укрспирт” - 13,2 тис. гривень.

Протягом 2020 року, на виконання заходів спрямованих на покращення стану атмосферного повітря, було освоєно 1700,9 тис. гривень, що складає 100 відсотків до запланованих.

3. Зміна клімату

3.1. Тенденції зміни клімату

Волинський центр з гідрометеорології, аналізуючи погодні умови 2020 року стверджує, що по Волині відслідковується тенденція до потепління.

Зима

Січень 2020 року продовжив тенденцію на підвищення температури взимку. Середня добова температура повітря становила 0-5° тепла, що на 5-10° вище за норму. У два коротких періоди, коли спостерігалась морозна погода, середня становила 0-3° морозу. Однак, ці показники все ж на 1-5° перевищували норму. Максимальна температура була 1-9° тепла, лише декілька днів другої

декади вдень утримувались невеличкі морози. Мінімальна коливалась від 1-7° морозу до 0-5° тепла.

Синоптична ситуація протягом місяця мало змінювалась. Переважала антициклональна без опадів погода. Потужний циклон з центром над Мурманськом та пов'язаний з ним холодний атмосферний фронт 5-6 січня зумовили невеликий сніг та мокрий сніг, зниження температури та утворення нестійкого снігового покриву висотою до 1-3 см. Переміщення наступного циклону викликало надходження теплих повітряних мас із Середземного моря, дощі і вже 9 січня сніговий покрив зійшов повністю. 22 січня дуже активний циклон викликав стрімке вторгнення холодного арктичного повітря. Це зумовило, поряд із сніговою крупою, ожеледдю, снігом, мокрим снігом, дощами з погіршенням видимості до 3000м, сильним вітром до 17-19 м/с, ще й типово літні явища: грозу, град та шквал 18 м/с.

Поряд з конвективними явищами часто спостерігались тумани. Густі тумани, тривалістю до 16,5 годин, відмічались 17 січня. Внаслідок переважно сухої погоди загальна кількість опадів була менше норми: від 76% в Луцьку до 90% у Світязі. Найсухішою була друга декада. В січні спостерігались тривалі періоди метеоумов високого забруднення атмосфери.

Продовжив тенденцію на підвищення температури взимку і лютий. Розпочався він надто теплою, як для цього часу, погодою. Середня місячна на 6,2°, а середня добова на 8-13° стала вищою за норму. Максимальна сягала 8-10° тепла, мінімальна також залишалася плюсовою— 4-8°. З переміщенням циклону з Балкан 4-5 лютого до нас почало надходити холодне арктичне повітря. Температурний режим знизився: середня наблизилася до норми або перевищувала її лише на 1-4°. Вночі було 3-8° морозу, вдень максимальна коливалась від 1° морозу до 3° тепла. Лише 9 лютого, з переміщенням активного циклону з Атлантики, потепліло. Середня добова стала на 4-7°, в окремі дні – на 8-13° вищою за норму. Максимальна становила 1-9°, іноді сягала 10-15° тепла. 17 лютого був перевершений абсолютний максимум по Луцьку для цього дня.

Лютий характеризувався дуже активною циклонічною діяльністю. Майже протягом всього місяця погоду визначали циклони, які спричинили сильні вітри та опади.

5 лютого активний циклон з Балкан зумовив сніг та мокрий сніг, місцями утворився тимчасовий сніговий покрив висотою до 3 см, який 9 лютого повністю зійшов. Потужний циклон з Атлантики 22–23 лютого спричинив дощі та сильні вітри. Одночасно, по периферії цього потужного циклону, на хвилі холодного фронту, саме над Волинню сформувався молодий циклон. Спостерігались сильні вітри до 15-19 м/с, помірні опади у вигляді мокрого снігу та дощу, місцями слабке налипання мокрого снігу. Завдяки нестійкій погоді загальна сума опадів перевищила норму і становила 124-146% від місячної норми.

Весна

Березень вирізнявся переважно антициклональним характером погоди.

Лише зрідка атмосферні фронти перетинали наші райони.

У перші дві декади березня переважала тепла та дуже тепла погода. Середня добова температура на 3-6°, часом на 7-11° перевищувала багаторічну норму. Максимальна сягала 6-13°, зрідка підвищувалась до 14-18° тепла. 3-го березня був перевищений абсолютний максимум для Луцька. Мінімальна коливалась від 1-8° тепла до 1-6° морозу.

І лише в третій декаді, з переміщенням холодних арктичних повітряних мас, спостерігались короткі періоди холодної погоди, коли середня добова температура повітря на 1-4° була нижчою за норму. Вночі термометри фіксували 1-8° морозу, вдень – 0-1° морозу. Надалі, максимальна температура підвищилась до 3-10° тепла, з 26 по 29 березня вона сягала 12-18° тепла. 28 березня був перевищений абсолютний максимум для Луцька. Середня за місяць виявилась на 3,8° вище норми і становила 4,6° тепла.

На початку березня погода зумовлювалась циклонами з Атлантики та Північної Атлантики. Тому в цей період проходили невеликі дощі. 11-14 березня потужний циклон спричинив невеликі дощі, місцями зі снігом, та сильні вітри до 19 м/с. Подекуди відмічався сніговий покрив. Надалі поширився антициклон із заходу. Встановилась тепла та суха погода.

В першій половині третьої декади знову почало надходити арктичне повітря. 22 та 30 березня з проходженням холодного фронту випав невеликий сніг у більшості районів області утворився нестійкий сніговий покрив висотою 1-4 см. Середня стала близькою 0°, а вночі морози посилились до 5-6°.

Внаслідок переважно антициклональної погоди кількість опадів, за винятком північно-західних районів, була набагато нижчою за норму: по східних районах 54-65%, в центральних та західних – 88%, лише метеостанцією Світязь зафіксовано 123% від багаторічних показників. Незважаючи на холодну погоду в третій декаді, середня місячна за березень виявилась на 3,8° вище норми. Впродовж березня було 2 випадки метеорологічних умов високого забруднення атмосфери.

Після незвично теплих зимових місяців та теплого березня, квітень характеризувався більш прохолодною та дуже сухою погодою. Теплі періоди змінювались на холодні. Середня добова температура повітря то на 1-7° перевищувала норму, то на 1-3° була нижчою за неї. Максимальна температура коливалась від 7-9° до 16-18°, в окремі дні підвищувалась до 19-26°. В першій декаді мінімальна температура знижувалась до 1-5° морозу, в другій – була від 1-5° тепла до 1-4° морозу, і лише в третій – підвищилась до 6-10° тепла. Впродовж 24 днів з 30 календарних спостерігались заморозки на поверхні ґрунту та в повітрі. Середня температура повітря за квітень всього на 0,6° перевищила норму і становила 8,4° тепла.

Протягом першої декади переважала антициклональна погода з переміщенням холодних повітряних мас з північного заходу. По області, крім північно-східних районів, опадів не було. В другій та третій декадах активізувалась циклонічна діяльність. Але проходження атмосферних фронтів супроводжувалось незначними опадами, сильними вітрами до 20-24 м/с, а 13 та 25 квітня – грозами. Загалом, опадів по області випало дуже мало: 17-34% від

місячної норми, по південних районах – 5 %.

Внаслідок тривалого періоду сухої погоди, з 7 квітня спостерігалась висока, а з 11 квітня – надзвичайна пожежна небезпека. На 30 квітня коефіцієнт пожежної небезпеки по південній половині області досяг 4227-4994°. Метеорологічних умов високого забруднення атмосфери не було.

Травень відзначився прохолодною та холодною погодою. Середня добова температура повітря на 1-7° була нижчою за норму, лише в окремі дні перевищувала багаторічні показники на 1-3°. Максимальна температура становила 8-19° тепла, зрідка була 20-22°. 10-11 травня середня була 15-20°, а максимальна досягнула 23-28°. Мінімальна, як для вегетаційного періоду, залишалась дуже низькою 1-10° тепла, інколи підвищувалась до 11-14° тепла. Було декілька хвиль холоду, коли спостерігались заморозки на ґрунті та в повітрі, а мінімальна температура знижувалась до 0,-1°.

Травень відзначився дуже нестійкою погодою. Переважав вплив циклонів. На початку місяця переміщувались циклони з Атлантики, в тилу котрих до нас надходило холодне повітря з Північної Атлантики. Активний циклон з Чорного моря 6 травня зумовив значні дощі з кількістю 15-24 мм. 7 травня в тилу цього циклону посилились вітри до 15 м/с. 12 травня дуже активний циклон з Балкан спричинив сильні вітри до 16-23 м/с та викликав переміщення осередків холоду і знову – зниження температури до заморозків в повітрі. Подальше надходження повітряних мас з півночі зумовило холодну з невеликими дощами погоду протягом всієї другої декади. 21 та 23 травня спостерігались заморозки на ґрунті.

З 24 травня почалось переміщення вологих повітряних мас з Атлантики, що спричинило дощову та прохолодну погоду. Збільшення контрастів над Чорним морем призвело до утворення 28 травня активного циклону. Подальше переміщення його на північ викликало помірні та значні дощі 30-31 травня. За дві доби випало 46-76% від місячної норми, а за весь місяць кількість опадів становила 126-165% від багаторічних показників. Внаслідок нестійких погодних умов зменшився коефіцієнт пожежної небезпеки, який зберігався з квітня. Короточасні метеоумови високого забруднення атмосфери спостерігались лише 15 травня.

Літо

У червні переважала тепла та жарка погода, але перші п'ять днів були прохолодними. Це зумовив циклон із Середземного моря, який сприяв переміщенню холодних повітряних мас з Арктики. Середня добова на 3-7° була нижчою за норму. Мінімальна становила 6-12°, максимальна –10-20° тепла.

5 червня почалось переміщення теплих повітряних мас із Середземного моря. Середня добова температура на 1-8° перевищувала норму. Температура вночі стала 13-19°, денна – у межах 20-29°, в окремі дні підвищувалася до 30-33° тепла. Атмосферні фронти, пов'язані з циклоном над Західною Європою, активізувались і тривалий час формували нестійку погоду. Так, з 9 по 11 червня відмічались сильні грози, шквали та значні дощі. Особливо сильними були грози 11 червня. Вони тривали 8 годин та супроводжувались значними дощами

(19 та 30 мм у Ковелі та Світязі), градом діаметром 7 мм та шквалами 19 та 24 м/с.

Надалі, до 25 червня, з періодичною регенерацією переважав вплив високого Чорноморського циклону, що також спричиняло нестійку погоду з сильними грозами, дощами різної інтенсивності, місцями значними, градом та шквалами. 20 червня на Волині спостерігались сильні грози тривалістю до 10 годин, місцями град та шквали. У Ковелі був зафіксований сильний шквал 29 м/с (СМЯ II). Заключним "акордом" цього циклону стали сильні грози та значні дощі 24 червня. Метеостанцією Світязь зафіксовано сильний дощ 51 мм за 10 годин та сильний тривалий дощ 111,7 мм за 32,5 години. Декілька днів було переважно без опадів. Але вже 27 червня над Великобританією утворився потужний циклон, по периферії якого ввечері до нас перемістилась система активних атмосферних фронтів. Спостерігались сильні грози та місцями значні дощі. Гроза 29 червня тривала 12 годин.

Всього у червні спостерігалось 18 випадків гроз. Опадів, загалом, випало 142-202%, у Володимир-Волинському районі – 88%, а у Шацькому районі кількість опадів склала 373% від місячної норми.

Липень розпочався жаркою погодою, але температурний режим протягом місяця був досить неоднорідним. Середня добова температура коливалась: то на 2-6° вище за норму, то на 1-5° нижче за неї. Однак, середня місячна температура на 1,5° перевищувала багаторічні показники. Максимальна температура також коливалась у великих межах: від 16-25° в прохолодні періоди до 26-31° у жаркі дні. Мінімальна змінювалась від 8° до 19° тепла.

Майже протягом всього липня переважав вплив циклонів з Північної Атлантики, які зрідка змінювались периферією антициклонів. Всього в липні спостерігалось 13 випадків гроз. Особливо сильною була гроза 11 липня тривалістю більше 7 годин, яка супроводжувалась значним дощем (15 мм), градом та поривчастим вітром до 16 м/с. У Горохівському районі, за свідченням очевидців, спостерігався град з куряче яйце, який спричинив пошкодження дахів. 29 липня 2020р. по південних районах Волині переміщувався активний холодний фронт з хвилями, який зумовив сильні грози, значні дощі, шквали та місцями град.

Опади проходили нерівномірно: по західних районах випало всього 42-54%, на решті території – близько місячної норми 94-98%, а у Луцькому та Любешівському районах відповідно – 123-115% від місячної норми.

У третій декаді з 25 по 31 липня по Володимир-Волинському району і 25-26 липня по Маневицькому району спостерігалась надзвичайна пожежна небезпека.

Серпень, за винятком кількох днів, був теплим. Середня добова температура – в межах норми та перевищувала багаторічні показники на 1-4°, в окремі дні – на 5-9°. Лише першого та дванадцятого серпня відбувалось переміщення холодного арктичного повітря, що зумовило несуттєве зниження температурного режиму. Максимальна температура коливалась від 19-26° до 27-33°. Мінімальна становила 13-21°, зрідка знижувалась до 8-12°.

В першій половині серпня переважав антициклональний характер погоди.

Зрідка проходили короткочасні грозові дощі. В другий половині місяця активізувалась Атлантика. Частіше відмічались дощі та грози. З 23 по 25 серпня холодний фронт з хвилями спричинив грози, дощі, місцями значні дощі. 27 серпня також спостерігались грози, дощі, місцями значні, та шквалисте посилення вітру до 15-17 м/с.

Загалом, опади в серпні розподілялись дуже нерівномірно. Якщо в першій декаді дощів на деяких станціях майже не було, то в третій їх кількість в 2-4,8 рази перевищувала норму. Місячна кількість опадів також виявилась нерівномірною: у Маневицькому та Луцькому районах – відповідно 68-84%, на решті території 100-147% від багаторічних показників.

Внаслідок таких нерівномірних опадів та жаркої погоди в серпні по області спостерігались тривалі періоди надзвичайної пожежної небезпеки.

Осінь

Вересень вирізнявся досить теплою погодою. Середня добова температура була близькою до норми та на 2-5°, в окремі дні – на 6-9° перевищувала багаторічні показники. Вночі стовпчики термометрів фіксували 9-15°, зрідка – 5-8°. Вдень вони сягали позначок 20-27°. 16 вересня в Луцьку був відмічений абсолютний максимум температури – 29,1°. Виняток – нетривалий період наприкінці другої декади, коли мінімальна температура знизилася до 1-4°, а на 2 см над поверхнею ґрунту – до 0-1° тепла.

На відміну від температури, опади впродовж місяця розподілялися нерівномірно. Погоду перших днів осені визначав циклон, який спричинив грози та зливові дощі. Надалі, до 27 вересня, переважав антициклоніальний характер погоди. Істотних опадів не спостерігалось, лише 6-7 вересня на холодному фронті спостерігались грози та у північно-західних районах - значні дощі. В останні дні місяця погода також була нестійкою: пройшли рясні дощі, що супроводжувалися посиленням вітру до 13-17 м/с. Відповідно, у першій декаді у більшості районів сума опадів перевищила місячну норму або була близькою до неї, лише у Луцькому районі вона склала 35% від норми. У другій декаді було сонячно та сухо. У третій декаді дощі були менш інтенсивними, ніж у першій. Загалом, опадів у всіх районах випало 121-195 % від норми, особливо – в Маневицькому та Ковельському, де їх кількість майже вдвічі перевищила кліматичні показники (191-195% норми). Внаслідок теплої погоди та довготривалої відсутності дощів з середини вересня до початку третьої декади спостерігалася висока, а до 27-го вересня – надзвичайна пожежна небезпека.

Перша половина жовтня була дуже теплою. Середня добова температура на 2-5°, в окремі дні – на 6-8° перевищувала багаторічні показники та коливалась в межах 10-18°. Вночі стовпчики термометрів фіксували 10-16°, зрідка - 6-9°, вдень вони підіймалися до позначок 15-22°, 4 жовтня у західних районах – до 24-25°. В середині місяця, у зв'язку з вторгненням арктичного повітря, значно похолодало. Середня добова температура повітря знизилася до 5-7°, а денна – до 7-12°. Похолодання тривало до кінця другої декади, а надалі, завдяки адвекції середземноморського повітря, температурний фон знову

значно перевищував норму та відповідав другій половині вересня – початку жовтня. Друга, менш інтенсивна хвиля холоду, з переходом середньої добової температури повітря через $+8^{\circ}$ у бік зниження, спостерігалась в останні дні місяця.

Як і у вересні, опади у жовтні також розподілялися нерівномірно. У першій декаді малоактивні атмосферні фронти спричинили невеликі дощі, переважно – на початку місяця. У другій декаді спостерігалася нестійка погода. Південний циклон, що переміщувався з Балкан в північно-східному напрямку, приніс дощі. У східних районах дощі були значними. Відповідно, їх кількість за десятиденку у більшості районів втричі перевищила кліматичні показники та відповідала місячній нормі. У третій декаді було без істотних опадів, лише вночі 30 жовтня малоактивний атмосферний фронт спричинив невеликі та помірні дощі. Впродовж місяця переважали метеорологічні умови, що сприяли накопиченню шкідливих домішок в приземному шарі атмосфери.

Загалом, жовтень був аномально теплим з середньомісячною температурою повітря $11-12^{\circ}$ тепла, що на $3-4^{\circ}$ вище за норму. Однак, різке похолодання в середині місяця з переходом середньої добової температури повітря через $+8^{\circ}$ у бік зниження посприяло початку опалювального сезону в середні строки. Місячна кількість опадів, незважаючи на майже повну їх відсутність у третій декаді, у більшості районів перевищила кліматичні показники, лише у Володимир-Волинському – наблизилася до середніх багаторічних значень.

Листопад видався теплим. Середня добова температура повітря на $1-4^{\circ}$, часом на $5-7^{\circ}$ перевищувала багаторічну норму. Максимальна температура протягом більшості днів залишалась плюсовою: $1-10^{\circ}$, часом $11-14^{\circ}$ тепла. Мінімальна температура перші дві декади також була $1-7^{\circ}$, зрідка – $9-11^{\circ}$ тепла. З 26 листопада, з переміщенням холодних повітряних мас з Північної Атлантики, середня добова температура повітря знизилась до від'ємних значень, що відповідало нормі та на $1-2^{\circ}$ було нижче за неї. Мінімальна знижувалась до $1-6^{\circ}$ морозу.

Майже протягом всього місяця синоптичні процеси були малоактивними. Досить часто спостерігались тумани. 27 листопада з півночі на територію Білорусі перемістився циклон, який зумовив дощ, мокрий сніг та сніг, 28 листопада – слабе налипання мокрого снігу. З подальшим переміщенням холодного повітря в тилу цього циклону температура знизилась, опади продовжувались. Утворився сніговий покрив висотою $1-7$ см, місцями на дорогах ожеледиця. Загалом, опадів у листопаді було менше норми: по східних та південно-східних районах $62-87\%$, на решті території – $32-56\%$ від неї. Впродовж місяця 16 днів спостерігались метеорологічні умови високого забруднення, що сприяли накопиченню шкідливих домішок в приземному шарі атмосфери.

Переміщення холодного повітря в кінці листопада продовжилось і на початку грудня. Середня добова температура повітря була на $1-3^{\circ}$ нижчою за норму. Мінімальна температура становила $2-8^{\circ}$ морозу. Максимальна – від 2° морозу до 1° тепла. В більшості районів області зберігався сніговий покрив

висотою 1-5 см. Ґрунт промерз на 5-6 см. 4 грудня почалось переміщення теплих повітряних мас з Середземного моря. Температура підвищилась до плюсових значень. Середня добова стала на 3-8° вищою за багаторічну норму. Максимальна – 2-9° тепла, мінімальна – 0-6° тепла. Сніг зійшов повністю. Однак, з 7 грудня посилювся антициклон на сході, що зумовило до кінця першої декади холодну вітряну погоду. Середня добова температура повітря стала на 1-3° нижчою від норми. Мінімальна знизилась до 3-6° морозу. Максимальна також залишалась нижче 0°. Промерзання ґрунту збільшилося до 8-10 см. Наближення антициклону зі сходу та циклону з заходу спричинило посилення градієнтного вітру до 15-17 м/с. 10 грудня знову почалось надходження теплих та вологих повітряних мас з Середземного моря, що спричинило складні погодні умови: відмічався льодяний дощ, невеликий сніг та мокрий сніг, снігова крупа, невеликий дощ, ожеледь та ожеледиця. Знову утворився сніговий покрив висотою 1-2 см, який зійшов через чотири дні. Нестійка погода утримувалась до 14 грудня. Середня добова температура підвищилась до -1°+2°, що на 1-4° вище за норму. Максимальна – до -1°+4°. Мінімальна вночі була всього 0-2° морозу. Переміщення теплих, вологих повітряних мас з Середземного моря зумовило складні погодні умови впродовж всієї другої декади: часті були тумани та ожеледі, на дорогах ожеледиця. В другій половині грудня температура значно підвищилась. Середня добова на 4-11° перевищувала норму. Максимальна сягала 2-8°, 29 грудня 10-11° тепла. Мінімальна також була переважно плюсовою: 1-5° тепла, в окремі дні знижувалась до 1-5° морозу.

В першій декаді, внаслідок впливу антициклону, переважала суха погода. В другій декаді, з переміщенням циклону з Балкан, пройшли невеликі опади. Третя декада була дощовою. Загальна кількість опадів в грудні становила 78-99% від норми, у південних районах до 110%.

Висновки

Взимку 2020 року середня місячна температура повітря виявилась більш ніж на 6° вищою за норму. Весна розпочалась теплою погодою. В березні середня місячна ще перевищувала норму на 3,8°. Але в квітні це перевищення зменшилося до 0,6°. Місяць був сухим та прохолодним. А в травні навпаки, середня місячна була на 2,3° нижче багаторічних показників.

Літо на Волині було теплим. Середня місячна температура на 2,7° перевищувала багаторічні показники. Липень був дещо прохолоднішим. Середня перевищила норму на 1,5°.

Осінь перейняла естафету у літа. Впродовж всього сезону також було досить тепло та комфортно. Середня місячна температура на 2,5-3,3° перевищувала норму.

В останній місяць року температурний режим змінювався, але, в цілому, був дуже теплим. Середня місячна температура на 3,7° перевищила норму.

Всього протягом 2020 року по Волині спостерігалось 103 випадки НМЯ І та 6 – СМЯ ІІ.

НМЯ І: 45 – грози, 2 – град, 20 – вітер, 4 – шквал, 13 – значний дощ, 6 – заморозки, 13 – туманів. СМЯ ІІ: 4 – заморозки, 1 – шквал, 1 – шквал та град.

3.2. Національна система оцінки антропогенних викидів та адсорбції парникових газів.

Збільшуючи викиди парникових газів в атмосферу, люди порушують баланс, що склався впродовж століть. В результаті діяльності людини концентрація парникових газів збільшується, через що посилюється парниковий ефект, а це вже неприродний та потенційно небезпечний процес. До парникових газів відносяться діоксид вуглецю (CO₂), метан (CH₄), закис азоту (N₂O), гідрофторвуглеці (HFCs), перфторвуглеці (PFCs), гексафторид сірки (SF₆).

В основі національної системи оцінки антропогенних викидів та адсорбції парникових газів лежить підготовка щорічних інвентаризацій викидів та поглинання парникових газів і розробка національних повідомлень про зміни клімату. В Україні національні інвентаризації викидів парникових газів розроблювалися чотири рази. Перші дві інвентаризації було здійснено за активної участі Інституту загальної енергетики НАН України. Для останньої інвентаризації було проведено певну діяльність із забезпечення якості. Її результати оприлюднено на веб-сайті Мінприроди України для розгляду і рецензування експертами і громадськістю.

Основні джерела антропогенних викидів парникових газів в області наступні:

- вуглекислий газ – виділяється у великих кількостях при спалюванні палива;
- метан – виділяється в процесі розкладу гною та побутових відходів.

Оцінка антропогенних викидів в області здійснюється :

- промисловими підприємствами – при спалюванні органічного палива (Методика визначення викидів забруднювальних речовин в атмосферу від енергетичних установок. ГКД 34.02.305-2002. Міністерство палива та енергетики України. Київ, 2002 рік);
- сільськогосподарськими підприємствами – при вирощуванні тварин та птиці.

3.3. Політика та заходи у сфері скорочення антропогенних викидів парникових газів та адаптації до зміни клімату.

Зміна клімату на планеті є однією з найбільш серйозних екологічних проблем сучасності, яка все частіше стає причиною негативних наслідків для довкілля, економіки та суспільства.

Зміна клімату – це не лише зміна стану довкілля, але й питання, пов'язане з правами людини для мільйонів людей та спільнот в усьому світі. Визнанням світового значення проблеми антропогенних змін клімату є те, що 194 країни ратифікували Рамкову конвенцію ООН про зміну клімату та 187 країн - Кіотський протокол до неї. Викиди парникових газів стають частинкою атмосферного повітря, так як відповідно до Закону України «Про охорону атмосферного повітря»: атмосферне повітря – життєво важливий компонент навколишнього природного середовища, який є природною сумішшю газів, що знаходиться за межами жилих, виробничих та інших приміщень. Підписавши

Київський протокол, Україна, як і інші держави, визнала, що державний сектор економіки і приватний бізнес можуть і повинні запобігати глобальному потеплінню. Базовими аспектами у сфері адаптації до зміни клімату є:

- визначення шляхів досягнення скорочення або обмеження викидів парникових газів;
- створення і стійке функціонування національної системи для оцінки викидів і поглинання парникових газів, національної системи реєстрації;
- розробка програми участі у гнучких механізмах Київського протоколу - проектах спільного впровадження та міжнародної торгівлі квотами на викиди парникових газів;
- наукова підтримка всієї діяльності, пов'язаної з питанням зміни клімату;
- участь громадськості у прийнятті рішень з національних дій в області зміни клімату, що є складовою побудови громадянського суспільства в державі.

Незважаючи на відсутність спеціальних законів у сфері зміни клімату, чинне законодавство України заклало основи для охорони, збереження та відновлення стану атмосферного повітря, як одного із основних життєво важливих елементів навколишнього природного середовища, у деяких її законах ще до часу ратифікації Україною Рамкової конвенції та Київського протоколу. Зважаючи, що більшість парникових газів є водночас забруднюючими речовинами, то за роз'ясненням Мінприроди на сьогодні інвентаризація антропогенних викидів парникових газів здійснюється відповідно до виданих дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря.

Одним із пріоритетних напрямків в зменшенні впливу викидів парникових газів на зміну клімату є зменшення викидів цих газів за рахунок енергозбереження, раціоналізації структури енергозбереження, зниження непродуктивних втрат енергоресурсів, впровадження нових малоресурсоємних технологій, а також збільшення площі лісів.

В області упродовж 2019 року органами виконавчої влади, суб'єктами господарювання усіх форм власності здійснено значний обсяг робіт з підвищення енергоефективності регіону, заходів, спрямованих на зменшення використання природного газу і залучення альтернативних видів палива до паливно-енергетичного балансу області.

З метою підвищення ефективності споживання паливно-енергетичних ресурсів в області прийнято Регіональну програму підвищення енергоефективності Волинської області на 2011-2020 роки (далі – Програма), затверджену рішенням обласної ради від 13.05.2011 № 4/16 (із змінами).

На зменшення викидів забруднюючих речовин (твердих частинок, двоокису сірки, оксидів азоту) та парникових газів в атмосферне повітря спрямована політика впровадження біоенергетичних технологій в області.

4. Водні ресурси

4.1 Водні ресурси та їх використання

4.1.1. Загальна характеристика

Волинська область багата на поверхневі води: ріки, озера, ставки. Гідрографічна сітка області представлена річками двох великих басейнів: р.Прип'ять і р.Західний Буг. Ріки області переважно належать до басейну р.Прип'ять. Річка Прип'ять з притоками Турія, Стохід і Стир є найбільшою річкою області. Вздовж західної межі області протікає р.Західний Буг з притокою Лугою. Вони протікають по території області в основному з півдня на північ, мають повільну течію, через незначне зниження рельєфу в північному напрямку. Більшість річок Волині через невеликі глибини не суднохідні. За даними Регіонального офісу водних ресурсів у Волинській області на території області нараховувалося 137 річок довжиною 3447,7 км.

4.1.2. Водозабезпеченість регіону

Серед західних областей України Волинська область має найбільшу кількість озер (267 шт.). Найбільші і наймальовничіші озера області – Світязь, Пулемецьке, Турське, Люцимир, Перемут, Оріхове, Волянське, Біле, Любязь. Площа дзеркала води в озерах області становить 13065,61 га. За походженням вони різноманітні. Переважна більшість - карстові озера, менша – заплавні. Їх режим тісно пов'язаний з річками, а під час весняної повені самостійне існування озер припиняється. Заплавні озера заболочені, з низькими берегами і в'язким дном.

У Волинській області в експлуатації станом на кінець 2020 року знаходиться 11 водосховищ. Площа дзеркала води у водосховищах становить 2171,2 га. Використовуються вони для зволоження осушених земель на меліоративних системах та риборозведення. Протягом року за допомогою водосховищ проводиться перерозподіл стоку річок області з метою збільшення їх водності та подальшого використання за акумульованих об'ємів води для зволоження осушених земель в засушливі періоди.

На території області нараховується 1125 ставків загальною площею водного дзеркала 5350,75 га, основними джерелами живлення яких є талі, повеневі, дощові і підземні води.

Запаси поверхневих вод області достатні для їх використання на різні потреби.

4.1.3. Водокористування та водовідведення

За даними Регіонального офісу водних ресурсів у Волинській області у 2020 році обсяги забору води становили 40,127 млн м³, що на 27,127 млн м³ менше, ніж у 2019 році. З підземних водоносних горизонтів забрано 34,178 млн м³, з поверхневих водних об'єктів – 5,949 млн м³.

Водопостачання в області експлуатують шість спеціалізованих підприємств, які створені в містах: Луцьк, Ковель, Нововолинськ, Володимир-Волинський, Ківерці, Любомль. В інших районних центрах області системи водопостачання експлуатуються районними виробничими управліннями

житлово-комунального господарства.

Загальні запаси водних ресурсів Волинської області формуються здебільшого за рахунок місцевого й транзитного річкового стоку. Загалом аналіз водного балансу засвідчує, що запасів води достатньо для забезпечення в необхідній кількості водокористувачів і водоспоживачів усіх галузей господарства. Забір прогнозних експлуатаційних запасів водних ресурсів області достатній, що становить 6,8 %, щоб забезпечити не лише побутові потреби населення, а й технічні потреби значної кількості промислових підприємств. Основними водоспоживачами в області є комунальне господарство, сільське господарство та промисловість (харчова, цукрова).

Таким чином, запаси поверхневих вод області достатні для їх використання на різні потреби. Використання водних ресурсів в області є раціональним, водний баланс бездефіцитний.

В 2020 році в області нараховувалось 419 основних водокористувачів, якими за рік було використано 30,055 млн м³ свіжої води, що на 23,445 млн м³ менше, ніж у попередньому році. У 2020 році у поверхневі водойми скинуто 25,61 млн м³ зворотних вод, що на 3,49 млн м³ менше, ніж у 2019 році.

Обсяги водокористування та водовідведення в області, в т.ч. по водних об'єктах подано в таблицях 4.1; 4.2.

Основні показники використання і відведення води, млн. м³

Таблиця 4.1

<i>Показники</i>	<i>2018</i>	<i>2019</i>	<i>2020</i>
Забрано води з природних водних об'єктів - всього	69,24	67,69	40,127
у тому числі для використання			
Спожито свіжої води (включаючи морську) з неї на:	54,49	53,5	30,055
виробничі потреби	14,09	13,74	9,878
побутово-питні потреби	18,99	18,27	19,129
зрошення	6,551	4,503	29,18
сільськогосподарські потреби	14,85	16,77	*
ставково-рибне господарство	4,835	5,458	*
Втрати води при транспортуванні	9,0	8,311	6,448
Загальне водовідведення з нього	39,53	39,79	28,834
у поверхневі водні об'єкти	28,40	29,1	25,61
у тому числі:			
забруднених зворотних вод	0,428	0,472	0,423
з них без очищення	0,428	0,425	0,423
нормативно очищених	19,93	20,47	20,865
нормативно чистих без очистки	4,833	4,972	3,153
Обсяг оборотної та послідовно використаної води	5,943	4,170	4,903
Частка оборотної та послідовно використаної води, %	11	12	16
Іотужність очисних споруд	82,52	83,46	88,79

Забір, використання та відведення води за 2020 рік, млн. м³

Таблиця 4.2

Назва водного об'єкту	Забрано води всього в т.ч. із поверхневих водних об'єктів	Використано води всього в т.ч. із поверхневих водних об'єктів	Водовідведення у поверхневі водні об'єкти	
			всього	з них забруднених зворотних вод
Басейн р. Прип'ять	30,484/5,737	24,445/4,01	19,699	0,423
Басейн р. Західний Буг	6,943/0,212	5,61/0,056	6,85	-
Разом	40,127/5,949	30,055/4,066	26,549	0,423

4.2. Забруднення поверхневих вод

4.2.1. Скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти та очистка стічних вод

На території Волинської області експлуатуються очисні споруди різних типів (повного біологічного очищення, механічного очищення) з подальшим скидом очищеної стічної води у водні об'єкти. Переважну більшість становлять очисні споруди повного біологічного очищення.

Потужність очисних споруд в області становить 88,79 млн м³. Забезпечують нормативне очищення зворотньої води підприємства водопровідно-каналізаційного господарства, які експлуатують каналізаційно-очисні споруди.

Скид забруднених зворотних вод у поверхневі водні об'єкти Волинської області у 2020 році становив 0,423 млн м³, що на 0,004 млн м³ менше, ніж у попередньому році.

4.2.2. Основні забруднювачі водних об'єктів (за галузями економіки)

Основними забруднювачами водних об'єктів Волинської області є підприємства житлово-комунального господарства, серед найбільших забруднювачів у 2020 році – КП «Луцькводоканал» та Старовижівське ВУЖКГ.

Використання та відведення води підприємствами, які займаються певним видом економічної діяльності наведено в табл. 4.3

Використання та відведення води підприємствами галузей економіки, млн м³

Таблиця 4.3

Галузь економіки	Використано води	З неї на:		Відведено зворотних вод у поверхневі водні об'єкти		
		побутово- питні потреби	виробничі потреби	всього	у тому числі забруднених	з них без очищення
Житлово-комунальне господарство	18,836	17,207	1,628	21,107	0,423	0,423
Сільське господарство	4,555	0,08	3,658	2,365	-	-
Рибне господарство	2,352	-	2,352	2,365	-	-
Промисловість	4,62	0,283	4,318	2,947	-	-
в т.ч. енергетика	2,22	0,05	2,17	-	-	-
Інші	2,044	1,559	0,274	0,13	-	-
Всього	30,055	19,129	9,878	26,549	0,423	0,423

4.2.3. Транскордонне забруднення поверхневих вод

У 2020 році моніторинг якісного стану поверхневих вод на транскордонній ділянці Західного Бугу згідно Програми проведення державного моніторингу довкілля в частині здійснення підрозділами Держводагенства України контролю якості поверхневих вод басейну річки Західний Буг здійснюється Регіональним офісом водних ресурсів у Волинській області в 4-х затверджених створах:

- с.Амбуків, 500 м нижче впадіння р.Хучва, кордон з республікою Польща;
- м.Устилуг, 500 м нижче впадіння р.Луга, кордон з республікою Польща;
- с.Забужжя, кордон з республікою Польща;
- с.Литовеж, кордон з республікою Польща

На транскордонній ділянці, що проходить по руслу річки Західний Буг, було зафіксовано перевищення в рази ГДК для господарсько-побутових вод по вмісту: БСК₅, амонію сольовому, завислі речовини, сульфатах, нітритах та фосфатах.

Причиною такого перевищення ГДК на транскордонній ділянці є надходження забруднюючих речовин з території Львівської області.

Рівнів високого чи екстремального забруднення вод не встановлено.

Поверхневих водозаборів питної води в басейні Західного Бугу немає.

4.3. Якість поверхневих вод

4.3.1. Оцінка якості вод за гідрохімічними показниками

Контроль якості поверхневих вод у 2020 році проводився: Регіональним офісом водних ресурсів у Волинській області, ДУ «Волинський обласний лабораторний центр МОЗ України», Державною екологічною інспекцією у Волинській області, Волинським обласним центром з гідрометеорології в 71 контрольних створах основних річок та їх приток області.

Було відібрано та проаналізовано 1162 проби води. За результатами досліджень гідрохімічних показників якості води встановлено перевищення гранично допустимої концентрації по амонію сольовому, фосфатах, залізу загальному, нітритах, іонів цинку, біонічному споживанню кисню та інших показниках на річках Прип'ять, Стир, Турія, Стохід.

Випадків екстремально високого забруднення води річок Волині зафіксовано не було.

На якість води **річки Турія** (м.Ковель) впливають стічні води ВУВКГ м.Ковеля та смт. Турійськ. В даному пункті спостереження у звітному році не зафіксовано жодного випадку високого забруднення води.

Вміст розчиненого кисню у воді в обох створах задовільний, але в порівнянні з попереднім роком дещо погіршився.

Випадків високого забруднення води впродовж звітного року не зафіксовано.

В обох створах збільшився рівень забруднення води іонами цинку (у верхньому створі в 3,4 рази в нижньому створі в 1,9 раз) та азотом нітратним, синтетичними поверхнево-активними речовинами та хімічним споживанням

кисню. В обох створах дещо зросло біохімічне споживання кисню.

Спостерігалось зниження середньорічних концентрацій азоту амонійного у воді обох створів (вдвічі), нітратного, фосфору мінерального, а у створі нижче міста азоту нітратного та хімічне споживання кисню.

Решта гідрохімічних показників знаходяться нижче встановлених гранично допустимих концентрацій.

Якість води р.Турія м.Ковель в 2020 році має тенденцію до зниження.

На якість води **річки Стир**, у створі вище міста, мають вплив забруднення, що потрапляють з річки Іква ЖКП «Млинівське» та ДКП «Дубнівське» Рівненської області, а також стічні води, що переносяться з Львівської області – КП «Радехівське ВКГ» (через річку Острівка) та КП «Бродиводоканал» (через річку Бовдурка). Якість води у створі нижче міста зазнає впливу стічних вод КП «Луцькводоканал».

Кисневий режим річки задовільний і порівняно з попереднім роком суттєво не змінився.

Випадків високого забруднення не спостерігалось.

Зросла в обох створах середньорічна концентрація іонів міді в 1,7 рази, синтетичних поверхнево-активних речовин та дещо збільшилось біохімічне споживання кисню.

Зниження середньорічних концентрацій спостерігалось в обох створах по азоту нітритному, нітратному амонійному, фосфору мінеральному, марганцю (в 1,5 рази), залізу загальному (в 1,7 рази) та хімічному споживанню кисню.

Рівень забруднення води рештою інгредієнтів порівняно з попереднім роком суттєво не змінився.

Якість води річки Стир у м. Луцьк протягом звітного року має тенденцію до покращення.

Забруднення води **річки Прип'ять** в пункті спостереження с. Річиця обумовлюють стічні води ВУЖКГ смт.Ратно та госппобутові стоки прилеглих населених пунктів.

В звітному році не зафіксовано жодного випадку високого забруднення води.

В даному пункті спостереження спостерігалось зростання середньорічних концентрацій іонів заліза загального (в 1,9 рази). Цинку, марганцю та вмісту органічних сполук по біохімічному споживанню кисню.

Зменшилося забруднення води іонами міді (в 5 раз), азотом амонійним (в 1,6 рази), азотом нітритним (в 2,7 раз) хромом шестивалентним, фосфором фосфатів та синтетичними поверхнево-активними речовинами.

Знизилось хімічне споживання кисню.

Середньорічні концентрації інших інгредієнтів значних змін не зазнали.

Якість води річки Прип'ять с. Річиця у 2020 році покращилась.

Організованих джерел забруднення на **річці Стохід** немає.

Внаслідок дуже частих підтоплень на р.Стохід на якість води можуть вплинути змиви з сільгоспугідь та приватний сектор.

Кисневий режим річки задовільний і порівняно з минулорічним дещо покращився.

Випадків високого забруднення не спостерігалось.

У звітному році зросло забруднення води іонами цинку, заліза загального та синтетичними поверхнево-активними речовинами.

Знизився рівень середньорічних концентрацій азоту амонійного (1,2 рази), азоту нітратного (в 8,3 раз), іонів міді та зменшилось хімічне споживання кисню.

Рівень забруднення води річки Стохід смт. Любешів у 2020 році має тенденцію до покращення.

4.3.3. Мікробіологічна оцінка якості вод з огляду на епідемічну ситуацію

У літній період за результатами лабораторних досліджень 232 проб води відкритих водойм у місцях відпочинку (водних рекреаціях) на мікробіологічні показники питома вага невідповідних становила 18% проти 11% у 2018р. Не відповідали вимогам проби води річок Турія (м. Ковель), Стир, Сапалаївка (м. Луцьк), озер у Ківерцівському, Ковельському, Луцькому, Турійському районах. За результатами невідповідних проб власникам місць масового відпочинку, органам місцевого самоврядування надавались рекомендації щодо заборони купання у таких водоймах. Інформація висвітлювалась у ЗМІ та передавалась у територіальні органи Держпродспоживслужби області для вжиття заходів реагування.

4.3.4. Радіаційний стан поверхневих вод

Спостереження за радіоактивним забрудненням поверхневих вод у зонах впливу атомних станцій виконувалися Рівненською гідрогеолого-меліоративною експедицією на пунктах спостережень в зоні Рівненської АЕС, що розташовані на території області на річках Турія, Стир, Західний Буг, Стохід. Кількісні значення ^{90}Sr та ^{137}Cs , які були зафіксовані в 2020 році, коливаються в допустимих межах.

4.4. Якість питної води та її вплив на здоров'я населення

В області забезпечення населення питною водою здійснюється із джерел підземних водоносних горизонтів. Поверхневі водойми використовуються для організованого відпочинку, купання та заняття спортом. Контроль за якістю питної води на території Волинської області здійснювали Державна установа «Волинський ОЛЦ МОЗ України» та Головне управління Держпродспоживслужби в області.

Централізоване водопостачання населення області здійснюється лише з підземного водоносного горизонту.

Головою Держпродспоживслужби погоджено План проведення лабораторних випробувань, вимірювань, досліджень та експертизи під час здійснення державного контролю (нагляду) у сфері санітарного законодавства на території Волинської області у 2020 році, де серед інших, передбачено

дослідження питної води.

Протягом 2020 року спеціалістами Держпродспоживслужби області відібрано 1079 зразків питної води на відповідність ДСанПіН 2.2.4-171-10 «Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною» для дослідження на санітарно-хімічні, мікробіологічні та вірусологічні показники.

Зокрема, з джерел централізованого водопостачання відібрано:

- 372 проби для дослідження за санітарно-хімічними показниками, 28 (7,5%) зразків за вмістом заліза не відповідали вимогам зазначеного нормативу, а саме: з мережі водопроводів Володимир-Волинського, Іваничівського, Камінь-Каширського, Ковельського, Луцького, Любешівського, Маневицького, Ратнівського та Старовижівського районів;

- 377 проб для дослідження за мікробіологічними показниками, в 2 (0,5%) зразках – з мережі сільських водопроводів Володимир-Волинського та Любешівського районів, виявлено перевищення гранично-допустимих показників (ЗКФ).

З джерел децентралізованого водопостачання відібрано:

- 165 зразків для дослідження за санітарно-хімічними показниками. Відповідно до експертних висновків 53 (32%) проби води не відповідали вимогам ДСанПіН 2.2.4-171-10 за вмістом заліза з мережі закладів освіти Камінь-Каширського, Ківерцівського, Ковельського, Луцького, Любешівського, Любомльського, Маневицького, Ратнівського, Рожищенського, Старовижівського, Турійського та Шацького районів.

- 165 проб для дослідження за показниками епідемічної безпеки, в 4 (2,4%) зразках з мережі закладів освіти Ківерцівського, Любомльського, Шацького районів виявлено перевищення вмісту бактерій групи кишкової палички (БГКП).

Перевищення вмісту заліза може бути спричинено як неналежною експлуатацією самих джерел та систем водопостачання, так і природним надлишковим вмістом мінеральних речовин у водовмісних ґрунтах, де формуються підземні води відповідного регіону.

За підсумками здійсненої роботи, враховуючи статтю 30 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» та статтю 18 Закону України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення», керівникам закладів освіти, власникам/балансоутримувачам об'єктів водопостачання, головам виконкомів міських (міст обласного значення), селищних і сільських рад, об'єднаних територіальних громад надіслано матеріали з висвітленням виявлених відхилень для вжиття заходів, в тому числі здійснення дезінфекції джерел водопостачання та встановлення засобів для знезалізнення з метою доведення показників до нормативних.

За результати лабораторних досліджень, проведених ДУ «Волинський ОЛЦ МОЗ України» та його відокремлених структурних підрозділів, питома вага невідповідних проб централізованого водопостачання становить за санітарно-хімічними показниками 17,1% проти 15,9 % у 2019 році. Значна кількість проб з відхиленнями від гігієнічних нормативів за санітарно-хімічними показниками виявлена на локальних 38,7% (у 2019 -33,5%),

відомчих-18,2% (у 2019-33,5%), сільських 8,8% (у 2019-13,3%) водопроводах. Зокрема, питома вага невідповідних проб води з джерел централізованого водопостачання (артсвердловин водопроводів) значно збільшилась, ніж у 2019 і становила 16,2% проти 7,4%.

Відхилення за санітарно-хімічними показниками пов'язані з підвищеною концентрацією заліза, твердості в підземних водоносних горизонтах, зношеністю водопровідних мереж та обумовленою цим каламутністю, кольоровістю. Залишкової кількості пестицидів, СПАР у досліджених пробах питної водопровідної води не виявлено.

Відсоток невідповідності проб питної води водопровідної води за результатами мікробіологічних досліджень залишився майже на рівні минулого року та становив 4,7 %. Зокрема, води комунальних водопроводів-0,6% (у 2019-2,1%), відомчих-6,6 % (у 2019-3,6%), сільських -6,6% (у 2019- 6 %), локальних-7% (у 2019- 8,3%). Що стосується води з джерел централізованого водопостачання (артсвердловин водопроводів) то відмічається зменшення невідповідних проб з 4,9 % у 2019 році до 1,2 % у 2020 році.

Дещо покращились показники якості питної води децентралізованого водопостачання. Питома вага проб з відхиленнями від нормативів за санітарно-хімічними показниками становила 27,1% (у 2019 – 29,6%). Залишився високим показник питомої ваги невідповідних проб води колодязів, в основному, що споживають діти до 3 років, за надмірним вмістом нітратів 25% (у 2019 – 23%), що свідчить про значний ризик виникнення захворювання метгемоглобінемією. Проведення лабораторних досліджень питної води дає можливість запобігти цьому. У 2020 році випадків захворювань метгемоглобінемією в області не зареєстровано.

У 2020 році дещо погіршилися результати питної води децентралізованого водопостачання мікробіологічними показниками- питома вага відхилень становила 8,0 проти 6,4 у 2019 році.

При проведенні вірусологічних, паразитологічних, радіологічних досліджень питної води відхилень від гігієнічних нормативів не виявлено.

По усіх виявлених невідповідних пробах питної води власникам, органам місцевого самоврядування надавалися рекомендації щодо припинення споживання такої води, проведення очистки джерел, мереж водопостачання з їх знезараженням та наступним лабораторним дослідженням. Інформація передавалась в територіальні органи Держпродспоживслужби області для вжиття заходів реагування.

4.5. Заходи щодо покращення стану водних об'єктів

У 2020 році в області, в межах реалізації Регіональної екологічної програми «Екологія 2016 – 2020», затвердженою рішенням Волинської обласної ради від 10.02.2016 № 2/27 (зі змінами), місцевих програм екологічного спрямування та Загальнодержавної цільової програми розвитку водного господарства та екологічного оздоровлення басейну річки Дніпро на період до 2021 року» виконувались заходи, спрямовані на покращення стану

водних об'єктів.

У 2020 році органами виконавчої влади та підприємствами в області було заплановано виконання природоохоронних заходів спрямованих на охорону і раціональне використання водних ресурсів на суму 87 289,535 тис. гривень. Фактично освоєно кошти в сумі 67 033,225 тис. гривень, з них:

- 1 428,4 тис. гривень – кошти державного бюджету;
- 3 369,856 тис. гривень – кошти обласного бюджету (в тому числі 3069,856 тис. гривень кошти обласного фонду охорони навколишнього природного середовища);
- 4 689,753 тис. гривень – кошти місцевого бюджету (в тому числі 540,77 тис. гривень кошти місцевих фондів охорони навколишнього природного середовища);
- 4 054,64 тис. гривень – власні кошти підприємств;
- 53490,576 тис. гривень – залучені кошти.

Кошти, які були спрямовані на охорону і раціональне використання водних ресурсів були використані в основному на заходи із забезпечення експлуатації загальнодержавних та міжгосподарських державних і внутрішньогосподарських меліоративних систем, будівництва і реконструкції каналізаційно-очисних споруд та систем водовідведення в населених пунктах, реконструкції мереж зливної каналізації, зменшення шкідливого впливу на водні об'єкти промислових відходів, захисту сільських населених пунктів і сільськогосподарських угідь від шкідливої дії вод та відродження і підтримання сприятливого гідрологічного стану річок.

В результаті виконання запланованих робіт створюється можливість запобігання забрудненню навколишнього середовища (в тому числі водних об'єктів) стічними водами, відходами та недопущення попадання стічних вод на рельєф та у підземні водоносні горизонти, а також захищення від підтоплення повеневими і паводковими водами населених пунктів області.

5. Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, біорізноманіття, розвиток природно-заповідного фонду та формування національної екологічної мережі

5.1. Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, формування національної екологічної мережі

5.1.1 Загальна характеристика

У статті 2 Конвенції про біологічне різноманіття (1992) термін біорізноманіття визначається як розмаїття живих організмів з усіх джерел, зокрема наземних, водних екосистем та екологічних комплексів, складовими яких вони є. Це поняття охоплює розмаїття в межах виду, між видами і розмаїттям екосистем. Біологічне різноманіття є національним багатством України, яке забезпечує екосистемні та біосферні функції живих організмів, їх угруповань та формує середовище життєдіяльності людини. На жаль, сьогодні біологічне різноманіття втрачається під час забудов, розорювання землі, меліорації, спорудження водосховищ, створення мереж транспортної інфраструктури та здійснення інших видів господарської діяльності. Головні загрози біорізноманіттю пов'язані сьогодні з діяльністю людини. Вони полягають у знищенні природних середовищ існування тварин і місць зростання рослин, їх фрагментації та деградації (включаючи забруднення), у глобальній зміні клімату, екологічно - незбалансованій експлуатації видів людиною, поширенні чужорідних видів, розповсюдженні хвороб тощо. Знищення природних середовищ існування тварин і місць зростання рослин відбувається внаслідок розорювання земель, вирубування лісів, осушення або обводнення територій, промислового, житлового та дачного будівництва тощо.

Спостерігається катастрофічне зменшення площі територій водно-болотних угідь, степових екосистем, природних лісових екосистем, які є основою для збереження біорізноманіття. Скорочуються території, зайняті природною рослинністю, що призводить до виникнення загрози втрати гено - та ценофонду. Тим часом, біологічне різноманіття, як результат багатовікової еволюції, повинно бути передано прийдешнім поколінням у максимально збереженому стані.

5.1.2. Загрози та вплив антропогенних чинників на структурні елементи екомережі, біологічне та ландшафтне різноманіття

Вплив антропогенних чинників на структурні елементи екомережі, біорізноманіття, природні ресурси полягає в збільшенні площі деградованих, малопродуктивних та техногенно-забруднених земель, які потребують консервації. В області нараховується 14,2 тис. га - сильно розмитих, 20,7 тис. га – сильно дефляційно небезпечних та 52,5 тис. га – перезволожених деградованих сільськогосподарських земель, що складає 4,3 % від площі області.

Відтворення природного стану елементів екомережі полягало в збереженні природних угідь у заплавах, недопущення випалу сухої рослинності через пропаганду серед місцевого населення та засоби масової інформації, здійснення перевірок на основних водоймах області з метою забезпечення

орендарями водойм заходів по збереженню рибних запасів, вжиття заходів щодо недопущення задухи риби, підтримання сприятливого моніторингу за скупченнями мігруючих водоплавних птахів, а на водоймах області проводився моніторинг за зимуючими водоплавними та навколо водними птахами, що необхідно для розробки заходів по їх охороні під час міграцій та зимівлі.

Щороку створюються та облаштовуються біотехнічні споруди по підгодівлі лося, оленя та козулі та проводяться обліки їх чисельності.

Постійно проводиться робота щодо резервування особливо цінних природних комплексів та об'єктів для подальшого створення територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного та місцевого значення.

5.1.3. Заходи щодо збереження біологічного та ландшафтного різноманіття

Збереження біорізноманіття в лісах здійснюється їх власниками та постійними лісокористувачами на генетичному, видовому, популяційному та екосистемному рівнях. До слова, на території Шацького національного парку, із цільових заходів по збереженню біорізноманіття, слід відмітити здійснення активної охорони низькоберезових угруповань, занесених у Червону книгу України, локалітети якої у регіоні небагаточисельні і перебувають близько південної межі ареалу її поширення.

Для ефективного розвитку мережі ЄвроМАБ науковцями України, Польщі та Білорусі були проведені спільні дослідження суміжних територій біосферних резерватів та вироблена спільна стратегія охорони і використання природної спадщини білорусько-польсько-українського прикордоння.

Шацький НПП бере участь в проекті ПРООН/ГЕФ «Зміцнення управління та фінансової стійкості національної системи природоохоронних територій в Україні».

Продовжуються роботи в рамках договору про співробітництво між Поліським (Польща) і Шацьким національними парками від 24 квітня 2003 року, а також з національним комітетом ЮНЕСКО МАБ по розвитку регіону Полісся. Крім того, проведено перевірку усіх штучних гніздівель та за необхідності частину з них відремонтовано, поновлено драбини, необхідні для спостереження за цими штучними гніздівлями. Також, продовжено збір даних (кадастр) нір, хаток та поселень бобра і лисиці на території НПП.

На території НПП на межах усіх постійних пробних площ інвентаризовано і за необхідності поновлено спеціальні межові стовпчики з зазначенням нумерації.

Біля території національного природного парку «Прип'ять-Стохід» діє метеостанція в смт.Любешів, а на території НПП – 1 гідрологічний пост в с.Люб'язь, які підпорядковані Гідрометцентру України. Крім того, продовжувався збір даних на 8 власних гідропостах в межах території НПП, продовжувалися дослідження ґрунтів на окремих ділянках НПП.

Проведені роботи з огляду і ремонту штучних гніздівель для птахів на постійних пробних площах (дуплогніздівників) та гоголятників, а також

ремонту драбин на постійних площах.

Загалом, протягом 2020 року в НПП проводилися науково-дослідні роботи, а саме: польові дослідження з інвентаризації фауни, флори і грибів, фенологічні спостереження за живою і неживою природою, науково-дослідні роботи на постійних пробних площах та кільцювання птахів.

На території НПП функціонують 15 постійних пробних площ і 3 профілі або фенологічні стежки з метою проведення фенологічних спостережень за сезонними явищами природи та елементами живої природи: зоологічних (фенологія міграцій птахів, сезонне зникнення зимосплячих видів тварин, як зокрема земноводних та плазунів, певних груп безхребетних, як зокрема лускокрильців – денних метеликів тощо), ботанічних (сезонний розвиток рослинності) тощо, який охоплює кілька основних екосистем (болотна, лучна, річкова). На окремих їх ділянках постійних пробних площ поновлено межові знаки.

Протягом звітної періоду продовжено збір картографічних матеріалів про ґрунти та ідентифікацію їх з територією НПП, з подальшим узагальненням, розробку теоретичних засад проведення системи ґрунтових розрізів на території НПП, проведення яких планується у майбутньому.

У рамках реалізації проекту «Включення питань змін клімату в управління вразливими екосистемами, природно-заповідні території Полісся» проведено 1 зустріч з експертами Піренейського національного парку (Франція), провідних науково-дослідних установ України та Українського товариства охорони птахів, зокрема, з питань вирішення природоохоронних та соціально-економічних аспектів НПП (серед раніше виділених 3 ключових проблемних аспектів: функціонування та оптимізація водних (річково-заплавних і –озерних), болотних і лісових екосистем), повторно обстежено лише перші 2, які взяті за пріоритетні (ділянка з можливого відновлення сінокошіння на закинутих сінокосів наболотах і заболочених луках біля с.Люб'язь вище за течією р.Прип'ять і ділянку р.Прип'ять між с.Люботин і с.Люб'язь, на якій необхідно впроваджувати заходи з видалення рослинного покриву, що створює перепони для проходження води). Напрацьовано попередні шляхи з вирішення цих питань і перспектив закладення моніторингу на цих ділянках фахівцями-експертами цього проекту. При цьому, проведено обстеження, як вразливих (зазначених вище), так і не вразливих ділянок природних екосистем, які використано для узагальнень і їх порівняння.

Натомість, власними силами проводилася інвентаризація флори та фауни, ведення переліків рослин і тварин, що підлягають особливій охороні, вивчення фенологічних та міграційних аспектів.

5.1.4. Формування національної екомережі

Формування екомережі - одне з найголовніших завдань у природоохоронній галузі і є пріоритетним напрямком національного та міжнародного масштабу. Як засвідчує світовий досвід, збереження генетичного різноманіття регіону можливе за умови, що не менше ніж 10–15 % його площі знаходиться у межах заповідних територій, де збереглися незмінні або майже

незмінені природні ландшафти. Наявність розвиненої природоохоронної мережі – запорука збереження біорізноманіття.

На регіональному рівні сталий розвиток передбачає розробку соціально-економічних та екологічних програм розвитку територій, формування місцевих бюджетів з урахуванням пріоритетності цілей і завдань сталого розвитку, реалізацію комплексу заходів збалансованого розвитку регіонів.

17.01.2005 року створена обласна Координаційна рада з питань формування національної екологічної мережі, а 17.08.2007 року – Координаційна рада з питань розвитку територій та об'єктів природно-заповідного фонду в області. Тут діє розроблена і затверджена рішенням обласної ради № 2/27 від 10.02.2016 року регіональна екологічна програма «Екологія 2016–2020».

Формування регіональної екомережі регіону інтегровано у плани економічного та соціального розвитку області, шляхом узгодження заходів із збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, що передбачено зокрема вищезгаданою регіональною екологічною програмою «Екологія 2016–2020». Цією програмою передбачено заходи на реалізацію формування екомережі (розроблення регіональної схеми екомережі), в тому числі створення нових та розширення меж існуючих територій та об'єктів природно-заповідного фонду (основні елементи екомережі).

Основною метою формування екомережі є максимальне збереження природності об'єктів і процесів, локалізація та мінімізація антропогенного впливу. До складу екомережі області входять:

- природно-заповідні об'єкти;
- землі водного фонду, водно-болотні угіддя, водоохоронні зони;
- землі лісового фонду;
- полезахисні лісові смуги та інші захисні насадження, які не віднесені до земель лісового фонду;
- землі оздоровчого призначення з їх природними ресурсами;
- землі рекреаційного призначення;
- інші природні об'єкти, які мають особливу природну цінність.

Найкраще вивчене видове різноманіття флори і фауни у межах природного заповідника і національних природних парків області, які через свій особливий природоохоронний статус виділяються найбільшою концентрацією місцезнаходжень ендемічних, реліктових, рідкісних та зникаючих видів рослин і тварин, занесених до Червоної книги України та міжнародних природоохоронних переліків.

Прикордонне розташування області, яка безпосередньо межує з двома країнами – з Польщею на заході і Білоруссю на півночі, зумовлює формування природоохоронних територій міжнародного рівня. Збережені у природному стані екосистеми Шацького поозер'я є ядром української частини Трилатерального польсько-білорусько-українського біосферного резервату «Західне Полісся» (про його створення 28.10.2011 р. у Києві була підписана міждержавна тристороння угода на урядовому рівні, а протягом 9–13.07.2012 р. Міжнародна Координаційна рада Програми МАБ ЮНЕСКО у Парижі

Перспективною є співпраця з Республікою Білорусь для створення білатерального резервату на базі транскордонного українсько-білоруського водно-болотного угіддя «Стохід–Прип'ять–Простир».

39

збереженням і охороною через недостатній рівень вивченості цих видів та недостовірність інформації про місця їхньої локалізації та чисельності. Природні масиви Полісся є об'єднуючими елементами, що тісно пов'язують національну екомережу з такими ж системами Польщі і Білорусі.

До основних екомережоформувальних вузлів міжнародного і національного рівнів регіональної екомережі належать: Шацький (цінний озерний комплекс), Прип'ятсько-Стохідський (водно-болотний), Білоозерсько-Черемський (болотний), Цуманський (комплекс дубових насаджень) (рис. 5.1.3). Поліський широтний і Західнобузький меридіональний природні коридори європейського рівня, просторово обмежені долинами річок Прип'яті і Західного Бугу, об'єднують транскордонні елементи регіональної і національної екомереж, засвідчуючи важливість ролі Волинського Полісся як необхідного функціонального складника екологічної структури Європи.

На території Волинської області є декілька поліфункціональних природоохоронних об'єктів з виокремленими у їхніх межах функціональними зонами, що відрізняються за цільовим призначенням та режимом охорони. Вони слугують біосфероформувальними вузлами, у їхніх межах, враховуючи функціональне зонування, виокремлюються центри концентрації біорізноманіття та буферні зони. Основою біосфероформувальних вузлів є екологічні ядра екомережі міжнародного та національного рівнів (екомережоформувальні вузли), що складаються з об'єктів природно-заповідного фонду.

Ландшафтне та біорізноманіття Верхньоприп'ятського фізико-географічного району Волинського Полісся репрезентують екомережоформувальні вузли міжнародного значення Шацький та Прип'ять–Стохідський та регіональні природні ядра: Липинсько-Турське, Доманівсько-Смольненське, Оріхівсько-Озерянське, Згоранське, Підріченське, Святобузаківське (табл. 5.1.1, див. рис. 5.1.3).

Просторові зв'язки між ключовими територіями регіональної екомережі (процеси міграції, обміну та поширення видів на суміжні території) забезпечують природні коридори. Ширина екологічних коридорів загальнодержавного значення (межі яких практично співпадають з природними) складають від 10–15 до 20–30 км, ширина коридорів регіонального рівня – від 0,5 до 2 км.

Поліський широтний екологічний коридор національного значення (ширина у межах області варіює від 25 до 30 км), який проходить через усю зону мішаних хвойно-широколистяних лісів, бере початок на північному заході Волинського Полісся. Він включає транскордонні елементи загальноєвропейської екомережі, має важливе гідрологічне значення, є одним з головних міграційних шляхів птахів та осередком специфічної післяльодовикової рослинності. Поліський екокоридор у межах Волинської області простягається вздовж долини р. Прип'яті, пов'язуючи природні ядра міжнародного значення (екомережоформувальні вузли) – Шацьке та Прип'ятсько-Стохідське і низку регіональних.

Екомережоформувальні вузли та природні ядра у межах ландшафтних районів
Волинської області

Таблиця 5.1.1

Фізико-географічна область	Ландшафтний район	Назва екомережоформувального вузла, природного ядра	Площа, га	Статус в регіональній екомережі
Волинське Полісся	Верхньо-прип'ятський	Шацький (ЕВм 1)	75075	міжнародний
		Прип'ять-Стохідський (ЕВм 2)	80350	міжнародний
		Липинсько-Турське	4700	регіональний
		Доманівсько-Смольненське	1700	регіональний
		Оріхівсько-Озерянське	1500	регіональний
		Згоранське	750	регіональний
		Підріченське	200	регіональний
		Святобузаківське	3000	регіональний
	Нижньостирський	Черемський	6000	національний
		Бережницьке	1550	регіональний
	Любомльсько-Ковельський	Бузьке	3600	регіональний
		Волошківсько-Радощинське	3000	регіональний
		Стохідське	6000	регіональний
	Маневицько-Володимирецький	Градисько-Городоцьке	850	регіональний
		Череваське	550	регіональний
		Софіянівське	600	регіональний
		Вовчицьке	700	регіональний
	Колківсько-Сарненський	Градівське	1300	регіональний
		Тельчівсько-Красновільське	700	регіональний
		Осницьке	1400	регіональний
	Турійсько-Рожищенський	Мокрецько-Туричанське	1700	регіональний
		Соловичівсько-Радовичівське	2050	регіональний
		Осівське	1550	регіональний
		Озерянське	2750	регіональний
		Кашівське	1250	регіональний
	Ківерцівсько-Цуманський	Ківерцівський	50600	національний
Волинська височинна область	Нововолинсько-Сокальський	Павлівський	1550	регіональний
	Локачівсько-Торчинський	Нехворощинське	600	регіональний
		Садівське	2700	регіональний
		Чаруківське	650	регіональний
	Горохівсько-Берестечківський	Бужанівське	1550	регіональний
	Олицько-Рівненський	Воротнівське	650	регіональний

Західнобузький меридіональний екологічний коридор національного значення (шириною у межах області від 15 до 22 км), важливий функціональний елемент загальноєвропейської та національної екомережі, простягається вздовж долини р. Західного Бугу. Водозбір транскордонної р. Західний Буг, притоки другого порядку р. Вісли, є спільним для України, Польщі та Білорусі. Витік річки знаходиться на північно-західних схилах Гологоро-Кременецької гряди біля с. Верхобужа на висоті 310 м над рівнем моря. У межах області на протязі 200 км фарватером річки проходить державний кордон між Україною і Польшею. На території Польщі впадає у р. Нарев із лівого берега Зегжинського водосховища.

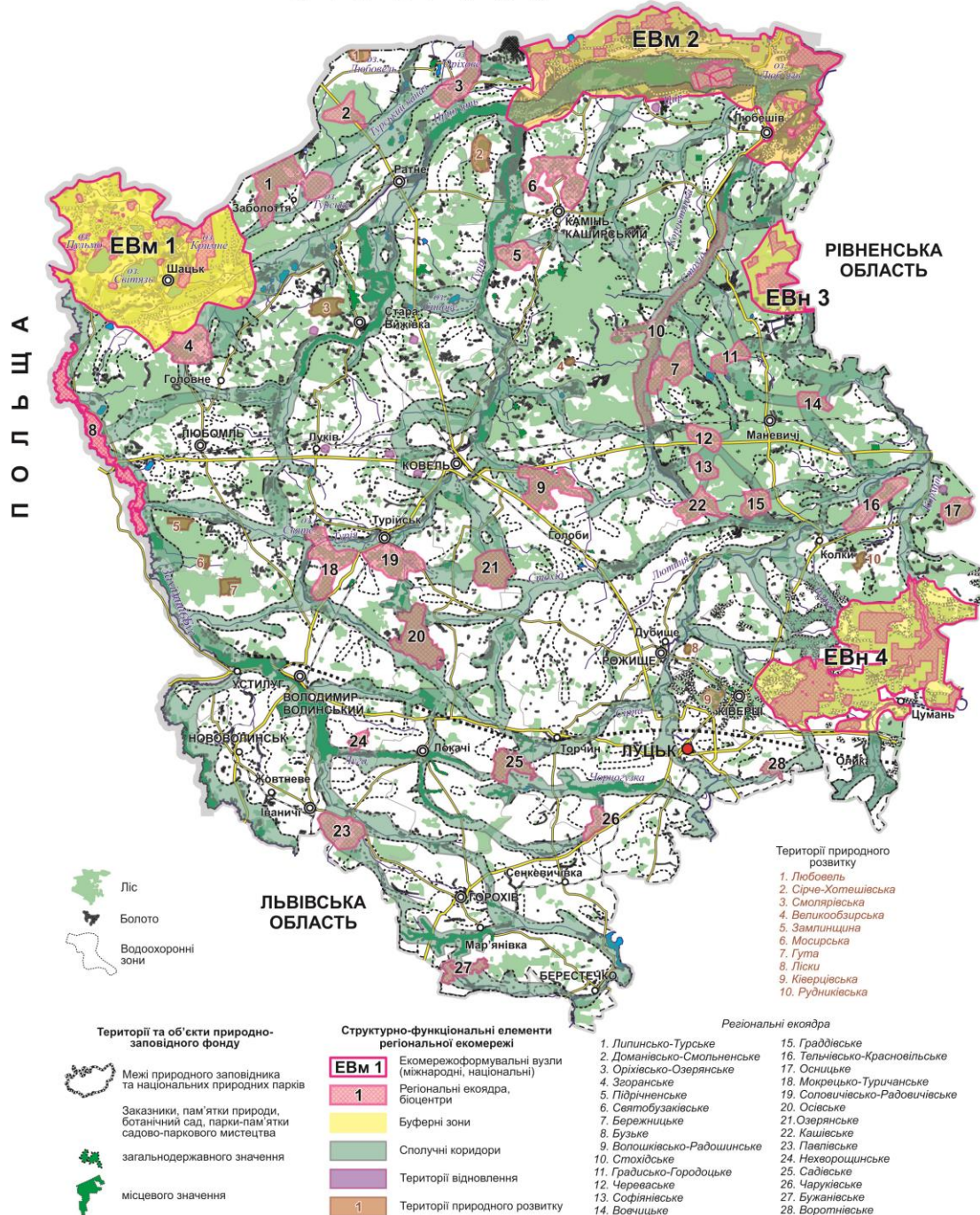

Рис. 5.1.3. Структурно-функціональні елементи регіональної екомережі Волинської області

Екокоридори регіонального рівня за територіальною цілісністю є суцільними смугами долинного типу звивистої і лінійної форми, ними слугують річкові долини середніх і малих поліських річок. У водоохоронні зони спеціалістами Волинського філіалу інституту Укземпроект та Укрдіпроводгосп з врахуванням природних умов і видів водокористування включені заплавні і осушені землі, схили більше 5° , які прилягають до заплави і розміщені на них яри і балки, які безпосередньо впадають у річкову долину, з яких талі та зливові води виносять твердий стік у річки, або ж у водоймища. Межі водоохоронних зон виведені з урахуванням меж річкових долин, балок, контурів угідь, доріг і

лісосмуг (див. рис. 5.1.3). Пересічна ширина прибережних смуг – територій суворого обмеження господарської діяльності, встановлена з обох сторін русел річки Західний Буг, Прип'ять, Стир, Стохід і Турія – 100 м, р. Виживка – 50 м, р. Цир – 30 м, інших річок – не менше 20 м, струмків – 10 м, периметром водоймищ загалом 20 м і більше. Якщо в межах прибережних смуг розташовуються болота, ліси, чагарники, то вся площа цих угідь включається у прибережні смуги, наприклад, на озерах Люб'язь, Тур, Тучне, Скорінь, Шини, Рогізне, вся група Шацьких озер та інші.

5.1.5. Біобезпека та поводження з генетично модифікованими організмами

В області відсутні спеціалізовані заклади, які займаються біобезпекою та генною інженерією по створенню генетично модифікованих організмів.

5.2. Охорона, використання та відтворення рослинного світу

5.2.1. Загальна характеристика рослинного світу

Згідно з сучасним геоботанічним районуванням, територія області входить до складу двох округів: Західнополіського соснових, дубово-соснових, евтрофних боліт та Волинського дубово-грабових та дубових лісів Поліської підпровінції Східноєвропейської провінції хвойно-широколистяних та широколистяних лісів Європейської широколистянолісової області.

Рослинність Волинського Полісся, як і Українського в цілому, відносно молода і сформувалася в післяльодовиковий період із різних ботаніко-географічних центрів.

За особливостями рослинного покриву – це рівнина, фрагментарно вкрита сосновими, березовими, ялиновими, чорновільховими та мішаними лісами, обширними заболоченими рівнинами та міжрічковими луками.

Лісові формації Волинського Полісся – це переважно бори, субори, суг руди, груди. Соснові ліси – одні з найпоширеніших. Вони поділяються за умовами зволоження, трофності, флористичного складу на лишайникові, зеленомохові, рунякові, сфагнові.

На дюно-горбистих місцевостях із глибоким заляганням ґрунтових вод поширені лишайникові сосняки. Поліські ялинові ліси з домішкою сосни звичайної, берези бородавчастої і пухнастої, вільхи чорної, осоки збереглися лише невеличкими острівцями в північній частині на перезволожених, заболочених зниженнях. Великі площі займають міжрічкові луки: суходільні і низинні. Заплавні луки поширені в долинах Прип'яті, Стиру, Стоходу, Турії.

Багата та різноманітна прибережно-водна і водна флора. До складу прибережно-водних формацій належать очерет, рогіз вузьколистий, вербозілля звичайне, лепешняк великий, верба попеляста.

Значною є роль у прибережних ценозах м'яти водяної, чистецю болотяного, незабудки болотяної, щавлю прибережного. Із водних ценозів найбільшу площу займають угруповання водяного різака алоєподібного, рдесників вузлуватого та блискучого.

У невеликих затоках та на спокійних місцях поблизу берегів трапляються ценози трьох видів лататтєвих – латаття білого, латаття сніжно-білого та

глечиків жовтих.

На болотах росте багато рідкісних видів рослин, занесених до Червоної книги України: альдрованда пухирчата, баранець звичайний, гніздівка звичайна, росянки англійська та середня, шейхцерія болотяна, різні види зозульок: м'ясочервона, плямиста, травнева, Фукса, жировик Льозеля, любка дволиста, ситник бульбастий, осоки Давелла і затінкова та інші.

У межах західної частини Волинського Полісся ростуть реліктові плейстоценового віку види рослин: береза низька, вовчі ягоди пахучі, рододендрон жовтий, відкасник осотоподібний, плющ звичайний, кадило сарматське, які дуже чутливі до зміни екологічних умов і часто зникають внаслідок осушення земель.

Збереження заслуговують ендеміки регіону: гвоздики несправжньоопізня та несправжньорозчепірена, смілка литовська.

У складі флори Волині значне місце посідають види рослин, які підлягають охороні на міжнародному рівні, а саме Європейським Червоним списком та Додатком I Бернської конвенції.

Деякі рослинні угруповання занесені у Зелену книгу України: лісові – групи асоціацій лісів зелено мохових і чорницеви, дубових лісів із *Quercus robur*, дубово-соснових лісів ліщиново-трясучкоподібноосокових та крушиново-трясучкоподібноосокових; болотні – ценози формації осоки Давелла; водні – угруповання альдрованди пухирчастої, латаття сніжно-білого.

На півдні області на лесовій Волинській височині поширені природні дубові ліси із домішкою липи серцелистої, клена гостролистого, ясена звичайного. Трапляються степові і лісостепові види – ковила волосиста, осока низька, горлиця весняний та інші.

Джерело: Карпюк З.К. Природно-заповідний фонд Волинської області: альбом-каталог / З.К. Карпюк, В.О. Фесюк, О.А. Антипюк. – Луцьк, 2018 р. – 136 с.

5.2.2. Охорона, використання та відтворення лісів

Пріоритетним напрямком розвитку лісогосподарської галузі на сьогодні є забезпечення розширеного відтворення лісів. Одночасно з лісовідновленням лісівники також систематично працюють над питанням збільшення лісистості області, створюючи нові ліси на землях, що раніше не були вкритими лісовою рослинністю. Головна мета – збільшення лісистості області до оптимального рівня 36 %.

Лісові культури – це штучно створені лісові насадження, методом висаджування сіянців, саджанців, живців дерев і чагарників чи висіванням їхнього насіння.

Лісорозведення – створення лісових культур на землях, які раніше не були зайняті лісом.

Лісогосподарськими підприємствами Волинського обласного управління лісового та мисливського господарства у 2020 році проведено значні об'єми робіт із лісокультурного виробництва. Протягом весняного періоду 2020 року відтворено лісів на землях лісового фонду загальною площею 5493 га. Площа лісовідновлення – 5843 га, в тому числі шляхом садіння та висівання лісу –

3095 га, природного поновлення лісу – 2748 га.

З метою природного відновлення залишаються площі з достатньою кількістю життєздатного самосіву і підросту головних і супутніх порід, що відповідають корінним типам деревостанів та площі, на яких проведення заходів щодо сприяння природному відновленню буде достатнім для наступного відновлення цінних порід і формування високопродуктивних молодняків.

Заходи сприяння, які використовуються з метою забезпечення природного лісовідновлення – збереження під час лісозаготівлі життєздатного підросту і молодняку господарсько-цінних порід, догляд за підростом та самосівом після закінчення лісосічних робіт, мінералізація ґрунту.

Ділянки з недостатньою кількістю або нерівномірним розміщенням природного поновлення поновнюються шляхом висівання насіння або садіння сіянців чи саджанців головної та супутніх порід.

Заготівля лісового насіння підприємствами обласного управління залежить від обсягів лісовідновних робіт та урожаю насіння і дещо коливається в окремі роки. В середньому щорічно заготовляється 44 тис. кг, в тому числі 1300 кг насіння сосни звичайної та 36000 кг жолудя дуба звичайного.

З метою недопущення виникнення пожеж у лісових масивах області у літній період спеціалістами управління лісового та мисливського господарства області постійно проводилась роз'яснювальна робота серед населення щодо необхідності дотримання правил пожежної безпеки під час перебування у лісових масивах і на торфовищах, попередження випадків необережного поводження з вогнем та недопущення розпалювання вогнищ у заборонених місцях. Лісокористувачами області прийняті рішення про обмеження відвідування лісів населенням та в'їзду до них транспортних засобів у період високої пожежної небезпеки, розроблено комплексні плани - заходи на 2020 рік щодо запобігання виникнення пожеж. В лісництвах створені пункти зосередження протипожежної техніки, обладнання та інвентарю. Пункти укомплектовані транспортом для доступу пожежних команд до місць гасіння лісових пожеж, пристосованою технікою та обладнанням для їх гасіння, ємностями для створення запасів води та об'єктовими резервними запасами паливно-мастильних матеріалів.

Протягом року проводились заходи із забезпечення охорони лісів від пожеж, їх виявлення та ліквідації.

В рамках виконання планових завдань до початку пожежонебезпечного періоду 2020 року в лісових масивах працівниками державної лісової охорони облаштовано місця відпочинку (малі рекреаційні пункти) для населення області.

Вздовж автомобільних доріг функціонує 123 рекреаційних пункти зі стоянками для автотранспорту.

Значна увага в роботі державної лісової охорони приділяється проведенню профілактичної та роз'яснювальної роботи серед населення через засоби масової інформації.

5.2.3. Стан використання природних недеревних рослинних ресурсів

Заготівля другорядних лісових матеріалів, побічні лісові користування і використання корисних властивостей лісів для культурно-оздоровчих, рекреаційних, спортивних, туристичних, освітньо-виховних цілей та проведення науково-дослідних робіт відносяться до спеціального використання лісових ресурсів місцевого значення.

Спеціальне використання недеревних рослинних ресурсів в Україні регулюється через визначення лімітів та видачу дозволів на таке використання в розрізі окремих видів та обсягів збору на місцевому чи державному рівні.

Спеціальне використання другорядних лісових ресурсів у Волинській області в 2020 році здійснювалося відповідно до спеціальних дозволів та лімітів, виданих згідно Порядку видачі спеціальних дозволів і встановлення лімітів на заготівлю другорядних лісових матеріалів та здійснення побічних лісових користувань, затвердженого рішенням Волинської обласної ради від 19.05.2016 №5/30 (зі змінами).

Розпорядженням голови Волинської обласної державної адміністрації від 19.04.2016 № 35/8 були погоджені та затверджені «Ліміти використання лісових ресурсів при заготівлі другорядних лісових матеріалів та здійснення побічних лісових користувань на території області на 2016-2020 роки» для лісокористувачів у розрізі районів області. Згодом, розпорядженням голови від 15 серпня 2019 року № 456 «Про внесення змін до лімітів» затверджено зміни до Розподілу лімітів використання лісових ресурсів при здійсненні побічних лісових користувань на 2016 – 2020 роки в розрізі постійних лісокористувачів та адміністративних районів (лікарська сировина) згідно Додатку.

За інформацією районних комісій, протягом 2020 року за заготівлю ягід, грибів, лікарської сировини сплачено в бюджети місцевого самоврядування понад 1 982 538 грн як збір за спеціальне використання (рентної плати) лісових ресурсів, що майже вдвічі більше, ніж у 2019 році. Серед ягід здійснювалася заготівля чорниці, журавлини, бузини чорної, брусниці. Найбільша сума рентної сплати надійшла від заготівлі ягід чорниці – майже 1,3 млн грн, що становить 64,5 % від всієї суми надходжень. Серед грибів – заготовлені лисички на суму 202,2 тис. грн, білі гриби – 314 тис. грн, що становить 10,2 та 15,8 відсотка суми сплати відповідно. Здійснювалася також заготівля лікарської сировини: кора крушини, листя чорниці, конвалії, листя брусниці на суму 71 571 грн, або 2,6 від загальної суми. Також здійснювалася заготівля ялинок та соку березового.

Ліміти спеціального використання лісових ресурсів на території Волинської області у 2020 році суб'єктами господарювання не перевищені.

У цілому по області найбільше заготовлено ягід чорниці обсягом 1 195 тонн (24,3 %) при затвердженому ліміті у 4915 тонн, найменше – лікарсько-технічної сировини обсягом 24,91 тонн (1,54%) при встановленому ліміті 408,173 тонн.

Таким чином, на території Волинської області забезпечено раціональне

використання, відтворення і охорона природних рослинних ресурсів під час заготівлі другорядних лісових матеріалів та здійснення побічних лісових користувань.

Рентна плата за здійснення побічних лісових користувань, заготівлю
другорядних лісових матеріалів та використання корисних властивостей
лісів у 2020 році*

Таблиця 5.1.2

Вид лісових ресурсів	Одиниця виміру	Ставки збору, копійок
		для лісокористувачів та заготівельників (згідно ст.18 Лісового кодексу України)
1. Збір за здійснення побічних лісових користувань та заготівлю другорядних лісових матеріалів		
Дикорослі плоди		
чорниця	1 кг	111,8
журавлина	1 кг	176,9
ожина	1 кг	74,5
малина	1 кг	74,5
брусниця	1 кг	176,9
лохина	1 кг	87,0
горобина звичайна	1 кг	42,8
бузина чорна	1 кг	74,5
горіхи ліщини	1 кг	145,4
горіхи грецькі	1 кг	47,4
Гриби		
білі	1 кг	332,2
лисички	1 кг	207,7
Інші (в т.ч. польський гриб, маслянки, моховики, опеньки, зелениці)	1 кг	65,5
Лікарсько-технічна сировина (у сухому вигляді)		
листя, трава	1 кг	178,1
квіти, суцвіття	1 кг	223,5
корінь, кора, плоди(супліддя), бруньки	1 кг	296,7
Сік березовий	1 л	37,4
Очерет звичайний	1 сніп	37,4
Лоза	1 ц	420,3
Новорічні ялинки	1 шт	74,5
Соснові пні	1 куб.м	464,1
2. Збір за використання корисних властивостей лісів		
використання корисних властивостей лісів для культурно-оздоровчих, рекреаційних, спортивних, туристичних, і освітньо-виховних цілей та проведення науково-дослідних робіт	1 га	5 % від нормативно-грошово оцінки лісової земельної ділянки в рік

* згідно наказу Волинського обласного управління лісового та мисливського господарства від 12.02.2020 № 11 «Про затвердження проіндексованої рентної плати за заготівлю другорядних лісових матеріалів та використання корисних властивостей лісів».

Спеціальне використання природних рослинних ресурсів у 2020 році

Таблиця 5.1.3

№ з/п	Назви районів, у тому числі територій селищних, сільських рад	Назва рослинного ресурсу	Ліміт, т		Кількість виданих дозволів, шт.
			встановлений	фактично використаний	
1	2	3	4	5	6
1	В - Волинський	Ягоди чорниці	5	2	-
		Ягоди ожини	0,5	0,35	-
2	Горохівський	-	0	-	-
3	Іваничівський	-	0	-	-
4	Луцький	-	0	-	-
5	Локачинський	-	0	-	-
6	Рожищенський	-	0	-	-
7	Камінь-Каширський	Ягоди чорниці	1037	263	-
		Гриби лисички	168	75	-
		Гриби білі	58	2	-
		Гриби польські	295,45	33	-
8	Ківерцівський		0	-	-
9	Ковельський	Ягоди чорниці	926	82	-
		Ожина	12,6	2	-
		Гриби лисички	27	20	-
		Гриби білі	134	70	-
		Гриби інші	180,34	30,9	-
10	Любешівський	Ягоди чорниці	525	65	-
		Ягоди журавлини	47	20	-
		Ягоди бузини чорної	50	10	-
		Кора крушини	15,2	20	-
		Брусниця (листя)	1,7	1	-
11	Любомльський	Ягоди чорниці	277	121	-
		Ягоди ожини	6	4	-
12	Маневіцький	Ягоди чорниці	510	327	-
		Ягоди журавлини	102	1	-
		Гриби лисички	288	2	-
		Гриби білі	400	6	-
		Гриби різні	500	1,2	-
		Ягоди ожини	70	1	-
		Ягоди брусниці	38	1	-
13	Ратнівський	Ягоди чорниці	600	135	-
		Ягоди ожини	3,2	3,2	-
14	Старовижівський	Ягоди чорниці	256	111	-
		Гриби різні	87	20,5	-
		Ягода ожини	40	10	-
		Гриби лисички	30	1	-
		Гриби білі	50	17,5	-
		Конвалія трава	0,110	0,1	-
		Чорниця листя	16,1	0,8	-
		Перстач прямостоячий (калган) корінь	7,565	3	-
15	Турійський	Ягоди чорниці	145	29,5	-
16	Шацький	Ягоди чорниці	470	59,5	-
		Гриби лисички	26	0,4	-

5.2.4. Охорона та відтворення видів рослин, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів України

Всі види рослин, занесені до Червоної книги України, скорочують своє поширення внаслідок антропогенного впливу, тому необхідно укрупнювати ареали їх зростання за рахунок збільшення прощі заповідних територій місцевого та загальнодержавного значення, включаючи до них суміжні території зростання цих рослин.

Відповідно до видання Червоної книги України у 2009 році для видів застосовано наступні критерії, які скорочено вказані у таблиці:

Зниклі (**З**): види, про які після неодноразових пошуків, проведених у типових місцевостях або в інших відомих та можливих місцях поширення, відсутня будь-яка інформація про наявність їх у природі чи спеціально створених умовах;

Зниклі в природі (**ЗвП**): види, які зникли в природі, але збереглися у спеціально створених умовах;

Зникаючі (**Зч**): види, які перебувають під загрозою зникнення у природних умовах і збереження яких є мало ймовірним, якщо триватиме дія факторів, що негативно впливають на стан їх популяцій;

Вразливі (**В**): види, які у найближчому майбутньому можуть бути віднесені до категорії зникаючих, якщо триватиме дія факторів, що негативно впливають на стан їх популяцій;

Рідкісні (**Р**): види, популяції яких невеликі і на даний час не належать до категорії зникаючих чи вразливих, хоча їм і загрожує небезпека;

Неоцінені (**Н**): види, про які відомо, що вони можуть належати до категорії зникаючих, вразливих чи рідкісних, але ще не віднесені до неї;

Недостатньо відомі (**НВ**): види, які не можна віднести до жодної із зазначених категорій через відсутність необхідної повної і достовірної інформації.

У таблиці зазначено види рослин, що занесені до додатку II Бернської конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі.

У таблиці відображено дані відповідно до додатку II Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (CITES), який включає всі види, які зараз хоч і не обов'язково знаходяться під загрозою зникнення, але можуть опинитися під такою загрозою, якщо торгівля зразками таких видів строго не регулюватиметься в цілях недопущення такого використання, яке несумісне з їх виживанням; а також інші види, які повинні підлягати регулюванню для того, щоб над торгівлею зразками деяких видів з першого списку міг бути встановлений ефективний контроль.

Відповідно до категорій Міжнародного союзу охорони природи на території Волинської області охороняються види, які включені до списку за наступними критеріями:

Види на межі зникнення (англ. Critically Endangered (**CR**)) є найвищою категорією Міжнародного союзу охорони природи (IUCN) для видів, які

існують у живій природі. Віднесення видів до цієї категорії означає, що їхня чисельність скоротилася або може скоротитись на 80 % протягом трьох поколінь.

Види під загрозою вимирання, або вимираючі види (англ. endangered species (**EN**)) – біологічні види, які є під загрозою вимирання через свою малу чисельність або певні чинники довкілля.

Види, близькі до загрозливого стану (англ. Near Threatened (**NT**)) – види або нижчі таксони, які можуть розглядатися як загрозливі з небезпекою зникнення у найближчому майбутньому, хоча у наш час (станом на 2011 рік) вони не претендують на статус загрозливих.

Вимерлий у природі (англ. Extinct in the Wild (**EW**)) – категорія МСОП та його червоного списку, до якої відносять види або нижчі таксони, відомі представники яких живуть в людському утриманні, або їх популяції є реінтродукованими поза історичним ареалом.

Даних недостатньо (англ. Data Deficient (**DD**)) – категорія, застосовувана МСОП, іншими установами, і окремими видами, коли наявна інформація недостатня для належної оцінки охоронного статусу і для того, щоб була визначена оцінка ризику зникнення.

Найменший ризик (англ. Least Concern (**LC**)) – категорія МСОП та його червоного списку, що надається сучасним видам або таксонам нижчого рангу, які пройшли оцінку стану популяції, але не були занесені до будь-якої іншої категорії.

Недосліджений (**NE**) – статус МСОП, а також інших організацій, для видів про яких зібрано недостатню кількість інформації (ареал, популяція, місце в екосистемі і т.д.) і тому такі види не можуть бути включені до Червоного Списку Міжнародного Союзу Охорони Природи.

Уразливі види (англ. Vulnerable species (**VU**)) є однією з категорій МСОП. Для такого таксона є високий ризик зникнення в дикій природі у найближчому майбутньому.

Регіонально рідкісні види – види рослин відповідно до рішення Волинської обласної ради від 20.12.2018 № 22/8 «Про затвердження Переліку видів рослин, що підлягають особливій охороні на території Волинської області».

Оцінка природоохоронного статусу видів рослин, що підлягають особливій охороні на території Волинської області, проведена за категоризацією МСОП, відповідно до неї встановлені види різних категорій загрожуваності. Загалом використано шість категорій: RE – вид зниклий у регіоні дослідження, CR – критично загрожений вид, EN – загрожений вид, VU – вразливий вид, LC – вид, який потребує уваги, DD – вид недостатньо досліджений.

Перелік видів рослин та грибів, що підлягають особливій охороні на території області (станом на 01.01.2021 року)

Таблиця 5.2.1

Назва виду (українська, латинська)	Червона книга України	Бернська конвенція	Регіонально- рідкісні види*	CITES	Європейський червоний список	МСОП
1	2	3	4	5	6	7
Альдрованда пухирчаста <i>Aldrovanda vesiculosa</i>	P	I				EN
Астрагал піщаний <i>Astragalus arenarius</i>	B					LC
Аденофора лілієлиста <i>Adenophora liliifolia</i>			DD			
Айстра степова <i>Aster amellus</i>			DD			
Аконіт строкатий <i>Aconitum variegatum</i>			DD			
Анемона (вітеринка) лісова <i>Anemone sylvestris</i> L.			DD			
Апозерис смердючий <i>Aposeris foetida</i>			DD			
Армерія звичайна <i>Armeria vulgaris</i> Willd.			LR			
Арнозерис дрібний <i>Arnoseris minima</i> (L.) Schweigg. & Koerte			DD			
Асплений волосоподібний <i>Asplenium trichomanes</i> L.			VU			
Астрагал еспарцетний <i>Astragalus onobrychis</i> L.			LR			
Астрагал нутовий <i>Astragalus cicer</i> L.			LR			
Астранція велика <i>Astrantia major</i> L.			LR			
Ахірофорус плямистий <i>Achyrophorus maculatus</i> (L.) Scop.			LR			
Багатоніжка звичайна <i>Polypodium vulgare</i> L.			VU			
Бамбузіна Бребіссона <i>Bambusina brebissonii</i>	P					
Баранець звичайний <i>Huperzia selago</i>	H					LC
Барвінок малий <i>Vinca minor</i> L.			LR			
Береза низька <i>Betula humilis</i>	B					LC
Береза темна <i>Betula obscura</i>	P					
Билинець довгорогий <i>Gymnadenia conopsea</i>	B			II		DD

Билинець щільноквітковий <i>Gymnadenia densiflora</i>	B			II		
Борідник паростковий <i>Jovibarba sobolifera</i>	P					
Булатка великоквітова <i>Cephalanthera damasonium</i>	P			II		
Булатка довголиста <i>Cephalanthera longifolia</i>	P			II		
Булатка червона <i>Cephalanthera rubra</i>	P			II		
Бульбохета майже квадратна <i>Bulbochaete subquadrata</i>	B					
Вербa лапландська <i>Salix lapponum</i>	B					
Вербa Старке <i>Salix starkeana</i>	B					
Вербa чорнична <i>Salix myrtilloides</i>	B					
Відкасник татарниколистий, дев'ятисил татарниколистий <i>Carlina onopordifolia</i>	B	I				VU
Вовче лико пахуче (боровик) <i>Daphne sneorum</i>	B					
Водяний горіх плаваючий <i>Trapa natans</i>	H	I				LC
В'яз корковий <i>Ulmus suberosa</i> Moench			LR			
Вербa мирзинолиста або чорніюча <i>Salix myrsinifolia</i> Salisb.			VU			
Відкасник звичайний <i>Carlina vulgaris</i> L.			DD			
Вільха сіра <i>Alnus incana</i> (L.) Moench			LR			
Вовчі ягоди звичайні <i>Daphne mezereum</i> L.			LR			
Вовчок жовтий <i>Orobancha lutea</i> Baumg.			DD			
Водяний жовтець водний <i>Batrachium aquatile</i> (L.) Dumort.			VU			
Волошка фрігійська <i>Centaurea phrygia</i> L.			LR			
Вольфія без коренева <i>Wolffia arrhiza</i> (L.) Horkel ex Wimmer			VU			
Воронець колосистий <i>Actaea spicata</i> L.			LR			
Вужачка звичайна <i>Ophioglossum vulgatum</i> L.			VU			
Гвоздика несправжньо-пізня <i>Dianthus pseudoserotinus</i>	B					
Гвоздика картузіанська <i>Dianthus carthusianorum</i> L.			LR			
Гвоздика стиснуточашечна <i>Dianthus stenocalyx</i> Juz.			LR			

Гелодій Бландова <i>Helodium blandowii</i>	В					
Герицій коралоподібний <i>Hericum coralloides</i>	В					
Глевчак однолистий (малаксис однолистий) <i>Malaxis monophyllos</i>	В			II		
Гніздівка звичайна <i>Neottia nidus-avis</i>	Н			II		LC
Гонатозігон волохатий <i>Gonatozygon pilosum</i>	Р					
Горицвіт весняний <i>Adonis vernalis</i>	Н			II		
Голокучник дубовий <i>Gymnocarpium dryopteris</i> (L.) Newm.			VU			
Горобейник лікарський <i>Lithospermum officinale</i> L.			LR			
Горошок тонколистий <i>Vicia tenuifolia</i> Roth			LR			
Голокучник дубовий <i>Gymnocarpium dryopteris</i> (L.) Newm.			VU			
Горобейник лікарський <i>Lithospermum officinale</i> L.			LR			
Гронянка півмісяцева (ключ-трава) <i>Botrychium lunaria</i>	В					
Гудієра повзуча <i>Goodyera repens</i>	В			II		
Десмідіум Бейлі <i>Desmidium baileyi</i>	Р					
Дрочок крилатий <i>Genistella sagittalis</i>	Р					LC
Дзвоники оленячі <i>Campanula cervicaria</i> L.			LR			
Дзвоники персиколісті <i>Campanula persicifolia</i> L.			LR			
Дзвоники сибірські <i>Campanula sibirica</i> L.			LR			
Дивина фіолетова <i>Verbascum phoeniceum</i> L.			LR			
Дрік германський <i>Genista germanica</i> L.			LR			
Дуб скельний <i>Quercus petraea</i> (Mattuschka) Liebl.			LR			
Евастропсис Ріхтера <i>Euastropsis richteri</i>	В					
Жировик Льозеля <i>Liparis loeselii</i>	В	I		II		
Жовтозілля Бессера <i>Senecio besserianus</i>	В				R	
Журавлина дрібноплода <i>Oxycoccus microcarpus</i>	В					
Жимолость пухната <i>Lonicera xylosteum</i> L.			LR			
Жовтець бульбастий <i>Ranunculus bulbosus</i> L.			LR			

Жовтець сланкий <i>Ranunculus reptans</i> L.			EN			
Жовтозілля арктичне <i>Senecio arcticus</i> Rupr.			VU			
Жовтозілля болотне <i>Senecio paludosus</i> L.			VU			
Зелениця сплюснута (Дифазіаструм сплюснутий) <i>Diphasiastrum complanatum</i>	Р					
Зелениця триколоскова (дифазіаструм триколосковий) <i>Iphasiastrum tristachyum</i>	Зч					
Зелениця Цайллера (дифазіаструм Цайллера) <i>Diphasiastrum zeilleri</i>	Зч					
Зіновать подільська, рокитничок подільський <i>Chamaecytisus podolicus</i>	В				R	
Змієголовник Рюйша <i>Dracocephalum ruyschiana</i>	Н	I				
Звіробій гірський <i>Hypericum montanum</i> L.			LR			
Звіробій сланкий <i>Hypericum humifusum</i> L.			LR			
Звіробій чотирикрилий <i>Hypericum tetrapterum</i> Fries			VU			
Зимолюбка зонтична <i>Chimaphylla umbellata</i> (L.) W.Barton			LR			
Зіновать регенсбурзька <i>Chamaecytisus ratisbonensis</i> (Schaeff.) Rothm.			LR			
Золототисячник гарний <i>Centaurium pulchellum</i> (Sw.) Druce			LR			
Зубниця бульбиста <i>Dentaria bulbifera</i> L.			LR			
Зубниця залозиста <i>Dentaria glandulosa</i> Waldst. et Kit.			LR			
Зозулинець шоломоносний <i>Orchis militaris</i>	В			II		
Зозулині сльози яйцеподібні <i>Listera ovata</i>	Н			II		
Зозулині черевички справжні <i>Cypripedium calceolus</i>	В	I		II		LC
Зозульки бузинові (пальчатокорінник бузиновий) <i>Dactylorhiza sambucina</i>	В			II		LC
Зозульки м'ясочервоні (пальчатокорінник м'ясочервоний) <i>Dactylorhiza incarnata</i>	В			II		
Зозульки пляmistі (пальчатокорінник пляmistий) <i>Dactylorhiza maculata</i>	В			II		
Зозульки травневі (пальчатокорінник травневий) <i>Dactylorhiza majalis</i>	Р			II		LC
Зозульки Фукса (пальчатокорінник Фукса) <i>Dactylorhiza fuchsii</i>	Н			II		

Їжача голівка маленька <i>Sparganium minimum</i> Wallr.			VU			
Кальдезія білорозлиста <i>Caldesia parnassifolia</i>	Зч	I				LC
Кадило сарматське <i>Melittis sarmatica</i> Klok.			DD			
Кипець великий <i>Koeleria grandis</i> Bess. ex Gorski			VU			
Китятки гіркуваті <i>Polygala amarella</i> Crantz			VU			
Клен несправжньо-платановий, <i>Acer pseudoplatanus</i> L.			LR			
Кладонія зірчаста, кладонія альпійська <i>Cladonia stellaris</i>	P					
Клопогін європейський <i>Cimicifuga europaea</i> Schipcz.			DD			
Комоничок зігнутий <i>Succisella inflexa</i>	P					
Коральковець тричінадрізаний <i>Corallorhiza trifida</i>	P			II		
Коручка болотна <i>Epipactis palustris</i>	B			II		LC
Коручка темно-червона <i>Epipactis atrorubens</i>	B			II		
Коручка чемерникоподібна (коручка широколиста) <i>Epipactis helleborine</i>	H			II		
Косарики черепитчасті <i>Gladiolus imbricatus</i>	B					
Конюшина альпійська <i>Trifolium alpestre</i> L.			LR			
Конюшина гірська <i>Trifolium montanum</i> L.			LR			
Костриця піщанолюбива <i>Festuca psammophila</i> (Hack. ex Celak.) Fritsch			EN			
Костриця поліська <i>Festuca polesica</i> Zapł.			VU			
Костриця тонколиста <i>Festuca filiformis</i> Pourr			VU			
Котячі лапки дводомні <i>Antennaria dioica</i> (L.) Gaertn.			LR			
Куга колюча <i>Schoenoplectus pungens</i> (Vahl) Palla			CR			
Куга щетиновидна <i>Schoenoplectus setaceus</i> (L.) Palla			RE			
Купальниця європейська <i>Trollius europaeus</i> L.			VU			
Кушир підводний <i>Ceratophyllum submersum</i> L.			VU			
Лінея північна <i>Linnaea borealis</i>	Зч					
Листочня кучерява, спарасис кучерявий <i>Sparassis crispa</i>	Зч					
Лілія лісова <i>Lilium martagon</i>	H					

Ломикамінь болотний <i>Saxifraga hirculus</i>	В	І				LC
Любка дволиста <i>Platanthera bifolia</i>	Н			ІІ		
Любка зеленоквіткова <i>Platanthera chlorantha</i>	Н			ІІ		
Ласкавець серповидний <i>Vupleum falcatum</i> L.			LR			
Латаття біле <i>Nymphaea alba</i> L.			VU			
Латаття сніжно-біле <i>Nymphaea candida</i> C.Presl.			LR			
Лерхенфельдія звивиста <i>Lerchenfeldia flexuosa</i> (L.) Schur			VU			
Лещиця волотиста <i>Gypsophila paniculata</i> L.			LR			
Лещиця рівно вершинна <i>Gypsophila fastigiata</i> L.			LR			
Ломикамінь трипальчастий <i>Saxifraga tridactylites</i> L.			VU			
Ломиніс прямий <i>Clematis recta</i> L.			VU			
Льон багаторічний <i>Linum perenne</i> L.			LR			
Льон жовтий <i>Linum flavum</i> L.			VU			
Льонолисник льонолистий <i>Thesium linophyllum</i> L.			VU			
Марсилея чотирилиста <i>Marsilea quadrifolia</i>	В	І				LC
Меезія тригранна <i>Meesia triquetra</i>	Зч					
Меч-трава болотна <i>Cladium mariscus</i>	В					LC
Молодильник озерний <i>Isoetes lacustris</i>	В					LC
Маруна щиткова <i>Pyrethrum corymbosum</i> (L.) Scop.			LR			
Миколайчики плоскі <i>Eryngium planum</i> L.			LR			
Миколайчики польові <i>Eryngium campestre</i> L.			EN			
Молодило руське <i>Sempervivum ruthenicum</i> Schnittsp. et C.B.Lehm.			VU			
Молочай ребристий <i>Euphorbia angulata</i> Jacq.			VU			
Мучниця звичайна <i>Arctostaphylos uva-ursi</i> (L.) Spreng.			EN			
Мутин малиновий <i>Mutinus ravenelii</i>	Р					
Мутин собачий <i>Mutinus caninus</i>	Р					

М'якух болотний (хаммарбія болотна) <i>Hammarbya paludosa</i>	Зч			II		LC
Наперстянка великоцвіта <i>Digitalis grandiflora</i> Mill.			VU			
Неотіанта каптурувата <i>Neottianthe cucullata</i>	Зч			II		
Нітелла струнка <i>Nitella gracilis</i>	B					
Нітелопсис притуплений <i>Nitellopsis obtusa</i>	P					
Осока дводомна <i>Carex dioica</i>	B					
Осока Девелла <i>Carex davalliana</i>	B					LC
Осока затінкова <i>Carex umbrosa</i>	H					LC
Осока тонкокореневищна <i>Carex chordorrhiza</i>	B					LC
Осока торфова <i>Carex heleonastes</i>	Зч					DD
Осока Хоста <i>Carex hostiana</i>	B					
Одноквітка звичайна <i>Moneses uniflora</i> (L.) A.Gray			VU			
Ожика лісова <i>Luzula sylvatica</i> (Huds.) Gaudin			VU			
Ожина шорстка <i>Rubus hirtus</i> Waldst. et Kit.			VU			
Оман високий <i>Inula helenium</i> L.			DD			
Оман мечолистий <i>Inula ensifolia</i> L.			VU			
Омела австрійська <i>Viscum austriacum</i> Wiesb.			VU			
Орлики звичайні <i>Aquilegia vulgaris</i> L.			VU			
Ортилія однобока <i>Orthilia secunda</i> (L.) House			VU			
Осока багнова <i>Carex limosa</i> L.			VU			
Осока волотиста <i>Carex paniculata</i> L.			EN			
Осока Гартмана <i>Carex hartmanii</i> Gajand.			VU			
Осока дворядна <i>Carex disticha</i> Huds.			VU			
Осока колхідська <i>Carex colchica</i> J.Gay			EN			
Осока кульконосна <i>Carex pilulifera</i> L.			VU			
Осока слабка (повисла) <i>Carex flacca</i> Schreb.			VU			
Осот паннонський <i>Cirsium pannonicum</i> L. fil. Link			VU			

Палудела відстовбурчена <i>Paludella squarrosa</i>	Зч					
Педіаструм Каврайського <i>Pediastrum kawraiskyi</i>	В					
Підсніжник білосніжний (підсніжник звичайний) <i>Galanthus nivalis</i>	Н			II		NT
Плаун річний <i>Lycopodium annotinum</i>	В					
Плаунець заплавний (лікоподієлла заплавна) <i>Lycopodiella inundata</i>	Р					LC
Плодоріжка блощична (зозулинець блощичний) <i>Anacamptis coriophora</i>	В			II		
Плодоріжка болотна (зозулинець болотний) <i>Anacamptis palustris</i>	В			II		LC
Плодоріжка салепова (зозулинець салеповий) <i>Anacamptis morio</i>	В			II		
Псевдокалієргон плауноподібний <i>Pseudocalliergon lycopodioides</i>	В					
Псевдокалієргон трирядний <i>Pseudocalliergon trifarium</i>	Зч					
Пухирник малий <i>Utricularia minor</i>	В					LC
Пухирник середній <i>Utricularia intermedia</i>	В					LC
Первоцвіт високий <i>Primula elatior</i> (L.) Hill			VU			
Перестріч польовий <i>Melampyrum arvense</i> L.			VU			
Перстач білий <i>Potentilla alba</i> L.			VU			
Печіночниця звичайна <i>Hepatica nobilis</i> Mill.			LR			
Плющ звичайний <i>Hedera helix</i> L.			VU			
Порізник проміжний <i>Libanotis intermedia</i> Rupr.			VU			
Приворотень балтійський <i>Alchemilla baltica</i> Sam. ex Juz.			VU			
Проліска дволиста <i>Scilla bifolia</i> L.			VU			
Пухирник ломкий <i>Cystopteris fragilis</i> (L.) Bernh.			VU			
Пухівка струнка <i>Eriophorum gracile</i> Koch			EN			
Пухівочка альпійська <i>Trichophorum alpinum</i> (L.) Pers.			CR			
Росичка англійська (росичка довголиста) <i>Drosera anglica</i>	В					
Росичка середня <i>Drosera intermedia</i>	В					

Рдесник альпійський <i>Potamogeton alpinus</i> Balb.			EN			
Рдесник маленький <i>Potamogeton pusillus</i> L.			VU			
Рдесник довгий <i>Potamogeton praelongus</i> Wulf.			EN			
Рдесник туполистий <i>Potamogeton obtusifolius</i> Mert. & Koch			EN			
Ринхоспора біла <i>Rhynchospora alba</i> (L.) Vahl.			LR			
Рівноплідник рутвицелистий <i>Isopyrum thalictroides</i> L.			VU			
Різак звичайний <i>Falcaria vulgaris</i> Bernh.			VU			
Різуха морська <i>Najas major</i> All.			LR			
Роман напівфарбувальний <i>Anthemis subtinctoria</i> Dobrocz.			VU			
Росичка кругло листа <i>Drosera rotundifolia</i> L.			VU			
Рутвиця орликолиста <i>Thalictrum aquilegiifolium</i> L.			VU			
Ряст порожнистий <i>Corydalis cava</i> (L.) Schweigg. et Koerte			LR			
Сашник іржавий <i>Schoenus ferrugineus</i>	B					
Ситник бульбистий <i>Juncus bulbosus</i>	B					LC
Ситняг сосочкоподібний <i>Eleocharis mamillata</i>	B					
Скорпідій скорпіоноподібний <i>Scorpidium scorpioides</i>	B					
Смілька литовська <i>Silene lithuanica</i>	H				I	
Сон лучний (сон чорніючий, сон богемський) <i>Pulsatilla pratensis</i>	H					
Синюха голу́ба <i>Polemonium caeruleum</i> L.			VU			
Ситник головчастий <i>Juncus capitatus</i> Weigel			LR			
Ситник нитковидний <i>Juncus filiformis</i> L.			VU			
Ситник темноцвітний <i>Juncus atratus</i> Krock.			VU			
Ситняг п'ятиквітковий <i>Eleocharis quinqueflora</i> (F.X.Hartm.) O.Schwartz			VU			
Скереда болотна <i>Crepis paludosa</i> (L.) Moench			VU			
Скереда м'яковолосиста <i>Crepis mollis</i> (Jacq.) Aschers.			EN			
Скорзонера низька <i>Scorzonera humilis</i> L.			VU			
Скорзонера пурпурова <i>Scorzonera purpurea</i> L.			VU			

Смовдь оленяча <i>Peucedanum cervaria</i> (L.) Lapeyr.			VU			
Сонцєцвіт яйцєвидний <i>Helyanthemum ovatum</i> (Viv.) Dun.			VU			
Стародуб широколистий <i>Laserpitium latifolium</i> L.			VU			
Стожильник сумнівний <i>Cnidium dubium</i> (Schkuhr) Thell.			VU			
Суниця зелені <i>Fragaria viridis</i> Duch.			LR			
Суховершки великоквіткові <i>Prunella grandiflora</i> (L.) Scholl.			VU			
Товстянка звичайна <i>Pinguicula vulgaris</i>	B					LC
Тофільдія чашечкова <i>Tofieldia calyculata</i>	B					
Траунштейнера куляста <i>Traunsteinera globosa</i>	B					
Таволжник звичайний <i>Aruncus vulgaris</i> Rafin.			VU			
Талабання (тисдалія) голостебла <i>Teesdalia nudicaulis</i> (L.) R.Br.			LR			
Тимофіївка степова <i>Phleum phleoides</i> (L.) Karst.			EN			
Тирлич звичайний <i>Gentiana pneumonanthe</i> L.			VU			
Тирлич хрещатий <i>Gentiana cruciata</i> L.			EN			
Фегоптерис з'єднуючий <i>Phegopteris connectilis</i> (Michx.) Watt			VU			
Фіалка багнова <i>Viola uliginosa</i> Bess.			VU			
Фіалка ставкова <i>Viola stagnina</i> Kit.			VU			
Фітеума колосиста <i>Phyteuma spicatum</i> L.			VU			
Фітеума куляста <i>Phyteuma orbiculare</i> L.			EN			
Хамадафна чашечкова (торфяниця чашечкова) <i>Chamaedaphne calyculata</i>	B					LC
Хара витончена <i>Chara delicatula</i>	P					
Хара мохувата <i>Chara muscosa</i>	B					
Хвощ великий <i>Equisetum telmateia</i> Ehrh.			VU			
Хвощ лучний <i>Equisetum pratense</i> L.			VU			
Хвощ рябий <i>Equisetum variegatum</i> Schleich. ex Web. et Mohr.			VU			
Хвощ зимуючий – <i>Equisetum hiemale</i> L.			VU			
Холодок лікарський <i>Asparagus officinalis</i> L.			VU			

Цибуля ведмежа (черемша) <i>Allium ursinum</i>	Н					
Цанікелія болотна <i>Zannichellia palustris</i> L.			EN			
Цибуля гірська <i>Allium montanum</i> F.W.Schmidt			VU			
Цибуля виноградникові <i>Allium vineale</i> L.			VU			
Цирцея середня <i>Circaea intermedia</i> Ehrh.			VU			
Чаполоч повзуча <i>Hierochloë repens</i> (Host) Beauv.			VU			
Чемериця чорна <i>Veratrum nigrum</i> L.			VU			
Чистець прямий <i>Stachys recta</i> L.			VU			
Чихавка вербо листа <i>Ptarmica salicifolia</i> (Besser) Serg.			VU			
Шафран Гейфелів <i>Crocus heuffelianus</i>	Н					
Шейхцерія болотна <i>Scheuchzeria palustris</i>	В					LC
Шипшина м'яка <i>Rosa mollis</i> Smithl.			EN			
Шолудивник болотний <i>Pedicularis palustris</i> L.			VU			
Шпергель Морісона <i>Spergula morisonii</i> Boreau			LR			
Щитник австрійський <i>Dryopteris austriaca</i> (Jacq.) Woyнар ex Schinz et Thell.			VU			
Щитник гребенястий <i>Dryopteris cristata</i> (L.) A.Gray			VU			
Шолудивник королівський <i>Pedicularis sceptrum-carolinum</i>	В					
Шолудивник лісовий <i>Pedicularis sylvatica</i>	В					
Щитолісник звичайний <i>Hydrocotyle vulgaris</i>	Р					LC
Язичник сибірський (буковинський, український) <i>Ligularia sibirica</i>	В	І				
Усього	109	10	165	30	3	33

На території Черемського природного заповідника зростає 62 види рослин, занесених до Червоної книги України (2009) (молодильник озерний *Isoetes lacustris*, зелениця сплюснута (дифазіаструм сплюснутий) *Diphasiastrum complanatum*, плавунець заплавної (лікоподієлла заплавна) *Lucopodiella inundata*, плаун річний *Lycopodium annotinum*, баранець звичайний *Huperzia selago*, осока Девелла *Carex davalliana*, осока дводомна *Carex dioica*, ситник бульбастий *Juncus bulbosus*, лілія лісова *Lillium martagon*, булатка червона, коральковець тричінадрізаний, зозулині черевички справжні), 3 - види рослин, занесені до Європейського Червоного списку (глід український *Crataegus ucrainica*, смілка литовська *Silene lithuanica*, козельці українські *Tragopogon*

uscainicus). Тут також зростають 3 види рослин, занесені до Додатку I Бернської конвенції (зозулині черевичні справжні *Cypripedium calceolus*, жировик Льозеля *Liparis loeselii*, дикран зелений *Dicranum viride*), 13 - видів зозулинцевих рослин, занесені до Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (Вашингтонська конвенція, 1973).

В області значна увага приділяється охороні та збереженню рідкісних та зникаючих видів рослин.

Рішенням Волинської обласної ради від 26.05.2009 № 29/30 затверджено Список регіонального рідкісних, зникаючих видів рослин, грибів і тварин, які потребують охорони у Волинській області (далі – Список).

З метою перегляду затвердженого у 2009 році Списку, на виконання природоохоронного заходу регіональної програми «Екологія 2016-2020» «Підготовка списку регіонально рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів рослин та тварин на території Волинської області» Інститутом екології Карпат Національної академії наук України у 2018 році на загальну суму 68 тис. гривень здійснено наступне:

1. Узагальнено наявну созологічну інформацію (інформацію про поширення і умови зростання) щодо видової різноманітності фіто- та зообіоти на території Волинської області.

2. Проведено комплексні натурні обстеження на території Волинської області з метою встановлення раритетної компоненти біотичної видової різноманітності.

3. Підготовлено Список регіонально рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів рослин і тварин на території Волинської області.

Науковий звіт на тему «Підготовка Списку регіонально рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів рослин і тварин на території Волинської області» надано управлінню екології та природних ресурсів облдержадміністрації на виконання договору від 24.07.2018 № 23. Рукопис закінчено 20.11.2018, результати схвалено на засіданні відділу охорони природних екосистем Інституту екології Карпат НАН України протоколом від 22.11.2018 № 07.

Відповідно до статті 30 Закону України «Про рослинний світ» рішенням Волинської обласної ради від 20.12.2018 № 22/8 за поданням Волинської облдержадміністрації затверджено Перелік видів рослин, що підлягають особливій охороні на території Волинської області.

Загальний стан охорони, збереження та відтворення видів рослин, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів України задовільний.

5.2.5. Адвентивні види рослин

Натуралізація адвентивних (від латинського *adventicius* – зайшлий, чужий, не властивий) видів визнана однією з найважливіших причин зниження біорізноманіття на планеті. Рослинні угруповання в різних регіонах світу страждають від інтенсивної навали і натуралізації адвентивних видів. Широкий

спектр видів, значна площа захоплених ними територій і обмежені матеріальні ресурси підкреслюють необхідність створення науково обґрунтованої системи оцінки адвентивних видів рослин.

На той час, коли вийшли перші праці про флору України, вже чимало адвентивних рослин були дуже поширені на нашій території, в тому числі й Волині. Однією із перших адвентивних рослин, відомих на Волині з глибокої давнини, можна вважати нетребу звичайну. Для багатьох сучасників, навіть серед фахівців, несподіванкою буде коли серед таких рослин назвемо усім і давно відомі рослини, як: айр, або лепеха звичайна, дурман звичайний, повитиця південна, галінсога дрібноквітова, ромашка запашна, щириця біла, гречка татарська та інші, які відносяться до занесених видів. Слід відмітити, що процес цей триває. Серед, порівняно недавно заселених нових видів рослин, можна назвати борщівник Сосновського та золотушник канадський.

Ботаніки та екологи багатьох країн світу стурбовані ситуацією, яка склалася внаслідок посилення процесів адвентації корінних біоценозів, у зв'язку з занесенням та натуралізацією чужих видів рослин і тварин. Однак, сьогодні особливу увагу слід приділяти карантинним об'єктам.

Адвентивні види рослин поширюються разом із насінням культурних рослин та іншими способами. Цьому сприяють переміщення великих обсягів посадкового матеріалу, продовольчого та фуражного зерна всередині країни та через кордон. Систематичні перевезення вовни, деревини, фуражу та хлібних вантажів сприяють масовому розповсюдженню насіння та плодів. Тому залізничні станції та узбіччя автомагістралей, пункти зберігання й переробки рослинної та іншої продукції (елеватори, хлібоприймальні пункти, підприємства первинної обробки вовни тощо) є основними місцями занесення й появи первинних вогнищ карантинних бур'янів.

Узагалі уникнути розсипання засміченої продукції під час перевезення, перевантаження, переробки вкрай важко. Внаслідок цього можлива поява первинних вогнищ карантинних бур'янів. У разі виявлення вогнища якогось із видів таких бур'янів на господарство накладають карантин та використовують механічні й хімічні засоби знищення. Часто вдаються до випалювання.

Карантинні бур'яни — це особливо шкідливі адвентивні види, яких немає на території країни або вони наявні обмежено і які контролюють спеціальними заходами.

Швидкість розселення карантинних бур'янів у новому ареалі від первинного вогнища залежить від умов, у яких росте бур'ян: сприяють вони чи перешкоджають його розселенню (фітоценотичні фактори, умови рельєфу тощо) та особливостей біології конкретного виду, а саме:

- його пластичності, тобто здатності швидко адаптуватися до нових умов;
- конкурентоспроможності, що дає можливість виду перемагати в боротьбі за виживання;
- репродуктивності (утворенню значної кількості насінин), що дає змогу рослині за короткий період часу створити значний запас насінин у ґрунті.

Найчастіше в Україну потрапляють види із країн тропічного й субтропічного поясів Південної Азії, Африки та Америки, звідки походять такі

потенційно небезпечні карантинні види, як амброзія полинолиста, череда волосиста, соняшник каліфорнійський, соняшник війчастий, стриги, паслін каролінський, паслін лінійнолистий, іпомея ямчаста та інші види.

Протягом 2020 року спостерігається небезпечна тенденція до швидкого розширення вогнищ амброзії полинолистої. Зважаючи на небезпечність карантинного бур'яну, боротьба з амброзією є одним з пріоритетних напрямків розв'язання проблем в галузі агропромислового розвитку Волинської області. Тому, передбачено Комплексну програму розвитку агропромислового комплексу Волинської області на 2016 – 2020 роки доповнити додатком 4 «Карантинний стан Волинської області по амброзії полинолистій станом на 01.01.2018 року», додатком 5 «Ресурсне забезпечення на виконання заходів боротьби з амброзією полинолистою у Волинській області на 2018 – 2020 роки». Програмою передбачається здійснення комплексу заходів, направлених на локалізацію та ліквідацію вогнищ небезпечного карантинного бур'яну – амброзії полинолистої.

В Україні амброзію полинолисту вперше виявив німецький агроном Кріккер в 1914 році в с. Кудашівка Дніпропетровської області, а в 1925-му бур'ян виявлено на околицях м. Києва (на території елеватора). Після 50-х років ХХ ст. амброзія полинолиста почала активно «крокувати» у північному і західному напрямках України.

Рівень присутності *A. artemisiifolia* швидко зростає в сільськогосподарських угіддях України. Причиною такої поширеності даного явища є те, що вона не вибаглива до природніх умов та досить стійка до змін у зовнішньому середовищі. Амброзія значно інтенсивніше інших видів, які прийшли з американського континенту, розселяється і на сьогодні відноситься до основних проблемних бур'янів на половині орних угідь України. Поширення амброзії в Україні набуло характеру екологічного вибуху, в зв'язку з чим це явище назвали «амброзієвою чумою». В даний час природні механізми, які могли б стримувати поширення амброзії, занадто слабкі або повністю порушені, оскільки антропогенні фактори значно переважають над природними. З метою забезпечення комплексних заходів боротьби із даним шкідливим організмом, пріоритетне значення надається: механічному, агротехнічному та хімічному методам. При запиленні сільськогосподарських культур амброзією, її алергійні компоненти залишаються присутніми у харчових продуктах.

Під час цвітіння амброзія полинолиста продукує велику кількість пилку (на 0,1 м² в сезон цвітіння продукується 8 млрд пилкових зерен), багаторазове вдихання якого спричиняє захворювання людей на алергію, яка супроводжується такими симптомами, як: підвищення температури, сльозотеча, кон'юнктивіт, погіршення зору і може викликати набряк легенів, в астматиків загострюються приступи бронхіальної астми.

З метою локалізації та ліквідації вищезазначених вогнищ регульованих шкідливих організмів проводилась роз'яснювальна робота серед населення шляхом виступів в радіо - та телеефірах, на нарадах, друкування інформаційних повідомлень в засобах масової інформації, проведенням лекцій та бесід із

суб'єктами різних форм господарювання.

Для встановлення фітосанітарного стану території країни фітосанітарні інспектори проводять фітосанітарний моніторинг сільськогосподарських і лісових угідь, місць зберігання і переробки рослин та рослинної продукції, пунктів карантину рослин і прилеглої до них території. За вказаний період при проведенні моніторингу та інвентаризації старих вогнищ карантинних організмів державними фітосанітарними інспекторами виявлені обмежено поширений в Україні карантинний організм: Золотиста картопляна нематода (*Globodera rostochiensis* (Wollenweber) Behrens): в Волинській області (1-му районі) на площі 13,7 га.

5.2.6. Охорона, використання та відтворення зелених насаджень

Одним із основних елементів благоустрою населених пунктів є зелені насадження. Крім естетичного, вони мають ще й величезне санітарне значення, захищаючи міста і села від диму, вихлопних газів, пилу тощо. Зелений масив приміської зони є резервуаром чистого повітря для населеного пункту. Парки, сади, алеї і бульвари - це своєрідні легені, які очищають забруднене повітря, створюють сприятливий мікроклімат і оздоровлюють довкілля. Вдале поєднання різних рослин дозволяє значно зменшити шкідливі санітарні фактори урбанізації. Так, насадження дерев і кущів значно зменшують амплітуду температурних коливань, збільшують у спекотні дні вологість повітря, покращуючи таким чином теплообмін людини і її самопочуття.

Зелені насадження мають меліоративне, водоохоронне і вітрозахисне значення. Зменшуючи силу вітру, завдяки величезній фільтрувальній поверхні листяного покриву, дерева сприяють осіданню пилових частинок. Повітря на озелених вулицях в 4 рази чистіше, ніж на ділянках, які не мають зеленого покриву.

Озеленення території міст та населених пунктів області традиційно проводиться в рамках акцій “День довкілля”, “За чисте довкілля” та компенсаційними посадками забудовників. Для повноцінної організації таких акцій управлінням архітектури та містобудування обласної державної адміністрації та районних державних адміністрацій готують схеми посадки та ландшафтні проекти.

При розробленні Регіональної екологічної програми „Екологія 2016-2020”, був включений розділ щодо збереження зелених насаджень у населених пунктах області. Цим розділом передбачено виконання природоохоронних заходів по роках та в розрізі джерел фінансування, а також визначені відповідальні виконавці.

Згідно із статтею 30 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» вирішення питань щодо організації благоустрою населених пунктів, здійснення контролю за станом благоустрою виробничих територій, організації озеленення, охорони зелених насаджень, а також здійснення контролю за додержанням земельного та природоохоронного законодавства належить до компетенції виконавчих органів сільських, селищних, міських рад.

Розподіл зелених насаджень на території Волинської області у 2020 році

зображено в табл. 5.2.6

Таблиця 5.2.6

Загальна площа зелених насаджень, га	6697,8
Площа зелених насаджень, уражених фітозахворюваннями – всього, м ²	-
у тому числі:	
квітковими паразитами та напівпаразитами	-
мікозами (грибами)	-
ентомошкідниками	-
Площа зелених насаджень загального користування, охоплених доглядом, га	4623,4
Площа зелених насаджень загального користування – всього, га	4623,4
у тому числі:	
парки культури та відпочинку	140,9
парки міські, районні, сади житлових районів при житлових будинках	183,5
сквери	-
набережні та бульвари	-
гідропарки, лугопарки, лісопарки	-
інші об'єкти благоустрою (озеро)	-

5.3. Охорона, використання та відтворення тваринного світу

5.3.1. Загальна характеристика тваринного світу

За сучасним зоогеографічним районуванням територія області належить до Західного району Поліського зоогеографічного округу Мішанолісової зоогеографічної провінції (поліська частина області) та Волинського височинного району Західнолісостепового округу Лісостепової зоогеографічної провінції (Волинське опілля) Європейської під області Голарктичної області.

Ландшафтне різноманіття, комплекс лісових та болотних екосистем, щільне розміщення озер, сприятливі кліматичні умови зумовлюють своєрідність та багатство біологічного різноманіття області.

Аборигенними є 90 % хребетних тварин, решта – інтродуковані. Фонові види ссавців області – це їжак білочеревий, вивірка звичайна, куниця лісова, лисиця руда, заєць-русак, дикий кабан, сарна європейська, лось та ін.

Інтродуковані види: сиг чудський, товстолобики амурський та строкатий, амур білий, собака єнотоподібний, норка американська, ондатра, олень плямистий.

Зафіксовано й низку видів-вселенців. Багато поліських видів хребетних тварин перебувають у охоронних списках через свою низьку чисельність і можливість зникнення – в Червоній книзі України: мінога українська, карась золотистий, ропуха очеретяна, лелека чорний, тетерук, глушець, білозубка білочерева, нічниця війчаста, широковух, вухань звичайний, кажан північний, мишівка лісова, горностай, рись звичайна; у Європейському Червоному списку тварин, які перебувають під загрозою зникнення у світовому масштабі: орлан білохвіст, очеретянка прудка, рись звичайна; у Червоному списку Міжнародного союзу охорони природи: короп, черепаха болотяна, ящірка живородна, гуска білолоба мала, скопа, деркач; охороняються Конвенцією про охорону дикої флори і фауни та природних середовищ існування в Європі або Бернською конвенцією: лелека чорний, синиця біла, нічниця ставкова, вечірниця мала; Конвенцією про міжнародну торгівлю видами, які перебувають під загрозою зникнення або Вашингтонською конвенцією: шуліка рудий, зміїд,

сапсан, рись звичайна.

Фауністичний комплекс лісів найбагатший за своїм видовим складом. У них трапляються усі види земноводних, плазунів, переважна більшість птахів і ссавців. Типовими в соснових лісах є ящірки живородна та прудка, ропуха звичайна. У таких лісах гніздяться дрімлюги, щеврики лісові, жайворонки лісові, дятли строкаті, сойки звичайні, тетеруки. Із ссавців трапляються борозубки звичайні, лисиця руда, свиня дика тощо.

Зооценози мішаних лісів значно багатші за видовим складом через ширшу кормову базу, чергування у плодоношенні хвойних і широколистяних порід, ярусність насаджень, значну кількість місць, зручних для переховування та обладнання нір.

Серед земноводних і плазунів тут поширені жаби трав'яна і гостро морда, ропуха зелена, рахавка звичайна, веретільниці ламкі, вужі, гадюки та зрідка мідянки звичайні.

Орнітофауна багата фоновими видами: зозуля звичайна, сорока сіра, синиці, дрозди, голуби, горобині та інші. Території мішаних лісів населяють олені європейські, борсуки, ласки, вовки, дикі кабани тощо.

Водно-болотяні комплекси дуже строкаті. Іхтіофауна поліських річок та озер представлена щукою звичайною, карасем сріблястим, пліткою, головнем, лящем, окунем, краснопівками, линами, в'юнами.

Із водними умовами пов'язане мешкання жаби озерної, тритона гребінчастого. Поширені види птахів – багато пастушків, журавлів, куликів, мартинів, норців, гусей, сов, горобиних, чайок, сова болотяна, вівсянка очеретяна, жайворонок польовий, ластівка берегова.

Поширеними видами напівводних ссавців є видра річкова, бобер європейський. У міжнародні та українські охоронні списки занесені минь річковий, зуйок великий.

Типово болотяні види птахів – журавель сірий, лунь очеретяний, вівсянка очеретяна. Уздовж боліт полюють деякі види кажанів. Незважаючи на відносно бідний порівняно з іншими фауністичними комплексами видовий склад, тут зареєстровано 25 рідкісних видів хребетних тварин, що занесені до Червоної книги України, Європейського червоного списку, Червоного списку Міжнародного союзу охорони природи.

Хребетні тварини, які формують біоценози, часто відзначаються значною мобільністю й можуть тимчасово перебувати і в інших фауністичних комплексах, здійснювати сезонні, добові переміщення. Частині видів притаманна пластичність – вони перебувають у межах кількох фауністичних комплексів. Збереження видового різноманіття флори і фауни – одне із головних завдань природоохоронної справи, бо стійкість геосистем підтримується за умови формування складної просторової структури та насичення природних комплексів компонентами з високою біотичною продуктивністю, що сприяють підтриманню кількісних і якісних параметрів інших компонентів.

Джерело: Карпюк З.К. Природно-заповідний фонд Волинської області: альбом-каталог/ З.К. Карпюк, В.О. Фесюк, О.А. Антипюк. – Луцьк, 2018 р. – 136 с.

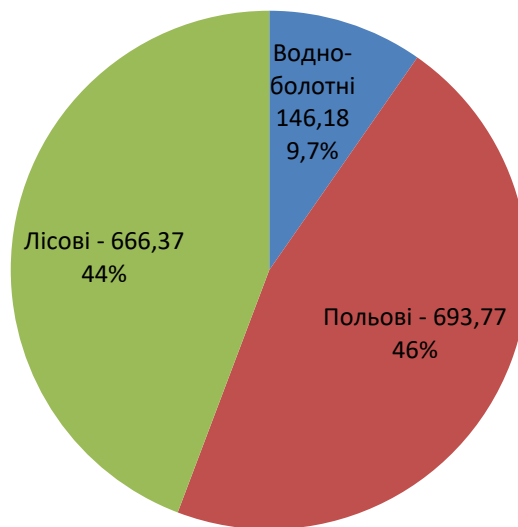
5.3.2. Стан і ведення мисливського та рибного господарства

Мисливство відіграє одну з важливих ролей у житті суспільства. Це підтверджується історією його розвитку. Питання ведення мисливського господарства в області всебічно координується та контролюється Волинським обласним управлінням лісового та мисливського господарства, Державною екологічною інспекцією у Волинській області, Управлінням екології та природних ресурсів облдержадміністрації, а також правоохоронними органами.

Загальна площа закріплених мисливських угідь Волинської області становить 1506,31 тис. га (3,3 % від площі мисливських угідь України), у тому числі:

- лісових – 666,37 тис.га (44 % від загальної площі мисливських угідь області);
- польових – 693,77 тис.га (46 % від загальної площі мисливських угідь області);
- водно-болотних – 146,18 тис.га (9,7 % від загальної площі мисливських угідь області).

Мисливські угіддя Волинської області

Веденням мисливського господарства в області у 2020 році займалися 5 користувачів мисливських угідь, серед них:

- 14 державних підприємств Волинського ОУЛМГ, яким надано угідь на площі 289,027 тис. га, або 19% від загальної площі мисливських угідь області (3 - лісомисливських, 11 - лісогосподарських);

- 15 районних організацій Українського товариства мисливців і рибалок (далі - УТМР), яким надано угідь на площі 820,382 тис. га, або 54% від загальної площі мисливських угідь області;

- 26 користувачі інших форм власності (клуби, громадські організації, приватні підприємства, товариства з обмеженою відповідальністю тощо), яким надано угідь на площі 368,047 тис. га, або 24% від загальної площі мисливських угідь області;

– Шацький НПП, якому надано угідь на площі 28,863 тис. га, або 2 % від загальної площі мисливських угідь області.

У 2020 році на ведення мисливського господарства в області витрачено 26630,7 тис. грн, в тому числі державними лісгосподарськими підприємствами – 8343,1 тис. грн, УТМР – 7744,8 тис. грн, іншими користувачами – 10542,9 тис. гривень. Із загальних витрат на охорону та відтворення мисливських тварин витрачено 9136,7 тис. грн, що в перерахунку на 1 тис.га складає 6066 гривень.

В мисливському господарстві області відповідно до статистичних даних по формі 2-тп (мисливство) за 2020 рік кількість штатних працівників становить 246 чоловіка, з них: 21 мисливствознавці та 209 єгерів (у державних підприємствах, підпорядкованих управлінню - 11 мисливствознавців та 27 єгерів, в УТМР Волинської області – 1 мисливствознавець та 110 єгерів, в інших користувачів – 9 мисливствознавців та 72 єгеря).

В середньому по користувачам мисливських угідь на одного єгеря припадає:

– в державних підприємствах управління – 11,8 тис. га;

– в УТМР Волинської області – 7,5 тис.га;

– в інших користувачів – 5,1 тис.га.

В середньому по області на 1 єгеря припадає 7,2 тис.га мисливських угідь.

Відповідно до Закону України «Про мисливське господарство та полювання», Указу Президента України від 23.05.2005 № 837/2005 «Про невідкладні заходи у сфері збереження, відтворення та раціонального використання мисливських тварин», користувачами мисливських угідь проведені зимові обліки мисливських тварин.

Облік проводився по основних видах мисливських тварин (лось, олень благородний, олень плямистий, кабан, козуля європейська) відповідно до Інструкції з обліків чисельності основних видів мисливських тварин України, за наступними методами: метод шумового прогону (нагону) на частині території (пробних ділянках); облік на місцях підгодівлі тварин та їх зимових скупчень; методом картування слідів шляхом об'їзду угідь на автотранспорті та анкетно-опитовим методом.

Під час обліку проводився також аналіз наявних біотехнічних споруд для підгодівлі диких тварин (оленя, кабана та козулі). Аналіз зібраної інформації свідчить, що біотехнічні споруди у обстежених господарствах облаштовані в повному обсязі і заповнені відповідними кормами (сіном, коренеплодами, різного роду зерновими).

За результатами проведеного зимового обліку 2020 року в мисливських угіддях області нараховується 11 тис. 070 голів диких копитних тварин.

За даними проведених обліків в області нараховано:

- лося – 446 гол.;
- оленя європейського – 471 гол.;
- оленя плямистого – 538 гол.;
- козулі – 8053 гол.;
- кабана – 1562 гол.;
- та 55 тис. 152 голів основних видів мисливських хутрових звірів, в тому числі:
- зайця-русака – 33721 гол.;
- лисиці – 2385 гол.;
- вовка – 39 гол.;
- єнотоподібного собаки – 840 гол.;
- куниці лісової – 2079 гол.;
- куниці кам'яної – 1126 гол.;
- хір чорний – 1264 гол.;
- горностай – 623 гол.;
- сіра куріпка – 9802 гол.;
- рябчик – 3273 гол.

Одна з найболючіших проблем, яка стоїть перед мисливським господарством області вже багато років – це браконьєрство. У 2020 році на порушників правил полювання складено 380 протоколів, з них стягнуто 62 тис. 425 грн., накладено штрафів 73 тис. грн., відшкодовано завданих збитків на 101 тис. грн. До адміністративної відповідальності притягнуто 380 порушників правил полювання.

Основні показники ведення мисливського господарства за 2020 рік

Волинська область	Одиниця виміру	область	зокрема:		
		всього	УТМР	ДАЛР	ІНШІ
Площа наданих у користування угідь	тис.га	1506,31	820,38	317,89	368,04
у % до наданих у користування угідь регіону	%	100	54,46	21,1	24,43
Площа наданих у користування: лісових угідь	тис.га	666,37	186,16	212,14	268,08
Польових угідь	тис.га	693,77	531,38	79,35	83,05
водно -болотних угідь	тис.га	146,18	102,85	26,41	16,92
Проведено мисливське впорядкування угідь	тис.га	1454,65	820,38	237,36	368,04
у % до наданих у користування угідь	%	96,6	100,0	74,7	100,0
Всього працюючих у мисливському г-ві	чол.	246	112	38	96
з них: мисливствознавці	чол.	21	1	11	9
штатні егера	чол.	209	110	27	72
Припадає угідь на 1 штатного егера	тис.га	7,2	7,5	11,8	5,1
Загальні витрати на ведення мисливського г-ва	тис.грн.	26630,7	7744,8	8343,1	10542,9
у середньому на 1 тис.га	грн.	17679	9440	26245	28646
Витрати на охорону, відтворення тварин	тис.грн.	9136,7	2730,3	3022,4	3384,0
в середньому на 1 тис.га	грн.	6066	3328	9508	9195
з них витрати на відтворення тварин, біотехнію	тис.грн.	4973,4	1545,1	1780,0	1648,3
в середньому на 1 тис.га	грн.	3302	1883	5599	4479
Складено протоколів - всього	шт.	380	64	245	-
у % до всіх протоколів складених в регіоні	%	100	16,8	64,5	-

У Волинській області станом на 01.01.2021 року зареєстровано 24 680 мисливців. На протязі 2020 року мисливцям надано 10587 адміністративних послуг по видачі посвідчень мисливця та щорічних контрольних карток обліку добутої дичини, з них щорічні контрольні картки обліку добутої дичини отримали 10331 чоловік та 256 отримали посвідчення мисливця. У 2020 році 236 чоловік склали позитивно іспити і отримали посвідчення мисливця, та 20 чоловіка отримали дублікат посвідчення мисливця.

На території області протікає 137 річок загальною довжиною 3447,7 км.

В області налічується:

- 267 озер, загальною площею водного дзеркала 13065,61 га.
- 11 водосховищ, загальною площею водного дзеркала 2171,2 га.
- 1119 ставків, загальною площею водного дзеркала 5341,6 га.

Рибне населення (іхтіофауна) водойм області представлена 37 видами риб,

що відноситься до 11 родин. Переважають: лящ, щука, окунь, карась, лин, короп, плітка. З 2009 року 10 видів риб (карась звичайний (золотий), минь звичайний, марена звичайна, ялець звичайний, вугор європейський, в'язь звичайний, ялець звичайний, підуст звичайний, бистрянкa російська, голянь озерний) та мінога українська занесені до Червоної книги України як зникаючі та вразливі.

Хоча видове біорізноманіття іхтіофауни водойм області багате, але запаси риби малі, рибопродуктивність дуже низька.

На рибогосподарських водних об'єктах області промисловий вилов риби в 2020 році не здійснювався. На озерах Шацького НПП здійснювався меліоративний вилов водних біоресурсів працівниками Шацького НПП, з метою оптимізації кількісного, якісного складу популяцій водних біоресурсів, поліпшення стану водних екосистем. В 2020 році було виловлено 0,604 тонн риби, що становить 41 % від загального ліміту (1,482 тонн).

На території Волинської області в 2020 році зареєстровано 79 суб'єктів аквакультури. Вирощування товарної риби здійснювалось на нагульних ставах площею 2294 га, вилов товарної риби в 2020 році провели з 1065 га, решта ставів це вирощувальні площею 244,6 га, маточні, нерестові, карантинні, зимувальні площею 29,7 га, 1008 га ставів не експлуатувалися (виведенні на ремонт, гідроспоруди перебувають в аварійному стані, ложе ставів потребують поглиблення, розчистки від мулу та вищої водної рослинності).

Згідно інформації суб'єктів рибного господарства обсяг вилову риби в області за 2020 рік становить 513,3 тонн, що на 12,8 % більше ніж в 2019 році (455,2 тонн).

Переважаючими видами виловленої товарної риби припадає на коропа – 230,7 тонн, що становить 45,0 % від загального обсягу виловленої риби, лососеві (форель райдужна) – 63,6 тонни (12,4 %), рослиноїдних видів риб (товстолоб, білий амур) – 126,4 тонн (24,6 %), карась сріблястий – 72,0 тонн (14,0 %), щука – 9,1 тонн (1,8 %) та інші види риб (окунь, плітка, сом, лящ, краснопірка, лин) – 11,4 тонн (2,2 %).

Основний обсяг виловленої товарної риби у 2020 припадає на суб'єктів аквакультури, який становить 512,7 тонн, за рахунок вирощування товарної риби в басейнах. Середня рибопродуктивність по вилову товарної риби з обловлених водних об'єктів становила 983 кг/га.

Значну частину в забезпеченні області рибою відіграють такі підприємства, як ФОП Круковський Ю.В., ФОП Дробот В.О., ФОП Жук С.А., ФОП Бурдило Л.Д., ПСГП «Павлівська риба», ФОП Балабух С.Є., СГПП «Луцька РМС», МПП «Агросервіс-Холонів», ФОП Копилов А.Б., ДП "ФІШ" ТзОВ "Хай Фіш", ПП «Садівська дача», ТзОВ «Цумань-риба», ФГ Голуба О.В., ФОП Шарікова В.М., ФОП Дарчук А.М.

Однак здійснення аквакультури на орендованих водоймах залишається складним процесом, потребує великих затрат і залежить від погодно-кліматичних умов.

Основні проблемні питання вирощування продукції аквакультури в 2020 році:

- відсутність в області потужного рибовідтворювального заводу по вирощуванню якісного рибопосадкового матеріалу (личинки коропа, рослиноїдних видів риб, судака, щуки, сома);

- висока собівартість вирощеної товарної риби (затрати на корма, рибопосадковий матеріал, орендна плата за водні об'єкти, заробітна плата) призвело до низької конкуренції з продукцією аквакультури вирощеної на півдні України.

- заборона використання для цілей аквакультури технологічні водойми, рибогосподарські водні об'єкти, що розташовані на території природно-заповідного фонду (ст. 51 Водного кодексу України). 925,9 га водного дзеркала ставків знаходяться на території природно-заповідного фонду, в тому числі рибогосподарські технологічні водойми які перебували в користуванні ВАТ «Волиньрибгосп» в межах Луцького району - 380 га; в межах Локачинського району – 300 га.

З кожним роком зменшуються запаси водних біоресурсів та рибопродуктивність водних об'єктів. Поясненням цьому можуть бути несприятливі погодно-кліматичні умови (спекотне літо, маловодність), що призвели до зменшення площ водного дзеркала ставків та водообміну. Різке коливання рівнів води, часті перепади температур повітря і води, особливо в нерестовий період, відсутність локальних рибовідтворювальних ділянок на руслах малих річок, недостатня кількість зимувальних ям. З метою недопущення гибелі риби орендарі водних об'єктів зменшили обсяги вселення рибопосадкового матеріалу, а водойми, рівень води яких був критичним для вирощування водних біоресурсів, залишили на літвання без води.

Серед антропогенних чинників, які впливають на рибопродуктивність природних водойм виділяють: забруднення стічними водами промислових підприємств, комунально-побутовими стоками, змив добрив та отрутохімікатів з сільськогосподарських угідь, браконьєрський вилов риби світними знаряддями лову, за допомогою електроструму, вибухівки та отруйних речовин, зарегулювання русел великих і малих річок гідротехнічними спорудами, що унеможлиблює відтворення аборигенної іхтіофауни в заплавах, затоках, притоках першого та другого порядків, меліоративне осушення боліт, що призвело до зниження рівнів води, зменшення площі водного дзеркала, розвитку вищої водної рослинності.

Наслідком цього стало значне заростання водойм та зменшення площ нагулу молоді, зниження природних нерестовищ). Динаміка вилову та виявлені порушення представлено у таблицях 5.1, 5.2.

Динаміка вилову риби в 2020 році

Таблиця 5.1

Водний об'єкт	Затверджений ліміт вилову, т/рік	Фактичний вилов, т/рік
Озеро Світязь	0,158	0,487
Озеро Пулемецьке	0,263	0,117

* вилов сомика карликового не лімітується

*Дані про виявлені порушення законодавства
з охорони водних біоресурсів за 2020 рік інспекторами Волинсьрибоохорони*

Таблиця 5.2

Кількість проведе- них рейдів	Викрито порушень							Складен обезхазя йнихакті в
	Всього	За ч. 3 ст. 85 КУпАП	За ч. 4 ст. 85 КУпАП	За ст. 85-1 КУпАП	За ст. 88-1 КУпА П	За ст. ст. 50, 86-1, 91-2, 188-5, 164 КУпАП	Кількі стьпор ушник -ків	
382	1253	716	328	5	30	3	1082	171

5.3.3. Охорона та відтворення видів тварин, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів України

Останніми роками на території області збільшилась заготівля деревини, в результаті такої господарської діяльності значно погіршилися умови існування таких рідкісних Червонокнижних тварин, як зубр, лісовий кіт, горностаї, глухар.

На території створеного Ківерцівського національного природного парку «Цуманська пуша» знаходиться Волинська популяція зубра – виду занесеного до Червоної книги України, чисельність якої з кожним роком зменшується. Проблема збереження великих за розмірами рідкісних ссавців (зубрів), що потребують для своєї життєдіяльності значних природних ресурсів (просторових, кормових, захисних тощо) є чи не найгострішою проблемою охорони тваринного світу. Відтворення і нарощування поголів'я в існуючих осередках їх утримання проблему розв'язати не може. Тому, розглянуто і погоджено загальнодержавний план дій по збереженню та відновленню зубра у фауні України, в якому за стратегічний напрямок взято відновлення великої саморегульованої популяції зубра у Волинській області.

На виконання даного плану дій в області розроблена та затверджена Регіональна програма збереження та відновлення зубра у Волинській області. Головною метою програми є збереження зубра у Волинській області і відновлення його чисельності до оптимального рівня на територіях, де такі умови наявні.

На території Черемського природного заповідника виявлено 72 види тварин, занесених до Червоної книги України (2009) (карась звичайний (золотий) *Carassius carassius*, мідянка *Coronella austriaca*, лелека чорний *Ciconia nigra*, гоголь, скопа *Pandion haliaetus*, шуліка чорний *Milvus migrans*, лунь лучний *Circus pygargus*, змієїд *Circaetus gallicus*, підорлик малий *Aquila pomarina*, тетерук *Lyrurus tetrix*, глушець *Tetrao urogallus*, орябок *Tetrastes bonasia*, журавель сірий, баранець великий *Gallinago media*, кульон великий *Numenius arquata*, голуб-синяк *Columba oenas*, пугач *Bubo bubo*, сич волохатий, сова бородата, сиворакша *Coracias garrulus*, жовна зелена *Picus viridis*, дятел білоспинний *Dendrocopos leucotos*, дятел трипалий *Picoides tridactylus*,

сорокопуд сірий *Lanius excubitor*, рясоніжка мала *Neomys anomalus*, нічниця вийчата *Myotis nattereri*, нічниця водяна *Myotis daubentoni*, вечірниця руда (дозірна) *Nyctalus noctula*, вечірниця мала *Nyctalus leisleri*, нетопир звичайний *Pipistrellus pipistrellus*, нетопир-карлик, нетопир лісовий *Pipistrellus nathusii*, кажан пізній *Eptesicus serotinus*, мишівка лісова *Sicista betulina*, горностаї, норка європейська *Mustela lutreola*, тхір лісовий *Mustela putorius*, видра *Mustela erminea*, рись звичайна *Lynx lynx*).

До Червоного списку Міжнародного союзу охорони природи включено 16 видів фауни (вечірниця мала, видра річкова, рись звичайна, норка європейська, бобр європейський, чернь білоока, баранець великий, очеретянка прудка, деркач, тритон гребенястий, кумка звичайна, рахкавка звичайна, вусач великий дубовий, сінниця Едіп, мурашка руда лісова, п'явка медична).

З Європейського червоного списку відмічено 14 видів фауни (вовк, рись, видра річкова, вовчок ліщиновий, нічниця Наттерера, шуліка рудий, очеретянка прудка, деркач, п'явка медична, вусач великий дубовий західний, сінниця Едіп, красотіл пахучий, мурашка руда лісова, мурашиний лев звичайний).

Зафіксовано 94 видів фауни занесених до II Додатку Бернської конвенції. 23 види птахів охороняється у відповідності до Конвенції збереження диких мігруючих тварин.

На території національного природного парку «Прип'ять-Стохід» зареєстровано 1138 видів тварин, серед яких 84 види, занесені до Червоної книги України (з них 70 – хребетні тварини), 22 види - Європейського червоного списку (13 - хребетні), 25 видів – Червоного списку МСОП (17 - хребетних), 44 види – регіонального списку рідкісних видів (34 - хребетні), 139 видів (хребетні тварини) – Бернської конвенції, 35 видів (хребетні) – Вашингтонської конвенції, 62 види (птахів) – Угоди про збереження афро-євразійських водно-болотних птахів і 16 видів (кажани) – Угода про збереження кажанів у Європі.

Перелік видів тварин, що охороняються, в регіоні
(станом на 01.01.2021 року)

Назва виду (українська і латинська)	Червона книга України	Бернська конвенція	CITES	CMS	AEWA	EUROBATS	Європейський червоний список	МСОП
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Бабка перев'язана <i>Sympetrum pedemontanum</i>	В							LC
Баранець великий (Дупель) <i>Gallinago media</i>	Зч	II		II	+			NT
Бистрянка російська <i>Alburnoides rossicus</i>	Зч							LC
Білозубка велика <i>Crocodylus leucodon</i>	Нв							
Бражник мертва голова <i>Acherontia atropos</i>	Р							

Бражник прозерпіна <i>Proserpinus proserpina</i>	P						V	DD
Ведмедиця велика <i>Pericallia matronula</i>	B							
Ведмедиця-господиня <i>Callimorpha dominula</i>	B							
Вечірниця руда <i>Nyctalus noctula</i>	B			II		+		LC
Видра річкова <i>Lutra lutra</i>	H	II	I				+	+
Вусач мускусний <i>Aromia moschata</i>	B							
Вусач-червонокрил Келлера <i>Purpuricenus kaehleri</i>	B							
Вухань звичайний <i>Plecotus auritus</i>	B			II		+	V	LC
Глушець (глухар) <i>Tetrao urogallus</i>	Зч	II						LC
Гоголь <i>Vucephala clangula</i>	P			II	+			LC
Голуб-синяк <i>Columba oenas</i>	B							LC
Гольян озерний <i>Eupallasella percunus</i>	Зч							
Горностай <i>Mustela erminea</i>	H	III	III					LC
Гуска мала (гуска білолоба мала) <i>Anser erythropus</i>	B	I		I	+			VU
Джміль моховий <i>Bombus muscorum</i>	P							
Морозець-імператор <i>Anax imperator</i>	B							LC
Доліхомітус головастий <i>Dolichomitrus cephalotes</i>	P							
Дятел білоспинний <i>Dendrocopos leucotos</i>	P							LC
Ендроміс березовий <i>Endromis versicolora</i>	B							
Жовна зелена (дятел зелений) <i>Picus viridis</i>	B							LC
Жовтих торфовищний <i>Colias palaeno</i>	Зч							
Жук-олень, рогаць звичайний <i>Lucanus cervus</i>	P	III						
Журавель сірий <i>Grus grus</i>	P		II	II	+			LC
Зміїд <i>Circaetus gallicus</i>	P		II	II				LC
Зубр <i>Bison bonasus</i>	ЗвП	III					V	VU
Кажан північний <i>Eptesicus nilssonii</i>	P			II		+		LC
Кажан пізній <i>Eptesicus serotinus</i>	B			II		+		LC
Казарка червоно вола <i>Rufbrenta rufcollis</i>	B							

Каптурниця срібна <i>Ocellia argentea</i>	P							
Карась звичайний, карась золотий <i>Carassius carassius</i>	B							LC
Кордулегастер кільчастий <i>Cordulegaster boltoni</i>	B							
Кошеніль польська <i>Porphyrophora polonica</i>	HB							
Красотіл пахучий <i>Calosoma (s.str.) sycophanta</i>	B							
Красуня діва <i>Calopteryx virgo</i>	B							LC
Ксилокопа (бджола-тесляр) фіолетова <i>Xylocopa violacea</i>	P							
Кулик довгоніг (ходуличник) <i>Himantopus himantopus</i>	B			II	+			LC
Кулик-сорока <i>Haematopus ostralegus</i>	B			II	+			NT
Кульон великий (кроншнеп великий) <i>Numenius arquata</i>	Зч			II	+			NT
Кульон середній (кроншнеп середній) <i>Numenius phaeopus</i>	Зч			II	+			LC
Кутора мала <i>Neomys anomalus</i>	P							LC
Лебідь малий <i>Gydus bewickii</i>	P							
Левкоринія білолоба <i>Leucorrhinia albifrons</i>	Зч	II					V	LC
Лелека чорний <i>Ciconia nigra</i>	P		II	II	+			LC
Лилик двоколірний <i>Vespertilio murinus</i>	B			II		+		LC
Лунь лучний <i>Circus pygargus</i>	B		II	II				LC
Лунь польовий <i>Circus cyaneus</i>	P		II	II				LC
Марена дніпровська <i>Barbus borysthenticus</i>	Зч							
Махаон <i>Papilio machaon</i>	B							
Мегариса рогохвостова <i>Megarhyssa superba</i>	P							
Мишівка лісова <i>Sicista betulina</i>	P	II						LC
Мишівка степова <i>Sicista subtilis</i>	Зч							LC
Мідянка звичайна <i>Coronella austriaca</i>	B	II						LC
Мінога українська <i>Eudontomyzon mariae</i>	Зч	III					V	LC
Мнемозина <i>Parnassius mnemosyne</i>	B	II					Вивч.	

Нерозень <i>Anas strepera</i>	P			II	+			LC
Нетопир звичайний <i>Pipistrellus pipistrellus</i>	B	II		II		+		LC
Нетопир Натюзіуса <i>Pipistrellus nathusii</i>	H	II		II		+		LC
Нетопир-карлик <i>Pipistrellus pigmaeus</i>	B							
Нічниця водяна <i>Myotis daubentonii</i>	B			II		+		LC
Нічниця Наттерера <i>Myotis nattereri</i>	B			II		+	V	LC
Нічниця ставкова <i>Myotis dasycneme</i>	Зч			II		+	K	NT
Норка європейська <i>Mustela lutreola</i>	Зч	II						CR
Орлан-білохвіст <i>Haliaeetus albicilla</i>	P		I	II			R	LC
Орябок <i>Tetrastes bonasia</i>	B							
Офігомфус Цецилія <i>Ophiogomphus cecilia</i>	B	II						LC
Очеретянка прудка <i>Acrocephalus paludicola</i>	Зч			I			K	VU
Пилкохвіст український <i>Poecilimon ukrainicus</i>	B							LC
Підорлик малий <i>Aquila pomarina</i>	P		II	II				LC
Пісочник великий (Зуйок великий, галстучник) <i>Charadrius hiaticula</i>	P	II		II	+			LC
Подалірій <i>Iphiclides podalirius</i>	B							
Пугач <i>Bubo bubo</i>	P		II					LC
Райдужниця велика <i>Aratura iris</i>	B							
Рись <i>Lynx lynx</i>	P	II, III	II				Вивч.	LC
Ропуха очеретяна <i>Bufo calamita</i>	B	II						LC
Савка <i>Oxyura leucoccephala</i>	Зч	II	II	I	+		V	EN
Сатир залізний <i>Hipparchia statilinus</i>	P							LC
Сатурнія руда <i>Aglaia tau</i>	B							
Сиворакша <i>Coracias garrulus</i>	Зч	II		I				LC
Синиця біла <i>Parus cyanus</i>	P							LC
Сичик-горобець <i>Glaucidium passerinum</i>	B		II					LC
Скопа <i>Pandion haliaetus</i>	Зч			II				LC

Сова болотяна <i>Asio flammeus</i>	P		II					LC
Сова бородата <i>Strix nebulosa</i>	P		II					LC
Сова довгохвоста <i>Strix uralensis</i>	HB		II					LC
Соня садова <i>Eliomys quercinus</i>	Зч							NT
Сорокопуд сірий <i>Lanius excubitor</i>	P			II				LC
Стабілін волохатий <i>Emus hirtus</i>	P							
Стрічкарка блакитна <i>Catocala fraxini</i>	B							
Стрічкарка орденська малинова <i>Catocala sponsa</i>	P							
Стрічкарка тополева <i>Limenitis populi</i>	B							
Тетерук <i>Lyrurus tetrix</i>	Зч							LC
Тетрадонтофора блакитна <i>Tetradentophora bielensis</i>	Зч							
Турун Ештрайхера <i>Carabus (Trachycarabus) estreicheri</i>	B							
Тхір лісовий <i>Mustela putorius</i>	H							LC
Тхір степовий <i>Mustela eversmanni</i>	Зч	II						LC
Ховрах одеський <i>Spermophilus odessanus</i>	H							
Чернь білоока <i>Aythya nyroca</i>	B			I	+			NT
Широковух європейський <i>Barbastella barbastellus</i>	Зч			II		+		NT
Шовкопряд кульбабовий <i>Lemonia taraxaci</i>	B							
Шуліка рудий <i>Milvus milvus</i>	Зч		II	II			K	NT
Ялець звичайний <i>Leuciscus leuciscus</i>	B							LC
Усього	106	22	17	34	13	11	13	68

Аналіз фауни Шацького національного парку дозволяє виділити три основні фауністичні комплекси - лісовий, водно-болотний та синантропний. У кількісному відношенні домінують представники першого та другого комплексів.

До складу лісового комплексу входить до 35% ссавців і понад 50% всієї орнітофауни парку. Найбільш характерними представниками цього комплексу є: із ссавців - полівка підземна (*Microtus subterraneus* (De Selys Longchamps)), миша лісова (*Apodemus sylvaticus* L.), вовчок лісовий (*Dryomys nitedula* Pall.) та вовчок (*Glis glis* L.), білка звичайна (*Sciurus vulgaris* L.), їжак звичайний (*Erinaceus europeus* L.), кріт звичайний (*Talpa europaea* L.), бурозубки: звичайна (*Sorex araneus* L.), середня (*Sorex caecutiens* Laxm.) та мала (*S. minutus* L.), білозубки: мала (*Crocidula suaveolens* Palb.) та білочеревна (*C. leucodon*

Hermann), кажан пізній (*Vespertilio serotinus* Schreb.), тхір лісовий (*Mustela putorius* L.), куниця лісова (*Martes martes* L.), горностаї (*Mustela erminea* L.), лисиця (*Vulpes vulpes* L.), дика свиня (*Sus scrofa* L.), козуля європейська (*Capreolus capreolus* L.), лось (*Alces alces* L.); із птахів - припутень (*Columba palumbus* L.), горлиця звичайна (*Streptopelia turtur* L.), яструби великий (*Accipiter gentilis* L.) та малий (*A. nisus* L.), канюк звичайний (*Buteo buteo* L.), сови сіра (*Strix aluco* L.) та вухата (*Asio otus* L.), зозуля звичайна (*Cuculus canorus* L.), дрімлюга (*Caprimulgus europaeus* L.), одуд (*Upupa epops* L.), крутиголовка (*Jynx torquilla* L.), жовна чорна (*Dryocopus martius* L.), дятли великий строкатий (*Dendrocopos major* L.), середній (*Dendrocopos medius* L.) та малий (*D. minor* L.), жайворонок лісовий (*Lullula arborea* L.), щеврик лісовий (*Anthus trivialis* L.), волове очко (*Troglodytes troglodytes* L.), вільшанка (*Erithacus rubecula* L.), соловейко східний (*Luscinia luscinia* L.), камінка звичайна (*Oenanthe oenanthe* L.), дрозди чорний (*Turdus merula* L.), співучий (*T. philomelos* L.) та чикотень (*T. pilaris* L.), берестянка (*Hippolais icterina* Vieill.), кропив'янка прудка (*Sylvia curruca* L.), вівчарики весняний (*Phylloscopus trochilus* L.), ковалик (*Ph. collybitus* Vieill.) та жовтобровий (*Ph. sibilatrix* Bechst.), мухоловки строката (*Ficedula hypoleuca* Pall.) та сіра (*Musticapa striata* Pall.), гаїчка чорноголова (*Parus montanus* L.), повзик (*Sitta europaea* L.), підкоришник звичайний (*Certhia familiaris* L.), вівсянка звичайна (*Emberiza citrinella* L.), зяблик (*Fringilla coelebs* L.), коноплянка (*Acanthis cannabina* L.), шпак звичайний (*Sturnus vulgaris* L.), іволга (*Oriolus oriolus* L.), сойка (*Garrulus glandarius* L.), гава (*Corvus cornix* L.), крук (*C. corax* L.) та інші.

До складу водно-болотного комплексу (акваторії озер, болота, вологі луки) входить біля 30% всіх теплокровних парку (біля 30 видів ссавців і 60 видів птахів). Найбільш характерними представниками цього комплексу є: із ссавців - кріт звичайний, бурозубка звичайна, білозубки, горностаї, полівки водяна (*Arvicola terrestris* L.) та темна (*Microtus agrestis* L.); із птахів - норець великий (*Podiceps cristatus* L.), чапля сіра (*Ardea cinerea* L.), лебідь-шипун (*Cygnus olor* Gm.), крижень (*Anas platyrhynchos* L.), чирок-тріскунок (*A. querquedula* L.), чернь чубата (*Aythya fuligula* L.), погонич (*Porzana porzana* L.), курочка мала (*P. parva* Scop.), пастушок (*Rallus aquaticus* L.), лиска (*Fulica atra* L.), чайка (*V. vanellus* L.), травник (*Tringa totanus* L.), бекас (*G. gallinago* L.), слуква (*Scolopax rusticola* L.), грицик великий (*L. limosa* L.), мартин звичайний (*Larus ridibundus* L.), кричак річковий (*Stema hirundo* L.) та чорний (*Chlidonias nigra* L.), лунь болотяний (*Circus aeruginosus* L.), плиска біла (*Motacilla alba* L.) та жовта (*M. flava* L.), щеврик лісовий (*Anthus pratensis* L.), ластівка берегова (*R. riparia* L.), сорокопуд сірий (*Lanius excubitor* L.), кобилочка річкова (*Locustella fluviatilis* Wolf.), очеретянки лучна (*Acrocephalus schoenodaenus* L.), чагарникова (*A. palustris* Bechst.), ставкова (*A. scirpaceus* Herm.) та велика (*A. arundinaceus* L.), вівсянка очеретяна (*Emberiza schoeniclus* L.), сойка (*P. pica* L.), гава та інші.

До складу синантропного комплексу (агроценози, населені пункти) входить найменша кількість теплокровних - всього біля 20% від загальної кількості в парку (приблизно 27-28 видів ссавців і 40 видів птахів). Найбільш характерними представниками цього комплексу є: із ссавців - миші хатня (*Mus*

musculus L.) та польова (*Apodemus agrarius Pall.*), полівка звичайна (*Microtus arvalis Pall.*), пацюк сірий (*Rattus norvegicus Berkthout*), їжак звичайний, кріт звичайний, вухань, соні горішнікова (*Musccardinus avellanarius L.*) та вовчок, заєць-русак (*Lepus europaeus Pall.*), ласка (*Mustela nivalis L.*), тхір лісовий, куниця кам'яна (*Martes foina (Erxleben)*); із птахів - куріпка сіра (*P. perdix L.*), лелека білий (*C. ciconia L.*), голуб сизий (*Columba livia Gm.*), горлиця кільчата (*Streptopelia decaocto Friv.*), сич хатній (*Athene noctua Scop.*), сова сіра, серпокрилець чорний (*A. apus L.*), жайворонок польовий (*Alauda arvensis L.*), плиска біла, ластівки сільська (*Hirundo rustica L.*) та міська (*Delichon urbica L.*), соловейко східний, горихвістка чорна (*Phoenicurus ochruros Gm.*), дрозди чорний та співочий, славки салова (*Sylvia borin Bodd.*) та чорноголова (*S. atricapilla L.*), в'юрок канарковий (*Serinus canaria L.*), зеленяк (*Ch. chloris L.*), щиглик (*C. carduelis L.*), коноплянка, горобці хатній (*Passer domesticus L.*) та польовий (*P. montanus L.*), шпак звичайний (*Sturnus vulgaris L.*), сорока, грак (*Corvus frugilegus L.*), галка (*C. monedula L.*) та інші.

На даний час в Шацькому парку нараховується 55 видів ссавців, із яких 20 занесено до «Червоної книги України».

На території парку за час його існування було відмічено 332 види хребетних: ссавці – 55, птахи – 241, плазуни – 7, риби - 30.

Ще потребують додаткового вивчення родини землерийкових, соневих, мишиних та звичайних кажанів. Із 55 видів – 2 акліматизовані: ондатра і енотовидна собака.

З початку заснування Шацького національного природного парку на Волинському Поліссі розпочато систематичне вивчення орнітофауни та різноманітних питань, пов'язаних з екологією, міграцією, охороною. Важливим моментом для розгортання екологічного моніторингу є те, що інвентаризація орнітофауни парку розпочата разом з проектними роботами по його створенню і перші наслідки відображені в матеріалах «Літопису природи», а згодом, за п'ятирічний період опубліковані (Горбань, 1990). Ці обставини дають змогу об'єктивно оцінити сучасний стан орнітофауни, її історичні тенденції та здійснювати екологічний моніторинг на основі зоологічних об'єктів.

Орнітофауна Шацького національного природного парку досить своєрідна і різноманітна. Її орнітокомплекси найбільш повно характеризують і відображають весь склад орнітофауни Волинського Полісся. В фауні західно-українського Полісся, птахи найбільш представлена група серед хребетних тварин.

Різнманітність орнітофауни в Шацькому національному парку зумовлена багатством біотопів, різноманітням ландшафту та його утворень. Серед лісових комплексів птахів (лісових орнітокомплексів) можна виділити угруповання соснового лісу, змішаного лісу з перевагою сосни, соснових однотипних молодняків, рідколіссь, ольсів, змішаних лісів з перевагою окремих листяних порід, вільхового та березового лісу, прибережних рідколіс (зустрічаються біля берегів озер Луки, Перемут, Чорне Male, Чорне Велике, Довге, Кругле). Крім цього, на території Шацького національного парку чітко виділяються орнітокомплекси сільськогосподарських угідь (поля засіяні

зерновими, картоплею, буряком, льоном), пасовищ, заболочених лук. Одним з найбільш багатих і цінних для західно-українського Полісся орнітокомплексів - є озерні орнітокомплекси. Власне озерні орнітокомплекси Шацького парку ґрунтовно збагатшують орнітофауну Волинського Полісся.

Загальний стан охорони, збереження та відтворення видів тварин, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів України задовільний.

5.3.4. Інвазивні види тварин

Вагомою загрозою для збереження біорізноманіття, а також для окремих видів і навіть цілих екосистем, особливо на територіях природоохоронних об'єктів, є поширення інвазивних видів тварин та риб.

Інвазивними називають види тварин, випадково занесених людиною в нові для них регіони, де вони успішно приживаються, починають розмножуватися і захоплювати нові території. Інвазивні («агресивні») види негативно впливають на місцеву флору і фауну, від чого стають шкідниками і карантинними об'єктами.

Процес розселення диких видів тварин на нові території визначається терміном біологічні інвазії.

Серед комах поширені чужорідні види, такі як колорадський жук (*Leptinotarsa decemlineata*) та сонечко-арлекін (*Harmonia axyridis*). Скупчення колорадського жука та сонечка-арлекіна зареєстрований на суміжних із Волинською областю територіях (зокрема, Рівненській та Львівській) і цілком вірогідний заліт під час масових міграцій.

5.3.5. Заходи щодо збереження тваринного світу

Тваринний світ становить один з найбільш вразливих об'єктів природи, бо впливати на його стан можна як безпосередньо (на самих тварин), так і через вплив на середовище його перебування. Відповідно заходи щодо його охорони можна умовно поділити на дві великі групи: спрямовані на охорону самих тварин та ті, які забезпечують охорону середовища їх перебування, умов відтворення та шляхів міграції тварин.

До першої групи передусім слід віднести встановлення науково обґрунтованих правил та норм охорони, використання тваринного світу, а також заборони та обмежень у користуванні деякими його об'єктами. Здійснення окремих видів використання тваринного світу і вилучення із природного середовища тварин може бути обмежено або повністю заборонено на певній території чи на певні строки.

Певні заборони та обмеження передбачені законодавством практично по кожному виду користування тваринним світом. Добування диких тварин можливе лише на підставах, умовах і в порядку, передбачених законодавством. Для забезпечення сталого існування і використання дикої фауни забороняється, користування загальнонебезпечними і винищувальними засобами добування, встановлюються нормативи, ліміти, квоти вилучення тварин. Забороняється добувати звірів і птахів у разі виникнення стихійного лиха та при надзвичайних

екологічних ситуаціях. Забороняється самовільне переселення тварин у нові місця перебування, їх акліматизація та схрещування. Підприємства, установи, організації та громадяни зобов'язані вживати заходів щодо запобігання загибелі тварин під час виробничих процесів у сільському та лісовому господарстві, при експлуатації електричної мережі та транспортних засобів. Так, значна кількість зайців, птахів та іншої польової дичини гине під час сінокошу, збирання врожаю та інших сільськогосподарських робіт. Іноді навіть більше, ніж за весь сезон полювання. Непоодинокі випадки загибелі птахів від ураження електричним струмом на незахищених стовпах тощо. Тому підприємства і громадяни повинні застосовувати спеціальні пристрої та безпечні технології, які б запобігали спричиненню шкоди тваринному світу.

Під час зберігання, транспортування і застосування засобів захисту рослин, стимуляторів їх росту, мінеральних добрив і інших хімічних речовин повинні вживатися заходи по забезпеченню запобігання захворюванню і загибелі тварин.

Законодавство передбачає, що права власників і користувачів землі, лісів та інших природних ресурсів можуть бути обмежені і на них можуть покладатися відповідні обов'язки щодо охорони і відтворення тваринного світу.

Винятковим у своїй важливості засобом охорони рідкісних та таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів тварин, є їх внесення до Червоної книги України, Положення про яку затверджене Законом України від 7 лютого 2002 року. Червона книга є основним державним документом, який містить узагальнені відомості про сучасний стан видів тварин і рослин України, що перебувають під загрозою зникнення. Правове значення Червоної книги полягає в тому, що занесені до неї тварини набувають особливого правового статусу, який виявляється в такому:

Інші заходи охорони тваринного світу спрямовані на охорону середовища перебування, умов відтворення та шляхів міграції тварин. Найбільш ефективними серед них є створення заповідників, інших територій, правовий режим яких визначає Закон України «Про природно-заповідний фонд». Тваринний світ на таких територіях може охоронятись як у комплексі з іншими природними ресурсами (наприклад, у заповідниках, національних природних парках), так і в спеціально створених з метою охорони тваринного світу об'єктах (загальнозоологічні, орнітологічні, ентомологічні, іхітіологічні заказники, зоологічні пам'ятки природи, зоологічні парки, сади тощо).

При проведенні оцінки впливу на довкілля об'єктів, впровадженні нової техніки, технологій, матеріалів і речовин обов'язково повинен враховуватися їх вплив на стан тваринного світу, середовище його перебування та шляхи міграції.

При здійсненні окремих видів природокористування (меліорація земель, ведення лісового господарства, видобування корисних копалин, організація міст відпочинку населення та ін.) повинні передбачатись і здійснюватись заходи щодо збереження середовища перебування тварин, забезпечення недоторканності ділянок, що становлять особливу зооекологічну цінність.

Також, на території області проводиться ряд організаційно-

господарських заходів щодо збереження тваринного світу.

З метою підтримання контрольованої епізоотичної ситуації в області, охорони території регіону від проникнення особливо небезпечних збудників хвороб, захисту тварин та населення територіальними органами Головного управління Держпродспоживслужби у Волинській області проводиться комплекс обов'язкових протиепізоотичних заходів, спрямованих на недопущення занесення та поширення інфекційних захворювань, в першу чергу, спільних для тварин і людей.

Особлива увага приділяється питанню профілактики африканської чуми свиней у зв'язку з широким її розповсюдженням протягом останнього часу. Через наявність міграційних шляхів диких кабанів існує високий ступінь ризику занесення збудника захворювання на територію України. Однак, незважаючи на складну епізоотичну ситуацію в Україні, область на даний час залишається благополучною щодо цього захворювання.

З метою локалізації та ліквідації спалаху африканської чуми проведені засідання Державної надзвичайної протиепізоотичної комісії при облдержадміністрації. З метою недопущення поширення африканської чуми свиней у дикій фауні на території регіону проведено ряд необхідних заходів, зокрема заходи біозахисту приватних господарств громадян, підприємств, діяльність яких пов'язана з обігом свиней. На виконання протокольних рішень зазначеної комісії територіальними органами Головного управління Держпродспоживслужби у Волинській області протягом звітнього періоду проводився комплекс обов'язкових протиепізоотичних заходів, спрямованих на недопущення занесення та поширення інфекційних захворювань, в першу чергу, спільних для тварин і людей.

Задля належної та своєчасної поінформованості громадськості про перебіг захворюваності, достатньої уваги набуває проведення інформаційно-роз'яснювальної роботи серед місцевого населення та представників мисливських колективів щодо виникнення підозри на захворювання або виявлення загиблених тварин.

5.4. Природні території та об'єкти, що підлягають особливій охороні

5.4.1. Стан і перспективи розвитку природно-заповідного фонду

Природно-заповідний фонд становлять ділянки суші і водного простору, природні комплекси та об'єкти яких мають особливу природоохоронну, наукову, естетичну, рекреаційну та іншу цінність виділені з метою збереження природної різноманітності ландшафтів, генофонду тваринного і рослинного світу, підтримання загального екологічного балансу та забезпечення фонових моніторингу навколишнього природного середовища.

На землях природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного або історико-культурного призначення забороняється будь-яка діяльність, яка негативно впливає або може негативно впливати на стан природних та історико-культурних комплексів та об'єктів чи перешкоджає їх використанню за цільовим призначенням.

Природно-заповідний фонд області (далі – ПЗФ) представлений наступними категоріями заповідності: природний заповідник, національні природні парки, заказники, заповідні урочища, пам'ятки природи, ботанічний сад, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва.

Волинською обласною державною адміністрацією постійно вживаються заходи щодо розвитку природно-заповідної справи в області: відбувається погодження створення нових територій та об'єктів природно-заповідного фонду, розроблена Регіональна схема формування екологічної мережі Волинської області.

У 2020 році рішенням Волинської обласної ради від 12.03.2020 № 29/22 «Про збереження і розвиток природно-заповідного фонду області» створено:

- ботанічний заказник місцевого значення «Фітеума», площею 5 га, на території Володимир-Волинського (колишнього Іваничівського) району, за межами с. Трубки Павлівської територіальної громади;

- гідрологічний заказник місцевого значення «Перемильський», площею 761 га, на території Луцького (колишнього Горохівського) району, за межами сіл Новостав, Липа, Гумнище, Перемиль (731,9 га) Берестечківської територіальної громади, ДП «Горохівське ЛМГ» Берестечківське лісництво: кв. 241 вид. 1, 13, 19, кв. 243 вид. 10 (29,1 га).

Станом на 01 січня 2021 року на території Волинської області знаходиться 395 територій та об'єктів природно-заповідного фонду, з них 27 – загальнодержавного значення та 368 – місцевого значення. Площа заповідності області складає 220692,02 га.

Загальна площа природно-заповідного фонду з врахуванням тих територій, що ввійшли до складу інших (ботанічних пам'яток природи, заказників у складі національних природних парків тощо), становить 235857,68 га.

На сьогодні питома вага площі заповідності в області складає 11,7 %, фактична площа – 10,95%, враховуючи, що більше 15 тис. га територій та об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення увійшли до складу територій загальнодержавного значення і складає 220692,02 га.

Природно-заповідний фонд Волинської області за категоріями розподілено згідно з таблицею 1.

Розподіл природно-заповідного фонду за категоріями

Таблиця 1

Категорії об'єктів ПЗФ	Об'єкти ПЗФ			
	К-сть, од.	разом		% площі окремих категорій до загальної площі ПЗФ
		площа, га		
		усього	у т. ч. надана в постійне користування	
1	8	9	10	11
Природні заповідники	1	2975,7	2975,7	1,27
Національні природні парки	3	121767,8	30289,9	51,80
Заказники, усього:	225	94571,85	X	40,23

в т.ч. ландшафтні	38	20640,1	X	8,78
лісові	39	5717,8	X	2,43
ботанічні	33	2642,7	X	1,12
загальнозоологічні	35	37249,05	X	15,84
орнітологічні	15	3586	X	1,53
іхтіологічні	1	46	X	0,02
гідрологічні	62	25372,83	X	10,75
загальногеологічні	1	90,1	X	0,04
Пам'ятки природи, усього:	126	588,21	X	0,25
в т.ч. комплексні	1	30	X	0,01
ботанічні	100	311,76	X	0,13
зоологічні	7	44,5	X	0,02
гідрологічні	18	201,95	X	0,09
Заповідні урочища	27	15064,02	X	6,39
Ботанічні сади	1	10		0,004
Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва	12	110,63		0,05
РАЗОМ	395	235857,68	33265,6	100,00

Угодою про асоціацію між Україною та ЄС визначено ряд зобов'язань в сфері охорони навколишнього природного середовища, зокрема і тих, що мають відношення до природоохоронних територій.

Так, на виконання Угоди про асоціацію розроблена Смарагдова мережа, яка має переважно ті самі основи формування, що й НАТУРА 2000, але діє за межами Європейського Союзу, розвиваючи загальноєвропейський підхід щодо охорони типів природних оселищ.

Об'єкти в межах Смарагдової мережі разом із територіями НАТУРА 2000 становлять ядро Загальноєвропейської екологічної мережі (PanEuropean Ecological Network (PEEN)), яка також підтримується Бернською конвенцією. Держави – члени Європейського Союзу виконують вимоги Бернської конвенції шляхом розвитку мережі НАТУРА 2000, а території особливої охорони НАТУРА 2000 відповідають територіям особливого природоохоронного значення Смарагдової мережі.

Повний перелік Смарагдової мережі України, затверджений Постійним комітетом Бернської конвенції, включає 377 територій. Постійним комітетом Бернської конвенції 06 грудня 2019 року затверджено оновлений перелік об'єктів Смарагдової мережі України, в які увійшли 15 територій Смарагдової мережі Волинської області.

Головою облдержадміністрації видано розпорядження від 21.12.2017 № 651 «Про додаткові заходи щодо розвитку лісового господарства, раціонального природокористування та збереження об'єктів природно-заповідного фонду» на виконання якого, управлінням екології та природних ресурсів облдержадміністрації розпочато роботу над розробкою Стратегії розвитку заповідної справи у Волинській області, створено логотип «Волинь заповідна», запущено інтерактивну карту «Природно-заповідний фонд Волинської області».

5.4.2. Водно-болотні угіддя міжнародного значення

В Україні питання охорони, використання та відтворення водно-болотних екосистем регулюються Законом України “Про охорону навколишнього природного середовища” та Водним кодексом України. Пріоритетами національної політики у цій сфері охорони є виявлення цінних водно-болотних угідь, забезпечення їх охороною, а також екологічно безпечне використання їх ресурсів.

Реалізація на практиці пріоритетів щодо поліпшення збереження водно-болотних угідь можлива лише за умови об’єднання зусиль усіх державних та недержавних установ та організацій, всього населення країни.

Під особливим наглядом та охороною в області перебувають водно-болотні угіддя міжнародного значення із переліку «Рамсарської конвенції про водно-болотні угіддя, що мають міжнародне значення, головним чином як середовище існування водоплавних птахів»: «Шацькі озера» (1995 р. – 13 039 га; 2002 р. – розширена до 32 850 га), «Заплава річки Прип’ять» (12 000 га), «Заплава річки Стохід» (10 000 га) (Постанова Кабінету Міністрів України № 935 від 23.11.1995 р.).

До Рамсарського списку розпорядженням Кабінету Міністрів України № 818-р від 24.10.2012 р. включений рідкісний еумезотрофний Черемський болотний комплекс, що має абсолютний заповідний режим.

Основна мета затвердження цих об’єктів, відповідно до Рамсарської конвенції, – збереження найцінніших водно-болотних угідь у природному стані при проведенні невиснажливої традиційної господарської діяльності.

Водно-болотні угіддя слугують місцями зупинки водоплавних і наводних птахів під час міграційних перельотів. Ці угіддя повністю або частково, згідно з резолюцією комітету Бернської конвенції, віднесено до меж ІВА (Important Bird Area) – територій міжнародного значення, що підтримують життєдіяльність багатьох видів водно-болотних птахів.

Під час весняних та осінніх міграцій в Шацькому озерному краї Волинської області зупиняються понад 100 тис. особин птахів, тому що тут перетинаються два потужних міграційних шляхи: Поліський широтний та Біломоро-Балтійсько-Середземноморський.

Найчисельнішими під час міграцій є гуси і качки, особливо гуска сіра *Anser anser* (L.), а також мартин звичайний (річковий) *Larus ridibundus* L., *Fulica atra*, норець великий (пірникоза) *Podiceps cristatus* (L.), чайка *Vanellus vanellus* (L.), кулики: коловодник звичайний (травник) *Tringa totanus* (L.), кулик болотний *Limosa limosa* (L.).

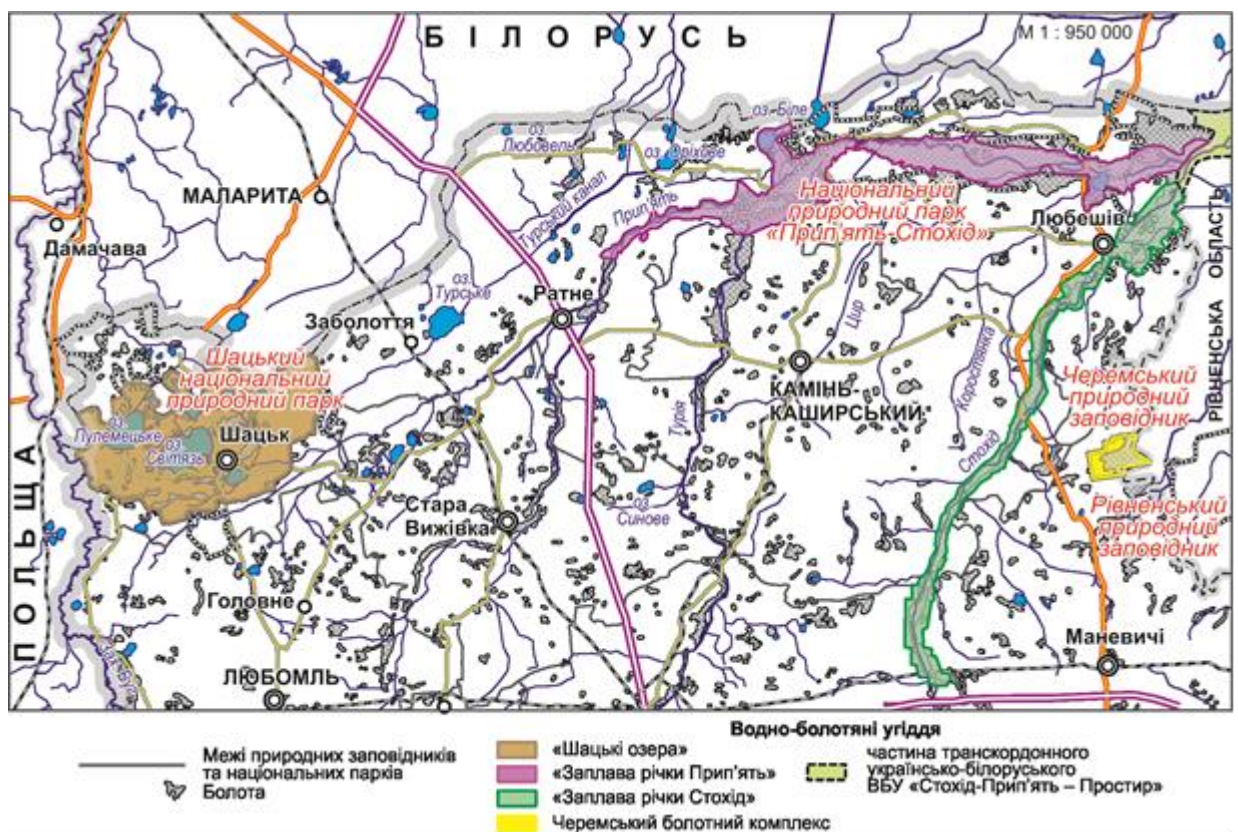

Рис. 5.1.1. Водно-болотні угіддя міжнародного значення у межах Волинської області (складено із використанням матеріалів «Волиньводпроект»)

Водно-болотні угіддя міжнародного значення «Шацькі озера», включають межі Шацького національного природного парку - 32850га, в т.ч. 6932 га водойм, 1344 га боліт і торфовищ, 4763 га лук. Угіддя є частиною унікального озерного комплексу, що відіграє дуже важливу роль не тільки в охороні болотняної фауни та флори, але й як місце гніздування та міграції значної кількості водно-болотних птахів.

Протягом звітного періоду на ВБУ „Шацькі озера” продовжувались роботи, в т. ч. наукові дослідження за такими напрямками:

- спостереження за гідрологічним режимом озер, рівнем поверхневих і ґрунтових вод, вивчення впливу меліорації на водно-болотні екосистеми парку (Копаївська та Верхньоприп'ятьська меліоративні системи);

- Інститутом екології Карпат НАН України (м.Львів) проводиться багаторічний моніторинг для оцінки результатів ренатуралізаційних робіт у Шацькому НПП в районах озер Кримно, Пулемецьке, Люцимер; вивчається динаміка рослинності водно-болотних угруповань під впливом заповідання;

- науковий відділ спільно з Львівським національним університетом ім. І.Франка (м.Львів) проводив дослідження птахів-дуплогнізників водно-болотного комплексу-фенологічні спостереження, кільцювання птахів, пізньо-осінні обліки водно-болотних птахів, біотопічний розподіл водно-болотних птахів, занесених до Червоної книги України.

На сьогодні, водно-болотні угіддя «Шацькі озера» за оцінками науковців знаходяться в доброму стані та під постійним моніторингом за різними складовими екосистем.

Черемське болото, яке в більшій своїй частині знаходиться в межах Черемського природного заповідника (ПЗ) відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України №818-р від 24.10.2012 року набуло статус міжнародного значення.

Водно – болотний масив має велике наукове значення і являється ядром біорізноманіття Західного Полісся, має абсолютний заповідний режим.

В Черемському ПЗ нараховується близько 800 видів вищих судинних рослин, з них велика кількість зростає на Черемському болотному масиві такі, як Росичка англійська, Росичка середня, Альдрованда пухирчаста й інші, та Шейхцерія болотна, яка є наче візиткою й зображена на логотипі заповідника. На території водно – болотного масиву є два озера: Редичі й Черемське, де зафіксовані рідкісні види риби такі, як уклейка, щипавка звичайна, верхівка, тощо. Однією з найрізноманітніших груп тварин Черемського болота є птахи, з них багато видів мають тут постійне гніздування. Окремі види птахів занесені до Додатку II Бернської конвенції: бугай, волове очко, гаївка болотна, жовна чорна, канюк звичайний, тощо. Окрім гніздування таких рідкісних птахів, як скопа, змієїд, журавель сірий, Черемське болото є чудовою кормовою базою для багатьох перелітних птахів. Через територію болотного масиву пролягають міграційні шляхи перельотів водно-болотних птахів.

На території Черемського озера – болотного комплексу проходить канал, який забезпечує гідрологічний баланс усіх водно – болотних угідь. Канал є центром розмноження та міграції в'юна, щипавки звичайної, які занесені до Додатку III Бернської Конвенції, як види, що підлягають особливій охороні. Завдяки зв'язку каналу з озером сюди на нерест приходить чимало видів інших риб.

Внаслідок процесів, що відбуваються в каналі проходять негативні явища, такі як замулення, заростання прибережною рослинністю. Отож, з метою покращення гідрологічного режиму каналу та з метою покращення життєдіяльності тваринного й рослинного світу проводилась розчистка західної частини центрального каналу від загатів та завалів. Вздовж каналу вирубані вербові чагарники. Працівниками охорони із русла каналу проведена розчистка від гілок дерев. В урочищі «Гвуздець» побудований місток. Проведена робота по розширенню русла, штучно зроблені перетоки засипані ґрунтом, а також важко прохідні місця доріг.

Науковцями Черемського ПЗ ведуться спостереження за станом флори й фауни, на постійних пробних площах, які закладені в усіх екотопах заповідника. З них 5 моніторингових ділянок функціонує на водно – болотному масиві.

На озері Черемське встановлена водомірна рейка, де ведуться спостереження за рівнем води. Через водно – болотний масив пролягає ценотичний профіль (протяжністю 3 км.), де також проводяться спостереження за тваринним й рослинним світом заповідника.

З метою охорони водно – болотних угідь постійно проводяться екологічні заходи у вигляді бесід та лекцій.

Два водно-болотні угіддя міжнародного значення (основна частина ВБУ

«Заплава Прип'яті», загальною площею 12000 га та крайня північна частина ВБУ «Заплава Стоходу», загальною площею 10000 га), знаходяться на території національного природного парку «Прип'ять-Стохід».

Загалом екологічний стан ВБУ на території НПП «Прип'ять-Стохід» задовільний. Такому стану справ сприяла, зокрема стабілізація гідрологічного режиму на ключовій ділянці: р. Прип'ять-Вижівський водозабір-канал Вижівський-оз.Біле, а також на ділянці р. Прип'ять від Вижівського водозабору до кордону з Рівненською областю (стабілізація спостерігається упродовж 2 останніх років).

На території зазначених вище ВБУ протягом вегетаційного періоду і періоду масового розмноження тварин, поряд з цим були загалом стабільні рівні води на усіх водоймах НПП, що забезпечило разом з охороною території НПП їх оптимальне відтворення.

Національний природний парк «Прип'ять-Стохід» (далі – «парк») займає площу 39315,5 га, і з моменту утворення (2007 р.) ландшафтне та біологічне різноманіття взяте під посилену охорону.

На території парку знаходяться частини 2 водно-болотних угідь між народного значення: «Заплава Прип'яті» та «Заплава Стоходу», а також транскордонне водно-болотно-угіддя «Стохід-Прип'ять-Простир» (українсько-білоруське водно-болотне угіддя). На цих територіях під особливу охорону взяті місця зростання рідкісних видів рослин і місця поширення рідкісних видів тварин, головним чином водоплавні та болотні види птахів, які у період міграцій утворюють скупчення до 20 тисяч особин.

Співробітниками наукового відділу парку у 2016 р. проведено науково-дослідні і моніторингові роботи на 20 постійних пробних площах за станом рідкісних видів рослин і тварин, а також обліки осінніх мігруючих птахів, зокрема водоплавних і навколоводних; перевірка на заселеність штучних гніздівель гоголя (Червона книга України) і обстеження стану водойм парку у період найбільшого обміління. За обліками чисельності рідкісного птаха очеретянки прудкої встановлено незначні коливання виду по основних місцях оселення виду, які проводили співробітники парку за участю німецьких, польських і литовських фахівців (червень 2016 р.) на території двох ВБУ, що свідчить загалом про стабільність виду Прип'ятського популяційного угруповання.

Також, співробітниками наукового відділу парку завершено проведення Атласних робіт про гніздові птахи Бучинської і Сваловицької дач, які разом 5 науковими статтями і короткими повідомленнями опубліковані, і які повністю або частково стосуються водно-болотних угідь.

Загалом ВБУ на території парку у 2019 р. знаходилися у задовільному стані, незважаючи на одне з найбільших за останні роки природне понижень рівнів води на водоймах у зв'язку із відсутністю опадів в регіоні та Україні. Важливою умовою подальшого збереження ВБУ є недопущення реалізації проектів з «заходів від підтоплення повеневими водами рік Прип'яті та Стоходу і покращення гідрологічного режиму», шляхом будівництва дамб, насосних станцій.

5.4.3. Біосферні резервати та Всесвітня природна спадщина

Біосферні резервати створені для вирішення найважливіших питань по проблемах охорони природи і збереження біологічного різноманіття і біологічних ресурсів. Концепція біосферного резервата була розроблена в 1974 році робочою групою програми “Людина і біосфера” МАВ ЮНЕСКО.

В існуючій на сьогодні в Україні мережі національних природних парків Шацький НПП, виходячи з ландшафтних позицій, представляє озерні, та болотні екосистеми західнополіського типу, і за характером озерного комплексу, флористичними, фітоценотичними і геоморфологічними особливостями, за характером орнітофауни не має аналогів в Україні. У результаті вивчення рослинного покриву та тваринного світу Шацького НПП (на площі 32830 га) підтверджено важливе природоохоронне значення цього об’єкта для збереження біоти регіону Західного Полісся в цілому. Разом з тим репрезентативність Шацького парку ще не відповідала сучасним вимогам до природоохоронних територій такого рангу і потребувала підвищення.

З поліпшення збереження, відтворення, а також раціонального використання унікальних поліських комплексів Шацького поозер’я, посилення охорони водно-болотних угідь міжнародного значення і сприяння розвитку міжнародного співробітництва в галузі збереження біологічного та ландшафтного різноманіття Указом Президента України за № 992/99 від 16 серпня 1999 року територію парку розширено на 16166,6 га і становить 48977 га.

Рішенням 17-ї сесії Бюро Координаційного Комітету ЮНЕСКО-МАВ від 29 березня 2002 року території Шацькому національному парку було надано статус “Шацького біосферного резервату ЮНЕСКО МАВ”.

За результатами рішень Бюро Координаційного Комітету ЮНЕСКО МАВ адміністрації Шацького парку було запропоновано провести відповідну роботу по розширенню території “Шацького резервату біосфери” за рахунок земель, що знаходяться на південному заході та півночі і межують із державною границею Україна-Польща та Україна-Беларусь, що дозволить поєднати міждержавні природоохоронні території для збереження біорізноманіття та сталого розвитку і соціально-економічного стану регіону.

Після розширення Шацький НПП в існуючих границях має високий рівень статично-об’єктної репрезентативності щодо флори та рослинності і практично забезпечує повне виявлення біорізноманітності Західнополіського регіону. З включенням у межі парку оригінальних лісових масивів ДП «Шацьке УДЛГ», зокрема урочищ «Тугор», «Втенське», «Красний Бір», «Ялиник» флористичне і фітоценотичне представництво значно зросло. До того ж північно-західна приєднана частина сучасної території Шацького НПП є досить різноманітною і в геоморфологічному, і в ботанічному, і в лісівничому відношеннях.

В межах території приєднання знаходяться найбільші підвищення у рельєфі (околиці с.Ростань), представлені моренними горбами та підвищеннями з близьким заляганням крейди, що значно розширило спектр екологічних умов Шацького НПП. Особливості геологічних відкладів та рельєфу зумовлюють розподіл рослинності та формування рослинних угруповань, структуру екологічних рядів.

Характеризуючи рослинність цієї частини, слід зазначити, що переважаючими по площі тут є різновікові соснові та вільхові ліси. Соснові бори представлені насадженнями широкого екологічного спектру – від сухих до мокрих; значною є участь лісових культур сосни різного віку. Так, моренні гряди вкриті сосняками кладонієвими (з перевагою кладонії оленьчої, лісової, бокальчатої, цетрарії ісландської та участю ксерофітів - костриці овечої, булавоносця сіруватого тощо). Зрідка трапляються й куртини сосни з домінуванням мучниці звичайної в наземному покриві; як правило вони формуються в місцях, пройдених лісовими пожежами. Екологічний ряд соснових фітоценозів є типовим для Полісся: на вершинах горбів формуються соснові ліси лишайникові, нижче по схилу – вересові, далі їх заміщують зеленомохові, орляково-чорницеві, молінієві, лохинові, багнові та сфагнові угруповання). Соснові ліси сфагнові з подальшим підвищенням рівня обводненості і застійності води змінюються рідколісними сосново-пухівково-сфагновими болотами (наприклад, болото Втенське). Відмічено й фрагменти таких цікавих асоціацій як сосняки мітлицеві (постпірогенний та постпасквальний варіанти суцесійних змін соснових лісів), а також сосняки лерхенфельдієві, що приурочені до моренних відкладів.

Підвищення з близьким заляганням крейди зайняті насадженнями неморального типу з перевагою граба, дуба, участю ільма та вільхи в пониженнях. В таких насадженнях зростає багато рідкісних видів рослин-мегатрофів, але домінантами трав'яного покриву переважно є зірочник гайовий, яглиця, квасениця, деколи трапляється участь плюща в приземному ярусі фітоценозів.

Вільхові ліси, як правило, заболочені, і представлені вільшняками побережноосоковими з участю болотного різнотрав'я, кропивними, а на сухіших ділянках – вільшняками гравілатовими.

Фрагментарно представлені похідні березові (звичайномітлицеві, чорницеві, жіночопапоротеві) та осикові ліси. Останні, як правило, формують кільцеві смуги довкола блюдцеподібних середлісових западин. Відмічені й угруповання тополі білої, вірогідно антропогенного походження.

28 жовтня 2011 року в м. Києві відбулася офіційна церемонія підписання Угоди між Урядом України, Урядом Республіки Білорусь та Урядом Республіки Польща для створення нормативно-правової бази співробітництва між цими країнами у сфері охорони і сталого використання території Транскордонного біосферного резервату «Західне Полісся». Транскордонний біосферний резерват «Західне Полісся» створений на виконання Закону України від 21 вересня 2000 року № 1989-III «Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки». До складу Транскордонного біосферного резервату «Західне Полісся» включено біосферні резервати «Шацький» (Україна), «Прибузьке Полісся» (Білорусь) та «Західне Полісся» (Польща).

5.5. Стан рекреаційних ресурсів та розвиток курортних зон

Волинська область володіє значними туристично-рекреаційними ресурсами, які використовуються не в повній мірі та мають потенціал для організації відпочинку та оздоровлення, в'їзного та внутрішнього туризму, екскурсійної діяльності.

Одним з основних напрямів діяльності відповідно до вимог «Програми розвитку туризму та рекреації у Волинській області на 2016 – 2020 роки», затвердженої рішенням Волинської обласної ради від 07.04.2016 № 4/10 є стимулювання розвитку санаторно-курортного туризму. Зокрема, розділом 15 зазначеної Програми передбачено і розпочато I етап проведення бальнеологічних досліджень ДУ «Український науково-дослідний інститут медичної реабілітації та курортології МОЗ України», підготовку перспективного плану розвитку курорту Шацьк (генеральної схеми розбудови та розвитку інфраструктури тощо), підготовка інвестиційних пропозицій щодо виділення конкретних земельних ділянок для подальшого залучення інвестицій у будівництво санаторно-курортних об'єктів.

Варто зазначити, що у перспективних планах оголошення рекреаційної зони Шацьких озер курортом державного значення та залучення інвестицій у будівництво цілорічних закладів санаторно-курортного типу. У результаті прогнозованих очікувань – створення позитивного туристичного іміджу курорту на державному та міжнародному рівні, оскільки до реноме Шацька як відпочинкового центру додається ще й статус оздоровчого.

На території області функціонують 2 природоохоронні, науково-дослідні, рекреаційні установи загальнодержавного значення – Шацький національний природний парк та національний природний парк «Прип'ять-Стохід», на території яких, відповідно до функціонального зонування, виділено зони стаціонарної та регульованої рекреації.

Шацький НПП базується на системі природоохоронних і рекреаційних територій, доріг, туристично-екскурсійних маршрутів, центрів обслуговування, населених пунктів, в якій виділена головна під'їзна транспортно-екскурсійна дорога Ковель – Любомль – Брест, що пересікає парк з півдня на північ, визначаючи основні в'їзди в парк південний – Любомльський і північний – Брестський.

Кільцева туристично-екскурсійна дорога, огинаючи оз. Світязь, забезпечує під'їзд до зон відпочинку, виключаючи транспортний рух у середині зон, а також сполучає мережею існуючих доріг населенні пункти у системі розселення, що склалася. В побудові транспортної і туристично-екскурсійної мережі максимально використано мережу існуючих доріг та піших стежок.

Структура території Шацького національного природного парку прийнята з врахуванням сучасного та перспективного господарського і рекреаційного використання територій і базується на комплексному аналізі, характеристики і оцінки його природних ресурсів.

Багаті рекреаційно-курортні ресурси району розташування Шацького НПП роблять його перспективним для організації відпочинку, туризму, санаторного лікування.

Система доріг і туристичних маршрутів об'єднує територію в єдину планувальну систему і сприяє оптимальному обслуговуванню і ознайомленню з ландшафтами і видатними місцями парку.

Озера Світязь, Пісочне, Пулемецьке, Люцимер, Соминець, Кримно, Чорне і прилеглі до них території, являються традиційними місцями масового організованого і не організованого відпочинку, і складають територію, яка найбільш піддається впливу урбанізації. Вона представлена типовим Поліським ландшафтом з рівнинним рельєфом та відкритими просторами прилеглими, як правило, до озер заболоченими територіями, та лісовими масивами, що складаються з соснових, дубових, вільхових, і березових насаджень.

Зона відпочинку “Гряда” – основна об'ємно-просторова домінанта рекреаційних масивів, яка виконує функції рекреаційного центру Шацького НПП. Вона розташована на східному узбережжі оз. Світязь на території смт Шацьк на відстані 1 км від автодороги Любомль – Шацьк – Піща. Територія зони займає площу 28,25 га. Основна частина її зайнята базами відпочинку – 20,0 га, решта – установами соціально-культурного обслуговування, зеленими насадженнями загального користування, пляжами. Територія зони має високу природну цінність, привабливість, значний рекреаційний потенціал: пляжі, лісові масиви, луки.

Оздоровча зона складається з двох комплексів закладів відпочинку. Один комплекс – це існуючі бази відпочинку, другий – перспективні вільні від забудови території. З метою впорядкування і благоустрою території та доведення існуючої місткості баз до нормативної на першу чергу зносяться всі старі споруди, що не придатні до експлуатації в подальшому. На другу чергу передбачено знесення некапітальних споруд. На території баз відпочинку будуть зведені нові сучасні корпуси з розрахунковою місткістю відповідно до загальної площі території кожної окремої бази.

Зона відпочинку Світязь розташовується вздовж узбережжя оз. Світязь, багата на природні піщані пляжі місцями покритті трав'яною рослинністю, дно озера піщане з поступовим пониженням глибини. Зона виділяється як одне ціле, хоча формувалась в межах існуючого населеного пункту з врахуванням вже існуючої забудови. Загальна площа під закладами відпочинку становить 8,37 га.

Зона відпочинку розташована в сприятливому для подальшого розвитку її інфраструктури архітектурному середовищі.

Зона відпочинку “ур. Гушове” розташована за межами села Світязь на території Світязької сільської ради на південному узбережжі озера Світязь, з загальною площею під закладами відпочинку 53,02 га. Природні піщані пляжі, поступово понижене дно озера, прилягаючі лісові масиви створюють сприятливі умови для відпочинку дітей. Тут розташовуються заклади відпочинку для дітей та молоді.

Зона відпочинку “Пісочне” розміщується на південно-східному узбережжі оз. Пісочне і користується великою популярністю серед відпочиваючих завдяки озеру із дуже чистою цілющою водою, піщаним дном, піщаними пляжами, лісовим оточенням з високими фітонцидними властивостями. Тут функціонує Волинський санаторій “Лісова пісня”

загальнооздоровчого профілю на 420 місць та інші заклади відпочинку вищих навальних закладів м. Львова загальною площею 28,46 га. Тут також розміщено рекреаційний пункт Шацького НПП.

Варто зазначити, що значна робота проведена лісогосподарськими підприємствами області в частині створення та розміщення рекреаційних пунктів короткочасного відпочинку вздовж автомобільних доріг, навколо озерних та річкових комплексів області в межах лісового фонду.

Водні ресурси області мають значний нереалізований потенціал і можуть служити основою для будівництва на їх берегах будинків і баз відпочинку, пансіонатів, створення рекреаційних зон короткочасного відпочинку.

Волинська область володіє значним потенціалом мінеральних вод, які об'єднують у чотири типи, що дає можливість розвивати санаторно-курортне лікування. З глибиною залягання горизонту зростає мінералізація вод. Ці води придатні для лікування захворювань серцево-судинної системи, системи кровообігу, гіпертонії, периферійної нервової системи та інших хвороб.

Хлоридно-натрієві води з підвищеною мінералізацією – 12-13 мг/л поширені поблизу с. Журавичі Ківерцівського району. Ці води мають домішки броду, йоду, радону і застосовуються для лікування серцево-судинної системи, атеросклерозу, дихальної і травної систем.

Біля м. Ковель є джерело, що не має аналогів в Україні. Це хлоридно-натрієво-йодо-бродні води. Експлуатаційний водоносний горизонт залягає на глибині понад 1300 м. Просвердлено дві свердловини, експлуатаційні запаси яких оцінені в кількості 90 м³/добу на 25-річний термін.

В області нараховується безліч пунктів лікувальних мінеральних вод. Їхні експлуатаційні запаси не встановлені та потребують подальшого дослідження.

Враховуючи запаси і якість мінеральних вод розвіданих родовищ, можна говорити про досить високий санаторно-курортний потенціал Волинської області. Цінність Журавичівського й Ковельського джерел надзвичайна, їхні лікувальні властивості забезпечують оздоровлювальний ефект на 98 %.

Волинська область має значні ресурси лікувальних грязей. Для виявлення та використання для лікування в області обстежено 33 родовища лікувальних торфових грязей. В основному це гіпсові купоросні торфи з мінералізацією 2–3 г/л. Такі грязі масткі, мають високу теплоємність, бактерицидність, гігроскопічність, малу теплопровідність. У них є багато органічних сполук: бітуми, віск, смоли, оргкислоти, дубильні речовини, лігніни, цукор, крохмаль, ефірні масла, бальзами та ін. З неорганічних складників наявні окиси заліза, солі амонію, сполуки бору, барію, стронцію, титану, цирконію, ванадію, срібла, хрому, золота, йоду й ін.

Цінні лікувальні властивості, які значно переважають торф, мають сапропелі (донний мул). На Волині проведено пошуково-оціночні роботи й детальну їх розвідку на 190 озерах із запасами понад 66 млн тонн. Найбільш придатні для лікування сапропелі органічного й органічно-силікатного походження, які володіють високими тепловими та пластичними властивостями, гомогенною структурою, широким спектром мікро- й макроелементів, вітамінів, ферментів, біологічно активних речовин. За

допомогою сапропелю лікують захворювання серцево-судинної, нервової систем, опіки, хвороби суглобів, шкіри, ревматизм.

5.6. Туризм

Туристичний потенціал області формують: 3 центри туристичної інформації, 3 національні парки, 231 рекреаційна зона, 119 рекреаційних пунктів, 267 озер, 285 агросадіб, 152 заклади розміщення, 7 санаторіїв, 17 музейних закладів, 1534 об'єкти культурної спадщини, 20 історичних населених місць, 11 фестивалів (понад 57 1000 туристів), 1 туристичний кластер, 10 маркованих туристичних шляхів, 5 активних туристичних клубів, 2 екопарки, 2 офіційних туристичних веб-ресурси.

Основними напрямками розвитку туристичної галузі є:

1. Кадрове та науково-методичне забезпечення.

Постійно проводяться навчання для голів ОТГ та студентів вищих навчальних закладів. Здійснено проєкт фахової підготовки екскурсоводів для міста Луцька «Школа екскурсовода». Випускниками першої в Луцьку школи екскурсовода стали 17 лучан. Планується провести фахову підготовку загальнообласних багатомовних екскурсоводів та сформувати спеціальний онлайн реєстр фахівців.

2. Розвиток туристичної інфраструктури та матеріально-технічної бази

Пріоритети:

- позначення маршрутів проїзду до туристичних об'єктів та місць туристичних відвідувань;
- розвиток мережі автокемпінгів;
- благоустрій рекреаційних зон та об'єктів туристичних відвідувань;
- сприяння розвитку вело туризму;
- забезпечення доступності об'єктів туристичних відвідувань та закладів туристичної інфраструктури для осіб з обмеженими фізичними можливостями.

3. Стимулювання розвитку санаторно-курортного туризму.

Область продовжує розвиватись в плані створення курортних зон. Перспективним є розбудова інфраструктури та бронювання вільних земельних ділянок для будівництва цілорічних закладів відпочинку, що змінить тривалість туристичного сезону з літнього на круглорічний. Реалізовується проєкт по міжнародній грантовій Програмі «Польща-Білорусь-Україна», у рамках проведення якого відбувається прокладання 86 км каналізаційних мереж і будівництво 3-х сучасних та потужних очисних споруд. Крім того, у с. Світязь завершується будівництво сучасної набережної з відповідною інфраструктурою.

Разом з тим, у державній Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року, яка розроблена Міністерством економічного розвитку і торгівлі України, окремим пунктом задекларовано створення курорту державного значення на території Шацького поозер'я.

4. Сільський туризм.

Стимулювання розвитку малого підприємництва у сфері організації відпочинку у селі, забезпечення його нормативно-правовою, рекламно-

інформаційною та організаційною підтримкою органами виконавчої влади; створення умов для всебічного заохочення населення області до участі у розвитку сільського туризму як високорентабельної ланки туристичної індустрії та додаткового джерела поповнення особистих доходів громадян, місцевих і державного бюджетів. Заплановано проведення інвентаризації та сертифікація садиб області, а також формування промоційного каталогу та оцифрування отриманих даних для туристичного порталу.

5. Промоція туристично-рекреаційного потенціалу.

Проведення комплексної рекламної кампанії туристично-рекреаційних ресурсів та кращих пропозицій туристичних компаній, створення позитивного іміджу на всеукраїнському та міжнародному ринках туристичних послуг. Створено бренд «Волинь унікальна» та продовжується його просування. Створено перший та єдиний туристичний веб-сайт області (www.tourism.volyn.ua), реалізовано проекти туристичної інфраструктури (марковані маршрути, ознакування туристичних об'єктів), видано сучасні промоційні каталоги українською, польською і англійською мовою, проводиться робота із відродження найбільшого туристичного маршруту «Золота діадема Волині» (Volyn Golden Diadem).

Важливим є участь у міжнародних виставкових закладах, надання там обласному туристичному бізнесу, ОТГ платформи для презентації власних туристичних продуктів.

6. Безпека туристів.

Створення безпечних умов перебування туристів на території області, захист їх законних прав та інтересів Комунальним закладом «Волинський обласний центр екстреної медичної допомоги та медицини катастроф» постійно забезпечується надання оперативної медичної допомоги автотуристам та іншим учасникам дорожнього руху на автомобільних та транспортних коридорах України та забезпечується безпека туристів при проведенні масових туристських заходів відповідно до заявок, поданих суб'єктами туристичної діяльності. Визначено 45 місць масового відпочинку на воді.

З метою недопущення травмування людей під час купання, водолазно-рятувальним підрозділом Управління ДСНС в області, напередодні купального періоду здійснюється обстеження дна акваторій визначених місць масового відпочинку.

Проблемні питання:

- 1) недофінансування галузі з обласного бюджету, найнижчий показник серед усіх регіонів України;
- 2) наявність черг на пунктах пропуску, що суттєво зменшує потік іноземних туристів;
- 3) відсутність оптимального графіку руху залізничних потягів;
- 4) недосконале законодавство, яке регулює сферу сільського (зеленого) туризму;
- 5) відсутність штатних одиниць (профільних фахівців), відповідальних за розвиток туризму.

Програма розвитку туризму та рекреації у Волинській області на 2016 –

2020 роки розроблена відповідно до основних вимог законів України «Про туризм», «Про курорти» та спрямована на реалізацію положень Стратегії розвитку Волинської області на період до 2020 року.

Основною метою Програми є втілення заходів, спрямованих на створення якісного, конкурентного на вітчизняному та міжнародних ринках туристичного продукту, здатного максимально задовольнити потреби широких верств населення, забезпечити соціально-економічний розвиток краю, зберегти та популяризувати природну та історико-культурну спадщину, забезпечити додаткові грошові надходження до бюджетів усіх рівнів.

Основними завданнями Програми є:

- забезпечення сталого розвитку туристичної галузі, високого рівня послуг;
- збільшення кількості туристичних та екскурсійних відвідувань краю;
- створення нових робочих місць;
- збільшення частки доходів від туристичної галузі у бюджетах усіх рівнів;
- створення позитивного іміджу області на всеукраїнському та міжнародному рівнях.

Туристична діяльність як галузь економіки повинна бути введена в русло збалансованого розвитку. Це означає, що екологічні питання повинні бути інтегрованими в економічну сферу туристичної діяльності.

Характеристика доходу населення Волинської області свідчить про наявність сприятливих соціальних переваг щодо функціонування туристичного ринку. Свідченням цього є збільшенням туристичних потоків Волинської області, які підтверджують зростання попиту та пропозиції на туристичних ринках області. Виїзний туризм на території Волині розвивається більш стрімкими темпами, ніж іноземний, тому стратегічною метою розвитку туризму в області є створення конкурентоспроможного туристського продукту, який зможе гідно репрезентувати себе на міжнародному ринку.

Транскордонне розташування, кліматичні умови, великі лісові масиви, водні об'єкти, різноманітність флори і фауни, наявність мінеральних джерел та запасів лікувальних грязей створюють умови для відпочинку і оздоровлення, а саме – для розвитку різноманітних видів туризму на теренах Волинської області. Загалом, туристичний потенціал області можна згрупувати таким чином:

- спортивний туризм;
- оздоровчо-пізнавальний;
- зелений туризм;
- етнічний туризм;
- водний туризм;
- аматорський туризм: (мисливство та рибальство);
- релігійно-сакральний туризм;
- діловий туризм.

До культурно-історичних пам'яток Волині належать:

- археологічні знахідки, що поділяються на дві групи: місця поселення

стародавніх людей (стоянки, городища, поселення, селища, міста) і місця поховань (кургани, могильники, могили). Найбільше пам'яток археології виявлено в Луцькому та Володимир-Волинському районах;

– пам'ятки архітектури: культові споруди, замки, палаци, громадські житлові будівлі, сучасні архітектурні ансамблі. В області нараховується понад 150 пам'яток архітектури, 101 із них – державного значення;

– музеї, картинні галереї, меморіальні дошки, обеліски, меморіали та ін.;

– етнографічна різноманітність, що представлена народними ремеслами, фольклором, народним одягом, говірками.

Найцікавішим туристичним об'єктом міста Луцька є архітектурно-історичний заповідник «Старе місто». На його території наявні найцікавіші архітектурні пам'ятки. Насамперед, це Луцький замок (Любарта), який складається з трьох веж, фортечних стін, княжого палацу, решток церкви Іоанна Богослова.

На Замковій площі розміщено комплекс монастиря єзуїтів, що складається з колишніх будинку колегіуму, житлових і службових будівель монастиря, костелу Святого Петра й Павла (1606–1610 рр.). Розкопані і реставруються підземні споруди костелу, які вже відкрито туристам.

Домініканський монастир мав багату бібліотеку, цінні твори живопису. При ньому діяли школа, шпиталь, друкарня. Особливу культурно-історичну місію виконувала Христовоздвиженська церква (XVII ст.) Біля церкви розміщено комплекс Луцького братства, членами якого були видатні церковні та громадські діячі України: Петро Могила, Ісаак Борискевич, Єлизавета Гулевичівна, Данило Братковський. Тут засновано першу в Луцьку друкарню.

Дуже цінні пам'ятки збереглися у місті Володимирі-Волинському. Успенський собор – унікальний пам'ятник періоду Київської Русі – споруджений у 1152–1160 рр. За величиною він одна з найбільших споруд XII століття.

Василівська церква-ротонда (кругла в плані будівля) – досить рідкісний тип храму, витончена творчість геніального майстра, яка не має собі аналогів у світовій архітектурі. У плані це майже кругла – 8-пелюсткова форма, що складається з поєднання відтинків дуг.

На місці Берестечківської битви споруджено храм-пам'ятник «Козацькі могили», у якому поховано рештки героїв, котрі полягли в бою. Над гробницею-саркофагом піднялася 40-метрова Георгіївська церква. На цей пагорб перенесли з села Острів Михайлівську церкву, яку з'єднали з Георгіївською підземним переходом. До 340-річчя битви відкрили монументальну скульптурну композицію, що символізує велич та героїзм козацтва та України. Із 1991 року на місці Берестечківської битви засновано національний історико-меморіальний заповідник.

У селі Рокині створено Міжгосподарський народний музей історії сільського господарства Волині. Його численні експонати розповідають про виникнення й розвиток землеробства та тваринництва на Волині, починаючи від первіснообщинного ладу й до сьогодні.

Славу селу Колодяжне принесла сім'я Косачів. Тут чимало років жила

Олена Пчілка, пройшло дитинство української поетеси Лесі Українки.

Отже, у Волинській області наявна значна кількість цікавих пізнавальних об'єктів історії, культури, мистецтва. Більшість із них – екскурсійні, які включені, або можуть бути включені в програму туристичних маршрутів.

Багата історико-культурна спадщина, озера, ріки, ліси з цілющими дикоростучими ягодами та грибами, лікувальні торф'яні грязі, джерельні мінеральні води чотирьох типів, мисливство, рибальство створюють всі необхідні передумови для організації і функціонування лікувально-оздоровчого, культурно-пізнавального, спортивного, мисливського, сільського та інших видів туризму.

В області ведеться активна робота по залученню майстрів народного мистецтва до реалізації культурно-дозвіллевих проектів, розроблених на основі української традиційної культури та її регіональних особливостей.

Облдержадміністрація постійно сприяє популяризації народних традиційних ремесел Волині шляхом організації персональних виставок, виставок-продажів, ярмарків народного мистецтва, забезпечує участь майстрів народного мистецтва у міжнародних, всеукраїнських, обласних, регіональних фестивалях та інших мистецьких імпрезах. Значна робота ведеться із залучення населення до заняття сільським туризмом. Протягом терміну дії програми комунальним підприємством «Волинський обласний екскурсійно-методичний центр» та громадським об'єднанням «Волинські перспективи» проведено безліч семінарів на тему: «Сільський туризм – шлях до самореалізації» в усіх районах області. Їх учасниками стали більше 4500 власників особистих селянських господарств, які отримали інформацію про можливість зайняття сільським туризмом, як додатковим видом діяльності, альтернативним видом самозайнятості, ознайомились із діяльністю кращих садиб сільського туризму.

За сприяння обласного центру зайнятості діє школа культури і туризму, де можна навчитись або підвищити кваліфікацію з народних ремесел, мистецтв, обрядів, методики обслуговування туристів тощо. Рожищенською райдержадміністрацією та садибою «Мальованка» в с. Дубище щорічно проводиться Фестиваль зеленого туризму «Мальованка».

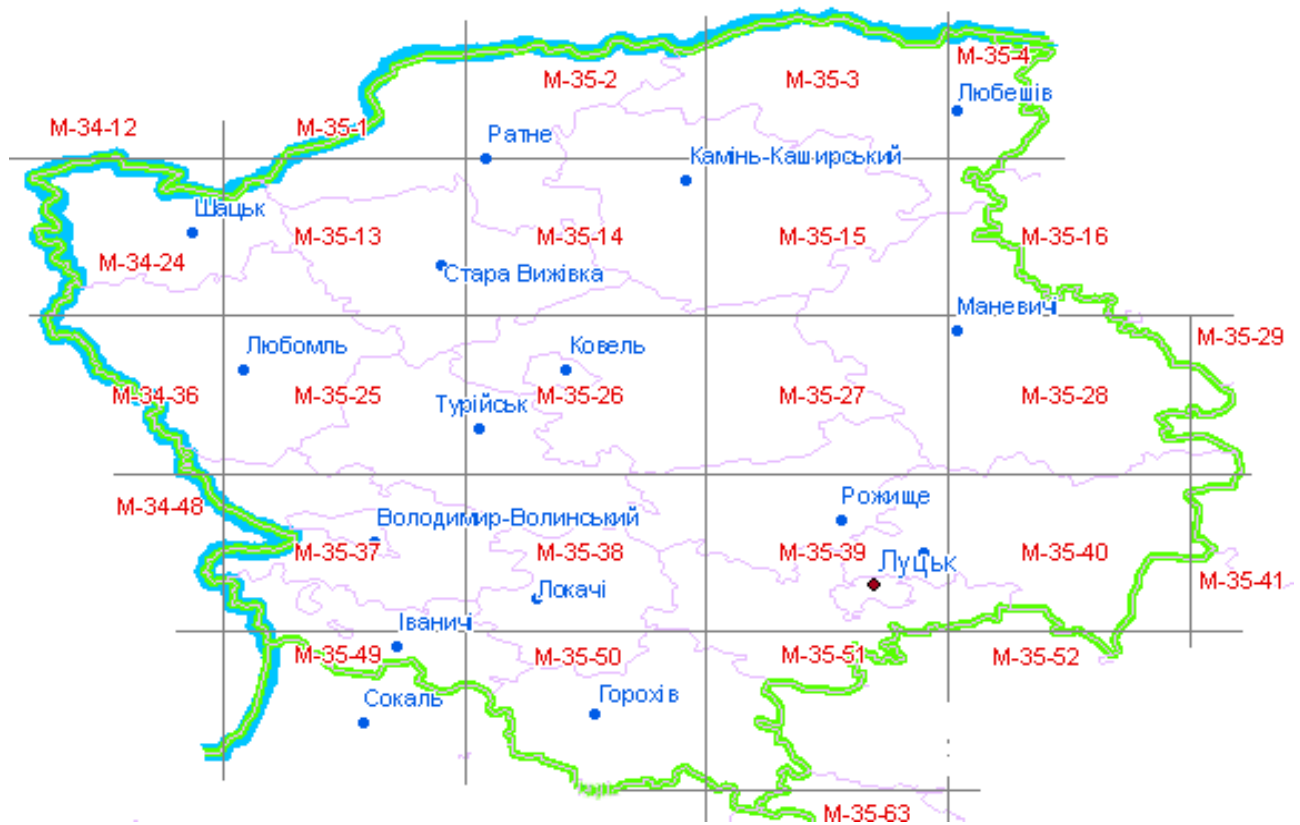
Перспективним є залучення інвестицій у розвиток сільського туризму на Волині. Є можливості створення маршрутів з включенням територій сусідніх держав Хелмського повіту Люблінського воєводства Республіки Польща та Брестської області Республіки Білорусь, розроблення спільного міжнародного туристичного продукту.

Яскраві регіональні особливості Волинської області, поряд з багатим природно-ресурсним та історико-архітектурним потенціалом, створюють всі передумови для організації сучасної туристичної інфраструктури і розвитку вітчизняного та міжнародного туризму на її території.

6. Земельні ресурси і ґрунти

6.1. Структура та використання земельних ресурсів

6.1.1. Структура та динаміка основних видів земельних угідь

Земельний фонд області за станом на 01.01.2020 року становить 2014,4 тис. га, з них 1047,5 тис. га або 52% відсотка займають сільськогосподарські угіддя, що свідчить про високий рівень сільськогосподарської освоєності земель. За останні 15 років у структурі земельного фонду Волинської області відбулися незначні зміни, загальна площа земель залишилася незмінною (2014,4 тис. га). Площа сільськогосподарських угідь збільшилась на 0,4 %.

Важливим показником, який характеризує територію з екологічного погляду є наявність відкритих земель без рослинного покриву, до котрих відносять яри, кам'яністі місця та піски. Проте землі без рослинного покриву розміщені на території області нерівномірно. Екологічно нестабільні землі переважають у північних районах області. Це можна пояснити ґрунтово-геологічними умовами поліського регіону. Найбільшу кількість земель без рослинного покриву зосереджено на території Володимир-Волинського району. Практично відсутні порушені землі без рослинного покриву у південних та центральних районах області.

Найменш аграрно освоєними є північні райони області, частка орних земель у їх структурі не перевищує 20 %. Найменше орних земель у Шацькому,

Любешівському, Маневицькому, Камінь-Каширському районах. Це зумовлено високою лісистістю та наявністю природоохоронних об'єктів.

На основі різночасового аналізу структури землекористування вдалося встановити певні особливості: у межах поліської частини Волинської області переважають території, які збереглися у природному стані, а саме: ліси та лісовкриті території, луки й пасовища; у південних лісостепових районах переважають антропогенно змінені землі – землі сільськогосподарського призначення.

Структура земельного фонду області свідчить, що більше половини території зайнято сільськогосподарськими землями. Зокрема, Волинь займає 2014,4 тис. га – 3,3 % території України, в т.ч. сільськогосподарські угіддя – 1047,5 тис. га, рілля – 672,3 тис. га (33%).

6.1.2. Стан ґрунтів

Ґрунти є одна із найважливіших складових частин природних комплексів, оскільки вони утворилися внаслідок взаємодії компонентів ландшафту.

Ґрунтовий покрив області надзвичайно строкатий, особливо в поліській зоні, що зумовлено впливом геологічних і геоморфологічних особливостей місцевості, клімату й рослинності. Поряд із ґрунтами, які мають високу природну родючість, наявні низькородючі, що мають відповідні фізико-хімічні особливості, запаси поживних речовин, гранулометричний склад й інші показники. Це впливає на розміщення сільськогосподарських культур, технологію їх вирощування, концентрацію та спеціалізацію виробництва, на величину і якість урожаю.

Відмінні особливості природних умов Полісся й Волинської височини позначилися на процесах ґрунтоутворення. На Поліссі переважають дерново-підзолисті, дернові оглеєні, лучно-болотні, торф'яно-болотні та торфові на торфовищах низинних, а на Волинській височині – сірі й темно-сірі опідзолені та чорноземи, на заплавах приток Західного Бугу й Стиру – торф'яно-болотні та торфові на торфовищах низинних.

Торфові ґрунти охоплюють 244,3 тис. га, або 12,9 %. Займають найбільші площі в долині річки Прип'ять та межиріччя Турії й Стоходу північніше Камінь-Каширського, а також межиріччя Стоходу та Стиру північніше від Маневич і на північний захід від Любомля до Західного Бугу. Площа всіх типів ґрунтів на території Волинської області сягає 1903,0 тис. га.

У структурі ґрунтового покриву Волинської області значні площі – 1076,7 тис. га (56,7 %) – займають гідроморфні ґрунти; серед них – лучно-болотні, болотні, торфово-болотні й торфові – 411,4 тис. га (21,7 %). Вони поширені майже в усіх адміністративних районах, із них площа антропогенно-змінених ґрунтів, що утворилися внаслідок осушення, становить 59,2 тис. га (3,1 % загальної площі сільськогосподарських угідь) і має тенденцію до зростання.

Реакція ґрунтового розчину відіграє важливу роль у розвитку рослин і ґрунтових мікроорганізмів, впливає на швидкість і напрямок перебігу в ньому хімічних і біохімічних процесів. Засвоєння рослинами елементів живлення,

інтенсивність мікробіологічної життєдіяльності, мінералізація органічної речовини, розкладення ґрунтових мінералів і розчинення різноманітних важкорозчинних сполук, коагуляція і пептизація колоїдів та інші фізико-хімічні процеси великою мірою визначають реакцію ґрунту.

Для забезпечення нормального розвитку сільськогосподарських культур в умовах зростаючого забруднення оточуючого середовища ґрунти потребують тривалого екологічного обстеження – моніторингу.

В області моніторинг за станом забруднення ґрунтів здійснюють:

- Волинська філія ДУ «Держґрунтохорона»;
- Державна екологічна інспекція у області;
- Головне управління Держгеокадастру у Волинській області.

Волинською філією щорічно проводиться агрохімічне обстеження та паспортизація земель сільськогосподарського призначення у господарствах всіх форм власності і сільських радах на площі близько 100 тис. гектарів, з якої відбирається 12 – 13 тисяч ґрунтових зразків і проводяться до 60 тисяч аналізів з метою визначення показників родючості ґрунтів і рівнів забруднення їх важкими металами, радіонуклідами і залишковими кількостями пестицидів. На основі цих досліджень проводиться узагальнення отриманих результатів агрохімічного обстеження ґрунтів за типами сільськогосподарських угідь, розробляються агрохімічні картографи та паспорти кожного поля (ділянки) та конкретні науково обґрунтовані рекомендації по ефективному, екологічно безпечному застосуванню агрохімічних заходів.

Із загальної кількості обстежених земель 0,94 % мають дуже низький і низький вміст рухомого фосфору, 22,27 % характеризуються середнім вмістом фосфору, і 76,79 % площ добре забезпечені цим елементом.

Середньозважений вміст рухомих сполук калію в обстежених районах знаходиться в межах 94 - 102 мг/кг ґрунту, що відповідає середній забезпеченості.

Результати досліджень звітного періоду вказують, що 83% земель обстежених районів мають дуже низький і низький вміст гумусу, 16,31 % - середній і лише 0,70 % обстежених площ мають підвищений вміст гумусу.

6.1.3. Деградація земель

Однією з найважливіших оцінок стану навколишнього природного середовища є родючість ґрунтів, збереження якої залишається ключовою проблемою охорони природи і благополучної життєдіяльності людей. Показником родючості є вміст органічної речовини ґрунту, основну частину якої складає гумус. Він визначає рівень природної родючості ґрунту, вміст елементів мінерального живлення рослин і його фізико-хімічні властивості. Гумус відіграє важливу роль у ґрунтоутворенні і розвитку родючості, в формуванні профілю ґрунту у всіх природних зонах, причому характер цієї участі в значній мірі обумовлений складом гумусових речовин.

Досвід показує, що в сільськогосподарських підприємствах, особливо останніми роками, порушуються землеробські технології господарювання – не

дотримуються сівозміни, вносяться низькі норми органічних і мінеральних добрив, не виконується вапнування кислих ґрунтів. Все це призводить до недобору врожаю і зниження родючості ґрунтів, погіршення екологічної ситуації в цілому. Під деградацією ґрунтів слід розуміти погіршення властивостей, родючості і якості ґрунту, яке обумовлено зміною умов ґрунтоутворення внаслідок впливу природних або антропогенних чинників. У більш широкому розумінні поняття „деградація ґрунтів охоплює як погіршення основних якісних показників родючості без помітних ознак руйнування або зникнення генетичних особливостей ґрунтів, так і фізичне руйнування ґрунтових горизонтів аж до втрати ґрунтом не лише своїх функцій як середовища існування, а й повного його фізичного зникнення. Це негативне явище супроводжується зменшенням вмісту гумусу, руйнуванням структури та зниженням родючості ґрунтів. Дегградація ґрунтів, а нерідко і повне їх виключення із сільськогосподарського використання, відбувається внаслідок процесів водної та вітрової ерозії, дегуміфікації, декальцинації, переущільнення сільськогосподарською технікою, нераціональної експлуатації зрошувальних систем, яка призводить до підтоплення і заболочування, вторинного засолення й осолонцювання ґрунтів, через порушення агротехніки, заростання бур'янами та чагарниками, незбалансоване застосування мінеральних добрив, забруднення токсичними речовинами, радіонуклідами, нерегульоване випасання худоби, тощо.

За умов екстенсивного господарювання особливо розвивається агрохімічна й агрофізична або землеробська деградація ґрунтів. Для агрохімічної характерне підкислення ґрунту, зниження вмісту фосфору, калію, гумусу. Дослідження агрохімічного стану ґрунтів, дають змогу контролювати вміст цих елементів родючості. Оскільки ґрунтовий покрив області сформований переважно малогумусними ґрунтами легкого гранулометричного складу, що визначає їх низьку ємність вбирання та малу буферність, трансформація показників родючості може відбуватися в стислі терміни. Землеробська деградація призводить до порушення складу ґрунтового покриву, погіршення його водно-повітряного режиму, фізичних умов існування ґрунтової біоти і рослин. Усе це є першопричиною появи ерозійних процесів.

6.2. Основні чинники антропогенного впливу на земельні ресурси та ґрунти

Антропогенне навантаження на навколишнє природне середовище протягом багатьох десятиріч спричинило значну техногенну ураженість агросфери. Основними чинниками антропогенного впливу на земельні ресурси регіону є сільське господарство, промисловість та транспорт. Найбільшу загрозу становлять явища, які спостерігаються в ґрунтовому покриві, де внаслідок ерозії, відкритих розробок корисних копалин та будівельної сировини, забруднення хімічними речовинами і промисловими викидами, неправильної агротехніки деградовано й виведено з використання великі площі продуктивних земель.

За низької культури сільськогосподарського природокористування,

недосконалості й відсутності спеціальної сільськогосподарської техніки посилюються несприятливі процеси у ландшафтних комплексах. Це призводить до того, що природне середовище втрачає притаманні йому властивості до саморегуляції. Через частий обробіток землі розпилюється поверхня ґрунту, здійснюється його ущільнення колесами важких тракторів і комбайнів. Однією з причин втрати родючості – є багаторазовий обробіток ґрунтів різними знаряддями за допомогою потужної і важкої техніки. Глобальною проблемою сьогодні є постійне зменшення вмісту гумусу, який відіграє провідну роль у формуванні ґрунту, його цінних агрохімічних властивостей.

Найбільш негативно впливає на земельні ресурси гірничодобувна галузь промисловості. Під час гірничодобувних робіт змінюються природні ландшафти місцевості, порушується ґрунтово-рослинний покрив. В регіоні недостатню увагу приділяють здійсненню рекультивації земель на місці відпрацьованих відкритим способом родовищ корисних копалин, відновленню родючості й народногосподарської цінності порушених земель.

6.3. Охорона земель

Аналізом існуючого стану факторів, що не сприяють поліпшенню ситуації в питаннях земельних відносин на території області, які в цілому негативно впливають на стан дотримання вимог законодавства про охорону земель, на ефективність системи державного управління земельними ресурсами, від чого залежить координованість діяльності органів виконавчої влади в області земельних відносин, слід віднести:

- відсутність матеріалів планування території області, районів, їх окремих частин (сільських рад та їх частин) з визначенням заходів реалізації державної політики та врахуванням державних інтересів під час планування території, історичних, економічних, екологічних, географічних і демографічних особливостей, етнічних та культурних традицій вказаних територій;
- відсутність відкоригованих у відповідності до умов сучасного розвитку планування і забудови та вимог діючого законодавства України генеральних планів населених пунктів, в тому числі міст обласного підпорядкування;
- відсутність затвердженої проектної документації по визначенню та встановленню водоохоронних зон та прибережних водозахисних смуг вздовж відкритих водойм на території області, включаючи природно-заповідний фонд;
- відсутність проектної документації по організації територій об'єктів природно-заповідного фонду, межі ПЗФ не винесені в натуру.

7. Надра

7.1. Мінерально-сировинна база

7.1.1. Стан та використання мінерально-сировинної бази

За даними Державного інформаційного геологічного фонду України на території Волинської області налічується 421 родовищ (в тому числі 2 об'єкта обліку комплексних родовищ) з 14 видів різноманітних корисних копалин. На даний час розробляється 60 родовищ (в тому числі 1 об'єкт обліку). Таким

чином, в надрах Волині знаходиться досить значний мінерально-сировинний потенціал.

Мінерально-сировинна база області складається з корисних копалин паливно-енергетичного напрямку (газ, вугілля, торф) - 29,12%, сапропелю - 45,35%, сировини для виробництва будівельних матеріалів - 19,33%, прісних та мінеральних підземних вод - 5,73%, металічних та гірничохімічних корисних копалин - по 0,24%.

У межах області відоме одне розвідане родовище газу – Локачинське, яке введене в експлуатацію і передане в промислову розробку в 1999 р. Балансові (видобувні) запаси вільного газу по родовищу складають 1,022 млрд.м³, видобуток в 2017 р. склав 0,029 млрд.м³.

Крім того, в області налічується 2 нафтогазоперспективних об'єкта, підготовлені до глибокого буріння, перспективні ресурси (кат. С3) вільного газу на яких оцінюються в 1,553 млрд.м³, а нафти – 0,085 млн.т.

Важливе промислове значення для області має наявність власної паливно-енергетичної сировинної бази кам'яного вугілля. На сьогоднішній день в області налічується 11 розвіданих родовищ, запаси яких оцінюються в 67,4 млн.т. Розробка родовищ здійснюється 2-ма шахтами загальною виробничою потужністю 0,43 млн. т вугілля на рік і запасами 8,66 млн. т. У 2017 р. загальний видобуток по всіх діючих шахтах склав 75 тис. т. На стадії будівництва знаходиться ще одна шахта виробничою потужністю 0,9 млн. т вугілля за рік. У 2017 р. видобуток при проведенні гірничих робіт по шахті склав 1 тис. т. Підраховані запаси германію у вугіллі складають 218,3 т категорії С1. Підготовленого резерву під будівництво низки нових шахт на даний час в межах області не існує.

Одне з провідних місць за кількістю розвіданих родовищ посідає торф, геологічні запаси якого у 2020 році налічують 419388 тис.т. На сьогоднішній день кількість родовищ – 308, балансових – 99, в тому числі 7 – розробляються.

Незважаючи на те, що видобуток органічних та мінеральних, досить часто карбонатних, відкладів сучасних озер та торфу за останні роки значно знизився, що в свою чергу спричинило дефіцит мінеральних добрив та їх суттєве подорожчання, вже найближчим часом можливе зростання попиту на торф і сапропель.

Всі балансові запаси сапропелю придатні для добрива, а деякі види органовапнистого і змішано-водоростевого типів можуть використовуватись для підкормки худоби і в медицині. Періодично розробляється 4 родовища сапропелю у Волинській області. ТОВ «Зендер-Україна» має спеціальні дозволи на розробку озера Біле в Старовижівському районі та озера Прибич в Любомльському районі; ТОВ «ДПЗКУ – Українські органічні ресурси» та ТОВ «Волиньсапрофос» - озера Синове в Старовижівському районі; ТОВ «Корнер Озерне» - озера «Мшане» у Ратнівському районі. У 2019 році на ділянці озера «Синове» ТОВ «Волиньсапрофос» видобуто 0,3 тис. т сапропелю.

Зруденіння міді представлені також самородною міддю в траповій формації Волино-Подільської металогенічної області. Розміри рудопроявів, в основному, не досягають промислових значень. Найбільш перспективним є

Волинський рудний район (північна частина Волино-Подільської плити). За генезисом мідь самородна і супроводжується супутньою мінералізацією срібла, золота та платиноїдів. Найбільш вивченою у Волинському рудному районі є Турсько-Лугівське рудне поле. В 2016 році ВК «Геолог» відповідно до технічного завдання КП «ВОЛИНЬПРИОДРЕСУРС» проведено геолого-економічну оцінку ділянки мідних руд Жиричі, яка розташована в межах Поліської низовини на території Ратнівського району Волинської області. За результатами робіт запаси та ресурси комплексних (Au, Ag, Pt, Pd) мідних руд та міді апробовані рішенням ДКЗ України в якості сировини, придатної для виробництва товарних концентратів за технологією КП «ВОЛИНЬПРИОДРЕСУРС».

Вперше запаси комплексних золото-срібних руд міді враховані Держбалансом по родовищу Жиричі станом на 01.01.2017 р. Спеціальний дозвіл з метою видобування самородно-мідної руди надано КП «ВОЛИНЬПРИОДРЕСУРС». ДП «Українська геологічна компанія» завершені пошукові роботи в межах рудопроявів Волинського міднорудного району та прогнозних ресурсів категорії РЗ. За результатами робіт проведено районування з виділенням металогенічних районів: Волинського, Кухотсько-Вольського, Маневицького, в їх межах рудоносні поля і окремі рудопрояви (Заліси-Шменьки, Південно-Рафалівський), які можна вважати потенційними родовищами.

Таким чином, металічні корисні копалини в області представлені єдиним комплексним родовищем золото-срібних мідних руд – Жиричі, запаси якого вперше враховані Держбалансом в 2017 році. За результатами геологорозвідувальних робіт запаси та перспективні ресурси золото-срібних мідних руд апробовані рішенням ДКЗ України в 2016 році. Відзначена наявність прогнозних ресурсів супутніх корисних компонентів в руді – Pt та Pd.

ДП «Українська геологічна компанія» продовжуються пошуки самородної міді в межах Ратнівського рудного поля північно-західної частини Волинського рудного району.

Будівельна індустрія області базується на власній, в цілому добре розвиненій, сировинній базі крейди, каменю будівельного, піску будівельного та цегельно-черепичної сировини з загальною кількістю родовищ 85 (в т.ч. 2 об'єкта обліку), експлуатується 24 родовища (в т.ч. 1 об'єкт обліку).

Так, в області налічується 7 родовищ та 1 об'єкт обліку крейди із загальними запасами 27,11 млн. т, а до розробки залучено 2 родовища та 1 об'єкт обліку, на яких запаси крейди складають 11486,75 тис. т за категоріями А+В+С1. Видобуток сировини на цих родовищах у 2017 році склав 2,01 тис. т (1,11% від загального видобутку в Україні).

Дуже гострою для області є проблема будівельного піску (виготовлення бетону, силікатних виробів, будівельних розчинів, баластування залізниць, покриття автодоріг тощо). Із врахованих Державним балансом 36 родовищ та 1 об'єкту обліку, із загальними запасами піску 61252,43 тис. м³, до розробки залучено лише 14 родовищ із сумарними запасами піску 6577,95 тис. м³ за

категоріями А+В+С1. Висобуток корисної копалини у 2017 році склав 304,33 тис. м³.

Цегельно-черепична сировина посідає одне з перших місць серед будівельних матеріалів і представлена 36 розвіданими родовищами, запаси яких складають 42977,85 тис. м³ за промисловими категоріями А+В+С1. На даний час розробляється 6 родовищ з запасами 5300,36 тис. м³ за промисловими категоріями А+В+С1. Висобуток сировини в 2017 р. склав 56,13 тис. м³.

В області налічується одне родовище піску для пісочниць локомотивів – Радошинське, запаси якого підраховані за категоріями А+В+С1 кількістю 1412 тис. м³. На даний час родовище не експлуатується.

Камінь будівельний представлений одним, але великим за обсягом розвіданих запасів (17,96 млн. м³) Малоосницьким родовищем базальту. Запаси корисної копалини були затверджені ще в 1986 році. Щебінь і камінь бутовий на будівельні об'єкти завозяться із сусідніх областей.

Ресурси бурштину в Україні достатньо значні. Розміщені вони у північній її частині, в межах Прип'ятського бурштиноносного олігоценного басейну. У 2016-2017 рр. отримані спецдозволи на видобування бурштину Західної частини ділянки родовищ Маневицьке 1, Маневицьке 2, Камінь-Каширське 1, Камінь-Каширське 2 (загалом 4 родовища) із прогнозованими запасами в 999621 кг. Стан мінерально-сировинної бази приведено в наступних таблицях.

Родовище	Рік	Вид сировини, од.	Балансо ві запаси	Позабалансові	З невизн. пром. знач.	Висобуток	Втрати
ВОЛИНСЬКА ОБЛАСТЬ							
Що розробляються							
ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "УКРГАЗВИДОБУВАННЯ"							
ЛОКАЧИНСЬКЕ		Газ вільний	1022	0	1766	29	0
Ліцензія № 2486 від 13-06-2001 (5 км на ПдСх від від м.Локачі, Локачинський район							
ВСЬОГО	2017*	Газ вільний млн.куб.м	1022	0	1766	29	0
ВОЛИНСЬКА							
ОБЛАСТЬ							

*згідно інформації ДНВП «Геоінформ України»

РОДОВИЩА: Руди рідкісних металів ВОЛИНСЬКА область Кількість об'єктів: 1

№ Паспорта	Об'єкт обліку	Ступінь промислового освоєння	Корисна копалина	Галузь застосування	Адміністративна одиниця
645	Геологопромисловий район НОВО-ВОЛИНСЬКИЙ Родовище ВОЛИНСЬКЕ, ШАХТА НОВОВОЛИНСЬКА №10	Шахти, що будуються	Германій	Сировина для виробництва розсіяних елементів	ВОЛИНСЬКА

РОДОВИЩА: Тверді корисні копалини ВОЛИНСЬКА ОБЛАСТЬ Кількість об'єктів: 182

№ Паспорта	Об'єкт обліку	Ступінь промислового освоєння	Корисна копалина	Галузь застосування	Адміністративна одиниця
113	Безим'яне	Перспективні для розвідки	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
50	Бережки	Експлуатаційні	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
165	Березове	Осушені	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
245	Берестечко	Мілкопокладові	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
51	Берізка	Перспективні для розвідки	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
49	Білосток	Експлуатаційні	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
52	Блудний Мох	Що розвідуються	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
53	Богущівське	Експлуатаційні	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
168	Боровуха	Осушені	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
54	Бужани	Перспективні для розвідки	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
30017	Бужня	Охоронні	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
55	Буцинь	Перспективні для розвідки	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
79	БУЯНІВСЬКЕ	Осушені	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
136	В заплаві р. Стир	Резервні	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
131	В заплаві р. Черногузка	Резервні	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
209	Ведмеже	Осушені	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
246	Велике Болото	Експлуатаційні	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
167	Велике Вишеве	Осушені	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
171	Велике (Прип'ять)	Осушені	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
149	Велике (Прип'ять)	Осушені	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
172	Велике (ур. Лебезин Дубовий)	Осушені	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
173	Велике-Багно	Експлуатаційні	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА

56	Великий Багон	Експлуатаційні	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
174	Веприк	Осушені	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
175	Верхів'я Стохода	Осушені	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
57	Вечинське	Експлуатаційні	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
60	Вижівське	Перспективні для розвідки	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
176	Витуле	Осушені	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
58	Восгоща	Перспективні для розвідки	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
2	ВУТИШНО	Діючі шахти	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
178	Гавчиці	Осушені	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
61	Гальське	Експлуатаційні	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
179	Галя 1	Осушені	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
359	Геологопромисловий район НОВО-ВОЛИНСЬКИЙ Родовище ВОЛИНСЬКЕ, ДІЛЯНКА БУБНІВСЬКА	Вільні ділянки поблизу діючих шахт	Вугілля кам'яне	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
353	Геологопромисловий район НОВО-ВОЛИНСЬКИЙ Родовище ВОЛИНСЬКЕ, ДІЛЯНКА БУЖАНСЬКА	Вільні ділянки поблизу діючих шахт	Вугілля кам'яне	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
357	Геологопромисловий район НОВО-ВОЛИНСЬКИЙ Родовище ВОЛИНСЬКЕ, ДІЛЯНКА КРЕЧІВСЬКА ВЕРХНЯ	Перспективні для розвідки ділянки для шахт	Вугілля кам'яне	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
356	Геологопромисловий район НОВО-ВОЛИНСЬКИЙ Родовище ВОЛИНСЬКЕ, ДІЛЯНКА ПІВНІЧНА	Вільні ділянки поблизу діючих шахт	Вугілля кам'яне	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
358	Геологопромисловий район НОВО-ВОЛИНСЬКИЙ Родовище ВОЛИНСЬКЕ, ДІЛЯНКА ПОРИЦЬКА	Вільні ділянки поблизу діючих шахт	Вугілля кам'яне	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА

810	Геологопромисловий район НОВО-ВОЛИНСЬКИЙ Родовище ВОЛИНСЬКЕ, ШАХТА БУЖАНСЬКА	Діючі шахти	Вугілля кам'яне	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
645	Геологопромисловий район НОВО-ВОЛИНСЬКИЙ Родовище ВОЛИНСЬКЕ, ШАХТА НОВОВОЛИНСЬКА №10	Родовища, що не розробляються:	Вугілля кам'яне	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
182	Геологопромисловий район НОВО-ВОЛИНСЬКИЙ Родовище ВОЛИНСЬКЕ, ШАХТА НОВОВОЛИНСЬКА №5	Резервні	Вугілля кам'яне	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
707	Геологопромисловий район НОВО-ВОЛИНСЬКИЙ Родовище ВОЛИНСЬКЕ, ШАХТА НОВОВОЛИНСЬКА №9	Діючі шахти	Вугілля кам'яне	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
881	Геологопромисловий район НОВО-ВОЛИНСЬКИЙ Шахта №1 НОВОВОЛИНСЬКА	Родовища, що не розробляються:	Вугілля кам'яне	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
249	Горби	Мілкопокладові	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
62	Горіхове	Перспективні для розвідки	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
142	Грабенники	Перспективні для розвідки	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
181	Гроздок	Осушені	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
183	Губин-Угринів	Осушені	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
143	Гутвинське	Перспективні для розвідки	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
184	Деревок	Осушені	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
63	Дике 1	Резервні	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
188	Дике 2	Осушені	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
186	Дике 3	Осушені	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
185	Довгий Ліс	Осушені	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА

187	Довгоноси	Осушені	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
251	Долонь	Мілкопокладові	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
64	Древинське	Експлуатаційні	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
189	Дубовець	Осушені	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
17	ЖУРАВИЧІ	Родовища, що розробляються:	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
80	ЗАБОЛОТІВСЬКЕ	Діючі шахти	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
190	Заболоття-Плисковець	Осушені	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
191	Забрани-Букатин	Осушені	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
67	Заброддя	Експлуатаційні	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
65	Залізниця	Експлуатаційні	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
192	Залухів (Ярево)	Осушені	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
19	ЗАСВІТТЯ-СИТНЕЛЮК	Діючі шахти	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
144	Збищине	Перспективні для розвідки	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
253	Зелене	Мілкопокладові	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
194	Зимнє	Осушені	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
196	Іваничі	Осушені	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
197	Калинник	Осушені	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
71	Капарська Гребля	Перспективні для розвідки	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
2061	Карасин	Перспективні для розвідки	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
198	Кашівське	Осушені	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
73	Кияж	Резервні	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
82	КНЯЗЬ-БАГОН	Діючі шахти	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
74	Кобче	Резервні	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
75	Козятин, Луга, Рачин	Перспективні для розвідки	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА

145	Конопелька	Перспективні для розвідки	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
138	Кормін	Резервні	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
200	Коростяна 2	Осушені	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
76	Коростянка 1	Експлуатаційні	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
77	Коростянське	Резервні	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
257	Красна Погоня	Мілкопокладові	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
79	Красновольське	Перспективні для розвідки	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
80	Кримне	Експлуатаційні	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
256	Криниці	Мілкопокладові	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
201	Крушинецьке	Осушені	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
82	Кунівець	Перспективні для розвідки	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
202	Кунівець 1	Осушені	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
83	Куп'є	Експлуатаційні	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
84	Ласків	Резервні	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
85	Липа	Резервні	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
86	Луга	Зазолені	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
87	Лузьке	Перспективні для розвідки	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
152	Луки	Охоронні	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
204	Луцьке	Осушені	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
206	Луцьке 2	Осушені	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
88	Любязь	Перспективні для розвідки	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
208	Маковичі	Осушені	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
89	Мерва	Резервні	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
90	Млинівка-Безім'янка	Резервні	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА

205	Морокани	Осушені	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
92	Мощена (Ковельське)	Перспективні для розвідки	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
81	НАВОЗ	Діючі шахти	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
93	Нарізки	Зазолені	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
94	Невиння	Експлуатаційні	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
214	Немирівське	Осушені	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
95	Неци	Перспективні для розвідки	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
153	Ніговище	Охоронні	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
96	Новодвірське	Експлуатаційні	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
260	Огули	Мілкопокладові	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
215	Осик	Осушені	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
97	Острів	Експлуатаційні	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
218	Острівське	Осушені	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
217	Островки	Осушені	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
219	Павлівка	Осушені	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
222	Переспа-Духче	Осушені	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
221	Підгайцівське	Осушені	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
156	Підманове	Охоронні	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
220	Підсинівка	Осушені	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
99	Підцаревичі 3	Перспективні для розвідки	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
155	Пісочне	Прогнозні	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
154	Піщанське	Осушені	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
98	Повурське	Експлуатаційні	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
100	Поліське і Цирське	Резервні	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА

223	Прип'ятське	Осушені	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
157	Просицьке 1	Прогнозні	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
158	Пулемецьке	Охоронні	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
101	Путилівка і Мощаниця	Перспективні для розвідки	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
102	Радове	Резервні	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
103	Раківка	Експлуатаційні	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
104	Ратнівське	Перспективні для розвідки	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
227	Риковичі	Осушені	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
263	Сваловичі 1	Мілкопокладові	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
106	Свинка	Експлуатаційні	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
265	Світязь	Мілкопокладові	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
159	Світязьке 1	Охоронні	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
160	Світязьке 2	Охоронні	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
229	Сереховичі 2	Осушені	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
107	Серниківське	Експлуатаційні	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
121	Синове (Людське)	Перспективні для розвідки	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
122	Сир'є	Перспективні для розвідки	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
108	Ситовичі	Резервні	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
231	Скомороха	Осушені	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
232	Скриголівське	Осушені	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
230	Слободарка	Осушені	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
109	Смолигів	Експлуатаційні	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
18	СОЙНЕ	Резервні	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
111	Сорочий Мох	Експлуатаційні	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА

112	Сошичне	Експлуатаційні	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
162	Став (Шацьке)	Охоронні	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
114	Стави	Резервні	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
234	Станіславівка	Осушені	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
233	Стара Нива	Осушені	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
115	Стара Олександрівка	Експлуатаційні	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
120	Стир	Перспективні для розвідки	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
118	Стобихівське	Резервні	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
235	Стохід	Осушені	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
83	СТОХІД (ЛЮБЕШІВСЬКИЙ Р-Н)	Резервні	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
163	Стохід 1 та 2	Прогнозні	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
119	Стрипа	Резервні	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
123	Судче	Перспективні для розвідки	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
268	Темносове	Мілкопокладові	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
238	Топільне	Осушені	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
271	Тростне	Мілкопокладові	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
269	Троянівка	Мілкопокладові	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
1	ТУРІЙСЬКЕ	Діючі шахти	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
125	Туровичі-Маляновичі і Туровичі-Ружин	Експлуатаційні	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
126	Турське 2	Перспективні для розвідки	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
128	Фомічове	Резервні	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
273	Хвилка	Мілкопокладові	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
127	Хмелівка	Експлуатаційні	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
146	Холоп'є	Перспективні для розвідки	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА

242	Хрипське	Осушені	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
130	Череваха 1	Резервні	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
243	Череваха 2	Осушені	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
147	Шейкове	Перспективні для розвідки	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
244	Шклин	Осушені	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
2063	Шкуратівське	Що розвідуються	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
164	Щедрогорське	Прогнозні	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
134	Ясинське	Резервні	Торф	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА
56	ЛОКАЧИНСЬКЕ	Що розробляються	Газ вільний	Сировина паливно-енергетична	ВОЛИНСЬКА

РОДОВИЩА: Гірничохімічні корисні копалини ВОЛИНСЬКА область Кількість об'єктів: 188

№ Паспор-та	Об'єкт обліку	Ступінь промислового освоєння	Корисна копалина	Галузь застосування	Адміністративна одиниця	
1	БАРИШ	Перспективні для розвідки	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА	
2	БЕЗІМЕННЕ	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА	
3	БЕЗОДНС	Перспективні для розвідки	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА	
8	БЕРЕЖНЕ	Перспективні для розвідки	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА	
7	БЕРЕЗНОВОЛЬСЬКЕ	Перспективні для розвідки	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА	
6	БІЛЕ	Експлуатаційні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА	
5	БІЛЕ	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА	
4	БІЛЕ	Перспективні для розвідки	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА	
9	БОЖЕК	Перспективні для розвідки	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА	

11	БОЛОТНЕ	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
10	БОЛОТНЕ	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
12	БОРОВЕ	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
13	БРОНО	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
14	БРУНЕЦЬ	Перспективні для розвідки	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
15	БУРКІВ	Перспективні для розвідки	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
25	ВЕЛИКА БЛИЗНА	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
21	ВЕЛИКЕ	Перспективні для розвідки	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
16	ВЕЛИКЕ	Перспективні для розвідки	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
26	ВЕЛИКЕ ДОМАШНС	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
19	ВЕЛИКЕ ЗГОРАНСЬКЕ	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
17	ВЕЛИКЕ ОБЛАПСЬКЕ	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
18	ВЕЛИКЕ ПІЩАНСЬКЕ	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
20	ВЕЛИЩЕ	Перспективні для розвідки	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
22	ВЕЛІХОВЕ	Перспективні для розвідки	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
24	ВЕПРИК	Перспективні для розвідки	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
27	ВИНО	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
28	ВИТОРОЖ	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА

23	ВІНЕЦЬ	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
29	ВІЧИНІ	Перспективні для розвідки	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
30	ВОЛЯНСЬКЕ	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
31	ВОРОНЧИНСЬКЕ	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
32	ГЕРАСИМОВЕ	Перспективні для розвідки	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
34	ГЛИБОКЕ	Перспективні для розвідки	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
33	ГЛИНСЬКЕ	Перспективні для розвідки	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
35	ГЛУХІВСЬКЕ	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
36	ГНЯЛБИЩЕ	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
38	ГОРОДНЄНСЬКЕ 1 (ПАНСЬКЕ)	Перспективні для розвідки	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
37	ГОРОДНЄНСЬКЕ 2	Перспективні для розвідки	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
39	ГОРОЖАНСЬКЕ (НАРОДНЕ)	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
40	ГРИБНЕ	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
41	ГРИВЕНСЬКЕ	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
42	ГУЩАНСЬКЕ	Перспективні для розвідки	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
43	ДИМИНО	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
45	ДОБРЕ	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
44	ДОБРЕ	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА

46	ДОВГЕ	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
48	ДОВГЕ	Перспективні для розвідки	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
47	ДОВГЕ	Перспективні для розвідки	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
49	ДОЛЬСЬКЕ	Перспективні для розвідки	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
50	ДОШНЕ	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
51	ДУДАРЕВО	Перспективні для розвідки	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
52	ЗАБОЛОТСЬКЕ	Перспективні для розвідки	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
55	ЗАСВИНСЬКЕ	Перспективні для розвідки	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
53	ЗАСВІТТЯ	Перспективні для розвідки	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
54	ЗАСВЯТТЯ	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
56	ЗВЕДИНКА	Перспективні для розвідки	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
57	ЗЯЦЬКЕ	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
58	ІВАНІВСЬКЕ (ЩЕНЯТИН)	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
59	КАРАСИНЕЦЬ	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
60	КАРАСИНО	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
61	КАЧИН	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
62	КИСОБУЛ	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
63	КЛЮСЬКЕ	Перспективні для розвідки	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА

64	КОЛПІНЕ	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
65	КОМЛЯКОВЕ	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
66	КОРЕЦЬ	Перспективні для розвідки	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
67	КРИЧЕВИЦЬКЕ	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
68	КРУГЛЕ	Перспективні для розвідки	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
69	КУСНИЩЕНСЬКЕ	Перспективні для розвідки	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
70	КУСТИЧІ	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
72	ЛІНОВЕЦЬ	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
73	ЛІСІВСЬКЕ	Перспективні для розвідки	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
71	ЛІСНЕ	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
75	ЛУКА	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
74	ЛУКА	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
76	ЛУКЕ	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
77	ЛУКИ	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
79	ЛЮБАНЬ	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
80	ЛЮБИТІВ	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
78	ЛЮБИТІВСЬКЕ	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
81	ЛЮБ'ЯЗЬ	Перспективні для розвідки	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА

82	ЛЮКОТТЯ	Перспективні для розвідки	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
83	ЛЮЦЕМІР	Перспективні для розвідки	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
84	МАКОВЕЦЬ	Перспективні для розвідки	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
91	МАЛА БЛИЗНА	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
90	МАЛЕ	Перспективні для розвідки	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
85	МАЛЕ	Перспективні для розвідки	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
86	МАЛЕ ДОМАШНЄ	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
88	МАЛЕ ЗГОРАНСЬКЕ	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
89	МАЛЕ ОБЛАПСЬКЕ	Перспективні для розвідки	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
87	МАЛЕ ПІЩАНСЬКЕ	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
92	МЕЖИЛІСЬКЕ	Перспективні для розвідки	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
97	МИШНО	Перспективні для розвідки	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
93	МОЧУЛИНО	Перспективні для розвідки	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
94	МОШНЕ	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
96	МШАНЕ	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
95	МШАНЕ	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
98	МЯКОТИН	Перспективні для розвідки	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
99	НАБОЛОТСЬКЕ	Перспективні для розвідки	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА

100	НЕРЕТВА	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
105	ОЗЕРО	Перспективні для розвідки	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
103	ОЗЕРЦЕ	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
104	ОЗЕРЦЕ	Перспективні для розвідки	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
101	ОЗЕРЯНСЬКЕ	Перспективні для розвідки	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
102	ОЗЕРЯНСЬКЕ	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
106	ОЗЮРКО	Перспективні для розвідки	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
107	ОЗЮТИЧІВСЬКЕ (БРУСИЛЮ)	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
108	ОКОРСЬКЕ	Перспективні для розвідки	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
109	ОКУНІН	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
110	ОЛЕШНО	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
111	ОЛЬБЛЯ	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
112	ОРІХОВЕ	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
113	ОРІХОВЕ	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
114	ОРІХОВЕЦЬ	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
116	ОСТРІВСЬКЕ	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
115	ОСТРІВСЬКЕ	Перспективні для розвідки	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
117	ОХНИЧ	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА

118	ОХОТНИКИ	Перспективні для розвідки	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
119	ОХОТНИЧЕ (ХОТИН)	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
120	ПАВЛІВСЬКЕ	Перспективні для розвідки	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
121	ПАНІНО	Перспективні для розвідки	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
124	ПЕРЕВИРСЬКЕ	Перспективні для розвідки	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
123	ПЕРЕСІКА	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
122	ПЕРКОВИЦЬКЕ	Перспективні для розвідки	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
125	ПІСОЧАНСЬКЕ	Перспективні для розвідки	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
126	ПІСОЧНЕ	Перспективні для розвідки	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
127	ПІСОЧНЕ	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
128	ПІСОЧНЕ	Перспективні для розвідки	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
129	ПЛОТИЧНЕ	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
130	ПОВУРСЬКЕ	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
131	ПОГОРІЛЕ	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
132	ПРИБИЧ	Експлуатаційні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
133	РАДОЖЕЧІ	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
134	РЕДИЧІ	Перспективні для розвідки	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
135	РЕЧИЦЬКЕ	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА

138	РИТЕЦЬ	Перспективні для розвідки	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
136	РОГОЗНЕ	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
137	РУДНО	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
146	СВЯТЕ	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
139	СВЯТЕ	Перспективні для розвідки	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
140	СВЯТЕ	Перспективні для розвідки	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
145	СВЯТЕ	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
141	СВЯТЕ	Перспективні для розвідки	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
144	СВЯТЕ (МАЛЕ)	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
142	СВЯТЕ 1	Перспективні для розвідки	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
143	СВЯТЕ 2	Перспективні для розвідки	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
147	СЕВЕРИНЕЦЬ	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
148	СЕЛЕЦЬКЕ	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
151	СЕЛИЩЕ	Перспективні для розвідки	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
161	СЕРЕДНЄ	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
152	СЕРХОВО	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
164	СИНОВЕ	Експлуатаційні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
165	СИР'Є	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА

149	СІЛЬСЬКЕ 2	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
153	СКОМОР'Є	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
154	СКОРІНЬ	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
155	СЛІПЕ 2	Перспективні для розвідки	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
156	СОЛИНКА	Перспективні для розвідки	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
157	СОМИН	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
158	СОМИНЕЦЬ	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
159	СОМИНЕЦЬ	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
160	СОШИЧНЕ	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
162	СТРИБУЖ	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
163	СУДЧЕНСЬКЕ	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
166	ТАГАЧИНСЬКЕ	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
167	ТЕРЕБОВИЧІ	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
169	ТРОСТНЕ	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
168	ТРОСТЯНЕЦЬКЕ	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
170	ТУРЕЧНО	Перспективні для розвідки	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
171	ТУРІЙСЬКЕ	Перспективні для розвідки	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
172	ТУРІЧАНСЬКЕ	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА

173	ТУРСЬКЕ	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
175	УХОВЕ	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
176	ХАЮПИЧІВСЬКЕ (ХОЛОПИЧІВСЬКЕ)	Перспективні для розвідки	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
178	ХИДЧА (ОЗЕРЦЕ)	Перспективні для розвідки	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
177	ХОРОХОРИН	Перспективні для розвідки	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
179	ХОТИН	Перспективні для розвідки	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
183	ЧЕРВИЩЕ (ШИНИ)	Перспективні для розвідки	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
184	ЧЕРЕМОШНЕ	Перспективні для розвідки	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
185	ЧИСТЕ	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
181	ЧОРНЕ	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
182	ЧОРНЕ	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
180	ЧОРНЕ 2	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
186	ШИСТОВ	Перспективні для розвідки	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
187	ШКУРАЦЬКЕ	Перспективні для розвідки	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
188	ЩУЧЕ	Перспективні для розвідки	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
189	ЯГОДИНСЬКЕ	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА
190	ЯНІВСЬКЕ	Резервні	Сапропель	Сировина для органо-мінеральних добрив	ВОЛИНСЬКА

РОДОВИЩА: Гірничотехнічні корисні копалини

Фільтр: ВОЛИНСЬКА область Кількість об'єктів: 2

№ Паспор-та	Об'єкт обліку	Ступінь промислового освоєння	Корисна копалина	Галузь застосування	Адміністративна одиниця	
2406	АНТОНІВСЬКЕ	Родовища, що не розробляються:	Ліпарит , Пісок кварцовий	Сировина скляна , Сировина скляна	ВОЛИНСЬКА	
3575	СТАРОГУТІВСЬКЕ	Родовища, що не розробляються:	Ліпарит , Пісок кварцовий	Сировина скляна , Сировина скляна	ВОЛИНСЬКА	

РОДОВИЩА: Нерудні корисні копалини для будівництва

Фільтр: ВОЛИНСЬКА область Кількість об'єктів: 74

№ Паспор-та	Об'єкт обліку	Ступінь промислового освоєння	Корисна копалина	Галузь застосування	Адміністративна одиниця	
1246	АРСЕНОВИЧІВСЬКЕ	Родовища, що не розробляються:	Суглинок	Сировина цегельно-черепична	ВОЛИНСЬКА	
4159	БЕРЕСТЕЧКІВСЬКЕ	Родовища, що не розробляються:	Суглинок	Сировина цегельно-черепична	ВОЛИНСЬКА	
4182	БРАНІВСЬКЕ	Родовища, що не розробляються:	Суглинок	Сировина цегельно-черепична	ВОЛИНСЬКА	
4855	ВАЛЕР'ЯНІВСЬКЕ 2	Родовища, що розробляються:	Пісок	Сировина для будівельних розчинів	ВОЛИНСЬКА	
4835	ВІЙНИЦЬКЕ	Родовища, що розробляються:	Суглинок	Сировина цегельно-черепична	ВОЛИНСЬКА	
4410	ВОЛОДИМИР-ВОЛИНСЬКЕ	Родовища, що не розробляються:	Суглинок	Сировина цегельно-черепична	ВОЛИНСЬКА	
394	ВОЛОДИМИР-ВОЛИНСЬКЕ (СУХОДОЛ)	Родовища, що не розробляються:	Суглинок	Сировина цегельно-черепична	ВОЛИНСЬКА	
1247	ГАЛУЗІЇВСЬКЕ	Родовища, що не розробляються:	Суглинок	Сировина цегельно-черепична	ВОЛИНСЬКА	
3664	ГЕКТАРІВСЬКЕ	Родовища, що не розробляються:	Пісок	Сировина для будівельних розчинів	ВОЛИНСЬКА	
4501	ГНІДАВСЬКЕ	Виключене з балансу	Суглинок	Сировина цегельно-черепична	ВОЛИНСЬКА	
104	ГОРОДИЛЕЦЬКЕ	Родовища, що не розробляються:	Крейда , Пісок	Сировина для випалу на вапно , Сировина для силікатних виробів	ВОЛИНСЬКА	

104	ГОРОДИЛЕЦЬКЕ	Родовища, що розробляються:	Крейда , Пісок	Сировина для випалу на вапно , Сировина для силікатних виробів	ВОЛИНСЬКА
3280	ГОРОДНЕНСЬКЕ	Родовища, що не розробляються:	Глина	Сировина цегельно-черепична	ВОЛИНСЬКА
447	ГОРОДОЦЬКЕ	Родовища, що не розробляються:	Суглинок	Сировина цегельно-черепична	ВОЛИНСЬКА
105	ГОРОХІВСЬКЕ	Родовища, що не розробляються:	Крейда	Сировина для випалу на вапно	ВОЛИНСЬКА
3015	ГОРОХІВСЬКЕ	Родовища, що не розробляються:	Суглинок	Сировина цегельно-черепична	ВОЛИНСЬКА
3016	ГОРОХІВСЬКЕ 1	Родовища, що не розробляються:	Суглинок	Сировина цегельно-черепична	ВОЛИНСЬКА
2889	ДОВГОНОСИ-КЛЕВЕЦЬКЕ	Родовища, що не розробляються:	Пісок	Сировина для силікатних виробів	ВОЛИНСЬКА
2667	ДУБЕЧНІВСЬКЕ	Родовища, що не розробляються:	Глина	Сировина цегельно-черепична	ВОЛИНСЬКА
538	ЗАБОРОЛЬСЬКЕ(ТОРЧИНСЬКЕ 2)	Родовища, що не розробляються:	Суглинок	Сировина цегельно-черепична	ВОЛИНСЬКА
4067	ЗАМОСТІВСЬКЕ	Родовища, що розробляються:	Пісок	Сировина для будівельних розчинів	ВОЛИНСЬКА
2571	ЗАРУДЧІВСЬКЕ	Родовища, що не розробляються:	Пісок	Сировина для силікатних виробів	ВОЛИНСЬКА
2420	ЗВІНЯЧЕНСЬКЕ	Родовища, що не розробляються:	Суглинок	Сировина цегельно-черепична	ВОЛИНСЬКА
4854	ЗГОРАНСЬКЕ	Родовища, що розробляються:	Пісок	Сировина для будівельних розчинів	ВОЛИНСЬКА
2587	КАДИЩЕНСЬКЕ	Родовища, що не розробляються:	Глина	Сировина цегельно-черепична	ВОЛИНСЬКА
531	КАМІНЬ-КАШИРСЬКЕ	Родовища, що не розробляються:	Пісок	Сировина для силікатних виробів	ВОЛИНСЬКА
4461	КОВЕЛЬСЬКЕ	Родовища, що не розробляються:	Пісок	Сировина для будівельних розчинів	ВОЛИНСЬКА
445	КОНЮХІВСЬКЕ	Родовища, що не розробляються:	Суглинок	Сировина цегельно-черепична	ВОЛИНСЬКА

4299	КОСТЮХНІВСЬКЕ	Родовища, що не розробляються:	Суглинок	Сировина цегельно-черепична	ВОЛИНСЬКА
4543	КРИЖІВСЬКЕ	Родовища, що не розробляються:	Пісок	Сировина для будівельних розчинів	ВОЛИНСЬКА
4838	КРУХІНИЧІВСЬКЕ	Родовища, що не розробляються:	Суглинок	Сировина цегельно-черепична	ВОЛИНСЬКА
2131	КУЛЬЧИНСЬКЕ	Родовища, що не розробляються:	Пісок	Сировина для силікатних виробів	ВОЛИНСЬКА
528	КУЛЬЧИНСЬКЕ 2	Родовища, що не розробляються:	Пісок	Сировина для силікатних виробів	ВОЛИНСЬКА
4381	ЛАВРІВСЬКЕ	Родовища, що не розробляються:	Суглинок	Сировина цегельно-черепична	ВОЛИНСЬКА
107	ЛИЩЕНСЬКЕ	Родовища, що не розробляються:	Крейда	Сировина для випалу на вапно	ВОЛИНСЬКА
3448	ЛИЩЕНСЬКЕ	Родовища, що не розробляються:	Суглинок	Сировина цегельно-черепична	ВОЛИНСЬКА
2584	ЛОБАЧІВСЬКЕ	Родовища, що не розробляються:	Суглинок	Сировина цегельно-черепична	ВОЛИНСЬКА
106	ЛУКІВСЬКЕ	Родовища, що не розробляються:	Крейда	Сировина для випалу на вапно	ВОЛИНСЬКА
5041	ЛУКІВСЬКЕ	Родовища, що не розробляються:	Пісок	Сировина для будівельних розчинів	ВОЛИНСЬКА
4409	ЛЮБЧЕНСЬКЕ	Родовища, що не розробляються:	Суглинок	Сировина цегельно-черепична	ВОЛИНСЬКА
3115	МАЛООСНИЦЬКЕ	Родовища, що розробляються:	Базальт	Камінь будівельний	ВОЛИНСЬКА
1559	МАНЕВИЦЬКЕ	Родовища, що не розробляються:	Пісок	Сировина для силікатних виробів	ВОЛИНСЬКА
108	НАТАЛИНСЬКЕ	Родовища, що не розробляються:	Крейда	Сировина для випалу на вапно	ВОЛИНСЬКА
5111	НЕЗВІРІВСЬКЕ 1	Родовища, що не розробляються:	Пісок	Сировина для будівельних розчинів	ВОЛИНСЬКА
4278	НИЗКИНИЧІВСЬКЕ	Родовища, що не розробляються:	Глина , Суглинок	Сировина цегельно-черепична , Сировина цегельно-черепична	ВОЛИНСЬКА

2666	НОВОКОРШІВСЬКЕ	Родовища, що розробляються:	Суглинок	Сировина цегельно-черепична	ВОЛИНСЬКА
4972	НОВО-КОРШІВСЬКЕ 2	Родовища, що розробляються:	Суглинок	Сировина цегельно-черепична	ВОЛИНСЬКА
3158	НОВОЛІШНЯНСЬКЕ (ВОЛИНСЬКЕ)	Родовища, що не розробляються:	Суглинок	Сировина цегельно-черепична	ВОЛИНСЬКА
4183	НОВОЛОБАЧІВСЬКЕ	Родовища, що не розробляються:	Суглинок	Сировина цегельно-черепична	ВОЛИНСЬКА
4622	ОЗЮТИЧІВСЬКЕ	Родовища, що розробляються:	Пісок	Сировина для будівельних розчинів	ВОЛИНСЬКА
446	ОЛИЦЬКЕ	Родовища, що не розробляються:	Суглинок	Сировина цегельно-черепична	ВОЛИНСЬКА
1152	ОЛИЦЬКЕ (РОЗВІДКА 1965 Р.) Ділянка ПІВДЕННО-СХІДНА	Родовища, що не розробляються:	Суглинок	Сировина цегельно-черепична	ВОЛИНСЬКА
4856	ОМЕЛЬНЕНСЬКЕ	Родовища, що розробляються:	Пісок	Сировина для будівельних розчинів	ВОЛИНСЬКА
800	ПАВЛОВИЧІВСЬКЕ	Родовища, що розробляються:	Суглинок	Сировина цегельно-черепична	ВОЛИНСЬКА
3567	ПЕРЕМИЛЬСЬКЕ	Родовища, що не розробляються:	Суглинок	Сировина цегельно-черепична	ВОЛИНСЬКА
109	ПОЖАРКІВСЬКЕ	Родовища, що розробляються:	Крейда	Сировина для випалу на вапно	ВОЛИНСЬКА
3230	ПОТОКІВСЬКЕ	Родовища, що розробляються:	Глина , Суглинок	Сировина цегельно-черепична , Сировина цегельно-черепична	ВОЛИНСЬКА
4785	ПУСТОМИТІВСЬКЕ	Родовища, що не розробляються:	Суглинок	Сировина цегельно-черепична	ВОЛИНСЬКА
1040	РАДОШИНСЬКЕ Ділянка № 2	Родовища, що розробляються:	Пісок	Сировина для будівельних розчинів	ВОЛИНСЬКА
1126	РАДОШИНСЬКЕ Ділянка РАДОШИН	Виключене з балансу	Пісок , Пісок	Сировина для будівельних розчинів , Пісок для пісочниць локомотивів	ВОЛИНСЬКА
1099	РАДОШИНСЬКЕ 1	Родовища, що не розробляються:	Пісок	Сировина для будівельних розчинів	ВОЛИНСЬКА

4418	РАДОШИНСЬКЕ 2 Ділянка ВУЗЛОВА	Родовища, що не розробляються:	Пісок	Сировина для будівельних розчинів	ВОЛИНЬСЬКА
3192	РАТНІВСЬКЕ	Родовища, що не розробляються:	Пісок	Сировина для силікатних виробів	ВОЛИНЬСЬКА
2737	РОЖИЩЕНСЬКЕ	Родовища, що не розробляються:	Пісок	Сировина для будівельних розчинів	ВОЛИНЬСЬКА
3819	РОКИТЯНСЬКЕ	Родовища, що розробляються:	Суглинок	Сировина цегельно-черепична	ВОЛИНЬСЬКА
110	САРНІВСЬКЕ	Родовища, що не розробляються:	Крейда	Сировина для випалу на вапно	ВОЛИНЬСЬКА
4300	СЕЛЕЦЬКЕ	Родовища, що не розробляються:	Суглинок	Сировина цегельно-черепична	ВОЛИНЬСЬКА
1136	СЕРЕХОВИЦЬКЕ	Родовища, що не розробляються:	Пісок	Сировина для будівельних розчинів	ВОЛИНЬСЬКА
2734	СОКІЛЬСЬКЕ	Родовища, що розробляються:	Пісок	Сировина для силікатних виробів	ВОЛИНЬСЬКА
1064	СОКУЛЬСЬКЕ	Родовища, що не розробляються:	Пісок	Сировина для будівельних розчинів	ВОЛИНЬСЬКА
3910	СТАРОВИЖІВСЬКЕ	Родовища, що не розробляються:	Пісок	Сировина для силікатних виробів	ВОЛИНЬСЬКА
3678	СТАРОКОШАРСЬКЕ	Родовища, що не розробляються:	Пісок	Сировина для силікатних виробів	ВОЛИНЬСЬКА
2668	ТОРЧИНСЬКЕ	Родовища, що не розробляються:	Суглинок	Сировина цегельно-черепична	ВОЛИНЬСЬКА
112	ЮЛЯНІВСЬКЕ	Родовища, що не розробляються:	Крейда	Сировина для випалу на вапно	ВОЛИНЬСЬКА

7.2. Система моніторингу геологічного середовища

Підземні води є складовою частиною геологічного середовища. Державна система моніторингу підземних вод – це система проведення спостережень, збирання обробки, підготовки та передавання інформації про стан підземних вод, прогнозування його змін у природних умовах та під впливом господарської діяльності та розробки науково обґрунтованих рекомендацій для прийняття рішень про запобігання негативним змінам гідрогеологічної обстановки та дотримання вимог екологічної безпеки.

У 2006 році на території Волинської області було затверджено Державною геологічною службою України 30 листопада 2006 р. 25 спостережних пунктів (с.п.) державного рівня моніторингу підземних вод (12 с.п. – на ґрунтові води, 9 с.п. – на міжпластові, 4 с.п. – на ділянках

водозаборів). У 2018 році було проведено інвентаризацію свердловин державного рівня моніторингу, в результаті якої виявлено 10 с.п. - ліквідовано, 10 с.п. – потребують прочистки до глибини заданими буріння, стан 5 свердловин - не відомий. Станом на 01.01.2019 року у робочому стані знаходиться 8 свердловин.

У попередні роки на даній території було виявлено три осередки забруднення. З 2010 року даних до ДНВП «Геоінформ України» не надходило.

7.2.1. Підземні води: ресурси, використання, якість

Прогнозні ресурси підземних вод в Волинській області складають 2586,3 тис. м³/добу з мінералізацією до 1 г/дм³.

Волинська область розташована в межах Волино-Подільського артезіанського басейну. Основний водоносний горизонт підземних питних і технічних вод приурочений до відкладів верхньої крейди, місцями в комплексі з девонськими відкладами, представлених крейдою, мергелем тріщинуватим та вапняком. За хімічним складом води гідрокарбонатні магнієво-кальцієві. У 2017 році ДКЗ України затвердила балансові експлуатаційні запаси підземних питних вод на родовищах:

- **Луцьке** (ділянка Північно-Східна) у відкладах мергельно-крейдової товщі верхньої крейди у кількості 0,582 тис. м³/добу за категоріями: А – 0,175 тис. м³/добу, В – 0,175 тис. м³/добу, С1 – 0,232 тис. м³/добу;

- **Павлівське** (ділянка Павлівська) у відкладах мергельно-крейдової товщі верхньої крейди у кількості 0,452 тис. м³/добу за категоріями: А – 0,098 тис. м³/добу, В – 0,354 тис. м³/добу.

Сума приросту балансових експлуатаційних запасів підземних питних вод в області склала 1,034 тис. м³/добу за категоріями А+В+С1.

На території області розвідані та взяті на облік балансові експлуатаційні запаси підземних питних і технічних вод, які затверджені ДКЗ СРСР, ТКЗ України, ДКЗ України на 10 родовищах, які включають 25 ділянок з експлуатаційними запасами у кількості 332,289 тис. м³/добу за сумою категорій А+В+С1 та 21,800 тис. м³/добу – за категорією С2. У 2017 році розроблялись 17 ділянок, з них використовувались 17, не розроблялись 8 ділянок.

Видобуток підземних питних і технічних вод склав 73,852 тис. м³/добу, в т.ч. скид без використання становив 4,549 тис. м³/добу; використано – 69,303 тис. м³/добу, у т.ч.: 67,284 тис. м³/добу використано на господарсько-питне водопостачання; 2,012 тис. м³/добу – на виробничо-технічні потреби; 0,007 – на промисловий розлив.

Загальна кількість невикористаних запасів підземних питних і технічних вод в області становить 280,237 тис. м³/добу.

Найбільш перспективними для розробки є: 2 ділянки Луцького родовища: Вербаєво-Лучицька 1, з балансовими експлуатаційними запасами 27,600 тис. м³/добу за сумою категорій А+В; Вербаєво-Лучицька 2, з балансовими експлуатаційними запасами 45,500 тис. м³/добу за сумою категорій А+В+С1; ділянка Володимир-Волинська 1 Володимир-Волинського родовища, з балансовими експлуатаційними запасами 40,000 тис. м³/добу за сумою

категорій А+В+С₁.

На території області розвідані та взяті на облік балансові експлуатаційні запаси питних і технічних підземних вод, які затверджені ДКЗ СРСР, ТКЗ України, ДКЗ України по 22 ділянках з експлуатаційними запасами у кількості 329,855 тис. м³/добу за категоріями А+В+С₁ та 21,80 тис. м³/добу - за категорією С₂. Розвіданість ресурсу становить 14%.

Основні водоносні горизонти мінеральних підземних вод Волинської області приурочені до пісковиків кембрію та поліської світи протерозою, а також до відкладів верхнього девону, представлених вапняками.

Мінеральні води відносяться до типу бромних, маломінералізованих без специфічних компонентів і властивостей та природно-столових. Видобуток становив 6,948 м³/добу. Одне з таких родовищ мінеральних вод – це «Лісова пісня», де на базі однойменного санаторію споруджено свердловину «Шацьк» глибиною 1258,0 м. За встановленою гідрохімічною зональністю в інтервалі глибин 1178–1252 м розкрита хлоридно-натрієва ропа з мінералізацією 70,2 г/дм³. Продуктивність свердловини незначна – 0,57 м³/год, при цьому рівень води знижується до глибини 172,0 м. Вода може використовуватися для лікувальних потреб при змішуванні з пріснішою, що циркулює у водоносних комплексах, які залягають вище.

Загалом, водозабори області працюють в сталому гідродинамічному та гідрохімічному режимі без перевищення розрахункових величин.

РОДОВИЩА: Води підземні мінеральні ВОЛИНЬСЬКА ОБЛАСТЬ Кількість об'єктів: 4

№ Паспорта	Об'єкт обліку	Ступінь промислового освоєння	Корисна копалина	Галузь застосування	Адміністративна одиниця	
103501	Родовище ЖУРАВИЦЬКЕ Ділянка ЖУРАВИЦЬКА	Не використовується	Вода мінеральна бромна	Для промислового розливу без обробки	ВОЛИНЬСЬКА	
211701	Родовище ЛІПИНСЬКЕ Ділянка ЛІПИНСЬКА	Використовується	Вода мінеральна природно-столова	Для промислового розливу без обробки	ВОЛИНЬСЬКА	
112501	Родовище ЛУЦЬКЕ Ділянка ЛУЦЬКА	Не використовується	Вода мінеральна без специфічних компонентів та властивостей малої мінералізації (1-5 г/дм)	Для промислового розливу без обробки	ВОЛИНЬСЬКА	
112501	Родовище ЛУЦЬКЕ Ділянка ЛУЦЬКА	Використовується	Вода мінеральна без специфічних компонентів та властивостей малої мінералізації (1-5 г/дм)	Для промислового розливу без обробки	ВОЛИНЬСЬКА	

РОДОВИЩА: Води підземні питні та технічні ВОЛИНСЬКА ОБЛАСТЬ Кількість об'єктів: 23

№ Паспорта	Об'єкт обліку	Ступінь промислового освоєння	Корисна копалина	Галузь застосування	Адміністративна одиниця	
374201	Родовище ВОЛОДИМИР-ВОЛИНСЬКЕ Ділянка ВОЛОДИМИР-ВОЛИНСЬКА 1	Не використовується	Води питні і технічні	Господарсько-питне	ВОЛИНСЬКА	
374202	Родовище ВОЛОДИМИР-ВОЛИНСЬКЕ Ділянка ВОЛОДИМИР-ВОЛИНСЬКА 2	Використовується	Води питні і технічні	Господарсько-питне	ВОЛИНСЬКА	
376401	Родовище ГОРОХІВСЬКЕ Ділянка ГОРОХІВСЬКА	Не використовується	Води питні і технічні	Господарсько-питне	ВОЛИНСЬКА	
381901	Родовище КІВЕРЦІВСЬКЕ Ділянка КІВЕРЦІВСЬКА 1	Не використовується	Води питні і технічні	Господарсько-питне	ВОЛИНСЬКА	
381902	Родовище КІВЕРЦІВСЬКЕ Ділянка КІВЕРЦІВСЬКА 2	Використовується	Води питні і технічні	Господарсько-питне	ВОЛИНСЬКА	
382001	Родовище КОВЕЛЬСЬКЕ Ділянка КОВЕЛЬСЬКА 1	Використовується	Води питні і технічні	Господарсько-питне	ВОЛИНСЬКА	
382002	Родовище КОВЕЛЬСЬКЕ Ділянка КОВЕЛЬСЬКА 2	Використовується	Води питні і технічні	Виробничо-технічне	ВОЛИНСЬКА	
382003	Родовище КОВЕЛЬСЬКЕ Ділянка ПІВДЕННА 1	Не використовується	Води питні і технічні	Господарсько-питне	ВОЛИНСЬКА	
382004	Родовище КОВЕЛЬСЬКЕ Ділянка ТУРІЙСЬКА	Не використовується	Води питні і технічні	Господарсько-питне	ВОЛИНСЬКА	
385801	Родовище ЛУЦЬКЕ Ділянка ВЕРБАЄВО-ЛУЧИЦЬКА 1	Не використовується	Води питні і технічні	Господарсько-питне	ВОЛИНСЬКА	
385802	Родовище ЛУЦЬКЕ Ділянка ВЕРБАЄВО-ЛУЧИЦЬКА 2	Не використовується	Води питні і технічні	Господарсько-питне	ВОЛИНСЬКА	
385803	Родовище ЛУЦЬКЕ Ділянка ДУБНІВСЬКА	Використовується	Води питні і технічні	Господарсько-питне	ВОЛИНСЬКА	
385804	Родовище ЛУЦЬКЕ Ділянка ЛІВОБЕРЕЖНА	Використовується	Води питні і технічні	Господарсько-питне	ВОЛИНСЬКА	

385805	Родовище ЛУЦЬКЕ Ділянка НОВОДУБНІВСЬКА	Використовується	Води питні і технічні	Господарсько- питне	ВОЛИНСЬКА
385806	Родовище ЛУЦЬКЕ Ділянка ОМЕЛЯНІВСЬКА	Використовується	Води питні і технічні	Господарсько- питне	ВОЛИНСЬКА
385808	Родовище ЛУЦЬКЕ Ділянка ПІВДЕННО- СХІДНА	Використовується	Води питні і технічні	Господарсько- питне	ВОЛИНСЬКА
385809	Родовище ЛУЦЬКЕ Ділянка ПІВНІЧНО- ЗАХІДНА	Не використовується	Вода технічна	Виробничо- технічне	ВОЛИНСЬКА
385807	Родовище ЛУЦЬКЕ Ділянка ПРАВОБЕРЕЖНА	Використовується	Води питні і технічні	Господарсько- питне	ВОЛИНСЬКА
388102	Родовище НОВОВОЛИНСЬКЕ Ділянка ЛИТОВЕЖСЬКА	Використовується	Води питні і технічні	Господарсько- питне	ВОЛИНСЬКА
388101	Родовище НОВОВОЛИНСЬКЕ Ділянка ПІВНІЧНА	Використовується	Води питні і технічні	Господарсько- питне	ВОЛИНСЬКА
470201	Родовище ПОРОМІВСЬКЕ Ділянка ПОРОМІВСЬКА	Використовується	Вода питна	Господарсько- питне	ВОЛИНСЬКА
440201	Родовище РАФАЛІВСЬКЕ 1 Ділянка РАФАЛІВСЬКА 4	Не використовується	Води питні і технічні	Господарсько- питне	ВОЛИНСЬКА
440001	Родовище ТОРЧИНСЬКЕ Ділянка ТОРЧИНСЬКА	Використовується	Води питні і технічні	Господарсько- питне	ВОЛИНСЬКА

7.2.2. Екзогенні геологічні процеси

Різноманітні та специфічні особливості рельєфу Волинської області, строкатість літологічної основи району сприяють розвитку на її території екзогенних геологічних процесів, таких як карст, розвіювання пісків, заболочування, бокова, площинна та лінійна (глибинна) ерозія. Формування цих процесів проходить в тісному зв'язку з неотектонічними рухами території.

Територія Волині по схемі районування карста України розташована в межах Західно-Поліської карстової області, яка характеризується змішаним типом карсту – поверхневим та глибинним. Площа поширення карсту становить 20080 км², що становить 99,4 % площі області.

Глибинний карст належить до серії тектонічних розломів і проявляється по всій мергельно-крейдяній товщі крейдяних відкладів у вигляді тріщинуватих зон з підвищеною водомісткістю. У місцях перетину тріщин утворюються воронки. Походження карстових озер також пов'язано з перетином регіональних тріщин, розломів та зон дроблення.

Поверхневий карст особливо інтенсивно розвинутий на піднятій поверхні

верхньокрейдяних відкладів в центральній та північно-західній частині території області (район міст Любомль, Ковель та Турійськ). Тут в крейдяних відкладах розповсюджені воронки, розміри яких коливаються в значних межах: діаметр – від 1,5 до 40 м, глибина – від 1 до 5 м. Схили воронок в основному пологі, деколи – обривчасті. Площа розповсюдження воронок коливається від 1% до 3% в межах Волинської височини, до 20% - в межах Турійсько-Костопільської денудаційної рівнини.

В руслах або в заплавах та перших надзаплавних терасах річок Турія, Стохід, Стир та ін. широко розповсюдженою формою карсту є воронки, які сформовані виходом напірних вод. Глибина воронок сягає 10 м при глибині русла до 2 м.

Процес розвіювання має місце в північній частині області, поширений в долинах річок, найчастіше на бровках терас. На міжрічкових просторах еолові процеси розвинуті в меншій мірі, тут еолові піщані дюни опоясують крупні болотні масиви та ізометричні озерні котловани.

В результаті вітрової ерозії сформувались різноманітні по формі піщані пагорби і дюноподібні підвищення висотою від 2 до 15 м.

На умови переміщення дюнних пісків в значній мірі впливає рослинність. На даний час еолові форми рельєфу в більшості випадків закріплені лісовими насадженнями.

В результаті осушення заплав малих річок, вітрова ерозія на даний час поширена також на осушених торфовищах.

Процес заболочування найбільш поширений в межах Волинського Полісся. Цей район характеризується надмірним зволоженням, що в комплексі з плоским слаборозчленованим рельєфом обумовлює широкий розвиток процесу заболочування. Особливо розповсюджено це явище в долинах річки Прип'ять і її правих притоків: Вижівка, Турія та Стохід, де болотні масиви займають до 60-70% території.

Значно менше боліт та заболочених територій на півдні та центральній частині Волинського Полісся – до 40%. Заболочування даної території можна пояснити згладжено-рівнинним рельєфом незначним поверхневим стоком вод і слабою фільтруючою властивістю нижче залягаючих відкладів.

На півдні області, в межах Волинської лесової височини, болота розвинуті лише в долинах річок Західний Буг, Луга, Стир та їх притоків.

В межах області ерозійні процеси розвинуті в межах долин річок (бокова ерозія) і Волинської лесової височини, де завдяки їх діяльності створилась розгалужена мережа ярів та балок.

Бокова ерозія має незначне розповсюдження і проявляється в підмиванні та руйнуванні русел і берегів річок Західний Буг, Стир, в меншій мірі Турії, Стоходу та Прип'яті. Інтенсивність бокової ерозії різко зростає в періоди паводків.

Найбільші берегові вертикальні обриви розташовані в долинах річок Західний Буг і Стир в межах Волинської лесової височини. Висота окремих обривів сягає 20-22 м, відстань до 1-2 км.

В межах Волинського Полісся вертикальні берегові уступи зустрічаються

рідше, висота їх коливається в межах 1-2 м, береги піщані і з припиненням підмивання швидко виположуються.

Площинна та лінійна ерозія (балки та яри) розвинуті виключно в межах Волинської лесової височини.

Найбільші площі, що уражені ярами спостерігаються в Луцькому, Горохівському та на південному заході Володимир-Волинського району.

Поширеність небезпечних екзогенних геологічних процесів на території Волинської області (за останні 5 років)

Таблиця 7.1

Рік	Підтоплення		Карст			Зсуви					
	площа, тис. км ²	% від площі території регіону	площа поширенн я порід, здатних до карстуван ня, тис. км ²	%	кількість карсто - проявів, од.	загальна кількість , од.	площа, км ²	%	кількість активних, од.	площ а актив них, км ²	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
2016	0,03	0,1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2017	0,03	0,1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2018	0,045	0,2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2019	0,01	0,05	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2020	0,2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-

7.3. Геологічний контроль за вивченням та використанням надр

Здійснення державного контролю за геологічним вивченням та раціональним і ефективним використанням надр проводиться Державною службою геології та надр України.

7.4. Дозвільна діяльність у сфері використання надр

Спеціальні дозволи на користування надрами надаються Державною службою геології та надр України відповідно до Порядку надання спеціальних дозволів на користування надрами, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30.05.2011 № 615 (в разі отримання спеціального дозволу без проведення аукціону) та «Порядку проведення аукціонів з продажу спеціальних дозволів на користування надрами», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30 травня 2011 р. № 594 (в разі отримання спеціального дозволу за процедурою продажу з аукціону).

Перелік виданих спеціальних дозволів на користування надрами у 2020 році згідно інформації ДНВП «Геоінформ України» наведено у таблиці 7.2.

№ з/п	Реєстраційний номер/Стан спецдозволу	Дата надання/Дата закінчення	Вид користування надрами	Назва об'єкту обліку	Корисна копалина	Власник
1	6406 Дійсний	12-06-2020 12-06-2040	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ	Родовище-Мельницьке	Пісок	39734726 ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ВОЛИНСЬКЕРВІСБУД" (Адреса: ВОЛИНЬСЬКА ОБЛАСТЬ, КОВЕЛЬСЬКИЙ РАЙОН, СЕЛО МЕЛЬНИЦЯ, ВУЛИЦЯ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО, БУДИНОК 41-А)
2	5093 Дійсний	28-09-2020 28-09-2023	Геологічне вивчення надр	Ділянка - Звинячівська	Пісок	42542251 ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "СЕНД Б УД" (Адреса: ВОЛИНЬСЬКА ОБЛ. ГОРОХІВСЬКОГО РАЙОНУ, С. ЗВИНЯЧЕ)
3	5092 Дійсний	24-09-2020 24-09-2023	Геологічне вивчення надр	Ділянка-Шкуратівська	Пісок	43370805 ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "КОВЕЛЬСЬКИЙ ПІЩАНИЙ КАР'ЄР" (Адреса: ВОЛИНЬСЬКА ОБЛ, КОВЕЛЬСЬКИЙ РАЙОН, С. ВЕРБКА

8. Відходи

8.1. Структура утворення та накопичення відходів

Основним джерелом утворення відходів у Волинській області є підприємства гірничо-добувного, машинобудівного, будівельного, деревообробного комплексів.

Протягом 2020 року в області утворювалися відходи I-III класу небезпеки (відпрацьовані люмінісцентні лампи, акумулятори, нафтопродукти, шлами гальванічного виробництва), IV класу небезпеки (відходи деревообробної промисловості), а також побутові відходи та відходи вуглевидобувної промисловості.

За даними облстатуправління, за рік утворилося 687,3 т небезпечних відходів I - III класу небезпеки, що на 200,9 т менше, ніж в 2019 році.

Накопичення відходів в області в основному здійснюються на териконах, полігонах та сміттєзвалищах ТПВ. За даними статуправління на території області у 2020 році накопичено відходів видобування вугілля 5553,115 тис.т відходів вуглевидобутку.

Накопичення відходів (станом на початок року)

Таблиця 8.1

№ з/п	Показник	Одиниця виміру	Кількість	Примітка
1	Суб'єкти підприємницької діяльності, виробнича діяльність яких пов'язана з утворенням небезпечних відходів	од.	112	

2	Накопичено небезпечних відходів (I-III кл.), усього	т	100,0	
	у тому числі:			
3	відходи 1 класу небезпеки	т	20,9	
4	відходи 2 класу небезпеки	т	78,3	
5	відходи 3 класу небезпеки	т	0,8	

Показники утворення відходів у динаміці за 2018 - 2020 роки

Таблиця 8.2

№ з/п	Показник	2018 рік	2019 рік	2020 рік
1	Обсяги утворення відходів:			
	Промислові (у т.ч. гірничопромислові) відходи, т *	67460,0	116258,0	66413,0
	Відходи за формою 14-МТП (номенклатура з 17 видів), т	-	-	-
	Небезпечні (токсичні) відходи(за формою звітності № 1 – небезпечні відходи), т	2110,09	100,0	105,125
	Відходи житлово-комунального господарства, тис. м³	1162,6	1091,3	1473,4
	Загальна кількість відходів, т	557409,3	668100,0	630242,032
2	Інтенсивність утворення відходів:			
	Загальна кількість відходів на одиницю ВРП, кг/ 1 млн.грн	42313,6	**	**
	Утворення небезпечних (токсичних) відходів I-III класів небезпеки на одиницю ВРП, кг/ 1 млн.грн**	6044,8	**	**
	Утворення твердих побутових відходів на особу, м³/ на 1 чол.	9,0	1,3	1,0

* - відходи (пуста порода від днопоглиблювальних робіт);

** - показник ВРП обласним статуправлінням не надано.

8.2. Поводження з відходами (збирання, зберігання, утилізація та видалення)

На кінець 2020 року на території області зберігалось 687,3 т небезпечних відходів. Основну групу небезпечних відходів становлять відходи II кл. небезпеки – 291,346 т, I кл. небезпеки – 25,442 т.

Значна кількість небезпечних відходів, яка утворилася в 2020 році на території області була передана підприємствам, діяльність яких пов'язана із збиранням, перевезенням та утилізацією відходів.

З метою вилучення небезпечних відходів із загальної маси ТПВ в дошкільних навчальних закладах та школах м.Луцька встановлено 88 спеціальних контейнерів для збору побутових хімічних джерел струму (батарейки та акумулятори).

Крім того, на території м. Луцька (бульвар Дружби Народів, вул. Федорова, вул. Лесі Українки) встановлені чотири комплекти контейнерів для збору побутових відпрацьованих люмінісцентних ламп та ртутних термометрів.

Значна кількість небезпечних відходів, яка утворилася в 2020 році на території області була передана підприємствам, діяльність яких пов'язана із збиранням, видаленням та утилізацією відходів. Так, приватним підприємством «Айслаг» на території Волинської області зібрано 21071 літрів відпрацьованих нафтопродуктів.

У 2020 році від підприємств і установ Волинської області ТЗОВ «Еко-Хелп» зібрано та відправлено на утилізацію 11084 шт відпрацьованих ртутовмісних люмінесцентних ламп та 35 термометрів.

У 2020 році загальна маса зібраних відпрацьованих батарейок склала 3200 т, які будуть доставлені у м.Львів на підприємство «Аргентум» для подальшої переробки.

Основні показники поводження з відходами I-IV класів небезпеки подано в таблиці 8.3.

Основні показники поводження з відходами I-IV класів небезпеки

Таблиця 8.3(тис т)

№ з/п	Показники	2018 рік	2019 рік	2020 рік
1	Утворилося	557,409	668,1	630,242
2	Одержано від інших підприємств	-	-	-
3	у тому числі з інших країн	-	-	-
4	Використано	129,7	55,684	109,89
5	Знешкоджено (знищено)	-	-	-
6	у тому числі спалено	21,23	17,15	14,71
7	Направлено в сховища організованого складування (поховання)	234,34	300,15	242,29
8	Передано іншим підприємствам	239,124	368,8	413,045
9	у тому числі іншим країнам	-	-	-
10	Направлено в місця неорганізованого складування за межі підприємств	-	-	-
11	Втрати відходів внаслідок витікання, випаровування, пожеж, крадіжок	5,0	0,1	*
12	Наявність на кінець року у сховищах організованого складування та на території підприємств	8224	8466	7384

В області існує проблема поводження з твердими побутовими відходами, яких на території області за рік накопичується близько 1,0 млн м³. Збирання побутових відходів не носить систематичного і організованого характеру.

Основним способом видалення твердих побутових відходів є їх захоронення на сміттєзвалищах, що в переважній більшості не відповідає санітарно-екологічним нормам. На даний час в області існує унітарна система збирання відходів, при якій всі побутові відходи збираються в одну ємність. Ситуацію ускладнює відсутність ефективної системи збору та формування окремих видів відходів як вторинної сировини. Як результат, на сміттєзвалище потрапляє значна кількість матеріалів, які мають високу ресурсну цінність та підлягають переробці (скло, папір, метал).

Система роздільного збирання відходів впроваджується поетапно на основі ПЕТ- пляшки.

В порівнянні з 2019 роком у 2020 році значно збільшилась кількість населених пунктів області, де запроваджено часткове роздільне збирання побутових відходів.

Частковим роздільним збиранням побутових відходів охоплено орієнтовно до 69 % населення.

На даний час таке збирання проводиться в містах Луцьку, Ковелі, Володимир-Волинському, Нововолинську, Горохові, Ківерці, селищах міського типу Шацьк, Локачі, Турійськ, Олика та в окремих населених пунктах Маневицького, Любомльського, Луцького, Рожищенського, Камінь-Каширського, Ковельського, Любешівського та Ківерцівського районів.

Згідно наданих інформацій станом на 01.01.2021 в області під сміттєзвалищами (без врахування закритих полігонів та сміттєзвалищ де накопичено більше 1 млн.тонн твердих побутових відходів на площі 96.8 га) знаходиться близько 380 га земель, на яких накопичено понад 1,5 млн тонн сміття. Із 468 діючих місць видалення відходів, а це 11 полігонів твердих побутових відходів та 457 сміттєзвалищ, паспортизовано лише 23% та 13% мають оформлені державні акти на земельні ділянки або договори оренди землі.

Полігони твердих побутових відходів (далі - ТПВ) розташовані на території міст Луцька, Ковеля, Володимир-Волинського, Нововолинська та Локачинського, Любешівського, Ратнівського, Старовижівського, Шацького, Луцького, Камінь-Каширського районів та побудовані відповідно до розробленої та погодженої у встановленому законодавством порядку проектно-кошторисної документації.

Із 11 діючих полігонів ТПВ, 4 полігони (м.Луцьк, смт Шацьк, смт Любешів, смт.Локачі) переповнені, полігони м.Нововолинськ, м.Ковель та м. володимир-Волинський заповнені від 80 до 100%, решта 4 полігонів спроможні на певний період (від 2 до 7 років) забезпечити потребу своїх населених пунктів у розміщенні побутових відходів.

Інформація про кількість полігонів та сміттєзвалищ ТПВ, яка надана органами місцевого самоврядування (у розрізі районів та міст обласного значення), подана в таблиці 8.4.

Інформація про кількість сміттєзвалищ (полігонів)
станом на 01.01.2020 року

Таблиця 8.4

<i>№ з/п</i>	<i>Назва одиниці адміністративно-територіального устрою регіону</i>	<i>Кількість</i>	<i>Площі під твердими побутовими відходами, га</i>	<i>Зміни площі (+/-) у відношенні до попереднього року</i>
1	2	3	4	5
	Сміттєзвалища:	357	364,13 (фактична)	
	в тому числі:			
1	Володимир-Волинський район	7	4,98	
2	Горохівський район	22	25,28	
3	Іваничівський район	21	19,3	
4	Камінь-Каширський район	64	29,31	
5	Ківерцівський район	40	58,1	
6	Ковельський район	18	21,5	
7	Локачинський район	32	21,01	
8	Луцький район	8	15,75	
9	Любешівський район	39	37,13	
10	Любомльський район	2	5,47	
11	Маневицький район	39	36,2	+

№ з/п	Назва одиниці адміністративно-територіального устрою регіону	Кількість	Площі під твердими побутовими відходами, га	Зміни площі (+/-) у відношенні до попереднього року
1	2	3	4	5
12	Ратнівський район	2	34,9	
13	Рожищенський район	12	21,47	-
14	Старовижівський район	-	11,7	
15	Турійський район	51	22,03	
16	Шацький район	-	-	
	Полігони:	11	32,7 (проектна)	
	в тому числі:			
1	м. Володимир-Волинський	1	2,2	
2	м. Ковель	1	5,2	
3	м. Нововолинськ	1	5,25	
4	смт. Локачі	1	4,17	
5	м. Луцьк	1	1,8	
6	м. Камінь-Каширський	1	1,56	
7	смт. Торчин	1	1,95	
8	смт. Любешів	1	4,6	
9	смт. Ратне	1	2,45	
10	смт. Стара Виживка	1	1,2	
11	смт. Шацьк	1	2,36	
	Заводи по переробці твердих побутових відходів	-	-	-

8.3. Використання відходів як вторинної сировини

В містах обласного значення та районних центрах діють пункти по прийому вторинної сировини (пластик, скло, макулатура, метал). Виробничу діяльність по переробці полімерних відходів та макулатури здійснює в області ТзОВ «Луцька картонно-паперова фабрика - Україна».

У 2020 році ТзОВ «Луцькою картонно-паперовою фабрикою - Україна» зібрано та перероблено 75052.344 т макулатури.

Динаміка використання відходів подана в таблиці 8.5.

Динаміка використання відходів

Таблиця 8.5

№ з/п	Показник	2018	2019	2020
1	Обсяги утворення відходів, т	557409,3	668143,2	630242,032
2	Обсяги використання відходів, т	129713,9	55684,6	75052,344
3	Рівень використання, %	23	8	12

8.4. Транскордонне перевезення небезпечних відходів

На виконання міжнародних зобов'язань України, що впливають з її участі у Базельській конвенції про контроль за транскордонними перевезеннями небезпечних відходів та їх видаленням (1989 р.) та з метою забезпечення дотримання вимог екологічної безпеки під час транскордонних перевезень небезпечних відходів, функції компетентного органу з питань контролю за перевезеннями небезпечних відходів та їх утилізацією/видаленням в

Україні, відповідно до положень постанови КМУ від 13.07.2000 № 1120 «Про затвердження Положення про контроль за транскордонними перевезеннями небезпечних відходів та їх утилізацією/видаленням і Жовтого та Зеленого переліків відходів», виконує Міндовкілля України.

Небезпечні відходи у разі їх транскордонного перевезення підлягають класифікації згідно з Міжнародним кодом ідентифікації відходів (далі - МКІВ), крім випадків, коли транскордонне перевезення здійснюється на підставі відповідного міжнародного договору, у якому зазначається інший метод класифікації.

Видача (відмова у видачі, переоформлення, видача дубліката) письмової згоди (повідомлення) на транскордонне перевезення небезпечних відходів здійснюється відповідно до Закону України "Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності".

За наявною інформацією Волинської митниці Держмитслужби України, митні органи здійснюють митні формальності, необхідні для пропуску через митний кордон України, випуску у відповідний митний режим небезпечних відходів, на підставі письмової згоди (повідомлення) на транскордонне перевезення небезпечних відходів, отриманої від центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища, з використанням механізму «єдиного вікна» відповідно до Митного кодексу України.

Ввезення на митну територію України небезпечних відходів здійснюється за письмовою (повідомлення) на транскордонне перевезення небезпечних відходів або висновку на транскордонне перевезення відходів, у разі коли вони містять матеріали, в кількості достатній для виявлення ними небезпечних властивостей. Таким чином митницею не ведеться окремий облік небезпечних відходів, наявні автоматизовані бази даних митниці не є джерелом інформації в розумінні ст.25 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища».

Враховуючи вищезазначене, інформація щодо транскордонного переміщення небезпечних відходів за 2020 рік відсутня.

8.5. Державне регулювання в сфері поводження з відходами

У 2020 році за кошти обласного фонду охорони навколишнього природного середовища в сумі 313,7 тис. гривень, придбано спеціальне обладнання для екологічного безпечного роздільного збирання ТПВ на території Волинської області.

Природоохоронні заходи із забезпечення екологічно безпечного збирання, перевезення і захоронення твердих побутових відходів (упорядкування сміттєзвалища) за кошти місцевих фондів охорони навколишнього природного середовища у сумі 609,1 тис. гривень були проведені на територіях міст Нововолинськ, Луцьк та територіальних громад Волинської області.

За кошти місцевих фондів були проведені заходи із забезпечення екологічного безпечного збирання, перевезення, зберігання, утилізації і

знешкодження відходів (перевезення та передача відпрацьованих люмінесцентних ламп, термометрів, побутових батарейок), облаштування майданчиків для роздільного збору твердих побутових відходів у населених пунктах Шацької селищної ради, заходи щодо екологічно безпечного збирання, перевезення, зберігання, утилізації і знешкодження відходів (придбання мішків для відпрацьованих побутових батарейок та акумуляторів).

За власні кошти ПАТ "СКФ Україна в сумі 906,2 тис. гривень проведено заходи із забезпечення екологічно безпечного збирання, зберігання та утилізації відходів на території ПАТ "СКФ Україна".

Також, за власні кошти КП "Луцькводоканал" в сумі 2000,0 тис. гривень проведено заходи із забезпечення екологічно безпечного збирання, зберігання, утилізації, видалення відходів (очищення мулових карт) КП "Луцькводоканал".

Протягом звітної періоду в області проводиться робота з електронним сервісом «Інтерактивна мапа сміттєзвалищ» (esomapa.gov.ua) з геолокаційною прив'язкою.

Управлінням екології та природних ресурсів облдержадміністрації здійснюється моніторинг вищевказаного сервісу, через який відбувається реєстрація звернень громадян про виявлені стихійні сміттєзвалища.

Протягом 2020 року на електронний сервіс "Інтерактивна мапа сміттєзвалищ" надійшло 48 звернень щодо виявлених стихійних сміттєзвалищ, з них ліквідовано 26 сміттєзвалищ, по 18 зверненнях надано роз'яснення, по 4 зверненнях факти засмічення не підтвердились.

Найбільша кількість звернень надійшла за фактами засмічення по Луцькому району та м. Луцьк і становила 21. По м. Ковелю та району надійшло 12 звернень.

9. Екологічна безпека

9.3. Радіаційна безпека

Найбільшу потенційну небезпеку для людини та навколишнього природного середовища при провадженні діяльності у сфері використання ядерної енергії несе використання радіоактивних матеріалів (ядерних матеріалів, радіонуклідних джерел іонізуючого випромінювання, радіоактивних відходів).

За інформацією Головного управління Держпродспоживслужби у Волинській області на території регіону зареєстровано 26 суб'єктів господарювання (власників), які проваджують діяльність з використанням джерел іонізуючого випромінювання (далі - ДІВ). Більшість суб'єктів використовують у своїй діяльності джерела іонізуючого випромінювання у вигляді пристроїв, що генерують іонізуюче випромінювання. Переважно це суб'єкти, що застосовують радіаційні технології у медичній галузі з метою діагностування та терапії різних захворювань. Медичне опромінення, яке людина отримує під час проведення діагностичних та терапевтичних процедур, займає друге місце після природного опромінення та складає 15 % від загального опромінення людини.

Радіаційних аварій або інцидентів, пов'язаних з провадженням суб'єктами діяльності з використання радіоактивних матеріалів (радіонуклідних ДІВ) та випадків виявлення радіоактивних матеріалів у незаконному обігу на території області у 2020 році не зафіксовано.

9.3.1. Стан радіаційного забруднення території області

До 1986 року регіон Волинського Полісся відрізнявся найнижчим рівнем антропогенного навантаження і вважався одним із найчистіших в екологічному аспекті.

В результаті аварії на Чорнобильській АЕС підвищеного радіоактивного забруднення зазнала територія трьох північних районів області – Камінь-Каширського, Любешівського і Маневицького.

До розміщення Чорнобильської АЕС середні рівні забруднення ґрунту цезієм-137 складали 0,046 Кі/км², стронцієм - 0,037 Кі/км², аналогічними вони були і на території області. За даними радіологічних досліджень, радіоактивного забруднення зазнала вся територія області. В порівнянні з доаварійним періодом забруднення цезієм загалом по області зросло в 5-10 разів, а на території підвищеного радіоактивного забруднення – від 20 до 50 разів.

За результатами проведених досліджень по уточненню радіаційного стану на території області шляхом здійснення аерогаммаспектрозйомки у 1990 році, наземного обстеження у 1990-1993 роках усіх 1316 населених пунктів області, включаючи хутори, сільськогосподарських угідь в 192 господарствах на прощі близько 500 тис. га, лісів Держлісфонду на площі 200 тис. га міжгосподарських лісів на площі 180 тис. га, 491 водних об'єктів, було встановлено дійсний стан радіоактивного забруднення території області. Радіоактивне забруднення – це наявність або поширення радіоактивних речовин понад їх природний вміст у навколишнього середовищі та/чи на тілі людини.

Щільність забруднення ¹³⁷Cs населених пунктів області коливається від 0,2 до 2 Кі/км².

Загальна площа території області зі щільністю забруднення ¹³⁷Cs від 1 до 5 Кі/км² складає близько 60 тис.га, серед них - близько 12 тис.га сільськогосподарських угідь. Площа міжколгоспних лісових масивів зі щільністю забруднення від 1 до 5 Кі/км² складає 15,3 тис.га, з них – у Камінь-Каширському районі – 6,3 тис.га, у Любешівському районі – 3,2 тис.га, у Маневицькому районі – 4,9 тис.га, у Ковельському- 0,75 тис.га. Площа лісів Держлісфонду із забрудненням цезієм-137 складає 27,6 тис.га, з них у Маневицькому районі – 21,0 тис.га, Камінь-Каширському районі – 3,05 тис.га, у Любешівському – 3,02 тис.га.

Радіоактивне забруднення води у річках, озерах та ставках не перевищує 0,25 пКі/л ¹³⁷Cs та ⁹⁰S 20 пКі/л при допустимих концентраціях - ¹³⁷Cs 500 пКі/л та ⁹⁰S – 100 пКі/л.

Відповідно до п.3 ст.2 Закону України «Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи» - зона гарантованого добровільного відселення – це територія зі щільністю

забруднення ґрунту понад доаварійний період ізотопами цезію від 5,0 до 15,0 Кі/км, або стронцію від 0,15 до 3,0 Кі/км², або плутонію від 0,01 до 0,1 Кі/км², де розрахункова ефективна еквівалентна доза опромінення людини з урахуванням коефіцієнту міграції радіонуклідів у рослини та інших факторів може перевищувати 1,0 мЗв (0,1 бер) за рік понад дозу, яку вона одержала у доаварійний період.

Відповідно додатку № 1 Постанови Кабінету Міністрів Української РСР № 106 від 23 липня 1991 року згідно з розрахунками доз додаткового опромінення с.Галузія і Прилісне Маневицького району були віднесені до зони безумовно (обов'язкового) відселення, до зони гарантованого добровільного відселення було віднесено 64 населені пункти Камінь-Каширського району, пізніше було включено с.Кримно, 47 населених пунктів Любешівського району, 53 населені пункти Маневицького району.

Починаючи з 1993 року, сумарна еквівалентна доза опромінення в цих населених пунктах не відповідала критерію 2 зони, тому постановою Кабінету Міністрів України № 622 від 12 травня 2004 року до Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» було внесено зміни, якими села Галузія і Прилісне Маневицького району переведено із зони безумовного (обов'язкового) відселення до зони гарантованого добровільного відселення.

На підставі експертних висновків Національної комісії з радіаційного захисту населення «Про радіологічний стан населених пунктів Волинської області» за 2012 рік, у Волинській області критерію 3 зони гарантованого (добровільного) відселення (паспортна доза більше 1 мЗв) відповідає 3 населених пункти Маневицького району: с.Галузія, с.Серхів, с.Велика Яблунька, критерію 4 зони посиленого радіоекологічного контролю (паспортна доза від 0,5 до 1 мЗв) відповідає: 14 населених пунктів Камінь-Каширського району, 4 населених пункти Любешівського району, 33 населених пункти Маневицького району.

Відповідно до змін, внесених до ст.2 Закону України «Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи» Законом «Про внесення змін України та визнанням такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів України» від 28 грудня 2014 року № 76-VIII зону посиленого радіологічного контролю виключено із переліку зон, забруднених внаслідок Чорнобильської катастрофи. Однак статус радіоактивно забруднених територій у Волинській області на підставі експертних висновків Національної комісії з радіаційного захисту населення «Про радіологічний стан населених пунктів Волинської області» за 2012 рік не змінено.

В межах реалізації заходів щодо подолання наслідків Чорнобильської катастрофи в області налагоджено та проводиться постійний та дієвий контроль за станом забруднення продуктів харчування сільськогосподарської та лісгосподарської сировини радіологами мережі радіаційного контролю України. Фінансування заходів програми "Радіаційний захист населення та екологічне оздоровлення територій, що зазнали радіоактивного забруднення

внаслідок Чорнобильської катастрофи" здійснюється за рахунок коштів державного бюджету.

Станом на 1 січня 2021 року до території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи віднесено 167 населених пунктів області а саме: у Камінь-Каширському районі – 65 населених пунктів, у Любешівському районі – 47 населених пунктів, у Маневицькому районі – 55 населених пунктів, яким надано статус третьої зони гарантованого (добровільного) відселення.

Згідно розпису асигнувань державного бюджету на 2020 рік за КПКВ 2408070 «Радіаційний захист населення та екологічне оздоровлення територій, що зазнали радіоактивного забруднення» передбачається фінансування на суму 642,6 тис.грн., які розподілені наступним чином: Камінь-Каширський район – 142,8 тис.грн., Любешівська селищна рада ОТГ – 142,8 тис.грн., Маневицький район - 285,6 тис.грн., Прилісненська сільська рада ОТГ Маневицького району - 71,4 тис.гривень. Радіологічні дослідження проводять 9 радіологів.

За 2020 рік досліджено 21268 проб різноманітної сільськогосподарської та лісгосподарської продукції, сировини у всіх населених пунктах зони радіоактивного забруднення. Виявлено перевищення допустимих рівнів вмісту цезію-137 у 57-ти пробах, а саме: у 14 пробах сухих лісових грибів, у 40 пробах свіжих лісових грибів; в 3 пробах молока від корів приватного сектору. Максимальний рівень забруднення сухих грибів цезієм-137 становить 8400 Бк/кг (с.Гута-Боровенська, Камінь-Каширського району) при гранично допустимому рівні 2500 Бк/кг. Максимальний рівень вмісту цезію-137, виявлений у грибах свіжих лісових становить 2430 Бк/л (с. Градиськ, Маневицького району) при допустимому рівні – 500 Бк/л. Максимальний рівень вмісту цезію-137, виявлений у молоці корів приватного сектору становить 112 Бк/л (с.Лобна Любешівського району) при допустимому рівні – 100 Бк/л.

Кількість проведених досліджень наведено в таблиці:

Таблиця 9.1

Назва продукції	Кількість проб, що досліджено	Кількість перевищень ДР-2006	Виявлені мак. рівні забр. Бк/л,кг	Допуст. рівень забруд.згідн ДР-2006 Бк/л,кг
Молоко	6194	3	112	100
Гриби і ягоди сухі	650	13	8400	2500
Гриби і ягоди свіжі	974	40	2430	500
Овочі, коренеплоди, картопля	8156	-	38/59	40/60
В т.ч. сільськогосподарської	17909	3	молоко	

-лісогосподарської	2329	13/40	гриби лісові су хі/свіжі	
Всього по зоні забруднення	20238	56		

Слід відмітити, що рівень забруднення сухих лісових грибів і ягід залишається досить високим.

Процес подолання наслідків Чорнобильської катастрофи має довготривалий характер, вимагає цілеспрямованої діяльності держави. Збереження існуючих підходів до фінансування чорнобильських програм унеможлиблює їх виконання у повному обсязі навіть у довгостроковій перспективі. Все це зумовлює необхідність розроблення одного документа, спрямованого на соціально-економічний розвиток територій, що зазнали радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи, і які відповідно до законодавства, пропонується вивести із зони радіоактивного забруднення.

Реалізацію заходів щодо подолання наслідків Чорнобильської катастрофи досі не завершено. Відсутність щорічних результатів дозиметричної паспортизації не дає можливості дати об'єктивну оцінку сучасному стану радіоактивно забруднених територій, і як наслідок створення належних умов проживання.

Варіантом є розроблення довгострокової Загальнодержавної цільової програми подолання наслідків Чорнобильської катастрофи на цих територіях, яка передбачатиме об'єднання зусиль центральних і місцевих органів виконавчої влади, концентрацію фінансових ресурсів у рамках одного програмного документа та забезпечення ефективного їх використання, комплексний підхід щодо розв'язання зазначеної проблеми із зосередженням управління та здійснення координації дій виконання заходів в одному органі.

Програма мала б, на нашу думку, передбачити вирішення завдань шляхом виконання комплексу заходів за такими напрямками:

- створення належних умов проживання населення на радіоактивно забруднених територіях, проведення агротехнічних заходів у сільському господарстві, постійний радіологічний контроль продукції і сировини, що заготовляється і вирощується на радіоактивно забруднених територіях, щорічне проведення дозиметричної паспортизації;

- реалізація заходів щодо збереження здоров'я осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, а саме медико-санітарне забезпечення, лікування важкохворих та онкохворих громадян, санаторно-курортне лікування;

- економічне відродження і розвиток територій, що зазнали радіоактивного забруднення і виведені із зон, залучення інвестицій, створення робочих місць;

- розвиток інфраструктури у населених пунктах: будівництво доріг, водогонів та інших об'єктів інфраструктури;

- створення соціально-економічних нормативів розвитку таких громад і

територій.

В зв'язку з забрудненістю території області радіонуклідами після Чорнобильської катастрофи важливим є проведення радіологічного контролю сільськогосподарської сировини (молока, овочів, зерна тощо) та лісової продукції (гриби, ягоди).

Варто звернути увагу на рівень забруднення лікарської сировини, такої як бажно, адже доволі часто її реалізація здійснюється на стихійних ринках, що унеможлиблює визначення рівня радіаційного забруднення.

10. Промисловість та її вплив на довкілля

10.1. Структура та обсяги промислового виробництва

Хоча Волинська область є аграрною, промисловість є важливою складовою господарського комплексу. Для області – це пріоритетна і перспективна галузь, якою створюється понад 15,4 відсотків валової доданої вартості області.

Економічний потенціал області формують підприємства таких галузей промисловості: харчової, машинобудівної, деревообробної та виробництва паперу, виробництва гумових та пластмасових виробів, виробництва меблів, металургійного виробництва, текстильного виробництва та виробництва одягу, добувної і хімічної галузей.

Індекс промислової продукції у 2020р. порівняно з 2019р. становив 95,7%, у т.ч. у добувній промисловості та розробленні кар'єрів – 70,8%, переробній – 95,4%, постачанні електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря – 101,6%.

Незважаючи на загальний спад у переробній промисловості, на підприємствах з виробництва гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції, виготовлення виробів з деревини, виробництва паперу та поліграфічної діяльності, виробництва харчових продуктів, напоїв досягнуто приросту виробництва на 16,0 – 0,1%.

Підприємства області реалізували промислової продукції (товарів, послуг) на суму 32,1 млрд грн.

10.2. Вплив на довкілля

Вплив промислового виробництва на довкілля вкрай негативний. У результаті виробничих процесів виникає велика кількість відходів, які повертаються в природне середовище. Промисловість здійснює забруднення всіх оболонок Землі: літосфери (захоронення шкідливих твердих відходів, зміна рельєфу: терикони, відвали, кар'єри), гідросфери (забруднення промисловими стоками), атмосфери (викиди в атмосферу), біосфери (у результаті забруднення зникає велика кількість організмів).

Основними забруднювачами повітря були підприємства харчової промисловості, сільського та лісового господарства, підприємства з видобування природного газу та нафтопереробки, а також здійснення діяльності у сфері транспорту. На них припадає понад 60% загальнообласних викидів.

10.2.1. Гірничодобувна промисловість

Вугільна галузь – важлива складова частина господарського комплексу області.

Добувну галузь в промисловості області представляють 4 вугільних підприємства: шахта «Бужанська», шахта №9 «Нововолинська», шахта №1 «Нововолинська» та шахта №10 «Нововолинська».

Шахта №1 «Нововолинська». На шахті відбувається процес підготовки до ліквідації. З 21 жовтня 2019 року на шахті відбулось вивільнення 40 працівників у зв'язку із скороченням. На сьогодні на шахті працюють 36 працівників, які здійснюють роботи з підготовки шахти до ліквідації відповідно до нормативних документів

ДП «Волиньвугілля». До ДП «Волиньвугілля» входить 2 діючі шахти:

1. Шахта «Бужанська»

Проектна потужність - 300 тис. тонн вугілля на рік. Протяжність підтримуваних гірничих виробок на шахті – 13,1 км. Середня глибина розробки - 352 м. Глибина нижньої технічної границі шахти – 592 м. На початок поточного року на шахті працює 647 працівників. Промислові запаси на 1 січня 2020 року – 3 998 тис тонн. План видобутку вугілля на 2020 рік – 100 тис тонн. Собівартість 1 тонни товарної вугільної продукції – 6 058,0 гривень.

2. Шахта №9 «Нововолинська»

Проектна потужність – 450 тис. тонн вугілля на рік. Протяжність підтримуваних гірничих виробок на шахті – 21,6 км. Середня глибина розробки – 333 м. Глибина нижньої технічної границі шахти – 452 м. На початок поточного року на шахті працює 577 працівників. Промислові запаси на 1 січня 2020 року – 1781 тис тонн. План видобутку вугілля на 2020 рік - 40 тис тонн. Собівартість 1 тонни товарної вугільної продукції – 5 032,0 гривень.

Останніми роками на ДП «Волиньвугілля» спостерігається зменшення обсягів видобутку вугілля. Так, діючими шахтами ДП «Волиньвугілля» (шахта №9 «Нововолинська» та шахта «Бужанська») видобуто:

2016 рік – 185,4 тис тонн вугілля;

2017 рік – 101,4 тис тонн;

2018 рік – 98,8 тис тонн;

2019 рік – 69,7 тис тонн.

Зменшення обсягів видобутку вугілля пов'язано, першою чергою, зі зношенням виробничого обладнання на шахтах, відпрацюванням значної частини запасів вугілля.

Шахта №10 «Нововолинська». Будівництво шахти розпочато наприкінці 1989 року.

Проектна річна потужність видобутку 900 тис. тонн вугілля. Запаси - 37,8 млн. тонн енергетичного вугілля газової групи, що забезпечить роботу шахти мінімум на 30 років та дозволить створити приблизно 1300 робочих місць, при цьому шахтне поле до кінця не досліджено і розмір запасів має потенціал до збільшення.

Загальна кошторисна вартість будівництва (визначена в поточних цінах

станом на 2015 рік) становить 4 мільярди 457 тисяч грн:

I черга - 2 мільярди 776 млн. грн.

II черга - 1 мільярд 681 млн. грн.

Залишкова вартість будівництва шахти на 01.01.2020 у цінах 2015 року становить 2 902,4 млн грн:

I черга - 1 290,3 млн грн.

II черга - 1 612,1 млн грн.

За програмою КПКВК 1101530 «Державна підтримка будівництва шахти №10 «Нововолинська» затверджено фінансування на 2019 рік в обсязі 69 млн грн. Протягом 2019 року будівництво шахти профінансовано на суму 61,874 млн грн, які спрямовано на утримання комплексів загальношахтного призначення у безаварійному стані, охорону об'єкта та на оплату праці працівникам, що забезпечують утримання об'єкта.

Однак, проблемні питання розвитку державної вугільної галузі є актуальними і для нашої області.

1.Залишається невирішеним питання завершення будівництва шахти №10 «Нововолинська», яка є одним з важливих перспективних об'єктів соціально-економічного розвитку Волинської області і єдиним в Україні вугледобувним підприємством, що будується.

2.Вугільні підприємства області щомісяця перебувають у переліку боржників з виплати заробітної плати, що є основною причиною, яка створює соціальну напругу серед шахтарів.

3.Через відсутність коштів на оплату за використану електроенергію державні вугільні підприємства області неодноразово повідомлялися про припинення електропостачання.

З метою підтримки вугільних підприємств області, забезпечення обсягів видобутку вугілля обласною державною адміністрацією неодноразово направлялися звернення до Прем'єр-міністра України, Кабінету Міністрів України та Міністра енергетики та вугільної промисловості України з проханням сприяти у вирішенні проблем шахтарів та створенні умов для розвитку вугільної галузі.

Проведено робочі зустрічі з директорами шахти № 9 «Нововолинська», шахти «Бужанська» й шахти № 10 «Нововолинська», на яких обговорювалися проблемні питання вугільних підприємств області та плани розвитку шахт.

В умовах зміни в країні структури палива в енергетиці з наданням пріоритету вугіллю газової групи волинські шахти набувають ще більшого значення для стабільної роботи енергосистеми.

У зв'язку із технічним переоснащенням та впровадженням перспективних планів розвитку гірничих робіт, діючі волинські шахти могли б вийти на беззбитковий режим роботи та працювати для забезпечення енергетичної безпеки держави.

Позиція обласної державної адміністрації однозначна – стратегічні підприємства, що знаходяться на території області, мають і надалі розвиватися та працювати на користь нашої держави.

10.2.2. Металургійна промисловість

Протягом 2020 року металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім машин та устаткування займало 1,6 відсотка від загального обсягу реалізованої промислової продукції.

До підприємств галузі відносяться ТОВ «Ковельський завод сучасних будівельних матеріалів», ТОВ «Завод «Промлит», ТОВ «Механічно-ливарний завод», ПАТ «Нововолинський ливарний завод» та інші.

ПАТ «Нововолинський ливарний завод» - один з найбільших ливарних заводів західного регіону України. Підприємство займається сталевим, чавунним, кольоровим металевим литвом, відливанням дзвонів, переплавом брухту чорних та кольорових металів. На підприємстві впроваджено та сертифіковано систему управління якістю.

Відпрацьована технологія виготовлення дзвонів вагою від 0,5 до 8000 кг. Підприємство брало участь у міжнародних виставках Польщі та інших країн.

За 25-літню історію виготовлення дзвонів завод став відомим не тільки в регіоні, а й далеко за межами України. Дзвони підприємства з величчю звучать у всіх єпархіях України (в т.ч. Золотоверхому Михайлівському соборі, чоловічому Свято-Троїцькому монастирі), в Білорусії, Грузії, Польщі, Франції, Канаді, Чехії, США, Словаччині, Молдові.

ТОВ «Завод «Промлит» займається литтям кольорових і чорних металів, а саме: полотен пластинчастих живильників, церковних дзвонів, чанів для купання.

ТОВ «Механічно-ливарний завод» займається литвом з чорних та кольорових сплавів (виготовлення литва згідно креслень замовника). Виготовлення запчастин до гірничорудної, кранової, авто та сільськогосподарської техніки. Підприємство має можливість виготовляти конуса пічні, колеса до вагонеток, опорні та підтримуючі катки, кранові колеса і т.д. Рівень технологічного розвитку підприємства дозволяє одержувати виливки широкого спектру марок чавуну і сталі. Перевірка якості металу - невід'ємна складова процесу випуску продукції.

10.2.3. Хімічна та нафтохімічна промисловість

Індекс промислової продукції у виробництві хімічних речовин і хімічної продукції становив 100,9 відсотка, головним чином, в результаті збільшення обсягів у виробництві фарб, лаків і подібної продукції, іншої хімічної продукції.

Протягом 2020 року виробництво хімічних речовин і хімічної продукції займає 1,7 відсотка від загального обсягу реалізованої промислової продукції. До підприємств із виробництва хімічних речовин і хімічної продукції належать наступні підприємства.

ТОВ «ВІКІ» - одне з перших українських підприємств, яке спеціалізується на виготовленні косметики, асортиментний ряд якого нараховує більше 200 позицій. Продукція підприємства включає професійну та звичайну косметику для волосся (шампуні, відновлюючі маски та маски-спреї,

кондиціонери, бальзами, гелі, пінка, лак та ін.), косметичку для тіла (рідке мило, гелі для душу та інтимної гігієни, піни для ванн). Вся продукція тестована Міністерством охорони здоров'я України та сертифікована в державній системі УкрСЕПРО. На підприємстві діє система управління якістю ISO 9001-2009.

Спільне українсько-словацьке підприємство Закрите акціонерне товариство "Теріхем-Луцьк" – спеціалізується на виробництві біаксеально-орієнтованих поліпропіленових плівок для конденсаторів та поліпропіленових плівок для пакування.

10.2.4. Харчова промисловість

Протягом 2020 року виробництво харчових продуктів та напоїв є однією з найбільших галузей промисловості області, частка якого займає 22,4 відсотка від загального обсягу реалізованої промислової продукції.

Водночас відбулось скорочення обсягів у виробництві олії та тваринних жирів, продуктів борошномельно-круп'яної промисловості, хліба, хлібобулочних і борошняних виробів, інших харчових продуктів (цукру, соусів і продуктів для приготування соусів, продуктів молоковмісних, тощо), готових кормів для тварин.

Серед провідних підприємств харчової промисловості приватне акціонерне товариство «Волиньхолдінг» (виробляє майонези, соуси, приправи), публічне акціонерне товариство, «Луцьк Фудз» (соуси томатні, оцет, безалкогольні напої, вода мінеральна), «Гнідавський цукровий завод» (цукор), товариства з обмеженою відповідальністю «Нововолинський олійно-жировий комбінат» (маргарин), «Волинь-зерно-продукт» (борошно торгової марки «Вілія»), «Агротехніка», «Птахокомплекс «Губин», хлібозаводи, та інші.

Вагома частка випущеної продукції належить підприємствам з виробництва готових кормів для тварин, олії, тваринних жирів, м'яса та м'ясних продуктів, прянощів та приправ.

Найпотужнішим підприємством з виробництва кормів є ТзОВ «Агротехніка», яке займається виробництвом та постачанням повнораціонних комбікормів та концентратів під торговою маркою «Агрокорм» для сільськогосподарських тварин, птахів. Високотехнологічне обладнання і повна автоматизація виробництва дозволяють виготовляти широкий асортимент комбікормів, легко змінюючи рецептуру, вигляд і спосіб пакування.

Серед підприємств, що займаються виробництвом м'яса, м'ясних продуктів товариства з обмеженою відповідальністю «Птахокомплекс «Губин», ПАТ «Володимир-Волинська птахофабрика», ПрАТ «Волиньхолдінг».

ТзОВ «Птахокомплекс «Губин» - найбільший підрозділ Агропромгрупи «Пан Курчак», який функціонує в цілому ряді районів Волинської області. Робота проводиться у двох напрямках: вирощування птиці та виробництво м'яса птиці. У складі комплексу діють 5 відгодівельних ферм та виробляється понад 30 позицій фасованої курячої продукції в охолодженому та замороженому вигляді.

ПАТ «Володимир-Волинська птахофабрика» входить в п'ятірку найбільших українських підприємств з виробництва м'яса птиці (кури

бройлери), продукція якого відома під торговою маркою «Курка-Чеботурка». У структурі підприємства – комбікормовий завод, забійний та переробний цехи. ПрАТ «Волиньхолдінг» - український лідер з виробництва холодних соусів під торгівельною маркою «Торчин» (виробляє майонези, соуси, приправи).

10.3. Заходи з екологізації промислового виробництва

Сьогодні під екологізацією розуміють процес поступового і послідовного впровадження систем технологічних, управлінських та інших рішень, які дозволяють підвищувати ефективність використання природних ресурсів і умов поряд з покращенням або хоча б збереженням якості природного середовища. Це одна з головних вимог сучасності в умовах глобальної екологічної кризи.

Локомотивом технологічного оновлення стане створення спеціальних економічних режимів. Зокрема, формування промислового агрокластера - індустріальний парк «Ковель». На території індустріального парку планується до 5 зон. Пріоритетними для розміщення галузями діяльності є підприємства з агропереробки та переробки лісової продукції, машинобудування, виробництва харчових продуктів, а також об'єкти логістики, сервісного обслуговування та іншого. Також розроблено інвестиційний проєкт «Екотехнопарк «Волинь». Пріоритетні напрямки розвитку індустріального парку:

- мала авіація: злітно-посадочний майданчик, навчання з елементами польотів, сервіс та виробництво літальних апаратів малої авіації, розвиток сучасних авіатехнологій;
- біотехнології: наукові лабораторії для розвитку екологічного сільськогосподарського виробництва;
- енергопарк: 15 га площі під сонячні батареї потужністю 1 мегават;
- злітно-посадкова смуга: довжина - 1700 м, ширина – 42 м, навантаження – 40 тонн. Планується створення більше 100 робочих місць.

Розвиток індустріальних парків дозволить економічно, екологічно та естетично структурувати населені пункти, «очистивши» міста від промислового виробництва. Концентрація промислового виробництва на обмежених площах за межами житлових, історико-культурних та рекреаційних територій не лише зробить економіку громади більш ефективною через зниження трансакційних витрат, але й дозволить покращити якість життя та екологічний стан у відповідному населеному пункті.

В плані заходів на 2021-2023 роки з реалізації Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року передбачена реалізація таких проєктів по розвитку галузі:

- створення підприємства по виробництву сірників в с.Нові Березичі Любешівського району Волинської області;
- будівництво вітрової електростанції «Суходоли»;
- будівництво заводу з переробки картоплі на крохмаль;
- відкриття виробництва «ЕсоСвіт» з переробки фруктів і ягід, горіхів на пастилу та інші корисні десерти.

11. Сільське господарство та його вплив на довкілля

11.1. Тенденції розвитку сільського господарства

Рівнинність рельєфу, помірність клімату та різноманітність ґрунтового покриву позитивно впливають на розвиток і багатогалузевість сільськогосподарського виробництва у Волинській області, яке є одним із провідних галузей народногосподарського комплексу Волинської області. Простежується позитивна тенденція в прирості валового виробництва сільськогосподарської продукції – у середньому 11,2 % за рік. У розвитку сільськогосподарського виробництва визначальний фактор забезпеченості земельними ресурсами різних категорій господарств.

Аграрний сектор області (сільське господарство, харчова і переробна промисловість) забезпечує продовольчу безпеку регіону та продовольчу незалежність країни. У сільському господарстві створюється понад 20 відсотків валового регіонального продукту області та майже 3 відсотки продукції сільського господарства країни.

Волинь займає 2014,4 тис. га – 3,3 % території України, в т.ч. сільськогосподарські угіддя - 1047,5 тис га, рілля – 672,3 тис га.

Аналіз структури земельного фонду свідчить, що на землі сільськогосподарського призначення припадає 54,7 %. Важливе значення для ефективності використання земель має форма господарювання в сільському господарстві: сільськогосподарські підприємства, фермерські господарства, господарства населення. Волинь має потужний агропромисловий комплекс, основу якого складають близько 1000 агропідприємств, із них – 700 фермерських господарств, а також близько 147 тисяч особистих селянських господарств.

Агропромисловий комплекс Волині в цілому розвивається динамічно. Виробництво сільськогосподарської продукції господарствами усіх категорій щороку збільшується. У 2020 році вироблено сільськогосподарської продукції на суму понад 16,6 млрд грн (у цінах 2016 року), що на 0,1 млрд грн більше до 2019 року, із них 11,4 млрд грн (69 %) – продукція рослинництва і 5,2 млрд грн (31 %) продукція тваринництва.

Сільське господарство дає можливість росту переробній промисловості, продукція якої складає близько 25 відсотків в загальному обсязі реалізованої промислової продукції регіону.

В області станом на 1 січня 2021 року утримувалось: 114,7 тисячі голів ВРХ, що на 5,8 відсотка менше до рівня 2019 року; в т.ч. 75,2 тисячі корів – на 6,5 відсотка менше до рівня 2019 року; 250,8 тисяч свиней – на 7,2 відсотка менше до рівня 2019 року.

Усіма категоріями господарств за 2020 рік вироблено 163,1 тисячі тонн м'яса в живій вазі – на 1,8 % більше до 2019 року; 353,9 тисячі тонн молока – на 4,1 відсотка менше до рівня 2019 року; 207,3 млн шт. яєць – на 1,3 відсотка більше до рівня 2019 року.

Виробництво продукції тваринництва у 2020 році зменшено на 1,4 % до рівня 2019 року, в т.ч. у агроформуваннях збільшено на 3,4 %, у господарствах населення зменшено на 6,4%.

Особисті селянські господарства (далі – ОСГ) займають провідні позиції з виробництва сільськогосподарської продукції, що залишається основним джерелом доходів сільського населення. В основному це господарства сімейного типу, що виробляють, споживають та реалізують сільськогосподарську продукцію власного виробництва. До 2018 року особисті селянські господарства були переважаючою формою господарювання в аграрному секторі області. Упродовж останніх років утримується тенденція поступового скорочення частки ОСГ у загальнообласному виробництві сільськогосподарської продукції. У 2020 році вони виробили 47 відсотків валової продукції сільського господарства області (7,7 млрд грн). Станом на 01.01.2021 року в області нараховується 146,6 тисяч особистих селянських господарств.

Збільшення виробництва продукції рослинництва у 2020 році склало 0,7 % до рівня 2019 року, в т.ч. в агроформуваннях збільшено на 1,5%, у господарств населення виробництва продукції рослинництва зменшено на 0,2 %.

У 2021 році очікуємо помірне зростання індексу сільськогосподарської продукції за рахунок збільшення продукції рослинництва.

Відповідно до статті 8¹ Закону України «Про фермерське господарство» в області у 2020 році зареєстровано перші 15 сімейні фермерські господарства без набуття статусу юридичної особи у формі ФОП, із них 10 СФГ займаються молочним скотарством.

Аграрне виробництво дає поштовх розвитку харчової і переробної промисловості. Волинські підприємства освоюють світові ринки презентують власну продукцію на міжнародних виставках і форумах. Для прикладу: товариство «Дари Волині» та ПрАТ «Луцьк Фудз» ТМ «Руна» пройшли відбір і були учасниками найбільшої виставки харчової промисловості Європи SIAL 2018 в Парижі.

11.2. Вплив на довкілля

11.2.1. Внесення мінеральних і органічних добрив на оброблювані землі та під багаторічні насадження

Негативною тенденцією для сільського господарства, і для природного середовища загалом є деградація ґрунтів. Зміни, які руйнують ґрунтовий покрив, виникають через необґрунтовані економічні рішення, незбалансоване антропогенне навантаження на агроландшафти, збільшення питомої ваги просапних культур, недотримання сівозмін, зменшення поголів'я сільськогосподарських тварин і зменшення застосування добрив та меліорантів. У Волинській області надто високий рівень розораності земель активно використовуваного фонду (сільгоспугідь).

За останні роки на території Волинської області простежено інтенсифікацію процесів деградації ґрунтів, збільшення еродованості, ущільнення, оглеєння тощо. У результаті господарської освоєності на Волині значно зменшилися площі лісів, а тому й розвинулась ерозія, якій сприяє розчленований рельєф місцевості, добре розвинута річкова мережа, наявність нестійких до ерозії лесових порід. Значна частина поживних речовин й органіки

виноситься з продуктами ерозії, середньорічні втрати гумусу внаслідок площинного змиву в області складають 17,4–23,2 т/га.

Важливе значення для сільськогосподарського виробництва має застосування мінеральних та органічних добрив. Воно сприяє відтворенню родючості ґрунту, підвищенню врожайності та покращенню якості рослинницької продукції. Збільшення внесення добрив забезпечить необхідний ефект лише на фоні підвищення культури землеробства, покращення всієї системи технічних, організаційних та економічних факторів. Без широкого застосування мінеральних та органічних добрив і інших хімічних засобів неможливий подальший ріст сільськогосподарського виробництва і, перш за все, підвищення врожайності.

Одним з проблемних питань в області є наявність значних площ кислих ґрунтів. На таких ґрунтах саме через наявність шкідливої кислотності, при якій сільсько-господарські культури знаходяться в несприятливих умовах, у пригніченому стані, спостерігаються недобори врожаю навіть при достатньому забезпеченні поживними речовинами, що внесені з добривами. Тому, в комплексі заходів, направлених на підвищення родючості ґрунтів і отримання сталих врожаїв в господарствах області, особливе місце належить вапнуванню кислих ґрунтів, яке створює умови для збереження і накопичення гумусу, оскільки кальцій не зворотно коагулює гумінові кислоти і в такий спосіб зменшується їх рухомість у ґрунті.

За результатами проведених досліджень встановлено, що у більшості вітчизняних сільськогосподарських підприємств відсутні науково обґрунтовані сівозміни, ґрунтозахисні технології вирощування сільськогосподарських культур; бракує необхідної кількості органічних та мінеральних добрив, що призводить до виснаження земель, зниження родючості ґрунтів, їх деградації. Часто ведення сільськогосподарського виробництва здійснюється без врахування наукових рекомендацій, не застосовуються оптимальні норми добрив, а тому не забезпечується процес виробництва агропродукції.

Проте, в останні роки намітилась позитивна динаміка внесення мінеральних добрив великими та середніми сільськогосподарськими підприємствами Волині.

У 2020 році сільгосппідприємствами області було внесено 159,8 тис тонн мінеральних добрив (65,3 тис тонн у перерахунку на поживну речовину) на площі 247,7 тис га (93,3% посівної площі). В середньому по області на 1 га посівної площі обсяг внесених поживних речовин склав 246 кг/га або 263 кг/га на оброблену площу, що відповідно на 106 та 111 кг/га більше ніж в середньому по Україні.

В минулому році було внесено 336,3 тис.тонн органічних добрив, на площу 34,6 тис.га (13,0% посівної площі), що в розрахунку на 1 га посівної площі становить 1,3 т/га, обробленої площі – 9,7 т/га, в середньому по Україні дані показники складають відповідно 0,6 та 10,6 т/га.

Під багаторічні насадження (плодово-ягідні, горіхи) агроформуваннями області у минулому році було внесено 274,1 тонн мінеральних добрив (121,8 тис.тонн у перерахунку на поживну речовину) на площу 514,4 га (78,3% площі

насаджень). В середньому по області на 1 га наявних площі багаторічних культур обсяг внесених поживних речовин склав 185,0 кг/га або 273,0 кг/га на оброблену площу, в середньому по Україні дані показники складають відповідно 66 та 140 кг/га.

11.2.2. Використання пестицидів

Захист рослин від шкідників і хвороб є невід'ємною складовою сучасного аграрного виробництва. Для цього використовують різні види пестицидів. Загальноприйнятим є визначення: пестициди — токсичні речовини, їх сполуки або суміші речовин хімічного чи біологічного походження, призначені для знищення, регуляції та припинення розвитку шкідливих організмів, внаслідок діяльності яких вражаються рослини, тварини, люди і завдається шкода матеріальним цінностям, а також гризунів, бур'янів, деревної, чагарникової рослинності тощо.

Витрати на пестициди залишаються однією із суттєвих статей собівартості виробництва продукції рослинництва, що впливає на його прибутковість як за рахунок збереження продукції та її якості, так і через підвищення урожайності.

У 2020 році сільгосппідприємствами області було внесено 514,9 т пестицидів на площі 245,0 тис га (92,3% посівної площі), в тому числі 340,9 т гербіцидів, 121,2 т фунгіцидів, 35,1 т інсектицидів. В середньому по області на 1 га посівної площі обсяг внесених пестицидів склав 1,9 кг/га або 2,1 кг/га на оброблену площу, в середньому по Україні дані показники складають відповідно 1,4 та 1,5 кг/га.

Останніми роками динамічне зростання ринку пестицидів значною мірою забезпечує конкурентоспроможний розвиток вітчизняної галузі рослинництва попри окремі негативні екологічні аспекти, безпосередньо пов'язані з цим. З урахуванням світових тенденцій та екологічних вимог вітчизняному агробізнесу варто більш зважено підходити до використання засобів захисту рослин, що потребує пошуку оптимального рішення у разі намагання дотримання балансу між забезпеченням високої конкурентоспроможності виробництва, ефективності ведення сільського господарства і його безпечності та якості продукції.

Певний вплив на зростання ринку пестицидів справляли також зміни в структурі аграрного виробництва, зокрема збільшення в усіх категоріях господарств посівних площ під окремими зерновими й олійними культурами (кукурудза, соя, соняшник, ріпак), які потребують відповідного інтегрованого захисту від шкідників та хвороб.

У найближчі роки, за експертними оцінками, використання пестицидів буде зростати, попри екологічні проблеми і виклики, які породжуються ними. Навіть з урахуванням прискореного розвитку органічного землеробства повністю відмовитися від використання пестицидів поки неможливо.

Головним завданням Волинської фітосанітарної лабораторії є виконання комплексу заходів спрямованих на охорону території області від занесення та інтродукції карантинних організмів, проведення фітосанітарної експертизи

об'єктів регулювання, впровадження у виробництво біологічних засобів захисту рослин, визначення посівних якостей насіння та садивного матеріалу.

11.2.3. Екологічні аспекти зрошення та осушення земель

Меліорація - це система заходів, пов'язаних із корінним поліпшенням властивостей ґрунтів і спрямованих на підвищення їхньої родючості. Внутрішньогосподарська меліоративна мережа забезпечує захист територій від затоплення і підтоплення поверхневими і паводковими водами, забезпечує зволоження пожежонебезпечних ділянок.

Станом на 01.01.2021 площа осушених земель становила 416,6 тис га, в тому числі 236,6 тис га осушено гончарним дренажем. Осушувально-зволожувальні меліоративні системи займають площу – 156,9 тис га, на 47,9 тис га побудовані польдерні системи.

Загальна протяжність відкритої мережі каналів становить 18,5 тис км, в тому числі 4,6 тис км міжгосподарських, 13,9 тис км внутрішньогосподарських.

Протяжність дамб 360 км, із них міжгосподарських 288 км, внутрішньогосподарських - 72 кілометри. В складі осушувальних систем нараховується понад 800 кілометрів експлуатаційних доріг, 15252 гідротехнічні споруди, з них 2601- на балансі водогосподарських організацій.

Для відведення надлишкових вод з польдерних систем та заакумулювання води у водосховищах на міжгосподарській мережі функціонує 46 насосних станцій, в тому числі 44 стаціонарних.

В області нараховується 11 водосховищ загальною площею 2,171 тис га і корисним об'ємом 36,05 млн м³.

Для здійснення контролю за рівнями ґрунтових вод та меліоративним станом осушених земель і прилеглих до них територій функціонує 1170 свердловин.

З метою забезпечення зволоження осушених торфовищ у пожежонебезпечні періоди року задіяно в роботі 62 схеми з акумулювання води в каналах меліоративних систем на загальній площі 18 тис гектарів.

У 2020 році по програмі «Експлуатація державного водогосподарського комплексу та управління водними ресурсами» використано 48,0 млн грн коштів загального фонду та 3,668 млн грн коштів спеціального фонду.

Станом на 01.01.2021 року в області обліковується 474 га зрошуваних земель, що знаходяться в Луцькому і Маневицькому районах.

Починаючи з 1992 року, три внутрішньогосподарські зрошувальні системи, що розташовані на цих землях, не функціонують через вихід з ладу трубопроводів, насосно-силового та поливного обладнання.

У 2011 році проведено інвентаризацію внутрішньогосподарських зрошувальних систем області. Районними інвентаризаційними комісіями, в зв'язку із зміною цільового використання земель, визнано недоцільним відновлення зрошуваної мережі і рекомендовано провести її списання та перевести зрошувані землі в категорію богарних.

11.2.4. Тенденції в тваринництві

В умовах поступового відродження галузі тваринництва на сільських територіях Волині, зокрема м'ясного та молочного скотарства, розраховувати на різке зростання внесення кількості органічних добрив з метою підвищення родючості ґрунтів нереально. Тому, найпростішим та найефективнішим напрямом відновлення родючості ґрунту в сільськогосподарських підприємствах – це поповнення поживних елементів ґрунту за рахунок зелених добрив, приорювання поживних рештків, впровадження посівів сидеральних культур, зокрема, гороху польового (пелюшки), люпину тощо. Отже, нехтуванням законами еколого-безпечного природокористування, використання земель без наукового еколого-економічного обґрунтування стає причиною виникнення багатьох негативних явищ як екологічного, так й соціально-економічного характеру.

Тваринництво – одна зі складових частин сільського господарства Волинської області. У цій галузі в останні роки простежено помітний приріст обсягів виробництва.

Тваринництво являється важливою галуззю сільського господарства, яка забезпечує задоволення потреб населення в продуктах харчування, промисловість в сировині та виробляє органічні добрива.

Протягом 2020 року реалізовано на забій 163,1 тис т худоби та птиці (у живій масі), що на 1,8% більше порівняно з 2019р., вироблено 353,9 тис т молока (на 4,1% менше) та 207,3 млн шт яєць (на 1,3% більше). Частка господарств населення у загальному виробництві цих продуктів тваринництва складала відповідно 32%, 73% та 84%.

За попередніми розрахунками, на 1 січня 2021р. загальна кількість великої рогатої худоби становила 114,7 тис. голів (на 5,8% менше, ніж на 1 січня 2020р.), у т.ч. корів – 75,2 тис. (на 6,5% менше), свиней – 250,8 тис. (на 7,2% менше), овець і кіз – 16,7 тис. (на 1,2% більше), птиці всіх видів – 8,0 млн голів (на 2,6% більше). У господарствах населення утримувалось 64% загальної кількості великої рогатої худоби, у т.ч. корів – 77%; свиней – 74%, овець і кіз – 92%, птиці всіх видів – 35%.

11.3. Органічне сільське господарство

У Волинській області склались сприятливі природно кліматичні та організаційно-економічні умови для розвитку органічного виробництва. Органічне сільське господарство стає все більш популярним у світі, активізує розвиток малих форм підприємництва у сільській місцевості й позитивно впливає на зайнятість населення.

Область, маючи значний потенціал для виробництва органічної сільськогосподарської продукції, її експорту, споживання на внутрішньому ринку, вже досягла певних результатів щодо розвитку власного органічного виробництва. Органічне сільське господарство являє собою систему виробництва, яка дозволяє зберігати здоров'я ґрунтів, екосистем і людей. Вона покладається скоріше на екологічні процеси, біологічне розмаїття і цикли, адаптовані до місцевих умов, аніж на використання ресурсів зі шкідливими

результатами.

В області діє 19 сертифікованих операторів які спеціалізуються на вирощуванні продукції рослинництва, заготівлі дикорослих продуктів (ягід, грибів, лікарських трав), продукції тваринництва в т.ч. бджільництва, якість яких підтверджує сертифікат визнаний у Європейському союзі та Швейцарії «Organic Standard». Єдине підприємство регіону, яке має сертифіковану переробну продукцію є товариство «Старий Порицьк» (власник Валентин Обштір). Господарство здійснює свою діяльність у двох основних напрямках: молочне тваринництво та рослинництво.

В області органічна продукція вирощується на площі 4,6 тисячі гектарів сільськогосподарських земель (органічних і перехідного періоду) у т.ч. 4,4 тис га сільськогосподарських земель з органічним статусом.

Варто зазначити, що в області триває робота щодо підтримки виробників органічної продукції й забезпечення екологобезпечного аграрного виробництва. «Комплексною програмою розвитку агропромислового комплексу Волинської області на 2016-2020 роки» передбачено виділення 250,0 тис грн для часткового відшкодування вартості послуг із сертифікації виробникам органічної продукції. Тож, робота над розвитком ринку органічної продукції триває.

12. Енергетика та її вплив на довкілля

12.1. Структура виробництва та використання енергії

Важливе місце в розв'язанні екологічних проблем області належить енергетиці, від розвитку якої залежить економічний стан суспільства, а також стан навколишнього середовища.

Паливно-енергетичний комплекс Волинської області представлений підприємствами добувної промисловості, що спеціалізуються на видобутку і переробці твердого мінерального палива (кам'яне вугілля, торф), природного газу (Локачинська дільниця газопромислового управління «Львівгазвидобування» ПАТ «Укргазвидобування») та підприємствами, що здійснюють виробництво, постачання та розподіл природного газу та електроенергії.

Відповідно до даних Головного управління статистики у Волинській області, у 2020 році в області скоротились обсяги виробництва торфу.

Основною енергопостачальною організацією Волинської області є ПрАТ «Волиньобленерго», яке обслуговує 340 000 фізичних та більше 7000 юридичних споживачів.

12.2. Ефективність енергоспоживання та енергозбереження

Основну частину у використанні паливно-енергетичних ресурсів займають підприємства промисловості. Вони є найбільшими споживачами вугілля кам'яного, природного газу, дров та торфу.

Серед промислових підприємств основними споживачами паливно-енергетичних ресурсів є підприємства переробної промисловості, зокрема постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря.

З метою підвищення ефективності споживання паливно-енергетичних

ресурсів в області прийнято Регіональну програму підвищення енергоефективності Волинської області на 2011-2020 роки (далі – Програма), затверджену рішенням обласної ради від 13.05.2011 № 4/16 (із змінами).

Метою Програми є:

- зменшення енергоємності виробництва одиниці продукції, виконаних робіт, наданих послуг;
- створення умов для наближення енергоємності валового внутрішнього продукту України до рівня розвинутих країн та стандартів Європейського Союзу;
- підвищення економічної та енергетичної ефективності і надійності функціонування комунальної теплоенергетики;
- підвищення ефективності використання паливно-енергетичних ресурсів;
- оптимізації структури енергетичного балансу області, зокрема зменшення на 25 відсотків споживання імпортованого природного газу, та заміщення його енергоресурсами, отриманими з альтернативних джерел енергії та вторинними енергетичними ресурсами.

Досягнення мети Програми здійснюється шляхом:

- 1) стимулювання населення до скорочення споживання паливно-енергетичних ресурсів;
- 2) проведення санації об'єктів соціальної сфери, які повністю утримуються за рахунок коштів місцевих бюджетів;
- 3) проведення модернізації та заміни котлів, з переведенням їх на альтернативні види палива.

В рамках програми були застосовані заходи технологічної перебудови економіки регіону, що сприяли підвищенню енергоефективності та енергозбереженню. Так, зокрема здійснювалися заходи виведення з роботи морально застарілого, зношеного устаткування та впровадження нових технологій, обладнання і побутових приладів.

За результатами реалізації заходів Регіональної програми підвищення енергоефективності Волинської області на 2011-2020 роки, в 2020 році на 45 котельнях (90 котлів) виконано робіт з модернізації, реконструкції, технічного переоснащення, заміні котлів та котельного обладнання на суму 26865,53 тис.грн, орієнтований обсяг передбаченого скорочення споживання природного газу після виконання робіт складає 2061,5 т.у.п. на рік, що на 1,5 % більше ніж у попередньому році.

В системі теплопостачання області задіяні 1124 котелень та паливних, з них 506 котелень працюють на традиційних видах палива, а саме: 412 котелень на природному газі, 65- на вугіллі, 29- на електроенергії, а 618 котелень та паливних працюють на альтернативних видах палива (АДЕ).

Станом на 01.12.2020 року:

- 55% теплових джерел працює на АДЕ;
- потужність котелень на АДЕ становить 23% загальної потужності котелень;
- вироблена тепла енергія з АДЕ складає 34% від загальної кількості виробленої теплової енергії в області;
- обсяг відпущеної теплової енергії виробленої на АДЕ бюджетним установам

складає 60% від загальної кількості відпущеного їм тепла.

В цілому в області станом на 31.12.2020 сумарна потужність всіх джерел енергії (теплової та електричної) становить 1754,28 МВт, з них :

- теплової 1721 МВт, в т.ч з АДЕ - 391,9 МВт ;
- електричної 33,28 МВт, в т.ч. з АДЕ - 24,54 МВт.

Разом з тим, рішенням сесії обласної ради від 31 травня 2018 року № 20/15 прийнята Регіональна цільова програма зовнішнього освітлення селищних та сільських населених пунктів Волинської області до 2021 року.

12.3. Вплив енергетичної галузі на довкілля

На зменшення викидів забруднюючих речовин (твердих частинок, двоокису сірки, оксидів азоту) та парникових газів в атмосферне повітря, запобігання (мінімізації) забруднення поверхневих і підземних вод, зменшення забруднення земель, угідь, що відводяться під енергооб'єкти, склади та відвали, рекультивація земель, зайнятих об'єктами, що вичерпали свій ресурс, для їх подальшого використання спрямована політика впровадження біоенергетичних технологій в області.

12.4. Використання відновлювальних джерел енергії та розвиток альтернативної енергетики

Місцева енергетика базується на економічно доступних ресурсах регіону, які можуть бути використані в якості палива для вирішення проблем тепло- та гарячого водопостачання. Основними ресурсами, на які багата Волинь є запаси торфу, відходи лісозаготівель і лісопереробки, а також відходи сільськогосподарського виробництва.

Основною і найбільш енергоємною і високозатратною галуззю житлово-комунального господарства області є комунальна теплоенергетика, оскільки вона стосується інтересів суспільства і впливає на соціально-економічні відносини в області і в країні в цілому.

Пріоритетність комунальної теплоенергетики зумовлена необхідністю вироблення теплової енергії безпосередньо біля об'єктів споживання тепла і передбачає створення соціальної напруги при найменших зупинках у роботі її структурних підрозділів. Зазначене передбачає особливу увагу до сфери теплопостачання з точки зору впровадження енергозберігаючих заходів та запровадження енергозберігаючих технологій.

В умовах стрімкого росту цін, в першу чергу на природний газ, проблеми кардинального реформування теплоенергетики, особливо технічного переозброєння її об'єктів набули державного стратегічного значення.

Тому, в області крім населення, що використовує пічки та побутові котли на дровах та деревних гранулах, бізнесові структури, що надають послуги у сфері теплопостачання для об'єктів бюджетної сфери, також долучилися до використання та встановлення котлів, що працюють на біомасі.

Надзвичайно перспективним відновлювальним біоенергетичним ресурсом є енергетична верба. Вирощування енергетичної верби є економічно, екологічно та соціально вигідним, що підтверджується світовим досвідом.

У Волинській області затверджено Регіональну цільову програму використання біоенергетичних технологій у тепло- та гарячому водопостачанні на 2017-2021 роки. Програма створена з метою збільшення використання енергії біомаси як джерела палива для тепло- та гарячого водопостачання у муніципальному секторі області, з метою скорочення прямих викидів парникових газів CO₂, збільшення енергетичної незалежності регіону та економічно доцільне здешевлення вартості енергоресурсів. Основними інвестиціями будуть інвестиції в створення і експлуатацію плантацій енергетичної лози. При середній врожайності 15 тонн/га сухої маси потенційний врожай складе 22,5 тис тонн сухої маси.

Волинська область, володіючи великим потенціалом лісових ресурсів, проводить широку компанію щодо раціонального використання відходів деревини. Майже все теплоенергетичне господарство лісової галузі переведено на роботу з використанням деревних відходів та тирси. Лісогосподарське виробництво нерозривно поєднує в собі дві однаково важливі складові: вирощування лісу і промислове виробництво. Питома вага продукції лісозаготівель в загальних обсягах продукції лісового господарства становить - 93,1 відсотка.

13. Транспорт та його вплив на довкілля

13.1. Транспортна мережа області

На території Волинської області існує розгалужена транспортна мережа, яка забезпечує зовнішні та внутрішні транспортно-економічні зв'язки господарського комплексу області. Транспортна система області представлена автомобільним, залізничним і трубопровідним транспортом. Вони утворюють складне, багатогалузеве господарство з певними особливостями розміщення, технічного оснащення, експлуатаційної діяльності, форм організації праці.

На розвиток і розміщення окремих видів транспорту Волинської області значний вплив мають природні умови території, хоча їх вплив на роботу транспорту з розвитком науково-технічного прогресу зменшується й позначається по-різному на окремих видах транспорту.

Транзитне положення території, яка перетинається важливими залізничними та автомобільними магістралями загальнодержавного й міжнародного значення, магістральними газопроводами, що сходяться в центрі області, зокрема в Ковельському транспортному вузлі, забезпечує високий рівень розвитку транспортних зв'язків не лише в межах області, а й з іншими суміжними територіями. Через територію Волинської області проходять два транспортні коридори: Балтика – Чорне море та Євразійський як єдине ціле створюють транспортні зв'язки з країнами Південної Азії й Африки з Європою, Середньої Азії з Європою та Близького Сходу з Європою. Завдяки наявним транспортним комунікаціям область має вихід в усі регіони України.

Волинь також має чотири транспортні виходи по автомагістралях (Дольськ, Доманове, Піща і Пулемець) та один залізничний вихід (Заболоття) у Білорусь і далі в країни Балтії, Польщу, північно-західні регіони Росії. Наявність двох залізничних (Ягодин, Ізов) і двох автомобільних переходів

(Ягодин, Устилуг) через р. Західний Буг на кордоні з Польщею – вагома перевага транспортно-географічного положення області.

13.1.2. Склад парку та середній вік транспорту

Автомобільний транспорт відіграє виключно важливу роль у пасажирських перевезеннях. За темпами розвитку автомобільні пасажирські перевезення займають перше місце.

У січні–листопаді 2020р. вантажообіг автомобільного транспорту становив 1869,2 млн ткм, або 103,6% від обсягу січня–листопада 2019р. Автотранспортом перевезено 4299,3 тис т вантажів, що становить 90,0% від обсягу січня–листопада 2019р.

У січні–листопаді 2020р. пасажирообіг автомобільного і тролейбусного транспорту становив 1090,7 млн пас.км, або 56,5% від обсягу січня–листопада 2019р. Послугами пасажирського транспорту скористалося 39,0 млн. пасажирів, або 47,2% від обсягу січня–листопада 2019р.

Крім того, у січні–листопаді 2020р. залізничними станціями області (за попередніми даними виробничого підрозділу "Рівненська дирекція залізничних перевезень" регіональної філії "Львівська залізниця") відправлено 803,5 тис.т вантажів та 453,2 тис пасажирів, що відповідно становило 74,3% та 25,8% обсягів січня–листопада 2019р.

Середній вік транспортних засобів на маршрутах становить 9 років.

13.2. Вплив транспорту на довкілля

Автотранспорт є потужним джерелом викидів забруднюючих речовин, що значно погіршує умови розсіювання, створює їх високі концентрації в районах автомагістралей і прилеглих до них житлових забудов, де, як правило, проживає і працює значна кількість населення. Також функціонування транспорту створює високий рівень шуму, забруднює ґрунти та водойми в результаті змиву та протікання паливно - мастильних матеріалів, призводить до утворення пилу та інших забруднюючих речовин, які здійснюють несприятливу дію на навколишнє середовище та безпосередньо на людину. Загальні викиди токсичних речовин залежать від потужності і типу двигуна, режиму його роботи, технічного стану автомобіля, швидкості руху, стану дороги, якості палива.

Негативний вплив транспортних засобів на довкілля пов'язаний насамперед із викидами в атмосферу токсикантів з відпрацьованими газами транспортних двигунів, а також дещо меншою мірою – із забрудненням поверхневих водних об'єктів, утворенням твердих відходів та несприятливим впливом транспортних шумів і вібрацій.

Найбільшим забруднювачем навколишнього середовища в транспортній галузі є автомобільний транспорт та інфраструктура автотранспортного комплексу: шкідливі викиди в атмосферу від автомобілів за обсягами в багато разів перевищують відповідний сукупний показник від усіх інших видів транспорту.

В останні роки спостерігається збільшення викидів забруднюючих

речовин в атмосферне повітря від автотранспорту у зв'язку зі збільшенням його кількості.

Головними забруднювачами атмосфери, як і в попередні роки, були пересувні засоби, від яких в повітря надійшло близько 90 % загального обсягу викидів.

Основними токсичними інгредієнтами, якими забруднювалося повітря під час експлуатації транспортних засобів, були оксид вуглецю і сполуки азоту.

13.3. Заходи щодо зменшення впливу транспорту на довкілля

Одним із найбільшим забруднювачем довкілля в області є транспорт. Зменшення негативного впливу транспортного комплексу міста на якість довкілля відбувається шляхом збільшення кількості тролейбусів, контролю за показниками викидів автобусів, що приймають участь в конкурсах на перевезення пасажирів, впровадженням удосконаленої схеми дорожнього руху, збільшенням протяжності велосипедних доріжок та нарощування вело-інфраструктури, покращення дорожнього покриття.

Також з метою регулювання навантаження на довкілля від автомобільного транспорту впроваджено ряд заходів, а саме: рух транспорту контролюється системою GPS навігації, що сприяє координації дій в плані кількості одиниць автотранспорту, графіків руху тощо; у вихідні дні зменшено кількість громадського автотранспорту у місті; до участі у конкурсах на перевезення пасажирів по місту допускаються автобуси класу не нижче Євро-2.

Перспективу поступового зменшення впливу транспорту на довкілля повинно дати запровадження підвищених стандартів та вимог до екологічної безпеки автомобільного транспорту, стимулювання використання найменш шкідливих для довкілля видів палива, додержання вимог щодо заборони розташування місць скупчення автотранспорту у безпосередній близькості із зонами проживання людей. упчення автотранспорту у безпосередній близькості із зонами проживання людей.

Основним із заходів щодо зменшення впливу транспорту на довкілля є встановлення певних вимог до транспортних засобів та наявність у перевізників – фізичних осіб-підприємців та підприємств, які здійснюють пасажирські перевезення, сертифікатів відповідності та екологічності. Вимоги до транспортного засобу повинні встановлюватися виключно організаторами перевезень, виходячи із необхідних умов організації перевезень пасажирів, екологічного стану місцевості та економічної доцільності застосування певного парку транспортних засобів.

Засобами зменшення викидів від автотранспорту можуть стати технічні, технологічні та організаційні заходи впливу для покращення стану атмосферного повітря, а саме:

- здійснення постійного контролю за якістю нафтопродуктів, які реалізуються шляхом оптової та роздрібної торгівлі, поступове переведення автомобілів на альтернативні види палива;
- виведення потоків транзитного транспорту за межі населених пунктів,

скорочення кількості автостоянок та паркувальних майданчиків у центрах міст, густозаселених житлових масивах та місцях масового відпочинку населення;

- оснащення автомобілів нейтралізаторами;
- впровадження практики європейських країн щодо введення податку на використання автомобілів з великим вмістом забруднюючих речовин у відпрацьованих газах одночасно із поступовим виведення таких автомобілів із експлуатації;
- вирішення питання розширення доріг з якісно поліпшеним покриттям, збільшення кількості метанових заправок, активізація робіт з переведення автотранспорту на використання природного газу і біопалива;
- перехід пасажирського транспорту на екологічно найбільш «чистий» вид транспорту – електротранспорт;
- стимулювання (у тому числі на державному рівні) розповсюдження електромобілів та поступової заміни ними автомобілів із двигунами внутрішнього згорання (ДВЗ).

З метою зменшення шкідливого впливу на довкілля, в області запроваджується стимулювання розвитку електричного, велосипедного та інших видів екологічно чистого транспорту.

14. Збалансоване виробництво та споживання

14.1. Тенденції та характеристика споживання

Сьогодні сучасне глобалізоване суспільство налаштовує людей до все більшого і більшого споживання за допомогою різноманітних маркетингових технологій, внаслідок чого зростає навантаження на довкілля, вичерпуються ресурси. Завдяки технологічному розвитку можна вивести населення з виробничої кризи, але лише при умові зміни у ставленні людей до процесу споживання. Поставивши задоволення суспільних потреб вище задоволення особистих потреб споживача, можна забезпечити стабільність усієї геосистеми.

Окреслені наступні ключові принципи сталого споживання та виробництва:

- підвищити якість життя населення сьогодні без шкоди для потреб майбутніх поколінь;
- розірвати зв'язок між економічним зростанням і деградацією навколишнього середовища;
- звести до мінімуму вплив на довкілля всіх етапів життєвого циклу товару.

Волинь – сільськогосподарська область, де в достатній кількості виробляється продукції сільського господарства та забезпечується її переробка на продукти харчування.

Область повністю забезпечує регіональну потребу в продовольчому зерні, картоплі, овочах, молоці та цукрі. Є можливість реалізовувати сільськогосподарську продукцію за межі регіону.

У задоволенні потреб населення товарами значне місце належить ринкам. Найбільша кількість ринків зосереджена в обласному центрі, Ківерцівському районі та м. Володимир-Волинський.

За сприянням місцевих органів влади в області періодично проводяться ярмарки з продажу сільськогосподарської продукції та продовольчих товарів за цінами виробників із залученням фермерських та особистих селянських господарств, обслуговуючих сільськогосподарських кооперативів, переробних підприємств, суб'єктів підприємницької діяльності. Створені належні умови для організації ними торгівлі власною продукцією.

В області проводиться постійна робота щодо залучення товаровиробників (власників особистих селянських господарств, фермерських господарств, переробних підприємств) до торгівлі власною продукцією за ціною виробника у вихідні і передсвяткові дні ярмарків з продажу сільськогосподарської продукції у містах, районних центрах, селищах і селах.

14.2. Структурна перебудова та екологізація економіки

Екологізація економіки не є абсолютно новою проблемою. Практичне втілення принципів екологічності тісно пов'язано із пізнанням природних процесів і досягнутим технічним рівнем виробництва. Новизна проявляється в еквівалентності обміну між природою й людиною на основі оптимальних організаційно-технічних рішень по створенню, наприклад, штучних екосистем, по використанню наданих природою матеріальних і технічних ресурсів.

Для істотного зниження антропогенного і техногенного навантаження на навколишнє природне середовище необхідно докорінно змінити діючу практику господарювання, запровадити концепцію сталого розвитку. Стратегія сталого розвитку потребує врахування екологічної складової в економіці як індикатора національної конкурентоспроможності і гармонізації природокористування.

Волинська область - аграрно-промисловий регіон. Сільське господарство спеціалізується на тваринництві м'ясо-молочного напрямку, а також на виробництві зерна, цукрових буряків, овочів, картоплі. На селі сформовано нові економічні відносини, що базуються на приватній власності на майно і землю.

На недержавній основі зараз виробляється майже вся сільськогосподарська продукція. У сільському господарстві області створюється понад 17 відсотків валової доданої вартості області. Разом з харчовою промисловістю аграрії забезпечують більше третини валового регіонального продукту.

Пріоритетними напрямками розвитку аграрного сектору економіки області є виробництво зернових та технічних культур, картоплі та овочів, цукрових буряків, м'яса та молока.

14.3. Впровадження елементів "більш чистого виробництва"

Під екологічно чистими технологіями розуміють технології - що забезпечують захист навколишнього середовища, мінімальний рівень забруднення, раціональне використання природних ресурсів, вторинну переробку значної частини відходів.

У Волинській області функціонує два підприємства з виробництва збагачених йодом напоїв: ТЗОВ «Йоданка» (мінеральна вода «Йоданка

Павлівська» з вмістом природного компоненту йоду) та «Йодіс Лазурна» виробництва ТзОВ «Аква світ і К», а ТзОВ «Волиньагропродукт» (м.Ківерці) виробляє хліб з виробництвом йодоказеїну.

Особлива увага приділяється питанням поліпшення харчування дітей, стану їх здоров'я. У всіх навчальних закладах в раціон дітей та підлітків включені продукти харчування, забезпечені йодом.

Єдиним в області «органічним» господарством є ТОВ «Старий Порицьк», що в Іваничівському районі, яке є членом Федерації органічного руху України. Господарство сертифіковане як таке, що продукує лише органічне зерно, молоко та м'ясо.

У ДП «Волиньстандартметрологія» функціонує лабораторія для перевірки харчових продуктів на вміст генетично модифікованих організмів.

Значна увага приділяється питанням підвищення якості та конкурентоспроможності продукції.

Суть органічного виробництва полягає в тому, що виробники повністю відмовляються від застосування ГМО, антибіотиків, отрутохімікатів та мінералів. У результаті підвищується природна біологічна активність в ґрунті, нормалізується робота живих організмів, відновлюється баланс поживних речовин та відбувається приріст гумусу. Хоча продукція сільгосппідприємств, що дотримуються цього способу виробництва, є дорожчою, але вона корисніша для здоров'я.

14.4. Ефективність використання природних ресурсів

Відсутня належна ринкова оцінка природних ресурсів, і підвищена прибутковість природо експлуатуючих видів діяльності є результатом надмірної експлуатації природних ресурсів, за яку суспільство не отримує еквівалентного відшкодування.

За останні роки в області значно зросло використання природного газу, вугілля та дизпалива. З метою зменшення використання традиційних видів палива та зменшення негативного впливу на середовище здійснювалася робота щодо залучення до паливно-енергетичного балансу області енергоносіїв з місцевих видів палива.

Після повної реконструкції відкрито фабрику з виробництва паливних гранул "Старовижівське паливо-торф". На підприємстві встановлено технологічне обладнання для виробництва 10 тисяч тонн паливних гранул в рік. Це дасть можливість забезпечити бюджетні заклади району та населення навколишніх сіл дешевим та екологічним паливом.

У Камінь-Каширському районі розпочало роботу підприємство "ЛІГНУМ ЕНЕРДЖІ", що виробляє паливні гранули і брикети з деревної біомаси. Загальна потужність підприємства – 7 тис. тонн в рік.

На виробничій базі державних підприємств "Володимир-Волинське лісомисливське господарство" та "Городоцьке лісове господарство" підприємством "ЕКОЕНЕРГОСИСТЕМ" організовано виробництво деревних пеллет потужністю 8,4 тис. тонн в рік.

14.5. Оцінка «життєвого циклу виробництва»

Оцінка життєвого циклу, як метод оцінювання екологічних аспектів продукції й потенційних впливів на навколишнє середовище, передбачає такі етапи:

- визначення цілей і змісту оцінки життєвого циклу;
- формування переліку вхідних і вихідних параметрів (інвентаризаційної відомості вхідних і вихідних матеріальних та енергетичних потоків) на стадіях життєвого циклу продукції, проведення необхідних розрахунків у рамках інвентаризаційного аналізу;
- оцінка потенційних впливів на навколишнє середовище, пов'язаних із вхідними й вихідними потоками речовини та енергії;
- інтерпретація результатів інвентаризаційного аналізу й аналізу впливів.

Ця оцінка також розглядає впливи на навколишнє середовище впродовж усього життєвого циклу продукції — одержання сировини, матеріалів, виробництво, експлуатація й утилізація в межах продукційної системи. Розглядаються і негативні впливи на населення, а також на стан екологічних систем.

Оцінка характеристик життєвого циклу використовується:

- для оцінки можливостей поліпшення екологічних аспектів продукції на різних стадіях життєвого циклу;
- під час прийняття рішень у промислових, державних і недержавних організаціях, під час стратегічного планування, встановлення пріоритетів, проектування чи реконструкції продукції або процесів;
- для вибору характеристик екологічності, у тому числі методів вимірювань;
- під час проведення маркетингових досліджень;
- під час екологічного маркування чи для складання заяви-декларації екологічної чистоти продукції.

Зміст, межі та рівень деталізації оцінки життєвого циклу залежать від об'єкта дослідження й передбачуваного використання результатів. Глибина та широта оцінки життєвого циклу продукції можуть суттєво відрізнятися, що більшою мірою залежить від цілей такої оцінки. У будь-якому випадку слід дотримуватися принципів і структури робіт, встановлених міжнародним стандартом ISO 14040.

В Україні діють свої національні екологічні стандарти, які розроблені відповідно до міжнародних. Зокрема, для оцінки життєвого циклу це ДСТУ ISO 14040:2004 „Екологічне керування. Оцінювання життєвого циклу. Принципи та структура». За допомогою цього методу оцінюють потенційні впливи на довкілля протягом усього життєвого циклу продукції.

До основних особливостей оцінки життєвого циклу продукції належать: системна й адекватна оцінка екологічних аспектів продукції на стадіях її життєвого циклу, тобто оцінка екологічних аспектів продуктивних систем, що являють собою модель життєвого циклу продукції — від одержання сировини, матеріалів до переробки або захоронення відходів;

- залежність глибини деталізації і часових меж оцінки життєвого циклу

від поставлених цілей, і завдань;

- певні заходи щодо захисту конфіденційності й доречності використання результатів оцінки життєвого циклу залежно від їх передбачуваного застосування.

Зміст аналізу, якість даних, методологія та вихідні результати оцінки життєвого циклу продукції мають бути прозорими й зрозумілими. Процес оцінки життєвого циклу слід обговорювати, джерела даних - документувати.

15. Державне управління у сфері охорони навколишнього природного середовища

15.1. Національна та регіональна екологічна політика

Державна екологічна політика, яку проводить Управління, базується на поєднанні вирішення економічних і екологічних проблем, створенні умов та безпосередньої участі в розв'язанні екологічних проблем на регіональному та місцевому рівнях.

Специфікою регіону є вкрай нерівномірне просторове поширення забруднення, викликане концентрацією промислового потенціалу, в основному, в обласному та районних центрах області, а також наявність цілої низки локальних екологічних проблем, розв'язання яких потребує посиленої уваги з боку місцевих органів влади та залучення значних фінансових ресурсів.

Волинь вважається в країні регіоном, де населення і влада традиційно дбають про збереження унікальних природних ландшафтів, раціональне використання ресурсів лісу, озер, боліт, надр, піклуються збереженням чистоти атмосфери і води.

У звітному періоді основна увага діяльності Управління була зосереджена на пріоритетних питаннях, передбачених річним планом заходів з виконання покладених завдань на 2020 рік, згідно з політичними пріоритетами, стратегічними напрямками і завданнями щодо реалізації в області державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання природних ресурсів та екологічної безпеки.

15.2. Удосконалення системи управління та нормативно-правового регулювання у сфері охорони довкілля та екологічної безпеки

Удосконалювати систему управління у сфері охорони довкілля та екологічної безпеки можливо за допомогою наступних дій: загальних, які здійснюють законодавчі, виконавчі і правові органи, та спеціальних, які здійснюються суб'єктами, що мають спеціальні повноваження відповідно до чинного законодавства.

До загальних дій належать:

1) законодавчо нормативного регулювання (формування й розвиток законодавчо-правової, нормативної сфер у галузі охорони довкілля; використання ресурсів навколишнього природного середовища; регулювання антропогенної діяльності тощо).

2) планування й прогнозування (розробка, затвердження, впровадження на практиці природоохоронних програм і проектів на основі системно-

екологічного підходу; передбачення негативних та кризових ситуацій, планування природоохоронних заходів у всіх галузях економіки).

У відповідності до Основних засад (стратегії) державної екологічної політики України на період до 2020 року в області у 2016 році було розроблено і затверджено регіональну екологічну програму «Екологія 2016-2020».

3) організація і координування – організація всіх видів робіт з екологічного менеджменту на різних рівнях та в установах; організація виконання запланованих природоохоронних рішень та дотримання екологічних нормативів; погодження інтересів держави й бізнесу в галузі охорони довкілля. Управління у сфері охорони довкілля покладено на управління екології та природних ресурсів облдержадміністрації.

4) контролювання – проведення контролю за дотриманням природоохоронного законодавства організаціями незалежно від форм власності на всіх рівнях. Здійснення державного контролю за дотриманням природоохоронного законодавства на території області покладено на державну екологічну інспекцію у області.

До спеціальних дій відносять:

1) розподіл і впорядкування навколишнього природного середовища та його ресурсів – планування, організація та контроль просторово-територіального устрою довкілля, виокремлення територій з особливим статусом охорони, надання об'єктів довкілля в оренду, лісовідновлення;

2) облік та статистична звітність – планування, ведення, оновлення, використання кадастрів природних ресурсів (сукупності кількісних, якісних та інших характеристик господарського, екологічного, правового стану природних ресурсів), формування і аналіз екологічної статистичної звітності;

3) нормування – розробка нормативів гранично-допустимих викидів і скидів та інших видів шкідливого впливу, обґрунтування значень гранично допустимої концентрації (ГДК) для об'єктів довкілля;

4) моніторинг – проведення спостережень, збір та обробка інформації про стан довкілля суб'єктами моніторингу довкілля. Нині, моніторинг довкілля на регіональному рівні здійснюється понад 12 суб'єктами моніторингу довкілля, за своїми програмами і планами робіт, визначеними центральними органами виконавчої влади;

5) інформування громадськості, органів влади, суб'єктів бізнесу про стан навколишнього природного середовища, можливі ризики і загрози. Основними документами для інформування громадськості, що підлягають оприлюдненню, є Національна та регіональні доповіді про стан довкілля;

6) ліцензування – надання дозволів на здійснення певної діяльності: розвідка та експлуатація корисних копалин, економічно небезпечних видів діяльності;

7) стандартизація – розробка затвердження, гармонізація всіх видів нормативних документів, методик, термінології, значень ГДК, тощо;

8) аудит – незалежна оцінка аудиторськими фірмами відповідності екологічного стану, діяльності, систем управління якістю, систем екологічного управління екологічним вимогам та розробка рекомендацій щодо поліпшення

всіх видів діяльності організацій, що мають вплив на навколишнє середовище;

9) маркетинг – організація і спрямування діяльності установи, пов'язаної з екологічно орієнтованим попитом на товари і послуги, що сприяють збереженню якісного та кількісного рівня довкілля протягом усього життєвого циклу, зниження навантаження на навколишнє природне середовище, діяльність зі збереження середовища існування людини, генофонду біосфери, екологічне маркетування товарів.

15.3. Державний контроль за додержанням вимог природоохоронного законодавства

Державний контроль за додержанням вимог природоохоронного законодавства в регіоні здійснюється Державною екологічною інспекцією у Волинській області.

Державна екологічна інспекція у Волинській області (далі - Інспекція) здійснює державний нагляд (контроль) за додержанням органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями, громадянами України вимог природоохоронного законодавства на території області.

У 2020 році Інспекцією складено 1613 протоколів про адміністративне правопорушення. До адміністративної відповідальності за порушення вимог природоохоронного законодавства притягнуто 1323 особи, накладено штрафів в сумі 385,513 тис гривень.

Для проведення слідчих дій, встановлення осіб, які спричинили шкоду, до правоохоронних органів передано 47 матеріалів справ.

На території області здебільшого переважають порушення, зумовлені недодержанням вимог Закону України “Про відходи”, які стосуються збирання, перевезення, зберігання, сортування, оброблення (перероблення), утилізації, видалення, знешкодження і захоронення відходів. У більшості населених пунктів відсутні схеми санітарного очищення, відсутній облік утворених відходів. Наповненість місць захоронення відходів досягла критичної межі, порушуються вимоги їх експлуатації.

Державний контроль за додержанням вимог природоохоронного законодавства

Таблиця 15.1.

№ з/п	Назва заходу	Одиниця виміру	2020
1	2	3	
1	Кількість перевірених об'єктів контролю	од.	511
2	Кількість складених актів перевірок	од.	511
3	Кількість складених протоколів про адміністративне правопорушення		
3.1	усього	од.	1613
3.2	у тому числі передано для розгляду у судові органи	од.	14
4	Притягнуто до адміністративної відповідальності		
4.1	усього	осіб	1323
4.2	у тому числі у вигляді попередження	осіб	5

5	Стягнуто адміністративних штрафів	грн	385,513
6	Загальна сума розрахованих збитків		
6.1	усього	грн	152327,34
6.2	у т.ч. нанесених невстановленими особами	грн	115415,74
7	Пред'явлено претензійно-позовних матеріалів	од./грн	136/36520,99
8	Стягнуто претензійно-позовних матеріалів	од./грн	110/1548,272
9	Кількість переданих до судових органів позовів для прийняття рішення про тимчасову заборону (зупинення) діяльності	од.	2
10	Кількість прийнятих судовими органами рішень про тимчасову заборону (зупинення) діяльності	од.	0
11	Передано матеріалів до правоохоронних органів:		
11.1	усього	од.	47
11.2	до органів прокуратури	од.	0
11.3	до органів МВС, СБУ, інших	од.	47
11.4	з ознаками кримінального правопорушення	од.	0
12	Відкрито кримінальних проваджень	од.	-
13	Кількість об'єктів, на яких виявлено перевищення		-
13.1	лімітів забору води із водного об'єкта	од.	-
13.2	лімітів використання води із водного об'єкта	од.	-
13.3	лімітів скиду забруднюючих речовин у водний об'єкт	од.	-
13.4	нормативів граничнодопустимого скиду забруднюючих речовин із зворотними водами у водний об'єкт	од.	1
13.5	нормативів граничнодопустимих викидів забруднюючих речовин стаціонарних джерел в атмосферне повітря	од.	1
13.6	технологічних нормативів допустимого викиду забруднюючих речовин в атмосферне повітря	од.	-
13.7	лімітів та дозволів на спеціальне використання природних ресурсів на територіях та об'єктах	од.	-
13.8	лімітів на спеціальне використання мисливських тварин	од.	-
13.9	лімітів (квот) на спеціальне використання водних біоресурсів	од.	-
14	Внесено подань про припинення дії виданих дозволів	од.	-

15.4. Виконання державних цільових екологічних програм

На виконання "Загальнодержавної цільової програми розвитку водного господарства та екологічного оздоровлення басейну річки Дніпро на період до 2021 року" в 2020 році у Волинській області виконувались наступні заходи: із забезпечення експлуатації загальнодержавних та міжгосподарських державних і внутрішньогосподарських меліоративних систем, будівництва і реконструкції каналізаційно-очисних споруд та систем водовідведення в населених пунктах, реконструкції мереж зливової каналізації, зменшення шкідливого впливу на водні об'єкти промислових відходів, захисту сільських населених пунктів і сільськогосподарських угідь від шкідливої дії вод та відродження і підтримання сприятливого гідрологічного стану річок. Разом з цим, виконання частини вказаних заходів передбачене Регіональною екологічною програмою "Екологія 2016 - 2020", затвердженою рішенням Волинської обласної ради від 10.02.2016 № 2/27 (зі змінами).

Підставою для фінансування вказаних заходів були Закон України "Про Державний бюджет України на 2020 рік", рішення Волинської обласної ради від 12.02.2020 № 28/11 «Про обласний бюджет на 2020 рік» (зі змінами), переліки видатків місцевих бюджетів, місцевих фондів охорони навколишнього

природного середовища (ОНПС), затверджені згідно чинного законодавства.

На виконання "Загальнодержавної цільової програми розвитку водного господарства та екологічного оздоровлення басейну річки Дніпро на період до 2021 року" у 2020 році органами виконавчої влади та підприємствами в області було заплановано виконання природоохоронних заходів на загальну суму 93 007,1 тис гривень. Фактично освоєно кошти в сумі 69 517,1 тис гривень, з яких:

- 3 053,3 тис гривень - на забезпечення експлуатації загальнодержавних та міжгосподарських державних і внутрішньогосподарських меліоративних систем та проведення моніторингу вод;

- 1 814,9 тис гривень - на захист сільських населених пунктів і сільськогосподарських угідь від шкідливої дії вод (капітальний ремонт гідротехнічних споруд, зменшення інтенсивності поверхневого стоку в рамках виконання місцевих програм відродження малих річок і водойм);

- 63 588,8 тис гривень - на упорядкування споруд водовідведення на об'єктах житлово-комунального господарства, господарських об'єктах;

- 1 060,1 тис гривень - на виконання місцевих програм відродження малих річок і водойм.

На виконання заходів використані кошти державного бюджету за бюджетною програмою КПКВК 2407050 "Експлуатація державного водогосподарського комплексу та управління водними ресурсами", кошти місцевих бюджетів та фондів охорони навколишнього природного середовища, обласного фонду охорони навколишнього природного середовища, кошти якого спрямовувалися у вигляді субвенцій місцевим бюджетам та власні кошти підприємств.

За завданням "Утримання водогосподарського меліоративного комплексу" за кошти обласного, місцевих бюджетів та власних коштів господарств проведено капітальні ремонти меліоративних каналів та гідротехнічних споруд на території сільських рад.

За завданням "Будівництво, реконструкція та капітальний ремонт гідроспоруд" за кошти державного бюджету проведено капітальний ремонт шлюза-регулятора №4 на МК р.Припять (ПК 364+47) Припятська осушувальна система Старовижівського району Волинської області.

За завданням "Зменшення інтенсивності поверхневого стоку" за кошти місцевих бюджетів (в тому числі фондів ОНПС) проведено заходи від підтоплення населених пунктів та сільськогосподарських угідь на території сільських рад.

За завданням "Упорядкування споруд водовідведення на об'єктах житлово-комунального господарства, господарських об'єктах, урбанізованих територіях":

- за кошти грантів Європейського Союзу у співфінансуванні з місцевими бюджетами, в рамках Програми транскордонного співробітництва "Польща - Білорусь - Україна 2014-2020", реалізовується великий інфраструктурний проєкт "Покращення екологічної ситуації у Шацькому національному природному парку шляхом каналізування населених пунктів навколо озера

Світязь". Проєктом передбачена реалізація трьох об'єктів, роботи на яких проводилися у 2020 році: будівництво каналізаційної мережі та системи очистки стічних вод у с. Світязь Шацького району, будівництво каналізаційної мережі у західній частині смт Шацьк, с. Гаївка, с. Мельники та будівництво каналізаційних очисних споруд смт Шацьк, будівництво каналізаційної мережі та системи очистки стічних вод у с. Пульмо Шацького району.

- за кошти обласного фонду ОНПС та місцевих бюджетів завершено реконструкцію каналізаційних очисних споруд смт Цумань Ківерцівського району, проведено ремонт каналізаційно-насосної станції смт Люблинець Ковельського району та виготовлено проектно-кошторисну документацію робочого проєкту "Нове будівництво локальних очисних споруд по вул. Пришкільній в с. Дубове Ковельського району Волинської області";

- за власні кошти підприємств проводилися роботи з реконструкції біологічних ставків та обладнання на повітрорудувній станції КОС м. Луцька та очищення мулових карт (КП "Луцькводоканал"), модернізація майданчика для зберігання відпрацьованих нафтомастил на території ПАТ "СКФ Україна".

За кошти місцевих бюджетів (в тому числі фондів ОНПС) проведено упорядкування та ліквідацію стихійних сміттєзвалищ.

За завданням "Відродження та підтримання сприятливого гідрологічного стану річок та водойм" проводилися заходи з відновлення і підтримання сприятливого гідрологічного режиму та санітарного стану на водних об'єктах за кошти місцевих бюджетів (в тому числі місцевих фондів ОНПС), а саме: у м. Луцьку розчищено русло та річки Стир аварійних, сухостійних, вітровальних та фаутих дерев та побутового сміття та благоустрій заплави р. Сапалаївка із влаштуванням ландшафтної водойми, проведено обстеження водойм у с. Прилуцьке Луцького району з метою відновлення їх водності, розчистка водойм, упорядкування прибережних захисних смуг навколо річок і водойм, виготовлено проектно-кошторисної документацію з покращення гідрологічного режиму та санітарного стану р. Риловиця у м. Володимирі-Волинському, р. Турія у м. Ковелі та озера Молодіжне у м. Ківерці).

В результаті виконання запланованих робіт створюється можливість запобігання забрудненню навколишнього середовища (в тому числі водних об'єктів) стічними водами, відходами та недопущення попадання стічних вод на рельєф та у підземні водоносні горизонти, а також захищення від підтоплення повеневими і паводковими водами населених пунктів області.

15.5. Моніторинг навколишнього природного середовища

На виконання Постанови КМУ від 30.03.1998 № 391 та у відповідності з керівними документами Мінприроди України, розпорядженням голови Волинської обласної ради від 21 травня 2008 року № 19/29 затверджено Регіональну програму моніторингу довкілля.

Функціонування Волинської обласної системи моніторингу довкілля (ВОСМД) здійснюється на основі Угоди про спільну діяльність між суб'єктами ВОСМД, підписаної 8 лютого 2007 року.

Суб'єктами системи екологічного моніторингу в області є спеціально

уповноважені органи міністерств й відомств, управління обласної державної адміністрації, підприємства, установи та організації, які в своєму складі мають відповідні лабораторії, що мають свідоцтва про атестацію на проведення вимірювань складових довкілля, зокрема:

1. Державна екологічна інспекція у Волинській області
2. Регіональний офіс водних ресурсів у Волинській області
3. Волинський обласний центр з гідрометеорології
4. Західно-Бузьке басейнове управління водних ресурсів
5. Головне управління Держпродспоживслужби у Волинській області
6. Волинська філія ДУ «Держгрунтохорона»
7. Північно-західна інспекція з ядерної та радіаційної безпеки Державної інспекції ядерного регулювання України
8. Головне управління Держгеокадастру у Волинській області
9. Волинське обласне управління лісового та мисливського господарства

Моніторинг довкілля на території області реалізується через незалежні відомчі мережі спостережень суб'єктів моніторингу, відповідно до своїх функціональних завдань за відомчими програмами і планами робіт.

На виконання вимог постанови Кабінету Міністрів України від 14 серпня 2019 року № 827 «Деякі питання здійснення державного моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря» головою Волинської обласної державної адміністрації видано розпорядження від 12.03.2020 № 133 «Про здійснення державного моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря», відповідно до якого управління екології та природних ресурсів Волинської облдержадміністрації визначено органом, що виконує функцію управління якістю атмосферного повітря в межах Волинської області. Зі свого боку управлінням екології та природних ресурсів облдержадміністрації видано наказ від 13.03.2020 №8 «Про утворення комісії з питань здійснення державного моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря».

Узагальнення результатів моніторингових спостережень (збір, обробка, систематизація та аналіз інформацій) від суб'єктів державної системи моніторингу довкілля здійснює управлінням екології та природних ресурсів Волинської облдержадміністрації та розміщує на веб-порталі Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України згідно із Регламентом, затвердженим наказом Міністра від 26.04.2007 № 218 «Про надання екологічної інформації».

Для інформування населення про стан довкілля узагальнені результати моніторингових спостережень суб'єктів моніторингу довкілля (інформаційно-аналітичні огляди про стан довкілля) систематично раз на місяць висвітлюються на сторінці управління офіційного вебсайту Волинської обласної державної адміністрації у рубриці «Моніторинг стану довкілля» за посиланням: <https://voladm.gov.ua/category/monitoring/1/>

15.6. Державна екологічна експертиза

Екологічна експертиза є одним з вирішальних факторів ефективного управління в галузі природоохоронної діяльності. Вона є одним з

найважливіших механізмів екологічної безпеки.

Слід зауважити, що 18.12.2017 введено в дію Закон України №2059-VIII від 23 травня 2017 року «Про оцінку впливу на довкілля», в частині 4 статті 17 якого визначено, що Закон України «Про екологічну експертизу» втрачає свою чинність з моменту введення нового Закону, а в частині 3 визначено, що висновки державної екологічної експертизи, одержані до введення в дію Закону України «Про оцінку впливу на довкілля», зберігають чинність та мають статус висновку з оцінки впливу на довкілля.

На виконання вимог вищезазначеного закону в Управлінні створено відділ з оцінки впливу на довкілля, яким протягом 2020 року розпочато 36 процедур з оцінки впливу на довкілля планованої діяльності та об'єктів, які можуть мати значний вплив на довкілля та надано 19 висновків з оцінки впливу на довкілля та 2 рішення про відмову у видачі висновку.

Варто зазначити, що з 12.10.2018 року (з дати введення в дію Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку») розпочато практичну реалізацію процедури стратегічної екологічної оцінки документів державного планування (підготовлено зауваження та пропозиції до 61 заяви про визначення обсягу стратегічної екологічної оцінки та підготовлено зауваження та пропозиції по 61 проєкта документів державного планування та звітів про стратегічну екологічну оцінку).

15.7. Економічні засади природокористування

15.7.1. Економічні механізми природоохоронної діяльності

На Волині, як в Україні в цілому, впроваджено основні засади економічного механізму природокористування та природоохоронної діяльності, базовими елементами якого є:

- екологічний податок;
- грошові стягнення за шкоду, заподіяну порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища в результаті господарської та іншої діяльності;
- система фінансування природоохоронних заходів за рахунок коштів природоохоронних фондів різних рівнів (державного, обласного, місцевих);
- система рентної плати за спеціальне використання природних ресурсів (водних, земельних, лісових, мінеральних, біологічних тощо).

Кошти від екологічного податку (за винятком радіоактивних відходів, що утворюються внаслідок діяльності суб'єктів господарювання та/або тимчасово зберігаються їх виробниками понад установлений особливими умовами ліцензії строк) зараховуються до державного і місцевих бюджетів згідно з Бюджетним кодексом України.

Основні напрямки використання коштів природоохоронних фондів вказують на основні екологічні проблеми нашого регіону – це охорона та покращення стану водних ресурсів та раціональне поводження з відходами.

В 2020 році надходження від сплати екологічного податку до спеціального фонду бюджетів усіх рівнів в області становить 10293,8 тис гривень.

Цільові та інші добровільні внески підприємств, установ, організацій та громадян в 2020 році відсутні.

Надходження рентних платежів за використання природних ресурсів до бюджетів усіх рівнів за 2020 рік характеризується наступними показниками:

Таблиця 15.1 (тис. гривень)

Назва ресурсу	Всього	в тому числі:	
		Державний бюджет	Місцевий бюджет
Рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів, всього: в т.ч.	116 580,76	37 945,40	78 635,36
рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів в частині деревини, заготовленої в порядку рубок головного користування	60 230,79	37 945,40	22 285,39
рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів (крім рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів в частині деревини, заготовленої в порядку рубок головного користування)	56 349,97	0,00	56 349,97
Рентна плата за спеціальне використання води	9 093,62	5 001,48	4 092,14
Рентна плата за користування надрами	35 326,41	29 572,52	5 753,89
Плата за використання інших природних ресурсів	-	-	-
Земельний податок, орендна плата за землю	453 557,19	0,00	453 557,19
Плата за оренду водних об'єктів на території області, які знаходяться в басейнах річок загальнодержавного значення	-	-	-
Всього по області	614 557,98	72 519,40	542 038,58

15.7.2. Стан фінансування природоохоронної галузі

Природоохоронні заходи в області реалізуються відповідно до Регіональної екологічної програми «Екологія 2016-2020» (далі - Програма), затвердженої рішенням обласної ради від 10.02.2016 № 2/27 (зі змінами та доповненнями), яка є єдиною обласною комплексною екологічною програмою з вирішення проблем охорони навколишнього природного середовища та стабілізації його стану, та інших місцевих програм екологічного спрямування.

У відповідності до Програми (зі змінами) у 2020 році передбачено виконання природоохоронних заходів на суму **120 171,0** тис. гривень, у той же час, відповідно до звітів, наданих райдержадміністраціями, органами місцевого самоврядування та підприємствами було заплановано використання коштів у сумі **123 377,765** тис. гривень.

Фактичне спрямування коштів бюджетів усіх рівнів на виконання природоохоронних заходів у звітному періоді становить **102 479,472** тис. гривень.

Тобто, у січні-грудні 2020 року виконання заходів до програмних показників програми становить – 85 %, а виконання до запланованого виконавцями на рік – 83 %.

Основними напрямками в проведенні природоохоронних заходів були заходи з охорони і раціонального використання водних ресурсів, природних рослинних ресурсів та раціонального використання і зберігання відходів.

Таблиця 15.2

Розділ Регіональної екологічної програми «Екологія 2016-2020»	Сума коштів, спрямованих на виконання заходів, тис. гривень
Охорона і раціональне використання водних ресурсів	63 782,625
Охорона і раціональне використання природних рослинних ресурсів	33 895,64
Раціональне використання і зберігання відходів виробництва і побутових відходів	3 190,303
Наука, екологічна освіта	1 171,804
Охорона і раціональне використання ресурсів тваринного світу	269,7
Охорона і раціональне використання земель	65,0
Збереження природно - заповідного фонду	54,4
Охорона атмосферного повітря	50,0

Відповідно до наданих звітів розподіл коштів, спрямованих на виконання природоохоронних заходів, передбачених Програмою, у 2020 році за джерелами фінансування виглядає наступним чином:

Фінансування природоохоронних заходів

Таблиця 15.3 (тис гривень)

Джерела фінансування	Заплановано на 2020 рік	Фактично профінансовано у 2020 році	% фінансування
Державний бюджет	1 428,4	1 428,4	100
<i>Державний фонд охорони навколишнього природного середовища</i>	-	-	-
Обласний бюджет, в т. ч.:	7 233,7	4 735,16	65
<i>обласний фонд охорони навколишнього природного середовища</i>	6 933,7	4 435,16	64
Бюджети міст і районів, в т. ч.:	9 142,183	7 913,596	87
<i>місцеві фонди охорони навколишнього природного середовища</i>	1 919,2	1 902,3	99
Власні кошти підприємств	34 889,84	34 911,74	100
Залучені кошти (кошти грантів)	70 683,642	53 490,576	76

Серед джерел фінансування природоохоронних заходів бюджетним законодавством України визначені кошти фондів охорони навколишнього природного середовища (ОНПС), що формуються за рахунок сплати екологічного податку (45 % до державного фонду, 30% до обласного та 25% до місцевих фондів) та грошових стягнень за шкоду, заподіяну порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища внаслідок господарської та іншої діяльності (30% до державного фонду, 20% до обласного та 50% до місцевих фондів ОНПС).

На 2020 рік обсяг видатків спеціального фонду ОНПС був запланований в сумі 3 640,0 тис гривень, з них:

- екологічний податок - 3 300,0 тис гривень;
- стягнення за шкоду - 340,0 тис гривень

Станом на 01.01.2021 до екологічного фонду надійшли кошти в сумі 3 711,8 тис гривень, з них:

- екологічний податок - 3 180,7 тис гривень;
- стягнення за шкоду - 531,1 тис гривень.

У 2020 році кошти обласного фонду ОНПС спрямовувалися на виконання природоохоронних заходів відповідно до рішення обласної ради від 12.02.2020 № 28/11 «Про обласний бюджет на 2020 рік» (зі змінами), рекомендацій постійної комісії з питань екології та раціонального використання природних ресурсів та висновків постійної комісії з питань бюджету, фінансів та цінової політики, а також розпорядження голови облдержадміністрації від 31.03.2020 № 174 «Про затвердження Переліку природоохоронних заходів, що фінансуються у 2020 році за рахунок коштів обласного фонду охорони навколишнього природного середовища» (зі змінами).

В обласному бюджеті 2020 року на виконання природоохоронних заходів в межах Регіональної екологічної програми «Екологія 2016 - 2020» передбачено 7 611,652 тис гривень коштів спеціального фонду (в тому числі надходження екологічного податку – 3 300,0 тис гривень, грошові стягнення за порушення екологічного законодавства – 340,0 тис гривень, залишки коштів спецфонду, що утворились станом на 01 січня 2020 року – 3 971,652 тис гривень).

У січні-грудні 2020 року кошти обласного фонду ОНПС були розподілені в сумі 6 933,7 тис гривень:

- 5 563,7 тис гривень - субвенція з обласного бюджету місцевим бюджетам на виконання природоохоронних заходів, розпорядниками якої визначені районні державні адміністрації та органи місцевого самоврядування (об'єднані територіальні громади, селищні та сільські ради);
- 1 320,1 тис гривень - природоохоронні заходи за рахунок цільових фондів, розпорядником яких визначено управління екології та природних ресурсів облдержадміністрації;

- 49,9 тис гривень - природоохоронні заходи за рахунок цільових фондів, розпорядником яких визначено управління економічного розвитку та торгівлі облдержадміністрації.

Нерозподілений залишок коштів станом на 01.01.2021 складав 677,952 тис

гривень (резервні кошти на випадок виникнення надзвичайних ситуацій).

**Виконання та фінансування природоохоронних заходів управлінням
екології та природних ресурсів облдержадміністрації**

Таблиця 15.4

Назва заходу	Обсяг видатків (тис.грн.)	Касові видатки (тис.грн.)	Стан виконання
Розробка (упорядкування) проєктів створення територій та об'єктів природно-заповідного фонду:	50 000	-	укладено договори із Східноєвропейським національним університетом ім. Л.Українки
- гідрологічного заказника місцевого значення «Лузький» у Володимир-Волинському, Локачинському та Іваничівському районах	25 000	-	договір розірвано за ініціативою виконавця
- гідрологічного заказника місцевого значення «Стирський» у Маневицькому районі	25 000	-	договір розірвано за ініціативою виконавця
Проведення акцій та заходів щодо охорони навколишнього природного середовища	10 000	9 966	захід виконано (придбано сміттєві мішки та рукавиці для проведення екологічних заходів)
Виготовлення презентаційної поліграфічної продукції на екологічну тематику (буклети, брошури, банери тощо)	40 000	40 000	виготовлено презентаційну продукцію: ручки, блокноти та пакети з логотипами "Волинь заповідна"; банери з об'єктами ПЗФ
Розроблення Регіонального плану управління відходами у Волинській області до 2030 року	950 100	626 891,4	проведено тендер, укладено договір з ТОВ "АТОН ІНЖИНІРИНГ" на суму 690 881,40 гривень (оплату в сумі 63 990 гривень перенесено на 2021 рік, відповідно до умов договору)
Проведення моніторингових досліджень стану природного середовища на території Волинської області в зоні можливого впливу кар'єру будівельних матеріалів «Хотиславський» (Республіка Білорусь)	170 000	170 000	захід виконано
Проведення заходів щодо охорони тваринного та рослинного світу і боротьби з браконьерством	100 000	100 000	захід виконано
Разом	1 320 100	946 857,4	

Як показав аналіз, органи місцевого самоврядування не завжди спроможні забезпечувати такий відсоток співфінансування і ряд природоохоронних заходів, що потребують виконання не може бути виконаний.

Тому, починаючи з 2020 року, співфінансування з місцевих бюджетів для

отримання субвенції складає не менше 30 відсотків фінансового ресурсу, необхідного для виконання природоохоронного заходу, що зазначено у розпорядженні голови облдержадміністрації від 05.11.2019 № 653 «Про внесення змін до Порядку надання та використання коштів субвенції з обласного бюджету місцевим бюджетам на реалізацію природоохоронних заходів».

Рішенням обласної ради від 12 лютого 2020 року №28/11 «Про обласний бюджет на 2020 рік» (зі змінами) відповідні субвенції затверджено 6 районним бюджетам, бюджету міста Володимира-Волинського та 6 бюджетам об'єднаних територіальних громад.

За даними департаменту фінансів співфінансування передбачене у 9 місцевих бюджетах.

Станом на 01.01.2021 із передбачених коштів субвенції в сумі 5 563,7 тис гривень освоєно 3 438,403 тис гривень.

В повному обсязі кошти освоєні Цуманською селищною радою Ківерцівського району на реконструкцію каналізаційних очисних споруд смт Цумань, Журавичівською сільською радою Ківерцівського району, Тоболівською сільською радою Камінь-Каширського району на придбання обладнання для захисту від підтоплення та пожеж в екосистемах, Шацькою селищною радою, Білинською сільською радою Ковельського району на придбання контейнерів для роздільного збирання твердих побутових відходів та Камінь-Каширською райдержадміністрацією на проведення стратегічної екологічної оцінки схеми планування території Камінь-Каширського району.

Проведено фактичні видатки Колодяжненською сільською радою Ковельського району на проведення капітального ремонту мережі водовідведення та здійснення заходів щодо запобігання підтопленню, облаштування та очистка каналів, акумулюючих водойм у селах Скулин, Уховецьк, Ломачанка, Черемошне на території Колодяжненської сільської ради (із запланованих 398,1 тис грн використано 373,792 тис гривень), Світязькою сільською радою на проведення капітального ремонту внутрішньогосподарських каналів К-71 та К-71-3 на території Світязької сільської ради Шацького району меліоративної мережі осушувальної системи «Регулювання р. Прип'ять» (із запланованих 370,9 тис грн використано 193,478 тис гривень), Троянівською сільською радою Маневицького району на проведення капітального ремонту каналів К-2, МК-1 (р. Осина) ПК0-ПК4+37, ПК87+20-ПК91+50 та облаштування рекреаційної зони на озері в с.Черськ (із запланованих 793,1 тис грн використано 730,536 тис гривень) та Дубівською сільською радою Ковельського району на виготовлення проєктно-кошторисної документації робочого проєкту «Нове будівництво локальних очисних споруд по вул. Пришкільній в с. Дубове» (із запланованих 101,0 тис гривень використано 69,58 тис гривень).

Залишок невикористаних коштів субвенції з обласного бюджету місцевим бюджетам на виконання природоохоронних заходів складає 2 123 497 тис гривень.

Серед причин невикористання відповідальними виконавцями зазначено

незавершені процедури закупівель та очікування експертних висновків або не передбачене співфінансування.

Частину коштів субвенції не освоєно через відмову відповідальних виконавців від реалізації заходів. На сьогодні ця сума складає 1 249 100,0 гривень, відмови надіслані Смідинською сільською радою Старовижівського району (505,1 тис грн - на проведення капітального ремонту меліоративних каналів К-3, К-5, МК-2 Кизівської осушувальної меліоративної системи Старовижівського району), Жидичинською сільською радою Ківерцівського району (544,0 тис. гривень - на покращення гідрологічного режиму та санітарного стану стариці річки Стир в с.Липляни) та Мар'янівською селищною радою (200,0 тис. гривень - на реконструкцію свердловини для водопостачання населення в с.Бужани Горохівського району).

Не розпочато фінансування заходів Володимир-Волинською міською радою на суму 290,5 тис грн та Камінь-Каширською райдержадміністрацією на суму 120,0 тис гривень.

За рахунок коштів місцевих бюджетів (в тому числі фондів охорони навколишнього природного середовища) заплановані та проведені природоохоронні заходи з реконструкції каналізаційних очисних споруд та їх мереж, заходів з озеленення територій населених пунктів, придбання спеціального обладнання для екологічного безпечного роздільного збирання твердих побутових відходів, ліквідації і рекультивації сміттєзвалищ, проведення заходів з екологічної освіти.

За власні кошти, в рамках заходів Регіональної екологічної програми «Екологія 2016-2020», обласним управлінням лісового та мисливського господарства проведено заходи із заліснення (посів і посадка) на землях держлісфонду на площі 5 578,4 га (за звітний період виконано робіт на суму 33 621,7 тис. гривень).

Починаючи з 2018 року на території області в рамках Програми транскордонного співробітництва «Польща-Білорусь-Україна 2014-2020» реалізовується великий інфраструктурний проєкт «Покращення екологічної ситуації у Шацькому національному природному парку шляхом каналізування населених пунктів навколо озера Світязь». Проєктом передбачена реалізація трьох об'єктів будівництва, на виконання робіт за якими у січні-грудні 2020 року використано кошти грантів Європейського Союзу (залучені кошти) та кошти місцевого бюджету, а саме:

- на будівництво каналізаційної мережі та системи очистки стічних вод у с. Світязь Шацького району Волинської області - 18 111,335 тис. гривень (кошти ЄС) та 11,515 тис. гривень (кошти місцевого бюджету);

- на будівництво каналізаційної мережі у західній частині смт Шацьк, с. Гаївка, с. Мельники та будівництво каналізаційних очисних споруд смт Шацьк Шацького району Волинської області - 25 034,728 тис. гривень (кошти ЄС) та 10,838 тис. гривень (кошти місцевого бюджету);

- на будівництво каналізаційної мережі та системи очистки стічних вод у с. Пульмо Шацького району Волинської області - 10 344,513 тис. гривень (кошти ЄС) та 9,787 тис. гривень (кошти місцевого бюджету).

У 2020 році термін дії Регіональної екологічної програми «Екологія 2016-2020» завершено.

Враховуючи зміни у чинному законодавстві України, основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року, затвердження Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року, завершення розроблення Регіонального плану управління відходами у Волинській області до 2030 року та те, що частина заходів, передбачених Програмою не виконана, було вирішено продовжити термін дії Регіональної екологічної програми «Екологія 2016 - 2020» на два роки.

Волинською обласною радою прийнято рішення від 13.10.2020 № 32/13 «Про продовження терміну дії Регіональної екологічної програми «Екологія 2016 - 2020», затвердженої рішенням обласної ради від 10 лютого 2016 року № 2/27, та внесення змін до неї».

15.8. Технічне регулювання у сфері охорони навколишнього природного середовища, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки

В області є ряд вимірювальних лабораторій, що мають свідоцтва про атестацію на проведення вимірювань складових довкілля (викиди в атмосферне повітря, поверхневих та зворотних вод, ґрунтів, відходів тощо). Серед них:

- Державна екологічна інспекція у області
- Волинський обласний центр з гідрометеорології
- Волинська філія ДУ «Держґрунтохорона»
- Головне управління Держпродспоживслужби у Волинській області.

15.9. Дозвільна діяльність у сфері природокористування

Дозвільна діяльність управління екології та природних ресурсів Волинської облдержадміністрації у 2020 році характеризувалася наступними показниками:

- видано 169 декларацій про відходи;
- видано 343 дозволи на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами (з них – 92 повторно);
- видано 213 документів щодо визначення величин фонових концентрацій забруднюючих речовин, визначених розрахунковим методом;
- затверджено 7 реєстрових карт об'єктів утворення, оброблення та утилізації відходів;
- розглянуто та погоджено 23 комплекти індивідуальних технологічних нормативів використання питної води;
- зареєстровано 324 звітів про інвентаризацію викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами;
- видано (погоджено) 6 дозволів на спеціальне використання природних ресурсів в межах територій та об'єктів ПЗФ загальнодержавного значення та 34 дозволи на спеціальне використання природних ресурсів у межах територій та об'єктів ПЗФ місцевого значення, затверджено 12 лімітів на використання природних ресурсів в межах територій та об'єктів ПЗФ місцевого значення та 10 - загальнодержавного значення.

15.10. Стан та перспективи наукових досліджень у галузі охорони довкілля

Наукові дослідження в галузі охорони довкілля здійснюють установи природоохоронного спрямування та наукові установи області. Крім того, підтримується співпраця з освітніми, державними та громадськими закладами.

Протягом 2020 року у вищих навчальних закладах області, в яких є кафедра «Екологія та охорона навколишнього середовища» проводився ряд наукових досліджень в галузі екології, які відображалися в монографіях, статтях, посібниках, науково-практичних конференціях.

У сучасних умовах в екологічному вихованні важливе значення має дослідницько-експериментальна робота. Дослідження – це процес, в якому людина відкриває нові знання про оточуючий світ.

Наукова діяльність кафедри екології та охорони навколишнього середовища Волинського національного університету імені Лесі Українки охоплює широкий спектр напрямів організації та виконання науково-дослідної роботи, активну участь у міжнародних, всеукраїнських, регіональних та університетських науково-практичних конференціях; підготовку та видання монографій, науково-практичних рекомендацій, публікацій статей, встановлення наукових зв'язків з вищими закладами України і зарубіжжя; науково-дослідну роботу студентів.

Серед основних досягнень варто визначити наступні:

1. Продовжуються роботи з вивчення тваринного світу Ківерцівського національного природного парку «Цуманська пуца».

У 2020 р. було встановлено 10 пасток у трьох біотопах:

згарище – 1 пастка, пробна площа П-1 – 50°86'93" пн.ш., 25°91'96" сх.д.;

сосновий ліс – 1 пастка, пробна площа П-1 – 50°87'09" пн.ш., 25°91'60" сх.д.;

дубовий ліс – 8 пасток, пробна площа П-2 – 50°92'89" пн.ш., 25°87'82" сх.д..

За 2020 р. вийшло друком 7 публікацій:

- Левицький О. І., Фауна кровосисних комарів антропоценозів НПП «Цуманська пуца». Природно-заповідні території «Цуманської пуці»: стан сосново-дубових деревостанів, моніторинг, збереження, охорона : матер. наук.-практ. конф., присвяченої 10-річчю з дня створення Ківерцівського НПП «Цуманська пуца» 28– 29 лютого 2020 р. Ківерці, 2020. С. 38-41.

- Веремій Т. Ю., Сухомлін К. Б. Туруни (Carabidae: Coleoptera) Ківерцівського НПП «Цуманська пуца» // Природно-заповідні території «Цуманської пуці»: стан сосново-дубових деревостанів, моніторинг, збереження, охорона : матер. наук.-практ. конф., присвяченої 10-річчю з дня створення Ківерцівського НПП «Цуманська пуца» 28– 29 лютого 2020 р. Ківерці, 2020. С. 41-43.

- К. Б. Сухомлін, О. П. Зінченко, М. О. Зінченко Ківерцівський національний природний парк «Цуманська пуца» – унікальний резерват ентомофауни Волинської області // Природно-заповідні території «Цуманської пуці»: стан сосново-дубових деревостанів, моніторинг, збереження, охорона. Матеріали науково-практичної конференції присвяченої 10-річчю з дня створення Ківерцівського національного природного парку «Цуманська пуца» 28– 29 лютого 2020 р. Ківерці, 2020. С. 7-9.

- Веремій Т. Ю., Сухомлін К. Б. Біотопічний розподіл турунів (Carabidae: Coleoptera) Ківерцівського НПП «Цуманська пуща». Матеріали XIV Міжнародної науково-практичної конференції аспірантів і студентів «Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень» (12–13 травня 2020 року). Луцьк: Вежа-Друк, 2020. С. 467-469. Режим доступу: https://ra.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/05/Moloda-nauka-Volyni_2020_12-13travnnya.pdf
- Веремій Т. Ю., Сухомлін К. Б. Еколого-фауністична характеристика турунів (Carabidae: Coleoptera) Ківерцівського НПП «Цуманська пуща». Актуальні проблеми розвитку природничих та гуманітарних наук : збірник матеріалів IV Міжнар. наук.-практ. конф. (15 грудня 2020 р.) / відп. ред. Зінченко М. О., Голуб Г.С. - Луцьк, 2020. – С. 190-192. Режим доступу: https://ra.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/05/Moloda-nauka-Volyni_2020_12-13travnnya.pdf
- Сухомлін К., Чумак В., Зінченко О., Веремій Т., Зінченко М. Туруни (Carabidae) Ківерцівського національного природного парку «Цуманська пуща»: попередні дослідження // Наук. вісник Східноєвроп. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. Серія: Біол. науки, 2020. № 2 (390). С. 59-65. Режим доступу: DOI <https://doi.org/10.29038/2617-4723-2020-390-2-59-65>
- Сухомлін, К. Б., Зінченко, О. П. і Зінченко М. О. Сучасний стан та перспективи дослідження ентомофауни Ківерцівського НПП «Цуманська пуща» // Українська ентомофауністика. Науковий онлайн-журнал: Матеріали II конференції Українського ентомологічного товариства, Світязь, 25-30 серпня 2020 р. Том 11. № 1. 2020. С. 83–85. Режим доступу: https://zenodo.org/record/3997546#.X66b_lhR3cs

В результаті проведених попередніх досліджень на території Ківерцівського НПП «Цуманська пуща» зареєстровано 367 видів комах, що належать до 14 рядів та 88 родин. З Червоної книги України знайдено 5 видів комах.

2. Продовжуються роботи згідно науково-дослідної тематики кафедри зоології «Еколого-фауністичні дослідження тваринного світу Волинського Полісся». Державний реєстраційний номер: 0120U101699.

Окрім зазначених вище 7 публікацій, видано 1 монографію та 7 тез доповідей на конференціях:

- Бусленко Л. В., Іванців В. В. Дощові черв'яки Правобережної України (видове різноманіття, екологія, біологія, кадастр). Луцьк : ПП Іванюк В. П., 2020. 400 с.
- Сухомлін, Е. Б., Зінченко А. П., Теплюк В. С. Патогенные виды мошек Волинского Полесья. Лесное хозяйство : тезисы 84-й научно-технической конференции, посвященной 90-летию юбилею БГТУ и Дню белорусской науки (с международным участием), Минск, 03-14 февраля 2020 г. - Минск : БГТУ, 2020. – С. 206. Режим доступу: https://elib.belstu.by/bitstream/123456789/33539/1/Suhomlin_Patogennye_vidy.pdf
- Галян Б. І. Еколого-фауністична характеристика гідробіонтів річки Вижівка Старовижівського району. Матеріали XIV Міжнародної науково-практичної конференції аспірантів і студентів «Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень» (12–13 травня 2020 року). Луцьк: Вежа-Друк, 2020. С.

- 469-471. Режим доступу: https://ra.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/05/Moloda-nauka-Volyni_2020_12-13travnnya.pdf
- Жучок Н. М. Угрупування бобра європейського *Castor fiber* в околицях села Тур Ратнівського району Волинської області. Матеріали XIV Міжнародної науково-практичної конференції аспірантів і студентів «Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень» (12–13 травня 2020 року). Луцьк: Вежа-Друк, 2020. С. 478-480. Режим доступу: https://ra.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/05/Moloda-nauka-Volyni_2020_12-13travnnya.pdf
- Коваль А. С. Біоекологічна характеристика популяції виноградного слимака в околицях селища міського типу Стара Виживка. Матеріали XIV Міжнародної науково-практичної конференції аспірантів і студентів «Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень» (12–13 травня 2020 року). Луцьк: Вежа-Друк, 2020. С. 480-482. Режим доступу: https://ra.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/05/Moloda-nauka-Volyni_2020_12-13travnnya.pdf
- Сильчук А. А., Сухомлін К. Б. Золотиста картопляна нематода та її поширення в межах Луцького району Волинської області. Матеріали XIV Міжнародної науково-практичної конференції аспірантів і студентів «Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень» (12–13 травня 2020 року). Луцьк: Вежа-Друк, 2020. С. 503-505. Режим доступу: https://ra.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/05/Moloda-nauka-Volyni_2020_12-13travnnya.pdf
- Шевчук О. А., Щепна Л. В. Молюски р. Стир в межах Рожищенського району. Матеріали XIV Міжнародної науково-практичної конференції аспірантів і студентів «Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень» (12–13 травня 2020 року). Луцьк: Вежа-Друк, 2020. С. 519-520. Режим доступу: https://ra.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/05/Moloda-nauka-Volyni_2020_12-13travnnya.pdf
- Михальчук І., Іванців В., Еколого-фауністична характеристика геобіонтів і геофілів Ратнівського району. Актуальні проблеми розвитку природничих та гуманітарних наук : збірник матеріалів IV Міжнар. наук.-практ. конф. (15 грудня 2020 р.) / відп. ред. Зінченко М. О., Голуб Г.С. - Луцьк, 2020. – С. 206-208. Режим доступу: https://ra.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/05/Moloda-nauka-Volyni_2020_12-13travnnya.pdf

3. Участь у конференціях

Викладачі та студенти взяли участь у роботі 7 наукових конференцій:

1. XIII Львівська ентомологічна школа «Актуальні проблеми вивчення ентомофауни західного регіону України», 16 жовтня 2020 р., м. Львів, ЛДПМ НАН України".
2. Міжнародна науково-практична конференція «Природа Поділля: вивчення, проблемизбереження», присвячена 30-річчю від дня створення природного заповідника «Медобори», 21-22 травня 2020 р. смт. Гримайлів.
3. Науково-практична конференція «Природно-заповідні території "Цуманської пущі": стан сосново-дубових деревостанів, моніторинг, збереження, охорона», присвячена 10-річчю з дня створення національного парку, 28-29 лютого 2020 р.
4. 84-я научно-техническая конференция, посвященная 90-летнему юбилею

БГТУ и Дню белорусской науки, Минск, 03-14 февраля 2020 г.

5. II міжнародна науково-практична конференція Українського ентомологічного товариства «Проблеми сучасної ентомології», Світязь, 25-30 серпня 2020 р.

6. XIV міжнародна науково-практична конференція аспірантів і студентів «Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень», 12–13 травня 2020 р.

7. IV міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку природничих та гуманітарних наук», 15 грудня 2020 р.

4. Підготовлено науковий висновок про можливість переселення семи особин зубра (два самця і п'ять самок) з ДП «Мисливське господарство «Стир» до ТОВ «Веста М» з метою збереження і збільшення популяції рідкісних та зникаючих видів тварин занесених до Червоної Книги України, організації екскурсійно-туристичної діяльності регіону, збереження та утримання резервного генофонду зубрів, що мешкають у природному стані (квітень, 2021 р.)

До наукових досліджень кафедри лісового та садово-паркового господарства, які мають відношення до галузі охорони довкілля можна віднести виконання госпрозрахункових тематик «Еколого-біологічні особливості сосни звичайної на болотах Черемського природного заповідника» та «Особливості живлення деревних рослин на болотах Черемського природного заповідника, які виконувались на замовлення та на території Черемського природного заповідника (за договорами № 176У-20-3Ф від 11.06.2020 р. та № 390-3Ф від 16.11.2020 р., відповідно).

Метою цих тематик було встановити еколого-біологічну характеристику сосни звичайної на болотах Черемського природного заповідника та особливості її живлення на болотах, порівняно із типовими для цього виду типами лісорослинних умов. При виконанні цих тематик також вдалося попередньо визначити форми сосни звичайної, які ростуть на території Черемського природного заповідника, однак це питання потребує уточнення та подальших досліджень.

Також, певне відношення до галузі охорони довкілля мають дослідження природного поновлення дуба звичайного у соснових насадженнях, оскільки переведення системи лісового господарства України на екологічно орієнтоване лісівництво передбачає максимальне використання саме природного поновлення лісу та зменшення долі участі штучного лісовідновлення. Ці дослідження проведені спільно з представниками Поліського філіалу Українського ордена “Знак Пошани” науково-дослідного інституту лісового господарства та агролісомеліорації імені Г. М. Висоцького та кафедри лісового та садово-паркового господарства, результати яких відображено в статті (Бородавка Василь, Бородавка Олена, Кичиліук Олександр, Гетьманчук Анатолій, Андреева Валентина, Войтюк Василь (2020) «Стан та лісовідновний потенціал дуба звичайного у соснових формаціях Волинського Полісся» // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Серія: Біологічні науки, 2020, 2(390), 16-24. DOI: 10.29038/2617-4723-2020-390-2-16-24. [Published online: 2021-01-31]).

15.12. Участь громадськості в процесі прийняття рішень з питань, що стосуються довкілля

Проблеми екології в сучасному світі стали чи не найголовнішими після політичних. Характерною ознакою останніх років стало те, що ці проблеми вийшли за межі інтересів вузького кола спеціалістів-екологів на більш широкий загал. Внаслідок зростання інтересу до проблем довкілля та екології в цілому помітна тенденція до створення численних громадських організацій, клубів та об'єднань.

На виконання Указу Президента України від 26.02.2016 № 68/2016 «Про сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні», постанови Кабінету Міністрів України від 03.11.2010 № 996 «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» (зі змінами), розпорядження голови облдержадміністрації від 26.12.2019 №784 «Про затвердження плану заходів щодо реалізації у 2020 році Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016 – 2020 роки», з метою запровадження ефективного механізму взаємодії його інститутів з органами виконавчої влади, в управлінні розроблено орієнтовний план проведення консультацій з громадськістю на 2020 рік з урахуванням пропозицій від Громадської ради при облдержадміністрації.

З метою реалізації державної політики у контексті відкритого та вільного доступу громадськості до процесу прийняття рішень з найважливіших суспільних процесів в області, управлінням здійснюється забезпечення проведення консультацій з громадськістю, зокрема публічних громадських обговорень (слухань) у відповідності з діючими нормами чинного законодавства.

Протягом 2020 року відбулось 3 громадських слухання з метою обговорення звітів з оцінки впливу на довкілля щодо планованої діяльності суб'єктів господарювання області.

Разом з тим, з 17.03.2020 громадські слухання з метою обговорення звітів з оцінки впливу на довкілля щодо планованої діяльності суб'єктів господарювання області не призначались та не проводились. Відповідно до вимог Закону тимчасово, на період дії та в межах території карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України з метою запобігання поширенню на території України корона вірусної хвороби (COVID-19), до повного його скасування та протягом 30 днів з дня скасування карантину, громадське обговорення планованої діяльності проводиться у формі надання письмових зауважень і пропозицій (у тому числі в електронному вигляді), про що зазначається в оголошенні про початок громадського обговорення звіту з оцінки впливу на довкілля. У цей період громадські слухання, передбачені статтею 7 Закону України «Про оцінку впливу на довкілля» не проводяться.

Для підвищення ролі громадянського суспільства у різних сферах діяльності місцевих органів виконавчої влади управлінням створені сприятливі умови шляхом залучення представників інститутів громадянського суспільства під час впровадження реформ та прийняття нових нормативно-правових актів з питань охорони довкілля.

Протягом 2020 року в рамках забезпечення консультацій з громадськістю управлінням проведено наступні заходи:

- 9 засідань «круглих столів»: щодо питань обміління Шацьких озер (Комітет з питань екологічної політики та природокористування ВРУ, м.Київ), щодо стану меліоративних систем, які впливають на озеро Світязь, щодо створення транскордонного біосферного резервату ЮНЕСКО «Прип'ятське Полісся» (Мінекоенерго, м.Київ), щодо розроблення Регіонального плану управління відходами у Волинській області тощо;

- 1 зустріч з громадськістю на акції «Врятуйте озеро Світязь» у форматі публічних консультацій щодо проблеми обміління Шацьких озер;

- 2 соціологічних обстеження за участі представників інститутів громадянського суспільства, зокрема шляхом проведення спостереження за рівнем ґрунтових та підземних вод на території Шацького району, проведення спільного обстеження ботанічної пам'ятки природи «Лесин ясен»;

- 1 обговорення питань ефективності співпраці громадськості, влади, бізнесу та ЗМІ в області в рамках VI Всеукраїнського онлайн-форуму взаємодії та розвитку;

- 5 інтерв'ю для телебачення.

Крім того, управлінням забезпечується систематичне та своєчасне оприлюднення проєктів розпорядчих документів (за їх наявності), що підлягають громадському обговоренню, у встановлені законодавством терміни на офіційному вебсайті облдержадміністрації.

15.12.1. Діяльність громадських екологічних організацій

В своїй діяльності екологічні громадські неурядові організації спонукають виконавчі органи влади та місцеве самоврядування враховувати екологічні права громадян, дбати про майбутнє громади і області, яке напряду залежить від стану природного середовища.

Громадські об'єднання Волинської області традиційно спрямовують свої зусилля на покращання екологічного стану, сприяння втіленню засад сталого (збалансованого) розвитку, а також активно співпрацюють у цьому напрямку з управлінням екології та природних ресурсів облдержадміністрації та іншими органами виконавчої влади та місцевого самоврядування.

Окрім того, діяльність громадських екологічних організацій області спрямована на розв'язання регіональних екологічних проблем.

На території Волинської області зареєстровані і діють 37 громадських природоохоронних організацій - осередків загальнодержавного та місцевого значення.

Природоохоронні організації приймали участь у заходах місцевого та національного рівня (семінари, семінари-практикуми, виставки, прес-конференції, фестивалі, табори та ін.)

На території області згідно інформації з Єдиного реєстру громадських формувань діють 37 громадських організацій природоохоронного спрямування (табл. 15.1).

Громадські організації, що діють на території області

(загальнодержавні, місцеві)

Таблиця 15.1

№ з/п	Організації*	Юридична адреса
1	2	3
1	Добровільне об'єднання громадян Шацького району «Зелений край»	Шацький район, смт Шацьк, вул.Нова, 2
2	Фонд розвитку Шацького району «Голубі озера»	Шацький район, смт Шацьк, вул.50 років Перемоги, 3
3	Громадська організація «Екологія та Соціальний захист Волинської області»	м.Луцьк, пр.Соборності, 42/1
4	ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «ОБ'ЄДНАННЯ РИБАЛОК ТА ПІДВОДНИХ МИСЛИВЦІВ ВОЛИНИ»	м. Луцьк, Вулиця Конякіна, 31, квартира 27
5	Волинська асоціація сприяння охороні довкілля «Зубр»	м.Луцьк, вул.Мамсурова, 6/21
6	ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «ВОЛИНСЬКА ЛІСОМИСЛИВСЬКА АСОЦІАЦІЯ»	м. Луцьк, вулиця Привокзальна, будинок №9, квартира №43
7	ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «ТОВАРИСТВО МИСЛИВЦІВ «ЦІР»	Камінь-Каширський р., с. Нуйно, вулиця Лесі Українки, будинок 94
8	Волинська обласна громадська організація «Чисте довкілля»	м. Луцьк, вул.Глушець, 49
9	Екологічна асоціація «Західне Полісся-заболочений край»	Маневицький р-н, с.Замостя, вул.Центральна, 1
10	Волинська обласна громадська організація «Рух за зелене майбутнє»	м. Луцьк, вул. Коперніка, 8а
11	Громадська організація «Європейський фонд сприяння рекреаційно-природознавчій, природоохоронній та гуманітарній діяльності «ФУТУРУС ХХІ»	м.Луцьк, вул.Маковського, 2г
12	Громадська організація «Центр екологічно-правового моніторингу використання навколишнього середовища»	Шацький р., с. Смоляри-Світязькі, вулиця Шевченка, будинок 2А
13	Громадська організація «Волинське товариство захисту тварин»	м.Луцьк, б-р Дружби Народів, 15/163
14	Любешівська районна громадсько-екологічна організація «Світ навколо нас»	Любешівський район, смт.Любешів, вул.Бондаренка,47
15	Волинська обласна громадська організація «Еко–Волинь»	Волинська область, м. Ковель, вул. Драгоманова, 5
16	Турійська районна неприбуткова громадська організація «Екологічне садово-рибницьке товариство «ГОЛЕНДРИ»	Турійський р-н, с.Поляна, вул.Олександрівка, 9
17	Громадська організація Мисливський Клуб «Золотий Фазан»	Горохівський р., м. Горохів, Ватутіна 24
18	ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ МИСЛИВСЬКЕ ТА РИБАЛЬСЬКЕ ТОВАРИСТВО «ЛІСНЯКІВСЬКЕ»	Старовижівський р., смт Стара Виживка, вул. Шевченка, буд. 14
19	Локачинська районна неприбуткова громадська організація «Екологічне садово-рибницько-мисливське товариство «Турія»	Локачинський р-н, с.Холопичі, вул.Нова,1
20	Волинська обласна громадська організація «Прибужанська екологічна ліга»	Іваничівський р-н, смт.Іваничі, вул.Грушевського, 33
21	Товариство рибалок-спортсменів «Веселка»	Горохівський р., с. Колмів
22	ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «ВОЛИНСЬКА АСОЦІАЦІЯ ОРЕНДАРІВ ВОДНИХ ОБ'ЄКТІВ "ВОЛИНСЬКА РИБА»	м. Луцьк, Проспект Волі, 39

23	Клуб Власників Робочих Собак «Піт Стар»	м. Луцьк, вул.Ветеранів,13, кв.61а
24	Волинська обласна громадська організація «Агенція розвитку волинського села»	м. Луцьк, пр.Перемоги, 14, кім.69
25	Луцький автомобільно-мотоциклетний Клуб «ЛІАМК»	м. Луцьк, пр.Перемоги,1
26	Турійська районна громадська організація «Громада "ВЕРБИНА»	Турійський р., с. Туричани, вул. Миру, 2
27	Турійська районна Громадська організація «Дольські ініціативи»	Турійський р., с. Дольськ, вул. Центральна, 2
28	Камінь-Каширська районна громадська організація «Альтернатива»	Камінь-Каширський р., м. Камінь-Каширський, вул. Фрунзе 15
29	Волинська обласна громадська організація «Асоціація розвитку туризму Волині»	м. Луцьк, вул. Шевченка, 14
30	Маневицьке районне мисливське товариство «Троянівське»	Маневицький р., с. Троянівка, вул. Великого Жовтня, 1
31	Турійська районна громадська організація розвитку села «ДОБРОБУТ»	Турійський р., с. Тагачин, вул. Лісова,60
32	Іваничівська районна організація Українського Товариства мисливців і рибалок	Іваничівський р., смт Іваничі, вул 8-го березня ,6
33	ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «МИСЛИВСЬКО-РИБАЛЬСЬКИЙ КЛУБ «СТОХІД - КОЗАЦЬКИЙ»	Ковельський р., с. Підріжжя, вулиця Хутірська, будинок №9
34	Новосілівська сільська громадська організація «ДЖЕРЕЛО»	Горохівський р., с. Мислині, вул.Паркова,20
35	ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «МИСЛИВСЬКО-РИБАЛЬСЬКИЙ КОЛЕКТИВ «НАБОЛОЦЬКИЙ»	Камінь-Каширський р., с. Сошичне, вулиця Ковельська, будинок 101
36	ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «СТО-ХОДІВ»	Камінь-Каширський р., с. Пішане, вулиця Оліферчука, будинок 14
37	ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «ГУТА-БОРОВЕНСЬКА»	Камінь-Каширський р., с. Гута-Боровенська, вулиця Вижар, будинок 4

Активісти екологічного руху цікавляться різними проблемами і виступають з цікавими ініціативами.

Однією з найактивніших в своїй діяльності є Волинська обласна організація «Всеукраїнська екологічна ліга», котра виконала у 2020 році усі визначені та заплановані на рік заходи. Основним напрямом роботи Волинської обласної організації ВЕЛ є популяризація екологічних знань серед молоді. Правління обласної організації спрямовує свою увагу на молодь, залучаючи до лав ВЕЛ студентів, молодих викладачів і науковців, учителів і старшокласників. Саме вони повинні формувати новий підхід до розв'язання екологічних проблем Волині. Періодично Волинська обласна організація ВЕЛ розробляє різні організаційно-експериментальні проекти.

Волинська обласна організація ВЕЛ систематично співпрацює з органами влади: управлінням екології та природних ресурсів ОДА, управлінням освіти, обласною радою (виконання цікавих природоохоронних заходів – видання картосхем, проектування екологічної мережі тощо).

15.12.2. Діяльність громадських рад

Громадська рада є постійно діючим колегіальним виборним консультативно-дорадчим органом, який створений для забезпечення участі громадян в управлінні державними справами, здійсненні громадського

контролю за діяльністю державної екологічної інспекції у області, налагодженні ефективної взаємодії зазначених органів з громадськістю, для врахування громадської думки під час формування та реалізації державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів; при здійсненні державного нагляду (контролю) за дотриманням вимог законодавства у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення та охорони природних ресурсів; дотриманням режиму територій та об'єктів природно-заповідного фонду; за екологічною та радіаційною безпекою під час імпорту, експорту та транзиту вантажів і транспортних засобів; поводженням з відходами і небезпечними хімічними речовинами, пестицидами та агрохімікатами.

Разом з тим, за інформацією Держекоінспекції у Волинській області, Горомадська рада проводить засідання у випадках нагальних проблем щодо дотримання вимог природоохоронного законодавства на території області.

Протягом 2020 року діяльність Громадської ради здійснювалась у відповідності до Положення про Громадську раду та затверджених нею планів роботи. Громадська рада з питань охорони навколишнього природного середовища діє при Державній екологічній інспекції у Волинській області. До складу Ради входять представники громадських організацій екологічного спрямування та мешканці області.

У звітному періоді на засіданнях розглянуто актуальні для нашого краю питання щодо обміління Шацьких озер, моніторинг та стан полігону ТПВ в с.Брище, використання, забудова, розорювання прибережних захисних смуг, самовільний видобуток надр та шляхи їх вирішення.

15.13. Екологічна освіта та інформування

Основною метою екологічної освіти на сьогодні є формування екологічної свідомості та культури особистості дітей, усвідомлення себе частиною природи, відчуття відповідальності за неї, як за національне багатство, гармонізація стосунків у системі «людина-суспільство-природа».

З метою пропаганди природничих знань, залучення широких верств населення до природоохоронної діяльності, активізації роботи з екологічного виховання виходять передачі природничого циклу по місцевому радіо та телебаченню.

Використовуючи засоби масової інформації, залучається до природоохоронної роботи учнівська молодь, доросле населення області, знайомиться з екологічними негараздами, розповідає про кращий досвід роботи.

Плідна співпраця управління екології та природних ресурсів облдержадміністрації налагоджена із вищими навчальними закладами області. Працівники вищих навчальних закладів беруть участь у роботі семінарів, є науковими керівниками учнівських науково-дослідницьких робіт. Налагоджена співпраця з громадськими екологічними організаціями області, які проводять цікаві масові заходи (конкурси, акції, операції).

Навчання у гуртках здійснюється диференційовано, з використанням різних організаційних форм роботи, містить теоретичну і практичну частини. Враховуючи специфіку і матеріальну базу установ природничого спрямування, переважна частина навчальних програм відведена на практичні заняття, які проводяться на навчально-дослідній земельній ділянці, квітниках, куточках живої природи.

Становлення екологічної свідомості учнів, виховання особистої відповідальності за стан довкілля – важлива складова частина гармонійного та всебічного розвитку особистості, що активно здійснюється шляхом еколого-натуралістичної роботи.

Великого значення набуває профільне навчання, яке спрямоване на виявлення зацікавленості учня у поглибленні знань з природничого напрямку, набуття навичок самостійної науково-практичної, дослідницько-пошукової роботи.

Провідною установою в галузі розвитку позашкільної біологічної, екологічної, аграрної освіти в області є Волинський обласний еколого-натуралістичний центр.

Основними завданнями екологічного виховання є: збагачення дітей екологічними знаннями, виховання любові до природи, прагнення берегти і примножувати її багатства та формування умінь і навичок природоохоронної діяльності.

Однією із традиційних форм залучення учнівської молоді до охорони природи є учнівські лісництва. Мета їх створення - плекати у дітей дбайливе ставлення до природи, розширення і поглиблення знань у галузі природничих наук.

Розвиток шкільних лісництв на Волині має вже більш ніж 50-річну історію і є однією з найефективніших форм природоохоронної та профорієнтаційної роботи з учнівською молоддю. Саме у процесі засвоєння теоретичних основ із лісівництва, практичної, науково-дослідницької роботи на закріплених за учнівськими лісництвами ділянках державного лісового фонду, а також агітаційної діяльності формується позитивний природоохоронний світогляд особистості.

Практичну допомогу в організації вищезазначених заходах надає Волинське обласне управління лісового та мисливського господарства.

Загалом, робота педагогічного колективу ВОЕНЦ проводиться за такими напрямками:

- природоохоронний (координація роботи екологічних гуртків, клубів, експедицій; формування в учнівської молоді екологічної свідомості; залучення школярів до Міжнародних, Всеукраїнських та регіональних природоохоронних акцій);

- профорієнтаційний (сприяння самовизначенню школярів та свідомому вибору професій агробіологічного, екологічного спрямування через залучення їх до профільних творчих об'єднань школярів та посиленої суспільно-корисної праці);

- реабілітаційно-оздоровчий (проведення просвітницької роботи у

напрямку реалізації проєктів з боротьби та профілактики ВІЛ-інфекції, куріння, вживання алкоголю та наркотиків; організація роботи таборів відпочинку.

Організація діяльності груп гуртків, секцій та інших творчих об'єднань початкового, основного або вищого рівнів навчання здійснюється відповідно до типових навчальних планів і навчальних програм, затверджених Міністерством освіти і науки України.

Основними завданнями екологічного виховання в області є нагромадження у дітей екологічних знань, виховання любові до природи, прагнення берегти і примножувати її багатства та формування вмінь і навичок природоохоронної діяльності.

Ці завдання в області вирішуються через залучення дітей та учнівської молоді до роботи в екологічних гуртках, студіях, факультативах, клубах вихідного дня, участі у природоохоронних конкурсах, акціях та операціях.

Значна увага приділяється патріотичному вихованню дітей засобами еколого-натуралістичної роботи. Вихованці ВОЕНЦ спілкуються з військовослужбовцями, приносять подарунки, виготовлені у лабораторіях Центру та овочі й фрукти, власноруч вирощені на навчально-дослідних ділянках, в юннатівських ягідниках та садах.

Варто зазначити, що управлінням екології та природних ресурсів облдержадміністрації також здійснюється робота щодо формування екологічної освіти населення та обізнаності про стан довкілля. З метою формування екологічної освіти населення слід виділити наступні заходи, які проводились управлінням екології та природних ресурсів облдержадміністрації:

- виготовлення друкованої поліграфічної продукції на екологічну тематику (брошури та буклети);

- проведення природоохоронних кампаній та акцій («екотолок» тощо) з громадськими активістами області (з урахуванням карантинних обмежень у 2020 році), на яких систематично обговорюються актуальні питання щодо збереження та невиснажливого ставлення до екосистеми.

З метою забезпечення інформування громадськості про найважливіші події, явища і тенденції суспільно-політичного становища області, протягом звітнього періоду на офіційному вебсайті Волинської облдержадміністрації, у межах компетенції, підготовлено та розміщено 163 статті на актуальну екологічну тематику, а також на офіційній сторінці управління у мережі Фейсбук – 164 статті відповідно.

15.14. Міжнародне співробітництво у галузі охорони довкілля

Міжнародне співробітництво в галузі охорони навколишнього природного середовища здійснюється на основі діючих міжнародних угод.

Зважаючи на важливість покращення функціонування Білозерської водоживильної системи Дніпро-Бузького каналу, як важливого екологічного, господарського об'єкту, поліпшення екологічної ситуації в межах прикордонних територій 02 жовтня 2003 року в м.Брест підписано Угоду між Волинською обласною державною адміністрацією України та Брестським обласним виконавчим комітетом Республіки Білорусь про умови експлуатації

Білозерської системи водопостачання Дніпро-Бузького каналу.

06 березня 2018 року на спільній робочій нараді відбулось підписання Меморандуму між Волинською обласною державною адміністрацією, Установою «Агенція регіонального розвитку» та Товариством з обмеженою відповідальністю «КЛВ-ЕКО» про співпрацю із впровадження проєкту будівництва заводу по переробці ТПВ і реалізації Стратегії управління відходами у Волинській області.

15.14.1. Європейська та Євроантлантична інтеграція

Одним з напрямків зовнішньополітичного курсу України є європейська інтеграція - тобто створення передумов для набуття членства України в ЄС, поетапна реалізація стратегічного курсу України на вступ до ЄС.

Важливим у зовнішній політиці нашої держави і області у контексті євроінтеграції, зокрема, є забезпечення ефективного розвитку відносин із країнами - сусідами. Волинь має налагодженні партнерські зв'язки, у тому числі у галузі охорони довкілля, з рядом регіонів іноземних країн. Найбільш тісно область співпрацює з Республікою Польща, а саме з воєводством Люблінським. Поряд з тим, область розвиває двостороннє міжрегіональне співробітництво з Брестською областю Республіки Білорусь.

Важливою у цьому контексті є участь представників влади області у міжнародних конференціях, форумах, робочих зустрічах тощо.

15.14.2. Залучення міжнародної технічної допомоги та координація діяльності програм/проектів зовнішньої допомоги

З 2018 року у Волинській області впроваджується великий інфраструктурний проєкт «Покращення екологічної ситуації у Шацькому національному природному парку шляхом каналізування населених пунктів навколо озера Світязь» в рамках Програми транскордонного співробітництва «Польща – Білорусь – Україна 2014–2020».

Загальною метою проєкту є модернізація системи збору, переробки та викиду стічних вод в районі Шацьких озер з метою покращення екологічної, санітарно-епідеміологічної ситуації та якості надання оздоровчих послуг на території транскордонного біосферного резервату «Західне Полісся». Загальна вартість проєкту – 6,45 млн євро. Серед запланованих заходів проєкту:

- 1) будівництво каналізаційної мережі у західній частині смт Шацьк, с. Гаївка, с. Мельники та будівництво каналізаційних очисних споруд;
- 2) будівництво каналізаційної мережі та системи очистки стічних вод у с. Світязь;
- 3) будівництво каналізаційної мережі та системи очистки стічних вод у с. Пульмо.

Станом на 20 червня 2021 року виконано такий обсяг робіт:

По об'єкту смт Шацьк:

- облаштовано піскові майданчики, мулові майданчики, приймальний резервуар зливної станції, вертикальних вторинних відстійників діаметром 6 м, горизонтального пісковловлювача, контактного резервуару, насосної станції

циркуляційного мулу, лотків;

- відновлено покриття вулиць – 5950 м²;
- здійснено монтаж трубопроводів самопливної каналізації діаметром 250 мм – 1420 м, діаметром 200 мм – 900 м, а також підключення до будинків з труби діаметром 160 мм – 2100 м;
- здійснено монтаж трубопроводів напірної каналізації діаметром 110 мм – 222 м;
- виконано вертикальне планування території;
- здійснено монтаж залізобетонних опор вуличного освітлення;
- здійснено монтаж 6 каналізаційних насосних станцій.

По об'єкту с. Світязь:

- виконано гідроізоляційні роботи та облаштовано металоконструкції по блоку біологічної очистки;
- на виробничому корпусі виконано роботи з влаштування зовнішніх та внутрішніх оздоблювальних робіт, реконструкцію покрівлі, встановлено металеві конструкції фільтрів (13,8 т);
- відновлено покриття вулиць – 6800 м²;
- виконано роботи по влаштуванню резервуару зливної станції, камери переключень, накопичувальних резервуарів очищення води, резервуарів дренажної та промивної води;
- здійснено монтаж трубопроводів самопливної каналізації діаметром 200 мм – 1510 м, а також підключення до будинків з труби діаметром 160 мм – 806 м;
- здійснено монтаж трубопроводів напірної каналізації діаметром 110 мм – 597 м;
- здійснено монтаж 6 каналізаційних насосних станцій;
- підведено освітлення каналізаційно-очисної споруди Світязь, змонтовано камери переключення та встановлено засувки на КОС Світязь; приєднано садиби до каналізації 350 м; прокладено 200 м самопливної каналізації.

По об'єкту с. Пульмо:

- виконано земляні роботи по біоставку;
- влаштовано приймальну камеру, технологічні лотки, пісковловлювача горизонтального, вторинні відстійники, блок біологічної очистки, станції зливних вод, мулових майданчиків;
- виконано будівельні роботи по каналізаційній насосній станції та шахтному колодязю;
- виконано вертикальне планування та огороження території;
- здійснено монтаж трубопроводів самопливної каналізації діаметром 200 мм – 610 м, а також підключення до будинків з труби діаметром 160 мм – 1050 м;
- облаштовано 2 пожежні водойми;
- прокладено радіальні лотки КОС Пульмо;
- прокладено 70 м самопливної каналізації; приєднано садиби до каналізації 340 м.

15.14.3. Двостороннє та багатостороннє співробітництво

У рамках міжнародного двостороннього та багатостороннього

співробітництва, а також з метою покращення екологічної ситуації у Волинській області представники облдержадміністрації у 2020 році брали участь у наступних заходах за участі представників з іноземних країн:

10 листопада 2020 року – проведення засідання робочої групи із розроблення Регіонального плану управління відходами у Волинській області до 2030 року за участі почесного доктора, власника приватного підприємства «GIGAJOULE» Крістіана Чернера (Республіка Австрія). Під час засідання робочої групи здійснено обговорення проєкту Регіонального плану управління відходами у Волинській області до 2023 року, визначено перспективні напрямки співробітництва з австрійською стороною, зокрема у сфері реалізації спільних проєктів та ініціатив, поводження з твердими побутовими відходами.

26 листопада 2020 року – візит почесного доктора, власника приватного підприємства «GIGAJOULE» Крістіана Чернера (Республіка Австрія) з метою обговорення актуальних питань співробітництва між Волинською облдержадміністрацією та ПП «GIGAJOULE», зокрема щодо можливостей співпраці у сфері переробки відходів та реалізації пілотного проєкту на полігоні в с.Брище Волинської області.

Висновки

Підсумовуючи вищезгадане, можна вважати, що основними екологічними проблемами області сьогодення залишаються:

- відсутність на території області сміттєпереробного заводу, що призводить до збільшення накопичення твердих побутових відходів на сміттєзвалищах (в тому числі матеріалів, які мають високу ресурсну цінність та підлягають переробці);

- відмови землекористувачів, землевласників та деяких органів місцевого самоврядування у погодженні створення територій та об'єктів природно-заповідного фонду, а також відсутність коштів на утримання та винесення меж в натуру вже створених об'єктів ПЗФ.

Таким чином, пріоритетними напрямками діяльності на наступний рік визначено:

- 1) в галузі дозвільного природокористування: посилення роботи органів виконавчої влади по питаннях охоплення суб'єктів господарювання дозвільними документами з метою збільшення дохідної частини обласного та місцевих бюджетів;

- 2) в галузі заповідної справи: погодження створення ботанічних пам'яток природи у лісових насадженнях понад 120 років.

- 3) в галузі економіки природокористування: залучення коштів Державного фонду охорони навколишнього природного середовища на виконання природоохоронних заходів в області;

- 4) в галузі моніторингу довкілля, екологічної освіти і зв'язків з громадськістю: інформування широкого загалу населення про стан довкілля, формування екологічної культури та свідомості громадян з метою відновлення пріоритетів екологічно чистого середовища.

ДОДАТКИ

1. Карта Волинської області

Адміністративно-територіальний устрій Волинської області

СТРУКТУРА

Регіональної доповіді про стан навколишнього природного середовища у Волинській області за 2020 рік

Вступне слово	
1. Загальні відомості	3
1.1 Географічне розташування та кліматичні особливості території	
1.2 Соціальний та економічний розвиток країни	
2. Атмосферне повітря	7
2.1 Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря	
2.1.1 Динаміка викидів забруднюючих речовин стаціонарними та пересувними джерелами	
2.1.2 Динаміка викидів найпоширеніших забруднюючих речовин в атмосферне повітря у містах	
2.1.3 Основні забруднювачі атмосферного повітря (за галузями економіки)	
2.2 Транскордонне забруднення атмосферного повітря	
2.3 Якість атмосферного повітря в населених пунктах	
2.4 Стан радіаційного забруднення атмосферного повітря	
2.5 Використання озоноруйнівних речовин	
2.6 Вплив забруднюючих речовин на здоров'я людини та біорізноманіття	
2.7 Заходи, спрямовані на покращення стану атмосферного повітря	
3. Зміна клімату	16
3.1 Тенденції зміни клімату	
3.2 Національна система оцінки антропогенних викидів та абсорбції парникових газів	
3.3 Політика та заходи у сфері скорочення антропогенних викидів парникових газів та адаптації до зміни клімату	
4. Водні ресурси	26
4.1 Водні ресурси та їх використання	
4.1.1 Загальна характеристика	
4.1.2 Водозабезпеченість територій та регіонів	
4.1.3 Водокористування та водовідведення	
4.2 Забруднення поверхневих вод	
4.2.1 Скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти та очистка стічних вод	
4.2.2 Основні забруднювачі водних об'єктів (за галузями економіки)	
4.2.3 Транскордонне забруднення поверхневих вод	
4.3 Якість поверхневих вод	
4.3.1 Оцінка якості вод за гідрохімічними показниками	
4.3.2 Гідробіологічна оцінка якості вод та стан гідробіоценозів	
4.3.3 Мікробіологічна оцінка якості вод з огляду на епідемічну ситуацію	
4.3.4 Радіаційний стан поверхневих вод	
4.4 Якість питної води та її вплив на здоров'я населення	

4.5	Заходи щодо покращення стану водних об'єктів	
5.	Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, розвиток природно-заповідного фонду та формування національної екологічної мережі	36
5.1	Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, формування національної екологічної мережі	
5.1.1	Загальна характеристика	
5.1.2	Загрози та вплив антропогенних чинників на структурні елементи екомережі, біологічне та ландшафтне різноманіття	
5.1.3	Заходи щодо збереження біологічного та ландшафтного різноманіття	
5.1.4	Формування національної екомережі	
5.1.5	Біобезпека та поводження з генетично модифікованими організмами	
5.2	Охорона, використання та відтворення рослинного світу	43
5.2.1	Загальна характеристика рослинного світу	
5.2.2	Охорона, використання та відтворення лісових ресурсів	44
5.2.3	Стан використання природних недеревних рослинних ресурсів	
5.2.4	Охорона та відтворення видів рослин, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів	
5.2.5	Адвентивні види рослин	
5.2.6	Стан зелених насаджень	
5.2.7	Заходи щодо збереження рослинного світу	
5.3	Охорона, використання та відтворення тваринного світу	66
5.3.1	Загальна характеристика тваринного світу	
5.3.2	Стан і ведення мисливського та рибного господарств	68
5.3.3	Охорона та відтворення видів тварин, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів	
5.3.4	Інвазивні види тварин	
5.3.5	Заходи щодо збереження тваринного світу	
5.4	Природоохоронні території та об'єкти	84
5.4.1	Стан і перспективи розвитку природно-заповідного фонду	
5.4.2	Водно-болотні угіддя міжнародного значення	
5.4.3	Біосферні резервати та Всесвітня природна спадщина	
5.5	Стан рекреаційних ресурсів та розвиток курортних зон	
5.6	Туризм	
6.	Земельні ресурси і ґрунти	101
6.1	Структура та використання земельних ресурсів	
6.1.1	Структура та динаміка основних видів земельних угідь	
6.1.2	Стан ґрунтів	
6.1.3	Деградація земель	
6.2	Основні чинники антропогенного впливу на земельні ресурси	
6.3	Охорона земель	
6.3.1.	Якість ґрунтів сільськогосподарського призначення	

6.4 Оптимізація використання та охорона земель	
7. Надра	105
7.1. Мінерально-сировинна база	
7.1.1. Стан та використання мінерально-сировинної бази	
7.2. Система моніторингу геологічного середовища	
7.2.1. Підземні води: ресурси, використання, якість	
7.2.2. Екзогенні геологічні процеси	
7.3. Геологічний контроль за вивченням та використанням надр	
7.4. Дозвільна діяльність у сфері використання надр	
8. Відходи	139
8.1 Структура утворення та накопичення відходів	
8.2 Поводження з відходами (збирання, зберігання, утилізація та видалення)	
8.3 Використання відходів як вторинної сировини	
8.4 Транскордонне перевезення небезпечних відходів	
8.5 Державне регулювання в сфері поведінки з відходами	
9. Екологічна безпека	145
9.3 Радіаційна безпека	
9.3.1. Стан радіаційного забруднення території України	
10. Промисловість та її вплив на довкілля	150
10.1 Структура та обсяги промислового виробництва	
10.2 Вплив на довкілля	
10.2.1 Гірничодобувна промисловість	
10.2.2 Металургійна промисловість	
10.2.3 Хімічна та нафтохімічна промисловість	
10.2.4 Харчова промисловість	
10.3 Заходи з екологізації промислового виробництва	
11. Сільське господарство та його вплив на довкілля	156
11.1 Тенденції розвитку сільського господарства	
11.2 Вплив на довкілля	
11.2.1 Внесення мінеральних і органічних добрив на оброблювані землі та під багаторічні насадження	
11.2.2 Використання пестицидів	
11.2.3 Екологічні аспекти зрошення та осушення земель	
11.2.4 Тенденції в тваринництві	
11.3 Органічне сільське господарство	
12. Енергетика та її вплив на довкілля	162
12.1 Структура виробництва та використання енергії	
12.2 Ефективність енергоспоживання та енергозбереження	
12.3 Вплив енергетичної галузі на довкілля	
12.4 Використання відновлювальних джерел енергії та розвиток альтернативної енергетики	
13. Транспорт та його вплив на довкілля	165
13.1 Транспортна мережа України	

13.1.1	Структура та обсяги транспортних перевезень	
13.1.2	Склад парку та середній вік транспортних засобів	
13.2	Вплив транспорту на довкілля	
13.3	Заходи щодо зменшення впливу транспорту на довкілля	
14.	Збалансоване виробництво та споживання	
14.1.	Тенденції та характеристика споживання	
14.2	Структурна перебудова та екологізація економіки	
14.3	Впровадження елементів «більш чистого виробництва»	
14.4	Ефективність використання природних ресурсів	
14.5	Оцінка «життєвого циклу виробництва»	
15.	Державне управління у сфері охорони навколишнього природного середовища	179
15.1	Національна та регіональна екологічна політика	
15.2	Удосконалення системи управління та нормативно-правового регулювання у сфері охорони довкілля та екологічної безпеки	
15.3	Державний контроль за додержанням вимог природоохоронного законодавства	
15.4	Виконання державних цільових екологічних програм	
15.5	Моніторинг навколишнього природного середовища	
15.6	Державна екологічна експертиза	
15.7	Економічні засади природокористування	
15.7.1	Економічні механізми природоохоронної діяльності	
15.7.2	Стан фінансування природоохоронної галузі	
15.9	Дозвільна діяльність у сфері природокористування	
15.10	Екологічний аудит	
15.11	Стан та перспективи наукових досліджень у галузі охорони довкілля	187
15.12	Участь громадськості в процесі прийняття рішень з питань, що стосуються довкілля	191
15.12.1	Діяльність громадських екологічних організацій	
15.12.2	Діяльність громадських рад	
15.13	Екологічна освіта та інформування	
15.14	Міжнародне співробітництво у галузі охорони довкілля	
15.14.1	Європейська та євроатлантична інтеграція	
15.14.2	Залучення міжнародної технічної допомоги та координація діяльності програм /проектів зовнішньої допомоги	
15.14.3	Двостороннє та багатостороннє співробітництво	
	Висновки	200
	Додатки	201